

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Disertační práce

Vít Štaif

Úsilí o prvou hegemonii versus rozšiřování mocenské roztržitosti po Studené válce

An effort to gain the first hegemony vs. the dissemination of the fragmentation of the power
after the Cold War

Vedoucí práce – PhDr. Emil Voráček, DrSc.

2015

Děkuji vedoucímu práce, PhDr. Emilu Voráčkovi, DrSc., za pomoc při její přípravě.

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

Abstrakt

Text se zaměřuje na záměr státní politiky získat po skončení Studené války postavení první světové hegemonie. Vzhledem k tehdejšímu mnohostrannému vlivu USA v zahraničí, a k významným americkým představám o jeho povaze, sleduje v této souvislosti zvláště právě jejich rozhodování. Zároveň se také snaží přiblížit způsob, jehož prostřednictvím se k této působnosti vymezovali ostatní význační aktéři světové politiky, nezávisle na jejich státní anebo jiné podobě, a na jejich vztahu k USA, jakožto k nejsilnějšímu uchazeči v úsilí o nabytí první světové hegemonie. Soutěž o moc se zde představuje hlavně vzhledem do průběhu střetů, s nimiž se po Studené válce setkávali, a které ovlivňovali. Text se soustředí na ty politické a bezpečnostní výzvy, do nichž kromě USA rovněž ve značné míře zasahovala mezinárodní společenství, především OSN, NATO a EU, anebo příležitostně uzavřená spojení. Výhled na hegemoniální možnosti v příštích letech potom předkládá v závěru.

An Abstract

The text focuses on the aim of the state politics to gain the position of the first global hegemony after the end of the Cold War. It observes, with the regard to the wide-ranging influence of the USA at that time, and to the important American visions about its character, especially their particular decisions. It tries to describe the way, which the other influential participants of the global politics, the states as well as those of other kind, used to express their reactions to this activity, and their relation to the USA, the strongest contender in the effort to acquire the first global hegemony. The power contest is here mainly introduced by the insight into the course of the conflicts, which they, after the end of the Cold War, faced and influenced. The text concentrates on those political and security challenges with, apart from the policies of the USA, the strong presence of the intervention of the international organizations, above all the UN, the NATO and the EU, or of the occasionally created alliances. The prospects of hegemonial possibilities is presented in the conclusion.

Klíčová slova

11. září 2001, Afghánistán, bývalá Jugoslávie, EU, hegemonie, Irák, islamismus, nacionalismus, nezávislost, NATO, střety po Studené válce, státní svrchovanost, USA

The Key Words

11th September 2001, Afghanistan, the former Yugoslavia, the EU, the hegemony, Iraq, the islamism, the nationalism, the independence, the NATO, the conflicts after the Cold War, the state sovereignty, the USA

Obsah

Úvod	12
1. Mezinárodní vztahy v souvislosti se závěrem Studené války	24
2. Signifikantní způsoby vnímání světové politiky po Studené válce a postavení USA	32
3. Klíčové střety v mezinárodních vztazích po Studené válce	40
3.1 Válka v Perském zálivu, 1990-1991	40
3.2 Prosazení nezávislosti Slovinska a Chorvatska, 1990-1992	58
3.3 Bosna a Hercegovina. Od odtržení od Jugoslávie k mezinárodnímu dohledu, 1990-1995	73
3.4 Kosovo, 1998-1999. Prvý střet jménem ochrany obyvatelstva s účastí NATO	94
3.5 Afghánistán v pohledu světové politiky po 11. září 2001	113
3.6 Válka proti Iráku z r. 2003, a jeho následný přechod k současnému postavení	140
4. Analytické hodnocení	165
Závěr	168
Dokumenty	178
Dokumenty na internetu	181
Literatura	189
Literatura na internetu	239

Seznam zkratek

AIA – Prozatímní správa Afghánistánu.

AV SSSR – Akademie věd Svazu sovětských socialistických republik.

BAAS – Socialistická strana arabského znovuzrození, Irák.

BSR – Bosenská srbská republika.

CDU – Křesťanská demokratická unie Německa.

CFSP – Společná zahraniční a bezpečnostní politika, EU.

CIA – Ústřední zpravodajská agentura, USA.

CJCS – Nejvyšší představitel ozbrojených sil, USA.

CPA – Spojenecká prozatímní správa, Irák.

CTC – Protiteroristický výbor, OSN.

DEA – Protidrogová agentura, USA.

DEMOS – Demokratická opozice Slovinska.

EPC – Evropská politická spolupráce, předchůdce CFSP.

ES – Evropské společenství.

ESDP – Bezpečnostní a obranná politika, EU.

EU – Evropská unie.

EUFOR Althea – Sbor EU, Bosna a Hercegovina.

EU JUST LEX-I – Mise EU pro zlepšení právního řádu, Irák.

EULEX – Mise EU pro vládu práva v Kosovu.

EUOM – Pozorovatelská mise EU, Afghánistán.

EUPM – Policejní mise EU, Bosna a Hercegovina.

EUPOL – Policejní mise EU, Afghánistán.

EUSR – Zvláštní představitel EU, Bosna a Hercegovina.

FATAs – Federálně spravované kmenové agentury, Pákistán.

FBI – Federální vyšetřovací úřad, USA.

FEFA – Společnost pro svobodné a čestné volby v Afghánistánu.

FSB – Federální bezpečnostní služba, Rusko.

FYROM – Bývalá jugoslávská republika Makedonie, jiný název pro samostatnou Makedonii.

GICM – Marocká islámská bojová skupina.

GWOT – „Světová válka proti teroru“, politický program USA.

HDZ – Chorvatské demokratické spojenectví, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko.

HOS – Chorvatské obranné sbory, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko.

HR – Představitel mezinárodního doзору, Bosna a Hercegovina.
HSP – Chorvatská strana práva, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko.
IAEA – Mezinárodní agentura pro atomovou energii.
IBA – Mezinárodní právnická společnost.
ICTY – Mezinárodní kriminální tribunál pro bývalou Jugoslávii.
IDP – Strana islámského poselství – Da'wa, v Iráku.
IEC – Nezávislá volební komise Afghánistánu.
IFOR – Implementační sbor, Bosna a Hercegovina.
IGC – Irácká vládní rada.
IIG – Irácká prozatímní vláda.
IM – Mezinárodní mise, Kosovo.
IMF – Mezinárodní měnový fond.
IMEMO – Ústav světové ekonomie a mezinárodních vztahů, SSSR, Rusko.
IMIK – Islámské hnutí iráckého Kurdistánu.
INA – Irácká národní dohoda.
INC – Irácký národní kongres.
IPTF – Projekt OSN pro výcvik bosensko-hercegovské policie a dozor nad její působností.
IS – Islámský stát, pokračovatel ISIS.
ISAF – Mezinárodní bezpečnostní pomocné síly v Afghánistánu.
ISCI – Nejvyšší islámská rada Iráku, pokračovatel SCIRI.
ISI – Ředitelství mezislužebního zpravodajství, Pákistán.
ISIL – Islámský stát v Iráku a v Levantě, jiný název ISIS.¹
ISIS – Islámský stát v Iráku a v Sýrii.
JCC – Rada pro zavádění a sledování nevojenského obsahu daytonské dohody.
JI – Islámská strana, Pákistán.
JNA – Jugoslávská národní armáda.
JUI – Shromáždění islámských ulemů, Pákistán.
KBSE – Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.
KDP – Kurdská demokratická strana, Irák.
KFOR – Kosovský sbor.
KPC – Kosovský ochranný sbor.
KRG – Regionální vláda Kurdistánu, Irák.

---

¹ USA stále označují IS zkratkou ISIL. In Fact Sheet: Strategy to Counter the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL). 2014.

LDK – Liga demokratického Kosova.

LIFG – Libyjská islámská bojová skupina.

LPK – Lidové hnutí Kosova.

LSE – London School of Economics and Political Science.

LW – „dlouhá válka“, pozdější název pro GWOT.

MAP – Akční plán pro členství v NATO.

MCM – Hnutí pro ústavní monarchii, Irák.

M-NF-I – Mnohonárodní síly v Iráku.

MNVS – Muslimská národní rada Sandžaku.

MRS – „Rozhodná podpora“, mise NATO v Afghánistánu od r. 2015.

MVD – Ministerstvo vnitra, Rusko.

NAE – Národní svaz evangelikálních křesťanů, USA.

NATO – Severoatlantická aliance.

NDH – Nezávislý stát Chorvatsko.

NDR – Německá demokratická republika.

NDS – Strategie národní obrany, USA.

NIC – Národní zpravodajská rada, USA.

NLA – Národní osvobozenecká armáda, Makedonie.

NSC – Národní bezpečnostní rada, USA.

NSR – Německá spolková republika.

NSS – Strategie národní bezpečnosti, USA.

N-TM-I – Výcviková mise NATO v Iráku.

OAS – Organizace amerických států.

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

OCO – „zámořské zadržovací operace“, jiný pozdější název pro GWOT.

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

OEF – Operace „Trvalá svoboda“, Afghánistán, Pákistán.

OFF – „Ropa za potraviny“, hospodářský a politický program OSN, Irák.

OIC – Organizace islámské konference.

OPEC – Organizace zemí vyvážejících ropu.

OSN – Organizace spojených národů.

ÖVP – Rakouská lidová strana.

PDK – Demokratická strana Kosova.

PfP – Partnerství pro mír, spojení NATO s nečlenskými státy.

PKK – Strana pracujících Kurdistanu, Irák, Turecko.
PUK – Vlastenecký svaz Kurdistanu, Irák.
RB OSN – Rada bezpečnosti OSN.
RPR – Hnutí pro republiku, Francie.
RRF – Síly rychlého nasazení, Bosna a Hercegovina.
RS – Republika Srbská, Bosna a Hercegovina.
RSK – Republika Srbská Krajina.
RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci.
SCIRI – Nejvyšší rada islámské revoluce v Iráku.
SDA – Strana demokratické akce, Bosna a Hercegovina.
SDS – Srbská demokratická strana, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko.
SF – Special Forces, zvláštní síly armády USA.
SFOR – Stabilizační sbor, Bosna a Hercegovina.
SHS – Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.
SICT – Nejvyšší irácký kriminální tribunál.
SKJ – Svaz komunistů Jugoslávie.
SNSD – Svaz nezávislých sociálních demokratů, Bosna a Hercegovina.
SPZB – Samosprávná provincie Západní Bosna.
SSS – Socialistická strana Srbska.
SSSR – Svaz sovětských socialistických republik.
SVR – Služba zahraničního zpravodajství, Rusko.
TA – Přechodná správa, Afghánistán.
TAL – Přechodný správní zákon, Irák.
TO – Teritoriální obrana, Jugoslávie.
TTP – Pákistánský Taliban.
UCK – Kosovská osvobozenická armáda.
UCPMB – Armáda osvobození Preševa, Medvedje a Bujanovace, Srbsko.
UDMK – Sjednocené demokratické hnutí Kosova.
UNAMA – Pomocná mise OSN v Afghánistánu.
UNAMI – Pomocná mise OSN v Iráku.
UNHCR – Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.
UNIKOM – Pozorovatelská mise OSN v Iráku a v Kuvajtu.
UNMIBH – Mise OSN v Bosně a v Hercegovině.
UNMIK – Mise OSN v Kosovu.

UNMOVIC – Komise OSN pro sledování, ověřování a dohled, Irák.
UNODC – Úřad OSN pro boj proti drogovému obchodu a zločinu.
UNPROFOR – Ochranný sbor OSN, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko.
UNSCOM – Zvláštní komise OSN v Iráku.
UNTAEs – Přejídná správa OSN pro Východní Slavonii, Baranju a Srjem.
USA – Spojené státy americké.
VJ – Jugoslávská federální armáda.
VR – Vietnamská republika („jižní Vietnam“).
VS – Varšavská smlouva.
WB – Světová banka.
WEU – Západoevropská unie.
WTO – Světová obchodní organizace.

Úvod

„Hegemoni neupravují svou ctižádost snadno.“ (Owen Harries)²

Cílem této práce je přiblížit úsilí o dosažení světové hegemonie po Studené válce, o níž se snažily hlavně Spojené státy americké (USA), a záměry místních, regionálních a ostatních jejich nepřátel tomuto programu zamezit. Protože politika všech hlavních účastníků těchto vztahů obsahovala ctižádostivé a mnohdy značně vyhraněné ideologické a mocenské představy, jejich přerůstání do násilné podoby zřejmě nešlo zabránit. Nejškodlivější z těchto střetů naneštěstí stále trvají. Většina ostatních zatím také neskončila. Avšak protože po výchozím snažení se o odstranění předpokladů pro jejich pokračování už zpravidla rozhodně nenásledovaly tak jednoznačně příznivé závěry, jaké by si zúčastnění přáli, lze za částečně přínosné považovat již i „pouze“ samotné prosazení jejich přerušení.

Text vychází z předpokladů, že část z mezinárodních vztahů, již se snaží přiblížit, ovlivňovaly převážně ofenzivně realistické názory na způsob uspořádání světa, a že defenzivní realismus zde sice nikdy zcela nezanikl, avšak častokrát se dostával do postavení výrazně méně významného zdroje zahraniční politiky. Toto tvrzení se vztahuje zvláště k USA, v nezanedbatelné míře ovšem rovněž i k mnohým z jejich evropských spojenců.

Testované hypotézy

Vítězstvím ve Studené válce se USA dostaly do postavení jediného státu, jenž získal předpoklady k položení základů světové hegemonie.

Koncem 90. let se zahraniční politika USA stává méně multilateralistickou a defenzivně realistickou, než na začátku téhož desetiletí. Zvláště kosovská krize z r. 1998-1999 pak prokázala zesílení vlivu neokonzervatismu na zahraniční politiku USA.

Po 11. září 2001 nastává mezi architekty zahraničních vztahů USA převaha jejich unilateralistického a krajně ofenzivně realistického vnímání.

---

² In Peterson, John. All in the (Dysfunctional) Family? Transatlantic Relations after Iraq. 2004, s. 359.

Schopnost odstranit střet a následně nastolit všestranně lepší stav v oblasti, v níž se před dosažením míru nacházel, představují význačné ukazatele moci uchazeče o světovou hegemonii.

Zastrašování nepřítele se ve sledovaných souvislostech často prokázalo jako jen málo využitelné. Nestačilo totiž na odrazení vyznavačů nábožensky a nacionalisticky vyhraněných ideologií od násilí proti druhým.

Světová hegemonie jediné mocnosti se v současnosti jeví jako již nedosažitelný záměr. Jde o příliš ctižádostivou představu, jejíž prosazení by vyžadovalo využití hmotných zdrojů v míře, která se nachází za hranicí možnosti jakéhokoli z nejlivnějších dnešních států. Položení základů hegemonie spojenectví více států, případně též jiných společenství, zabraňují především jejich časté neshody.

Stav výzkumu

Soustavný výzkum politiky zaměřené na získání regionální anebo širší velmocenské hegemonie začal na přelomu 19. a 20. století. Zprvu úzce souvisel s geopolitikou a s rozšiřováním kolonií. V období mezi světovými válkami se rozšířil o sledování vlivu států vzniklých na někdejších územích Osmanské říše a Rakouska-Uherska na versailleské uspořádání. Většina jeho hlavních tehdejších představitelů pocházela z evropských států.

Silný ohlas získal německý autor Friedrich Ratzel, jemuž se připisuje prvenství v použití označení „životní prostor“ (Lebensraum) v geopolitice z r. 1901. Jeho představy pak hluboce ovlivnily švédského geografa a konzervativního politika Johana Rudolfa Kjelléna, původce názvu „geopolitika.“ Oba vyzdvihovali závažnost vztahu mezi zahraniční politikou, a skladbou společnosti velmocí, se zvláštním zohledněním významu rasy. Výzkum německého protestantského teologa a koloniálního úředníka Karla Alberta Paula Rohrbacha se soustřeďoval především na rozšiřování moci Německa v zámoří.³

Spis německého protestantského kazatele a liberálně nacionalistického politika Friedricha Naumanna „Mitteleuropa“ z r. 1915 předložil výhled na uspořádání střední a východní

---

³ Viz Kjellén, Rudolf. Die Grossmächte der Gegenwart. Leipzig: B. G. Teubner, 1914. Tentýž. Der Staat als Lebensform. Leipzig: S. Hirzel, 1917. Ratzel, Friedrich. Erdenmacht und Völkerschicksal: Eine Auswahl aus seinen Werken. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag, 1940. Rohrbach, Paul. Deutschland unter den Weltvölkern. Materialien zur auswärtigen Politik. Berlin-Schöneberg, 1903. Tentýž. Zum Weltvolk hindurch! Stuttgart: J. Engelhorn, 1914.

Evropy v podobě, kterou jeho autor považoval za zvýhodnění Německa. Německý geograf genmjr. Karl Ernst Haushofer využil tvrzení o potřebě zvětšení „životního prostoru“ ve vymezení teoretického podkladu k obsazení velké části Eurasie, což se ve značné míře shodovalo s předními záměry nacismu.⁴

Přiblížení vlivu první světové války a následné versailleské dohody na mezinárodní vztahy představuje význačný bod činnosti britských autorů, sira Halforda Johna Mackindera, a Edwarda Halletta Carr. Prvý z nich, původně biolog a historik, a později ředitel London School of Economics and Political Science (LSE, 1903-1908),⁵ se však stal známějším pro názor na význam středu Eurasie (Heartland) ve světové politice. Tvrdil, že kdo zde vládne, získává tak klíč k vládě nad „světovým ostrovem“, Evropou, Asií a Afrikou, a, prostřednictvím této moci, též nad ostatním světem. Diplomata a historik Carr se soustřeďoval hlavně na výzkum zahraniční politiky Svazu sovětských socialistických republik (SSSR) a Velké Británie.⁶

Mezi prvými autory studií o velmocenských vztazích, včetně výhledů na nabytí vyšší, než regionální hegemonie, z USA vynikli nižší admirál⁷ Alfred Thayer Mahan a Nicholas John Spykman. Mahan se zaměřoval na provázanost velmocenského postavení a námořní síly. Spykman zčásti využil Mackinderovy geopolitické představy. Za základ světovlády ovšem pokládal moc nad okrajovým pásmem Eurasie (Rimland), evropským pobřežím, monzunovou oblastí v Asii a Středním Východem.⁸

Výzkum mezinárodních vztahů se v USA podstatně rozšířil po druhé světové válce, a potom během Studené války. V okruhu jeho čelných představitelů se mnohdy nacházeli zastánci realistického pohledu. V prvních třech desetiletích Studené války se jednalo hlavně o diplomata George Frosta Kennana, Hanse Joachima Morgenthaua a Kennetha Neala Waltze.

Kennan, zakladatel a první ředitel Oddělení pro přípravu politiky (Policy Planning Staff), součásti ministerstva zahraničí USA (1947-1949), se soustřeďoval převážně na vztah mezi

---

⁴ Viz Haushofer, Karl. *Geopolitische Grundlagen*. Wien: Industrieverlag Spaeth & Linde, 1939. Tentýž. *Weltmeere und Weltmächte*. Berlin: Zeitgeschichte-Verlag, 1937. Naumann, Friedrich. *Mitteleuropa*. Berlin: Georg Reimer, 1915.

⁵ Mackinderova činnost na LSE začala již v prvním roce jejího trvání, tedy r. 1895. In Sir Halford Mackinder. 2015.

⁶ Viz Carr, Edward H. *International Relations Since the Peace Treaties*. London: Macmillan, 1937. Tentýž. *The Twenty Years Crises, 1919-1939: an Introduction to the Study of International Relations*. London: Macmillan, 1939. Mackinder, Halford J. *Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction*. New York: Henry Holt & Sons, 1919.

⁷ Rear Admiral.

⁸ Viz Mahan, Alfred T. *The Influence of Sea Power Upon History 1660-1783*. Boston: Little, Brown and Company, 1890. Tentýž. *The Interest of America in Sea Power, Present and Future*. London: Sampson Low, Marston & Company, Limited, 1897. Spykman, Nicholas J. *America's Strategy in World Politics: The United States and the Balance of Power*. New York: Harcourt, Brace and Company, 1942. Tentýž. *The Geography of the Peace*. New York: Harcourt, Brace and Company, 1944.

USA a SSSR.⁹ Rovněž náležel k hlavním architektům strategie zadržování (containment), již politika USA k SSSR často využívala.¹⁰ Morgenthau se stal významným obhájcem klasického realismu. Tato teorie nadřazuje moc nad ideologii a sebe samou vnímá jako znázornění přirozenosti.¹¹ Waltz položil základy neorealismu, nazývaného též jako strukturální realismus. Toto hodnocení světové politiky obsahovalo tvrzení o větší ustálenosti, a proto i výhodnosti, prostředí, v němž se nachází dvě velmoci, oproti stavu s přítomností více takovýchto států. Neorealisté považovali mezinárodní vztahy za prostor s naprostou převahou anarchie, a tuto jeho vlastnost pak označovali za protiklad vnitrostátního uspořádání. Mezinárodní anarchii vnímali jakožto nepřítomnost vyšší, než státní moci.¹²

Činnost mnoha současných autorů textů, jež se zaměřují na vztahy velmocí, a jejich výhledy na nabytí hegemonie, začala již v průběhu Studené války. Většina z nich pochází z USA. Liberální názory zastávají zvláště Joseph Samuel Nye Jr., Robert Owen Keohane a Gilford John Ikenberry. Z příznivců realismu jde především o diplomaty Henryho Alfreda Kissingera¹³ a Zbigniewa Kazimierze Brzezińskiego, a dále o Johna J. Mearsheimera Jr. a Stephena Martina Walta. Kissinger a Brzeziński se stali prezidentskými poradci pro národní bezpečnost USA (1969-1975, a 1977-1981), první z této dvojice pak rovněž ministrem zahraničí USA (1973-1977).¹⁴

J. S. Nye Jr. získal ohlas hlavně tvrzením o vlivu „uhlazené moci“ (soft power) v mezinárodní politice.¹⁵ R. O. Keohane a Nye tvrdili, že „tvrdá moc“ (hard power), tedy zejména válečná a politická síla, sama o sobě mnohdy nedokáže zajistit požadovaný závěr. „Uhlazená moc“ se podle nich nacházela hlavně v kulturní a hospodářské přitažlivosti velmoci. Rovněž vyzdvihovali význam jiných druhů mezinárodních vztahů, než výhradně jen těch, které řídí vlády států.¹⁶ G. J. Ikenberry pak prosazoval šíření vlivu USA v zahraničí nejlépe nepřímou, a to prostřednictvím pro ně přínosných pravidel světového uspořádání.¹⁷

---

⁹ In George Frost Kennan (1904-2005). 2015. Kennan and Containment, 1947.2015. Mission Statement. Policy Planning Staff. 2015.

¹⁰ Viz Kennan, George F. Realities of American Foreign Policy. Princeton: Princeton University Press, 1954. Tentýž. The Sources of Soviet Conduct. Foreign Affairs, Vol. XXV. (1947), No. 4., s. 566-582.

¹¹ Viz Morgenthau, Hans J. In Defense of the National Interest. New York: Alfred A. Knopf, 1951. Tentýž. Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. New York: Alfred A. Knopf, 1948.

¹² Viz Waltz, Kenneth N. Man, the State, and War. New York: Columbia University Press, 1959. Tentýž. Theory of International Politics. New York: McGraw Hill, 1979.

¹³ Původním jménem Heinz A. Kissinger.

¹⁴ In Kissinger, Henry A. Biography. 2015.

¹⁵ Viz Nye, Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004.

¹⁶ Viz Keohane, Robert O. Nye, Joseph S. Power and Interdependence: World Politics in Transition. Boston: Little, Brown and Company, 1977.

¹⁷ Viz Ikenberry, G. John. After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars. Princeton: Princeton University Press, 2001. Tentýž. Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and

Mnoho z Brzeziňského textů se vztahovalo k politice USA v Eurasii a na Středním Východě.¹⁸ Kissinger se často snažil vyhledávat užitečné podněty pro zahraniční politiku USA v historii evropských mocenských poměrů v 19. století.¹⁹ Mearsheimerovy studie zpravidla upřednostňovaly ofenzivně realistický pohled.²⁰ Ve Waltově hodnocení světové politiky převažoval defenzivní realismus. Walt se též, zřejmě právě proto, snažil varovat vládu USA před prosazováním světové hegemonie.²¹ Znázornění rozdílů defenzivního a ofenzivního realismu se nachází v další části této kapitoly.

Významní autoři, jež se zaměřují na velmocenskou politiku, pocházejí rovněž z Velké Británie a z Německa. Z britských jde především o historika Paula Michaela Kennedyho, jež vyzdvihl vliv provázanosti hospodářské, politické a válečné síly velmocí, a vymezil ho v souvislostech posledních pěti století.²² Německý politolog Herfried Münkler potom znázornil stav hegemoniální politiky od jejích začátků ve starověku až do 21. století.²³ Historie strategie, napsaná sirem Lawrencem Davidem Freedmanem, však sledovala činnost tohoto oboru na půdorysu ještě mnohem delšího období, včetně střetů, jejichž popis se nachází již v Bibli.²⁴

Mezi ruskými politology, kteří se soustřeďují na světové vztahy, vynikl hlavně Jevgenij Maksimovič Primakov. Jde o někdejšího sovětského novináře, jenž působil na Středním Východu, a pozdějšího ředitele Ústavu orientálních studií Akademie věd SSSR (AV SSSR, 1977-1985), ředitele Ústavu světové ekonomie a mezinárodních vztahů (IMEMO) AV SSSR (1985-1989), ředitele Služby zahraničního zpravodajství Ruska (SVR, 1991-1996), ministra zahraničí (1996-1998) a předsedy vlády Ruska (1998-1999).²⁵ Jeho knihy pojednávají hlavně o vztazích mezi Ruskem a ostatními významnými státy po Studené válce, a o politice na Středním Východu.²⁶

Transformation of the American System. Princeton: Princeton University Press, 2011. Tentýž. Liberal Order and Imperial Ambition: American Power and International Order. Cambridge: Polity Press, 2005.

¹⁸ Viz Brzezinski, Zbigniew K. Velká šachovnice: K čemu Ameriku zavazuje její globální převaha. Praha: Mladá fronta, 1999. Tentýž. Volba: Globální nadvláda nebo globální vedení. Praha: Mladá fronta, 2004.

¹⁹ Viz Kissinger, Henry A. Potřebuje Amerika zahraniční politiku? Cesta k diplomacii pro 21. století. Praha: BBart, 2002. Tentýž. Umění diplomacie: Od Richelieu k pádu Berlínské zdi. Praha: Prostor, 1996.

²⁰ Viz Mearsheimer, John J. The Tragedy of Great Power Politics. New York: W. W. Norton & Co., Inc., 2003.

²¹ Viz Walt, Stephen M. Taming American Power: The Global Response to U.S. Primacy. New York: W. W. Norton & Co., Inc., 2005. Tentýž. The Origins of Alliances. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1987.

²² Viz Kennedy, Paul M. Vzestup a pád velmocí: ekonomické změny a vojenské konflikty v letech 1500-2000. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996.

²³ Viz Münkler, Herfried. Empires. The Logic of World Domination from Ancient Rome to the United States. Cambridge: Polity Press, 2007.

²⁴ Viz Freedman, Lawrence D. Strategy: A History. Oxford: Oxford University Press, 2013.

²⁵ In Biography of Evgenii Primakov. Minister for Foreign Affairs. 1996-1998.

²⁶ Viz Primakov, Yevgeny M. Russia and the Arabs: Behind the Scenes in the Middle East from the Cold War to the Present. New York: Basic Books, 2009. Tentýž. Russian Crossroads: Toward the New Millennium. New

Výzkumná otázka

Autor se soustřeďuje na vyhodnocení střetů, jichž se kromě USA významně účastnili také jejich hlavní spojenci ve Studené válce z NATO. V tomto společenství zavládl na konci 90. let a zvláště v prvním desetiletí 21. století stav, jehož příznačnou nesnází se stala ve srovnání s předchozím obdobím výrazně snížená schopnost jeho států dohodnout se na jednotném vymezování bezpečnostních hrozeb, a následně potom na způsobu, jehož pomocí by se jich šlo zbavit co možná nejlépe, anebo přinejmenším na snižování jejich nebezpečnosti.

Odstraňování vyhraněného nepřátelství v Evropě, zpočátku především ve vztazích mezi národy na území bývalé Jugoslávie, se v totožné době začala účastnit také EU. Jestliže si ovšem přála, aby takto nahradila i významnou část dosavadní působnosti NATO, pak tato její politika mnohdy končila dost nezdařile. Tato její nevýhoda vycházela ve značné míře z převážně konzervativního názoru většiny vlád států, jež k ní náleží, že se úroveň jejich vlastního postavení v zahraničí obhájí, anebo že se dokonce i zlepší, mnohem významněji za předpokladu, že co možná nejvíce moci, která k jeho zajišťování zapotřebí, zůstane stále především v jejich rukou.

Označení válka používám v záhlaví kapitol vždy jen tehdy, jestliže šlo o mezistátní nepřátelství, které přerostlo v boj pravidelných armád. Zařazení všech střetů se řídí jejich povahou a rozsahem. Povaha zahrnuje pozadí jejich začátku a hlavní politické souvislosti, které k rozhodování jejich nejvýznamnějších účastníků náležely, rozsah míru jejich vlivu na společnosti, které se dostaly do tohoto stavu.

Hegemonii jednotlivého státu neztotožňuji s impériem. Jako hegemonii označuji vztah, který by nastal tehdy, kdyby účastník mezinárodních vztahů, zatím vždy stát, vytvořil prostředí, v jehož rozsahu by se nacházela i cizí území. Zde by převládal jeho politický, a mnohdy, i když ne zcela nezbytně, také jiný, a až téměř všestranný, vliv. Ostatní státy v této oblasti by se ovšem ještě i za tohoto stavu nadále vymezovaly jako svrchované. Mírnější hegemonie by se spokojila s prosazením řádu, jenž by zamezoval přítomnosti jejich nepřátelství k jejímu držiteli a zabezpečoval přetrvávání ostatních hegemonových výhod, vyhraněná by však již vyžadovala, aby jí vždy a jednoznačně vycházely vstříc.

K vlastnostem předpokládané hegemonie ve světovém rozsahu se též přiřazuje moc na takové úrovni, aby dokázala zvítězit i proti nepřátelství ze strany všech ostatních velmocí

zároveň.²⁷ Takovýto stav, který by zřejmě už ztěžil přinášel jiné, než jen krajně vyhraněné mezinárodní vztahy, však naštěstí zatím ještě nikdy nenastal.

Podle tvrzení, jež pocházejí zvláště z kruhu ofenzivně realistických pozorovatelů světové politiky, vychází přání stát se hegemonem ze strachu sledovaného státu, nejčastěji pak velmoci, z vlivu ostatních států.²⁸ Jde o jeho záměr zabránit vzniku zdrojů jeho ohrožení, anebo je brzy odstranit, jestliže se již vyskytly. K prosazení tohoto záměru ovšem zapotřebí značné moci, přičemž za nejvýznamnější z jejích součástí (i když ne vždy za její výhradní složku) považuje ofenzivní realismus ozbrojenou sílu. Množství moci, kterou proto tento stát potřebuje, nechce-li v mezinárodních vztazích převážně jen ztrácet vliv, nadto nelze předběžně stanovit.

Avšak nastolení světové hegemonie by tento stav, poznamenaný velkou zátěží v podobě nepřetržité ostráživosti a pohotovosti, ukončilo. Hlavně z tohoto úhlu pohledu by tedy vyhraněně ofenzivně realistické hodnocení mohlo pokládat hegemonii za uspořádání, jež hegemonu výrazně zvýhodňuje.

Ofenzivní realisté tvrdí, že chce-li si stát zvýšit moc, získá si ji především válkou nebo nátlakem. K ostatním strategiím, jejichž využití pokládají pro tento záměr za převážně výhodné, náleží podle nich dále zavdání podnětu k válce mezi jinými státy, přičemž její původce se jí však přímo neúčastní (*bait and bleed*), a zasahování do již vzniklého zahraničního střetu tak, aby trval co nejdéle, ovšem rovněž bez účasti v něm samém (*bloodletting*). Jde-li o obrannou politiku, pak vyzdvihují hlavně mocenské vyvažování (*balancing of the power*), a využití spojence k tlaku anebo k válce proti nepříteli architekta této politiky (*buck-passing*).²⁹

Zastánci defenzivního realismu se nesoustřeďovali na dosažení tak všestranně náročných záměrů, k nimž ofenzivně realistická úvaha o nezbytnosti držby co možná nejvyšší moci bezpochyby náleží. Mnohdy se tak stávalo pod vlivem úvah, že jde o zdroj až přehnaně nebezpečné a všestranně nákladné politiky. Snažili se naopak dokazovat, že státu zcela postačí už i získání takové míry bezpečnosti, jíž lze považovat za přijatelnou.³⁰ K možnosti prosazování hegemonie na světové úrovni se proto většinou vymezovali o mnoho méně vstřícně, než realisté ofenzivní.

Samo označení „hegemonie“ znamenalo původně přední místo jejího držitele, státu, ve společenství více států v prostředí starověkého Řecka. Hegemonovi zde náleželo výhradní

---

²⁷ In Art, Robert J. *Selective Engagement in the Era of Austerity*. 2012, s. 15.

²⁸ In Mearsheimer, John J., Jr. *The Tragedy of Great Power Politics*. 2003, s. 32-34.

²⁹ In Toft, Peter. *John J. Mearsheimer: An Offensive Realist Between Geopolitics & Power*. 2003, s. 5-10.

³⁰ In Nau, Henry R. *Realism*. 2012, s. 65-69.

právo vyhlášovat válku tohoto seskupení a dohlížet na nakládání s peněžními zdroji, vzniklými z poplatků, které dostával od podřízených území za zajišťování jejich vnější ochrany. V tomto uspořádání zároveň představoval i držitele nejvyšší soudní moci, což otevíralo široký prostor pro jeho ovlivňování vnitropolitických poměrů též v těch součástech hegemonie, jež ovládal nepřímo, prostřednictvím tamních spojenců.³¹

Impérium, zprvu starověký římský název pro nejvyšší státní moc, se vyznačuje mnohem větším významem připojování jiných území k svému, a ve srovnání s hegemonií potom výrazně nižší úrovní samostatnosti, jíž tamním politickým představitelům ponechává.³² Zde rozhoduje zčásti anebo i zcela autoritářsky.³³

Rozšiřování moci takového státu se hlavně v první polovině 20.století často hodnotilo jako snaha získat co možná nejvyšší vliv, a to až na světové úrovni. Tehdy, a zvláště pak po ukončení I. světové války, většinou používání označení „imperiální“ v této souvislosti prozrazovalo silné uživatelské výhrady k tomuto jevu, anebo i jeho naprosté zavržení.³⁴ Tento vztah namnoze vycházel z úvah, podle nichž především právě imperiální výboje zavinily začátek a rozsah tohoto střetu, jež společnosti států, které se ho účastnily, hluboce poznamenal.

Politiku impéria k vlastnímu obyvatelstvu mnohdy provází výrazně nižší přítomnost nátlaku, než jeho jednání s původními obyvateli v obsazených oblastech. Ti žijí v právně, a často vlastně všestranně, horším postavení. Mezi významné znaky imperiálního programu taktéž náleží rozsáhlé zastrahování v různorodých podobách, jehož prostřednictvím potom imperiální stát ovlivňuje méně významné účastníky mezinárodních vztahů, nerozhodují-li se včas ve shodě s jeho představami.³⁵

Rovněž pokládám za potřebné rozlišovat mezi hegemonií a pouhým nejsilnějším postavením podle různých sledovaných ukazatelů vlivu, prvenstvím (primacy). Politika hegemonu se mnohdy, na rozdíl od rozhodování držitele prvenství, snaží získat od ovládaných potvrzení o své oprávněnosti.³⁶ V ostatních ohledech jde o shodně silné státy.

Většina pozorovatelů mezinárodních vztahů z nejsilnějších států NATO tvrdí, že v současnosti by už žádný z nich nemohl založit dostatečně mocné impérium, protože by se

---

³¹ In Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Díl III. H – Kn. 1927, s. 113. Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Jedenáctý díl. 1897, s. 12.

³² In Münkler, Herfried. Empires. The Logic of World Domination from Ancient Rome to the United States. 2007, s. 5-7.

³³ In Agnew, John. Hegemony. The New Shape of Global Power. 2005, s. 20-21.

³⁴ In Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Díl III. H – Kn. 1927, s. 552.

³⁵ In Destradi, Sandra. Empire, Hegemony and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers. 2008, s. 8-10.

³⁶ In Clark, Ian. Hegemony and IR Theory. 2011, s. 23.

tak nemohlo stát jinak, než že by se zároveň zpochybnilo jeho demokratické uspořádání. Na základě této souvislosti proto úvahy o možnosti jeho zavedení zpravidla vyhodnocují jako zcela zcestné. Vláda nad impériem by se navíc bezpochyby nemohla obcházet bez pravidelného vynakládání mnoha prostředků a zdrojů nejrozličnější povahy. Rozhodně pak zvláště za předpokladu, že by si předsevzala záměr, aby jeho správa nepostrádala přinejmenším v nejzákladnějších vládních posláních zodpovědnost. Ještě více však potom tehdy, jestliže by se v řadách obyvatelstva připojených oblastí snažila prosazovat názor, že zapotřebí, aby ji zde považovali za svou, a to v míře, která vychází z krajně ctižádostivé představy, podle níž by si ostatně právě, a vlastně výhradně, takovéto zřízení rovněž přála i jeho převážná většina.

V období od 11. září 2001 přibližně do poloviny prvního desetiletí 21. století ovšem i přesto, zvláště v USA, krátkodobě zesílily názory, že by výstavba impéria výrazně zvýšila jejich bezpečnost. Vycházely z okruhu úvah, že oblasti, kde se v době od konce Studené války pohybovaly protiamerické síly, zapotřebí co možná nejrychleji dobýt, a potom zde ponechat armádní dohled. Tento stav by potom trval, dokud by nedošlo k zničení tamních nepřátel, a především k vytvoření základů pro následné převzetí moci místními spojeneckými politiky.³⁷

Ve druhé polovině 20. století se označení „imperialistická zahraniční politika“ též často užívalo jako kritické hodnocení ve vztahu k rozhodování zpravidla vlivného státu.³⁸

I když po Studené válce došlo k růstu moci některých společenství, zvláště ES-EU, rozhodně to neznamenal, že by zesílily předpoklady pro vytvoření světového státu a pro konec dosavadních států. Jejich vlády by tak ztratily moc a většina obyvatel rovněž nevěřila, že by jim takové uspořádání přineslo významnou výhodu.

Organizace spojených národů (OSN) nezískala z konce dvojpolového rozdělení světa mnoho, protože narostlo množství jejích poslání a s nimi i zátěž, která její samostatnost výrazně brzdila. Neustále se projevovalo, že v OSN zasedají představitelé většiny států a mnoha vlivných nestátních účastníků mezinárodních vztahů. Tento stav se často vyznačoval nedostatkem jejich shody.

Zvláště kritika z USA popisovala OSN jako nevyhovující, protože zahrnuje i státy, jejichž vlády zneužívají moc proti vlastnímu obyvatelstvu a snaží se škodit jiným státům, a to především právě USA. OSN dostávala od USA více prostředků, než od kteréhokoliv z ostatních států, a na základě této souvislosti se tak mnohdy střetávala s obviňováním, že

---

³⁷ In Boot, Max. The Savage Wars of Peace. Small Wars and the Rise of American Power. 2003, s. 350-352.

³⁸ In Morgenthau, Hans J. Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace. 1993, s. 56.

s nimi zachází dost nezodpovědně.³⁹ Vyhraněnější americké výhrady ji však otevřeně vinily i z nepřátelství k USA.

Především tyto souvislosti způsobily, že při srovnání se značným rozsahem vlivu hlavně ofenzivního, ale rovněž i defenzivního, realismu získávaly liberální představy o povaze a o uspořádání mezinárodních vztahů i v období po Studené válce jen výrazně nižší ohlas. Jejich význam však přesto nelze podhodnocovat, protože jejich působnost na poli tvorby zahraniční politiky USA trvá již od konce 18. století, kdy získaly nezávislost.⁴⁰ V období až do konce I. světové války se liberální pohledy na světové vztahy v ostatních státech těšily přízni tamních vlád většinou jen málokdy, a krátkodobě. Výraznější, i když stále pouze částečný, odklon od tohoto stavu pocházel právě ze základu tíživých zkušeností nabytých za obou světových válek.

Současná osa zahraniční politiky USA a států NATO liberální součástí sice nepochybně obsahuje, zároveň si ovšem nadále podržuje mnohé další body, jež náleží naopak převážně k čelným znakům defenzivně a ofenzivně realistického uvažování.⁴¹ Jiné vlivné státy, zvláště Čína a Rusko, často řídí svou účast ve světových vztazích podle zásad, které vycházejí téměř jednoznačně z prostředí defenzivního nebo ofenzivního realismu.

Tyto dva názorové okruhy ostatně představují nejstarší způsob nahlížení na činnost státu za jeho hranicemi. Až do období světových válek se totiž rozhodování drtivé většiny vlád zpravidla nacházelo hlavně, jestliže ne zcela, pod vlivem takovýchto úvah. Širší teoretické návody však tehdejší architekti jejich zahraniční politiky zpočátku postrádali. Tuto mezeru proto zčásti vykrývaly poznatky získané četbou historických a také náboženských spisů. Později k nim rovněž přibýly cestopisy, dále pak literatura, která se zaměřovala na koloniální působnost, a, zvláště v 19. století, geopolitické a válečné strategické texty.

Síly, které chtěly hegemonii USA zabránit, nevytvořily nikdy jednotné seskupení. Nepřátelé USA se po Studené válce pohybovali většinou na vnitrostátní anebo na regionální úrovni, přičemž druhá z nich zahrnovala území více států.

Jednalo se o státy i nestátní společenství. Sjednocovalo je mnohdy jen nepřátelství k USA. Toto vyhranění souviselo převážně s hlubokým vlivem náboženské nebo nacionalistické ideologie, které se mohly překrývat. Jinak šlo o často značně různorodé prostředí, v němž docházelo k uzavírání spojenectví, ale také k zásadním neshodám, jež přecházely ve střety.

---

³⁹ In Sewall, Sarah B. U.S. Policy and Practice Regarding Multilateral Peace Operations. 2001, s. 14-15.

⁴⁰ In Lyon, Alynna J. Liberalism. 2012, s. 75-79.

⁴¹ In Karle, Warren. Realism and Liberalism continue to shape the ways in which policymakers conceptualise international relations. 2003, s. 5-7.

Hodnocení, podle něhož nepřítel nepřítele představuje hodnotově skoro totéž, co znamená spojenec, se tedy v tomto ohledu stávalo výrazně nevěrohodným.

Metodologie

Pojednání o vybraných bodech mezinárodních vztahů využívá převážně defenzivní a ofenzivní realismus. Za neméně významný teoretický prvek pak pokládá poměr mezi jednostranným prosazováním vlastních záměrů, unilateralismem, a multilateralismem, jakožto způsoby rozšiřování nebo obhajování dosavadního vlivu především uchazeče o hegemonii. Multilateralismus vnímám jako širší shodu nejméně třech spojenců, často států, jež mnohdy, avšak ne nezbytně, vyúsťuje v založení společenství trvalejší povahy.⁴²

Text vyzdvihuje závažnost zvláště „tvrdé moci.“ Zde zapotřebí dodat, že nejde o žádné zpochybňování postavení „uhlazené moci“ v mezinárodních vztazích o sobě samé. Sledované výzvy a nesnáze po Studené válce ovšem vždy vykazovaly výrazný bezpečnostní rozměr. Většina jejich čelných účastníků potom pokládala za nejvýhodnější způsoby, jejichž prostřednictvím se k pojednáváním střetům vymezovali, právě takové, které náleží do oblasti „tvrdé moci.“

Struktura práce

Kapitoly textu se soustřeďují na způsoby prosazování vlivu, jichž se především USA rozhodly využít při vztahu k těm ze součástí rozvratu uspořádání, jež vzniklo v průběhu Studené války, které hodnotily i navzdory jejich značné vzdálenosti od vlastního území jako velmi závažné. Snahy o zajišťování tohoto jejich záměru nezůstávaly v průběhu sledovaného období na stejné úrovni. Odlišnosti, jež se k této působnosti vázaly, závisely z velké části na mnohdy navzájem rozdílných místních a regionálních souvislostech střetů, do nichž tehdy USA zasáhly s přáním co nejdříve je ukončit, a ve sledované oblasti takto mocensky zesílit. Autoři jejich zahraniční politiky ovšem nadto často předpokládali, že ohlas, jež by si prostřednictvím takovýchto misí rozšířily, by mohl zaznamenat dalšího zesílení rovněž i na světové úrovni.

Podstatné rozdíly ve vnímání zahraniční moci USA v této době se také odvozovaly od osobních úvah těch z jejich nejvyšších představitelů, kteří se její obhajoby a šíření účastnili.

---

⁴² Viz Keohane, Robert O. Multilateralism: An Agenda for Research. International Journal, Vol. XLV. (1990), No. 4., s. 731-764.

Stranické rozdělení této skupiny, ani zařazení těchto osobností do převážně liberálního nebo naopak do výrazněji konzervativního okruhu, nelze v tomto ohledu pokládat za jednoznačný klíč.

Analytická kapitola předkládá teoretické vymezení politiky předních účastníků střetů sledovaných v předešlých kapitolách. Jde hlavně o její poměr k defenzivně anebo ofenzivně realistickému pohledu na mezinárodní vztahy, protože v tomto ohledu se právě tyto dva staly významnějšími, než kterékoliv ostatní. Toto hodnocení se převážně soustřeďuje na jednání států. Kromě nich potom těch nestátních sil, které chtěly založit stát. Vychází z úvahy, že prosazování tohoto záměru vždy znamená ztrátu moci, a potažmo až rozvrat, někoho jiného, často rovněž státu.

Velká část teoretických základů politiky OSN a EU ve sledovaném období se odvozuje od defenzivního realismu. O NATO lze toto tvrdit jen s vyššími výhradami. U všech těchto tří společenství pak velmi záleží na vymezení obrany o sobě samé, přiměřenosti ostatních součástí bezpečnostní politiky, a vlivu jejich nejsilnějších států.⁴³

Závěr textu se zaměřuje na předpoklady potřebné k prosazení vítězství hegemonie jediného státu, a na jejich srovnání s možností návratu vyvažování moci nejsilnějších účastníků světové politiky. Snaží se též přiblížit míru závažnosti střetů, jež z nich vyvstávala hlavním silám, které se na nich podílely.

---

⁴³ In Article 1-2., Chapter I: Purposes and Principles. Charter of the United Nations. 1945. EU-NATO Declaration on ESDP. 2002. III. Policy Implications for Europe. 2003, s. 11-14. II. Strategic Objectives. 2003, s. 6-10. The North Atlantic Treaty. 1949.

1. Mezinárodní vztahy v souvislosti se závěrem Studené války

Vítězství USA a jejich spojenců ve Studené válce začátkem 90. let 20. století znamenalo zásadní převrat v povaze světového uspořádání mezinárodních vztahů. Způsobilo zánik soupeře, bloku států v čele se SSSR, a SSSR samého, a tak i konec dvojpolového rozdělení světa, jež trvalo od konce II. světové války.⁴⁴ Část států ve Studené válce nestránila výhradně některé z obou těchto velmocí a snažila se prosazovat samostatněji. Žádný z nich ovšem nedosáhl významu srovnatelného s USA nebo SSSR, a proto nemohl dvojpolovou skutečnost zpochybnit.

SSSR prohrál vlivem chyb své zahraniční i vnitřní politiky. Zajišťování jeho moci v zahraničí se v 80. letech stalo neúnosně nákladné. Přítomnost sovětské armády v středoevropských státech jím ovládaného bloku, Československu, východním Německu (NDR), Maďarsku a Polsku, považovala většina jejich obyvatel za potvrzení cizí, a zcela nepřínosné, nadvlády. I záměry jejich politických představitelů se často začaly od jednoznačné poslušnosti SSSR vzdalovat. Sítila mezi nimi nejistota jak se rozhodovat, aby si zachovali moc a nezneprátili si většinu vlastní veřejnosti, ale zároveň nepřišli o pomoc ze SSSR, bez níž by se obešly jen těžko. Využitelnost těchto jeho spojenců proto klesala. Neevropské státy, jež jeho zahraniční politika rozsáhleji využívala, mnohdy nepovažoval za tak významné jako ty, které tvořily jím ovládaná společenství v Evropě. Jednalo se o Radu vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) a o vojenské spojenectví, Varšavskou smlouvu (VS).

Účast ve vnitropolitickém střetu v 80. letech v Afghánistánu, který přerostl ve válku, však znamenala pro jeho zahraniční moc obzvláště těžkou zátěž. SSSR pokládal tamní nepřátelství mezi prosovětskou vládou a převážně konzervativním odbojem za tak závažné, že r. 1979 do Afghánistánu vyslal armádu, aby pomohla protivládní skupiny zničit. Afghánská válka se stala jejím nejnáročnějším nasazením od II. světové války. Afghánské obyvatelstvo SSSR většinou nenávidělo. Zaviniily to ztráty, jež mu jeho armáda způsobila a skutečnost, že šlo o cizí, a převážně nemuslimské ozbrojené síly, což samo o sobě silně rozšiřovalo nenávist nejkonzervativnějších Afghánců bez ohledu na chování jejich vojáků. SSSR se snažil získat si obyvatele prostřednictvím programů, jež jim poskytovaly pomoc, což ovšem jeho zdejší postavení zlepšovalo jen v malé míře.

---

⁴⁴ In Kane, Thomas M. Realism. 2009, s. 6.

Státy, které nestály zcela na straně SSSR, mnohdy jeho politiku v Afghánistánu kritizovaly. Popisovaly ji jako přehnaně jednostrannou a bezohlednou. Výhrady k ní rostly i v SSSR samém, protože se stav Afghánistánu rozhodně z jeho pohledu nezlepšoval, a to v žádném ohledu. Naopak, zvyšovaly se ztráty jeho armády a značně vzrostly válečné náklady. R. 1989 se proto rozhodl válečnou účast v Afghánistánu ukončit.⁴⁵

Moci SSSR škodilo, že stále více jeho obyvatel, a obyvatel ostatních států z RVHP a VS, zastávalo v 80. letech názor, že se jejich vlády nedokážou postarat o jejich hmotné potřeby tak, aby to z větší části uspokojilo jejich představy. Současný způsob vlády považovali častěji než předtím za přespříliš autoritářský a stále hůře snesitelný.

Úsilí USA zvítězit ve Studené válce zesílilo během vlády v čele s republikánským prezidentem Ronaldem Wilsonem Reaganem (1981-1989). Ve srovnání s předchozími vládami USA v 70. letech upřednostňovala ve vztazích k SSSR výrazněji nátlakovou politiku. Nepřátelství k němu označovala za hluboce ideologické, a zdaleka ne jen mocenské. Zastávala jednoznačný názor o nezpochybnitelné neoprávněnosti vlivu SSSR v zahraničí i na jeho území a naopak o morální převaze USA. Příznačným se v této souvislosti stala Reaganovo tvrzení o říši zla a o totalitní temnotě. Takto se vymezil k SSSR v březnu 1983 na jednání Národního svazu evangelikálních křesťanů (NAE) v Orlandu. Zde sice přímo neřekl, že SSSR pro něj znamená říši zla, ovšem obsah jeho prohlášení jistě nenechal nikoho na pochybách, že zde popisoval právě tento stát.⁴⁶

K vítězství nad SSSR jistě USA pomohlo, že je v 80. letech nevysilovala žádná válka srovnatelně, jako afghánská válka SSSR. Po pro ně nebyvale tíživých nesnázích, pod jejichž vlivem se r. 1973 uzavřela jejich účast ve vietnamské válce, a zkušenosti z r. 1981, kdy skončil jejich střet v Iránu, se USA rozhodovaly vysílat armádní mise, u nichž se předpokládala zásadní potřeba několikátýdenní pozemní přítomnosti, do zahraničí zpravidla pouze tehdy, když se v sledované souvislosti nacházely dostatečně věrohodné výhledy na dosažení rychlého a nezpochybnitelného vítězství. Větší z těchto nasazení jejich armády se často nacházely v Latinské Americe. USA ji od začátku 20. století vždy zařazovaly mezi oblasti, které pokládaly za vlivné ve vztahu k všem součástem své zahraniční politiky.

Velení armády USA se chtělo pozemním válkám v zahraničí vyhýbat především za předpokladu, že by se nepřítelem stala guerilla a její pomocníci, jež by pocházeli z místního

---

⁴⁵ In Allison, Graham. A Remarkable Realism on Afghanistan; Gorbachev Saw the Futility, We Should See the Opportunity. 1989. Paris, Roland. At War's End. Building Peace After Civil Conflict. 2007, s. 17. Thurgood, Liz. Steele, Jonathan. Last Soviet troops leave Afghanistan. 1989.

⁴⁶ In Reagan, Ronald. Remarks at the Annual Convention of the National Association of Evangelicals in Orlando, Florida. 1983.

obyvatelstva. Jak to zkušenost z Vietnamu dokazovala, nešlo by odstranění této hrozby provést rychle. Následně by začaly růst válečné náklady a ztráty, a proto by potom zesílila kritika ze strany zákonodárců a veřejnosti.

Mise USA v Grenadě na podzim 1983 a v Panamě na přelomu r. 1989-1990 se však těchto nástrah dokázaly vyvarovat dost zdařile.⁴⁷ Vzдор mnohým výhradám, a to i ze strany spojenců, a jinak od Organizace amerických států (OAS), většiny Valného shromáždění OSN, a ovšem od SSSR, skončily obě pro USA výhrou.⁴⁸ Většina veřejnosti USA je nekritizovala, protože trvaly krátce a skončily bez větších ztrát. Zvýšily naopak hrdost významné části Američanů na schopnost jejich vojáků.⁴⁹

V 80. letech se však USA jinak jen málokdy snažily účastnit zahraničních střetů samy, a převážně rozšiřovaly moc prostřednictvím poskytování pomoci státním a ostatním spojencům. Nevyžadovaly ovšem již, aby se tito její příjemci vždy vymezovali jednoznačně vstřícně k americké představě o demokracii. Většinou trvaly výhradně na zásadě, aby se nacházeli v okruhu nepřátel SSSR. Demokratické síly se ostatně na těchto územích mnohdy nenacházely, anebo USA pokládaly tamní nedemokratické příznivce za nepostradatelné. Kdyby se zaměřovaly jen na získávání zastánců demokracie, ztratily by podle architektů své zahraniční politiky příliš mnoho spojenců, a tak i vliv potřebný pro postavení velmoci.

Strategické texty z USA zpravidla popisovaly prosovětské vlády jako komunistické a totalitní. Tato označení jinak užívaly též v historických souvislostech, které se vztahovaly k nacistickému Německu. Za hlavní znak totalitního státu považovaly rozsah jeho dohledu nad hospodářstvím nezávisle na formě vlastnictví. Své nedemokratické spojence z řad států nazývaly zpravidla jako autoritářské, zatímco nevládní protisovětské síly považovaly za skupiny, které bojují za nezávislost.⁵⁰ Mnoho autorů politiky USA tvrdilo, že střet s prosovětským blokem přetrvá přinejmenším i v příštích desetiletích. Už právě proto podle nich USA nemohly po všech zahraničních spojencích vyžadovat, aby se rozhodli pro přijetí liberální demokracie. Zastávali názor, že by její prosazování trvalo možná i více století.

Pravicové autoritářství by podle nich přítomnosti nesouhlasu s vládou, včetně takto zaměřeného tisku, alespoň částečně nebránilo, kdežto prosovětské zřízení by toto neschválilo nikdy. V této souvislosti také věřili, že ve srovnání s nepřátelským zřízením vykazuje pro

---

⁴⁷ In Church, George J. Goodgame, Dan. Ogden, Christopher. Peterzell, Jay. Showing Muscle. 1990.

⁴⁸ In Lindley III., David A. Was the U.S. Intervention in Panama Legal? 1992, s. 23.

⁴⁹ In Nightingale, Keith. An Airborne Thanksgiving. 2014, s. 1-5.

⁵⁰ In Scott, James M. The Reagan Doctrine: Challenging the Soviet Union in the Third World. 1996, s. 15-23.

pozdější zlepšování práv obyvatelstva výrazně vyšší předpoklady.⁵¹ Za ostatní vlivné znaky nedemokratických vlád, s nimiž USA uzavřely spojení, považovali zachování soukromého vlastnictví a konzervativní nebo tradicionalistický řád. Popisovali ho jako snesitelnější, než všechny jiné, což souviselo s jejich úvahou, že skoro každý, kdo z takové společnosti pochází, ví, kde se v ní nachází jeho místo. Toto uspořádání pak hodnotí jako navždy závazné, a tak ho nezačne zpochybňovat.⁵²

Těmito zásadami se řídila zahraniční politika USA hlavně v mimoevropských oblastech. Reagan jmenoval v Zprávě o stavu Unie v únoru 1985 mezi protisovětskými silami, jež pomoc USA velmi potřebují, odboj proti vládám v Afghánistánu,⁵³ Angole, Etiopii, Kambodže a v Nikaragui.

Náhled, podle něhož se všechny státy v období posledních dvou desetiletí Studené války rozdělovaly na menšinu, v níž se nacházely komunistické totalitní, jiné totalitní a demokratické státy, a na většinu, v podobě převážně autoritářských států,⁵⁴ získal v USA ve srovnání s předchozím výrazně nižší ohlas. Zřejmě proto, že autoři jejich zahraničních vztahů došli k závěru, že nevystihuje dost věrohodně podstatu nepřátel.

Tehdy se USA snažily získat si ohlas u veřejnosti ve středoevropských státech RVHP prostřednictvím ideologie, která útočila proti SSSR a jejich vládám. Představovala model liberální demokracie jako vhodný k následování, protože může přinést svobodnější prostředí a lepší hospodářství. Většina tamních obyvatel nevěřila, že by se pro takovýto obrat našly předpoklady, kdyby jejich státy zůstaly v zóně převahy vlivu SSSR. Zvláště hospodářská úroveň USA a jejich nejsilnějších evropských spojenců, a mnohdy zároveň též jejich sousedů, na ně zpravidla působila přitažlivě. Toto hodnocení příliš nezpochybnilo ani nesnáze, jež postihly hospodářství USA v 80. letech. Tehdy došlo k zvýšení státního dluhu USA. Obyvatelstvo v nesovětských státech RVHP však o vnitřních poměrech v USA a v jiných státech NATO většinou dostávalo jen málo zpráv. Ty, s nimiž se setkávalo, navíc převážně pocházely ze státních sdělovacích prostředků, což působilo na jejich povahu a věrohodnost.

USA označovaly od konce II. světové války za nejvýznamnější oblasti své zahraniční politiky převážně západní Evropu a severovýchodní Asii, kde se nacházelo mnoho klíčových spojenců a soupeřů. Tento stav se v zásadě zachoval až do konce Studené války.⁵⁵ Vzhledem

---

⁵¹ In Carpenter, Ted Galen. *The United States and Third World Dictatorships: A Case for Benign Detachment*. 1985, s. 2, 8.

⁵² In Kirkpatrick, Jeane J. *Dictatorships and Double Standards*. 1979.

⁵³ In Kinzer, Stephen. *The moment that changed Afghanistan*. 2009. Schulzinger, Robert D. *America in the Cold War*. 2012, s. 39-41.

⁵⁴ In Wermuth, Anthony L. *America's Relations with Dictators*. 1977, s. 64.

⁵⁵ In Walt, Stephen M. *American Primacy: Its Prospects and Pitfalls*. 2002, s. 9-10.

k významu ropy pro svou dopravu a energetiku zaměřovaly od ropné krize r. 1973-1974, islámské revoluce v Iránu r. 1979 a irácko-iránské války mezi r. 1980-1988 zvýšenou pozornost také na Perský záliv,⁵⁶ zvláště potom na Saúdskou Arábii,⁵⁷ a na jeho širší sousedství.⁵⁸ Všechny arabské státy, které náležely do okruhu jejich tehdejších spojenců, se vyznačovaly jednoznačně autoritářským způsobem vlády.⁵⁹

Evropské a severoamerické státy, jež považovaly SSSR za hrozbu, vytvořily obranné společenství, Severoatlantickou alianci (NATO). Vznikla r. 1949 se záměrem zastavit vliv SSSR v Evropě, a kdyby soupeření mezi SSSR a USA přerostlo v skutečnou válku, také k obraně proti útoku SSSR a jeho spojenců. Státy NATO se shodovaly ve vymezení ohrožení. Neznamenalo to však, že by mezi nimi trvale převládala všestranná politická jednota.⁶⁰

USA představovaly vždy nejsilnější stát NATO. Nevyužívaly ji jen proti SSSR, ale také jako dohled především na vztahy mezi západním Německem (NSR) a Francií. USA na ukončení předchozího nepřátelství mezi oběma národy záleželo. Jeho přetrvávání by postavení protisovětského bloku jistě závažně poškozovalo. K vlivným spojencům USA v NATO náležela koncem Studené války Velká Británie. V politice k SSSR zastávala její konzervativní vláda v čele s předsedkyní Margaret Hildou Thatcherovou (1979-1990) názory blízké Reaganovým.

Se zrušením VS na konci března 1991 ztratila NATO nejvýznamnějšího nepřítele. V souvislosti s rozšiřováním přítomnosti hrozeb nestátního původu začalo však její poslání zahrnovat širší zajišťování bezpečnosti, než výhradně jen samou její obranu.⁶¹ Jako oblasti, odkud by nejvíce předpokládala možnost příchodu závažného ohrožení, hodnotila v 90. letech nejčastěji Balkán a také východní Evropu. Po rozšíření o středoevropské státy, kdysi součásti VS, ve druhé polovině 90. let, se její hranice přemístily východněji. Do začátku 21. století se působiště všech jejích nejrozsáhlejších misí vždy nacházela v Evropě. Po Studené válce považovaly USA za potřebné, aby se tamní bezpečnost dostala na úroveň, která by jim

---

⁵⁶ In Jones, Curtis F. *The American Burden of Hegemony in the Middle East*. 2001.

⁵⁷ Význam tamního království pro USA zásadně vzrostl ostatně už po sepsání zprávy o výtěžnosti tamních ropných ložisek z r. 1940. Předpokládala, že by mohla představovat přibližně 42 % ze vši ropy na světě. In Bacevich, Andrew J. *Blood for Oil*. 2013, s. 180-181. Wawro, Geoffrey. *Quicksand. America's Pursuit of Power in the Middle East*. 2010, s. 61-62.

⁵⁸ In Bacevich, Andrew J. *The Limits of Power. The End of American Exceptionalism*. 2009, s. 51.

⁵⁹ In Delacoura, Katerina. 'US Foreign Policy and Democracy Promotion in the Middle East: Theoretical Perspectives and Policy Recommendations'. 2010, s. 59.

⁶⁰ In Walt, Stephen M. *The Imbalance of Power: On the Prospects for Effective American-European Relations*. 2004, s. 32-33.

⁶¹ In Hanagan, Deborah L. *The Democratic Peace*. 2012, s. 175.

umožnila významně snížit náklady na pomoc při jejím udržování, a zároveň si i přitom ponechat výrazný vliv na zdejší mezivládní vztahy.⁶²

Názory autorů jejich zahraniční politiky se zpravidla shodovaly v hodnocení, že SSSR znamenal pro USA velká nebezpečí. S možností jeho odstranění však mnozí z nich i přesto nesouhlasili. Jejich úvahy přecházely až ve varování, že by po zrušení základů sovětské armády ve středoevropských a východoevropských státech RVHP rychle zesílily předpokládané snahy mnoha zdejších oblastí s převahou národnostních menšin o odtržení, a stav tamního vnitropolitického prostředí by se následně mohl stát až nezvladatelně vyhroceným.⁶³

Také republikánský prezident USA George Herbert Walker Bush (1989-1993) považoval rozvrat SSSR za výraznou bezpečnostní hrozbu. Pomohl by totiž, jak předpokládal, především části náboženských a nacionalistických sil, jež se vyznačovaly krajní nesnášenlivostí ke všemu, co nepokládaly za sobě vlastní anebo alespoň za blízké. SSSR dokázal jejich úsilí o získání vyšší moci brzdit. V této souvislosti používal mnohdy výrazně autoritářské metody. G. H. W. Bush ovšem zřejmě hodnotil i takto vymezené prostředí jako pořád přijatelnější, než takové, kde by se prosadily právě tyto ideologicky vyhraněné skupiny.

Zároveň trval na zásadě, že se vztahy mezi USA a SSSR mohou sice zlepšit, výhradně ovšem až po sovětském zavržení názorů, které ovlivňovaly jeho dosavadní vztahy s ostatními státy a s jinými významnými účastníky mezinárodní politiky. Jednalo se zvláště o tvrzení o boji mezi společenskými třídami jakožto základu mezinárodních nepřátelství. Bush rovněž požadoval, aby SSSR co možná nejdříve ukončil pomoc všem silám, které USA označovaly jako teroristy.⁶⁴

Zkušenosti ze zahraniční politiky, které Bush získal už před převzetím prezidentství, ho ve srovnání se všemi ostatními prezidenty, kteří stáli v čele USA v poslední čtvrtině 20. a na začátku 21. století, bezpochyby silně zvýhodňovaly. Posloužit mu mohly zvláště ty z nich, jež zažil jako účastník II. světové války v Tichomoří, velvyslanec u OSN (1971-1973), šéf zastupitelského úřadu USA v Číně (1974-1975), ředitel Ústřední zpravodajské služby (CIA, 1976-1977) a ředitel společnosti pro výzkum mezinárodních vztahů (Council on Foreign Relations, 1977-1979). V Reaganově vládě zastával úřad viceprezidenta (1981-1989). Tato zaměstnání vykonával zpravidla dost zdařile. Obeznalost zahraniční politiky se u něj

---

⁶² In Carpenter, Ted Galen. *US Must Shake Its NATO Habit*. 1991.

⁶³ In Hammond, Andrew. *The fall of the Berlin Wall: When Washington never had it so good?* 2014. Talbott, Strobe. *Ideas: Sorry To See the Cold War*. 1990.

⁶⁴ In Bush, George H. W. *U.S. Relations with the Soviet Union*. 1989.

spojovala s konzervativními názory.⁶⁵ Věřil proto rozhodně výrazněji v přínosnost takového rozhodování, které vycházelo v první řadě z vytváření trvalých anebo i příležitostně uzavíraných mezivládních spojenectví, než ve schopnosti mezinárodních společenství prosadit ve světové politice jednoznačně lepší poměry.

USA souhlasily se spojením NSR a NDR v jeden stát. Bush pokládal za potřebné získat pro takto zásadní zásah do evropské geopolitiky schválení od SSSR. SSSR se k založení jednotného Německa vymezil vstřícně. USA dosáhly tohoto záměru až po souhlasu se sovětským požadavkem, aby se NATO nerozšiřovala o státy poblíž jeho území, zvláště v střední a východní Evropě.

Část vlivných politiků v USA toto rozhodnutí kritizovala. Varovala také před hrozbou, že by nastala, kdyby se zvláště Francie, Německo nebo Velká Británie přehnaně prosazovaly na úkor ostatních evropských států. V tomto ohledu si všímali hlavně politiky Německa,⁶⁶ přičemž brali v potaz i možnost, že by chtělo získat jaderné zbraně. Vycházeli zjevně ze zkušenosti s oboustranným jaderným zastrašováním mezi SSSR a USA za Studené války,⁶⁷ a především s německou politikou během vlády císaře Viléma II.⁶⁸ (1888-1918)⁶⁹ a Adolfa Hitlera (1933-1945), jež zavinila I. a II. světovou válku. Rovněž M. Thatcherová a francouzský socialistický prezident Francois Maurice Adrien Marie Mitterand (1981-1995) si sjednocení Německa ze začátku října 1990 nepřáli.⁷⁰ Ohrozilo by podle nich bezpečnost jejich států.⁷¹

Zahraniční vztahy sjednoceného Německa se ovšem přehnané útočnosti vyvarovaly.⁷² Ostatně už samo sjednocení Německa na sebe soustředilo většinu pozornosti německé politiky a společnosti, což vlivu představ o rychlém rozšiřování jeho moci v zahraničí dost výrazně bránilo.⁷³ V první polovině 90. let navíc Německo jednoznačně zachovávalo ústavní zákaz vysílání armády na všechny válečné mise, které se na území NATO nenacházely.⁷⁴ Přílišná německá jednostrannost tak převládla jen ve vztazích k Slovinsku a Chorvatsku, jež vznikly

---

⁶⁵ In Brzezinski, Zbigniew K. *Second Chance. Three Presidents and the Crisis of American Superpower*. 2007, s. 9-10.

⁶⁶ In Kirkpatrick, Jeane J. *Beyond the Cold War*. 1990, s. 9-10.

⁶⁷ In Frankel, Joseph. *National Interest*. 1970, s. 124.

⁶⁸ In Kagan, Robert. *Nebezpečný národ. Zahraniční politika USA 1700-1900*. 2008, s. 324.

⁶⁹ Vlastním jménem Friedrich Wilhelm Viktor Albrecht von Preussen.

⁷⁰ In Mandelbaum, Michael. *The Bush Foreign Policy*. 1991, s. 8.

⁷¹ In Binyon, Michael. *Thatcher told Gorbachev Britain did not want German reunification*. 2009.

⁷² In Asmus, Ronald D. *Germany's Geopolitical Maturation. Public Opinion and Security Policy in 1994. 1995*, s. 19, 41.

⁷³ In Bertram, Christoph. *The German Question*. 1990, s. 54.

⁷⁴ In Schöllgen, Gregor. *Putting Germany's Post-Unification Foreign Policy to the Test*. 1993, s. 16-20.

začátkem 90. let odtržením od Jugoslávie, krátce před vyhlášením jejich nezávislosti a bezprostředně po něm.

V USA zesílil v první polovině 90. let názor, že zánik SSSR znamená i následné významné znevýhodnění pro Rusko, nejsilnější stát, který na předchozím sovětském území vznikl. Většina pozorovatelů z USA to popisovala jako stav převážně užitečný, protože takto by potom USA přicházely o možného vyzývatele v soutěži o zisk světové moci. Mezi ruskými politiky a obyvatelstvem zase naopak často zesilovalo hodnocení, že se vítězové Studené války, a z nich pak především USA, vymezují k Rusku způsobem, který se na prvním místě vyznačuje nemístnou povýšeností. Rusko se tehdy nacházelo pod zátěží, jež vycházela z hlubokých hospodářských, politických a jiných nesnází. Mnohdy souvisely právě s rozvratem SSSR. Do značné míry znemožňovaly, aby se snažilo vést rozsáhlejší zahraniční politiku jinde, než na území bývalého SSSR, ovšem kromě oblasti pobaltských států, Estonska, Litvy a Lotyšska. Všechny z této trojice se chtěly ruského vlivu co možná nejdříve a nejvíce zbavit. Potřebné spojence hledaly zvláště v Evropském společenství (ES) a v NATO.

ES se během Studené války vymezovalo převážně jako hospodářské společenství. Jeho státy sjednotily část svých právních řádů, jež se vztahovala hlavně k pravidlům obchodu a zaměstnávání. Žádný z nich neřídila prosovětská vláda, naopak, často náležely do NATO. Po Studené válce a výrazněji od přechodu od ES k Evropské unii (EU) r. 1992 se tomuto seskupení otevřelo více možností působení. EU se nechtěla spokojit s předchozím postavením ES, a snažila se dosáhnout podstatně širšího politického vlivu i mimo své území, nejčastěji v jejím okolí, na Balkánu, ve východní Evropě, a v menší míře také na Středním Východě. V posledně jmenované oblasti však mezi cizími účastníky tamní politiky získaly po Studené válce nejsilnější místo USA.

Představy o sjednocování zahraniční politiky států EU ovšem nepřestaly narážet na silný názor mnoha jejích politiků, že stále zapotřebí, aby hlavním posláním vlád vždy zůstávalo především takové rozhodování, které přináší výhody na prvním místě právě státu, v jehož čele v této době stáli anebo z něho pocházeli, a o získání přímé účasti na jeho řízení se tehdy teprve ucházeli. Toto hodnocení se navíc většinou spojovalo s podobnou úvahou, podle které pak tedy společné jednání EU sice lze obhájit, avšak vlastně výhradně pouze příležitostně. V zásadě potom jedině za přítomnosti stavu, v němž politika tohoto společenství zrovna vychází jeho a jejich výchozím záměrům v co možná nejširší míře vstříc.

2. Signifikantní způsoby vnímání světové politiky po Studené válce a postavení USA

V politických kruzích USA převažovaly závěry, že by se USA zachovaly zcela chybně, kdyby po Studené válce vliv v zahraničí nerozšiřovaly, a že zvyšování jejich moci přináší všestranné výhody zdaleka nejen USA, ale i stále větší části ostatního světa.⁷⁵ Zvláště čtyři představy o směřování světové politiky po Studené válce silně ovlivnily obsah zahraniční politiky jejich hlavních vítězů. O pokračování dalšího rozšiřování moci USA nebo přinejmenším o jejich schopnosti uchovat si současné postavení v zásadě nepochybovala žádná z nich. Všechny ostatně vznikly právě v USA. Většinou se shodovaly také v názoru, že ani po liberální demokracii nelze vyžadovat kulturní neutralitu.

Politolog Yoshihiro Francis Fukuyama naznačil v knize „Konec dějin a poslední člověk“ (1992) jako nejpravděpodobnější možnost přechod většiny států právě k liberální demokracii. Právě toto politické uspořádání podle něj vykazovalo nejvíce předpokladů pro růst duchovní a hmotné úrovně společnosti. Většina lidí nezávisle na jejich původu by proto s touto předlohou vlády nad společností nemohla nesouhlasit. Nevyřešenou otázkou zůstává jen, jak rychle se o tom sami dozví. Menšina, která by to nepochopila, by se jen sama dost poškozovala. Větší ohlas by rozhodně nezískala.

Stav mezinárodní politiky v první polovině 90. let ovšem jednoznačné potvrzení jeho názorů přespříliš nepředznamenával. Fukuyama tomu ovšem žádný zásadní význam rozhodně nepřikládal. Nesnáze, které by jeho tvrzení zpochybňovaly, popisoval jako jen málo význačné, a především pak jako potíže pouze krátkodobé povahy.⁷⁶ Na základu tohoto jeho náhledu by toto prostředí přinášelo světovému postavení USA mnoho výrazných výhod. Znamenalo by totiž vyšší ideologickou shodu mezi nimi a většinou ostatních států, a nakonec možná, a nejlépe, i se všemi. Jestliže by se jejich vztahy řídily zásadou, že liberálně demokratické státy proti sobě neválčí, zcela by se tak odstranily války.⁷⁷ Fukuyama považoval za přínosné, rozhodnou-li se zatím nedemokratické státy pro přechod k takové liberální demokracii, jež se nachází právě v USA. Zároveň však zastával názor, že rovněž tak lze prosazovat i jiné její vzory.

U konzervativnější části autorů zahraniční politiky USA ovšem získala rozhodně silnější vliv představa politologa Samuela Phillipse Huntingtona o střetu civilizací, jež v úloze nejvlivnějšího schématu světové politiky po Studené válce vystřídal nepřátelství bloků v čele

---

⁷⁵ In Miller, Linda B. US national security. Still an ambiguous symbol? 2009, s. 191. Posen, Barry R. Command of the Commons. The Military Foundation of U.S. Hegemony. 2003, s. 44-45.

⁷⁶ In Fukuyama, Francis. Konec dějin a poslední člověk. 2002, s. 53-54, 61-62.

⁷⁷ In Lyon, Alynna J. Liberalism. 2012, s. 84.

s USA a SSSR. Varovala zvláště před nepřátelstvím civilizačně odlišných sil. Hrozí totiž, že by se rozšířilo o další státy anebo nestátní síly z civilizací, z nichž pochází původní účastníci takového střetu. Tato Huntingtonova teorie si získala ohlas i proto, že významní politici, politologové a armádní velitelé, kteří s ní souhlasili, prožili velkou část života v období Studené války a zpravidla se jí také, i když mnohdy třeba nepřímo, účastnili. Tato zkušenost na ně působila i v průběhu desetiletí, jež následovala po jejím konci. Tvrzení o střetu civilizací, jejichž původ se odvozuje od kulturní blízkosti jejich menších součástí, tedy jednotlivých národů a / nebo států, se navíc mohlo využít k vymezení nepřítele způsobem, s jehož obdobou se ostatně setkávali již za Studené války. Už sama tato jeho vlastnost znamenala význačný předpoklad k získání vyššího vlivu na tuto skupinu, než toho, jenž si získaly Fukuyamovy představy ze začátku 90. let. Jejich zjevná bezstarostnost a silný idealismus jistě souvisely s vírou jejich autora v zásadní nezvratnost výhod, které vítězové Studené války touto výhrou získali a stejně tak i s jeho vírou v hlubokou přínosnost vědeckého pokroku.

Huntingtonův pohled na svět mohl zčásti vycházet vstříc i náhledům izolacionistické pravice, i když jeho autor osobně k jejím příznivcům nikdy nenáležel a její názor o jednoznačné oprávněnosti výrazného snížení rozsahu zahraniční politiky USA právě tak nikdy nezastával. USA podle něj naopak potřebovaly zůstat nejvlivnějším státem své civilizace, jíž nazval Západní. Kromě USA zahrnovala Kanadu, západní Evropu, část střední Evropy, kde převažuje protestantské nebo římskokatolické náboženství, Austrálii a Nový Zéland. Za její základní znaky označoval protestantské anebo římskokatolické náboženství a kulturu, jež s nimi souvisí.

Civilizační zařazení pokládal za významné při uzavírání zahraničních spojení. Věřil ve správnost hodnocení, podle něhož se nejsnáze dohodnou právě představitelé totožné civilizace. Netvrdil však už, že by vztahy mezi státy z odlišných civilizací končily nezbytně vždy pouze jejich válkou anebo kterýmkoliv jiným nepřátelstvím. Zároveň vyzýval k hluboké a trvalé ostražitosti především proti možnosti pokusu vymezovat se ke státu, který náleží do okruhu jiné civilizace, povýšeně, protože právě to často způsobuje rozrůstání závažných bezpečnostních hrozeb. Nevěřil v rychlé šíření liberální demokracie, protože, jak se snažil dokazovat, prostředí vhodné pro její zdařilé prosazení mnohde v zahraničí jednoznačně schází. Tyto jeho názory se však již rozhodně nestaly srovnatelně vlivné jako samotné tvrzení o přítomnosti střetu mezi civilizacemi. Jeho ohlas pak zesílil zvláště po útoku krajních islamistů proti USA v září 2001.

Označení „Střet civilizací“ pocházelo od původně britského historika dějin Středního Východu, Bernarda Lewise, jenž se přestěhoval do USA. Poprvé se objevilo v jeho článku „Kořeny muslimské zuřivosti“ v *Atlantic Monthly* v září 1990.⁷⁸

Základní rozdíl mezi převažující politickou filozofií v USA a její muslimskou obdobou se podle něj nacházel v jejich pohledu na náboženství. Souhlasil zde s obhajobou nepřítomnosti státního náboženství, jak ji představil prezident USA Thomas Jefferson (1801-1809), hlavní představitel Demokratické republikánské strany a předtím spoluautor Vyhlášení nezávislosti USA (1776). Politický a společenský řád nejstarších muslimských společností naopak s postavením islámu jako státního náboženství, a všestranně vlivné ideologie, jednoznačně souvisel.

Huntington se na mnohostrannou povahu vztahů mezi civilizacemi zaměřil hlavně v přednášce, kterou pořádal v říjnu 1992 American Enterprise Institute. Její námět pak r. 1996 rozšířil v knize „Střet civilizací“.⁷⁹

Kritika Huntingtonova náhledu popisovala jako jeho nejsilnější nedostatky samotné vyznačení civilizací. Jejich jednoznačnost a rozdělení pokládala za hodnoty, které mnohdy nejenom za současného stavu, ale často i v historii, naprosto nelze najít. To souviselo s vzájemným ovlivňováním různých oblastí.⁸⁰ Civilizační příslušnost navíc nesehrávala v řadě nepřátelství tak silnou úlohu, jak se Huntington snažil dokazovat. Jiné výhrady se vztahovaly k jeho obhajobě konzervativního řádu, jenž se podle jejich autorů nevyznačoval potřebnou mírou snášenlivosti.

Střety, jež začaly anebo se rozšířily po Studené válce, způsobily, že částečně zesílil vliv názorů pozorovatelů mezinárodních vztahů, kteří varovali před rozvratem státu a s ním spojeným násilím. Takto postižený stát ztrácí schopnost zakročit na svém území proti porušovatelům zákona. Přichází o postavení výhradního vlastníka zdejších ozbrojených sil, a tak přestává zvládat své poslání. Nezákonná moc mnohdy převažuje nad státní, což obnovu státní svrchovanosti ztěžuje nebo i znemožňuje. Působivá výstraha před touto hrozbou pocházela od novináře Roberta Davida Kaplana. Vyhodnotila ji jako nebezpečnější, než Studenou válku, kdy šlo přesněji zjistit, kdo proti komu stojí. Vyzývala k obnově řádu na strategicky významných místech.

Výstavbu základů pro přechod k liberálnějšímu nebo demokratickému zřízení označovala jako méně potřebnou, než řád sám o sobě, anebo i za politiku převážně škodlivou.

---

⁷⁸ In Lewis, Bernard. *The Roots of Muslim Rage*. Why so many Muslims deeply resent the West, and why their Bitterness will not be easily mollified. 1990.

⁷⁹ In Huntington, Samuel P. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. 2001, s. 5, 13.

⁸⁰ In Abukhalil, As'ad. Esack, Farid. *The US, the Muslim World and an Islamic response*. 2008.

Společnostem nezvyklým na liberální nebo demokratickou vládu by totiž snadno hrozilo, že kdyby začalo šíření politických práv, mohl by se snadno rozšířit chaos a následně pak násilí.⁸¹

Stejně jako u Huntingtonových názorů neznamenal tato nevíra ve vítězství rychlého přechodu neliberálních států k liberální demokracii spojeného s všestranným přínosem zásadní nesouhlas s liberální demokracií o sobě samé. Obnášela ovšem zároveň též význačné tvrzení, na jehož základu rozhodně nelze zavést toto uspořádání všude anebo vždy. Zvláště pak ne v takovém prostředí, kde hospodářství zůstává na nízké úrovni a v politice, a ve společnosti všestranně, převažuje autoritářství, které většina obyvatel snáší anebo dokonce v zásadě i chválí. Představy o střetu civilizací a o hrozbě chaosu po Studené válce se rovněž převážně shodovaly i v jiném hodnocení, podle něhož tvorba a trvání spojení mezi liberální demokracií a zahraničními autoritářskými silami vlastně nic podstatného nebrání.

Snaha žádného mezinárodního společenství zvýšit bezpečnost neobstála, protože, jak tvrdil Kaplan, všechna ochromoval nedostatek pohotovosti, shody a schopností. Tak náročné poslání by dokázal zajistit již jedině stát-hegemon. Kaplan ovšem považoval za oprávněnou jedině hegemonii USA. V neposlední řadě i proto, že zvítězily ve Studené válce, ale bezpochyby především proto, že jde o jeho vlast. Staly by se potom prvním demokratickým hegemonem v dějinách světa, a zároveň rovněž i prvním světovým hegemonem. Všechny ostatní státy, které se snažily prosadit se jako hegemonové kdykoliv předtím, se v tomto ohledu dokázaly dostat vždy pouze na regionální úroveň. Jindy si sice silně rozšířily vliv i ve více významných regionech najednou, avšak současně nikdy dostatečně na všech světadílech, takže se světovými hegemony stát nemohly.

Mnoho z těchto názorů se nacházelo v Kaplanově článku „Přicházející anarchie“, jež vyšel v únoru 1994 v *Atlantic Monthly*. Autor je po teroristických útocích proti USA v září 2001 rozšířil o hlubokou obhajobu hegemonie USA. Výstižně ji dokazuje jeho tvrzení, že po Studené válce už USA ostatně postavení hegemonu získaly, vzhledem k rozsahu jejich ohrožení to však rozhodně nestačí. Potřebovaly by proto stát se „Leviatanem“, zesíleným hegemonem.⁸²

Kaplanovy úvahy se v mnohém shodovaly s ideologií zahraniční politiky USA koncem 19. a začátkem 20. století. Jejich tehdejší republikánští prezidenti William McKinley Jr. (1897-1901) a Theodore Roosevelt Jr. (1901-1909) obhajovali jednostranné prosazování vlivu

---

⁸¹ In Kaplan, Robert D. *Přicházející anarchie: zborcení snů-svět po Studené válce*. 2006, s. 70, 77.

⁸² Tentýž. *Warrior Politics: Why Leadership Demands a Pagan Ethos*. 2002, s. 145-148.

USA v Latinské Americe a v Tichomoří.⁸³ Řada kritiků popisovala Kaplanovy texty jako nesnášenlivé. Jejich konzervativní křídlo varovalo před nebezpečím, že jeho představy radí využívat k šíření vlivu v zahraničí sílu v míře, kterou nejen USA jakožto liberální demokracie, ale vlastně také kterýkoliv jiný zodpovědný stát, nemůže považovat za oprávněnou.

Spojení demokracie a hegemonie tvořilo jednu ze základních součástí neokonzervatismu.⁸⁴ Vliv této ideologie rostl už v období Reaganovy vlády, v níž mnozí neokonzervativci působili. SSSR hodnotili jako nepřítele, jež se snaží prosazovat zcela nemorální záměry. Neschvalovali jinou možnost než ho porazit.

Neokonzervativci většinou sebe samé označovali jinými názvy, než právě tímto. Do širší známosti se dostala především jejich tvrzení, že obhajují „demokratický globalismus“ anebo „demokratický realismus.“⁸⁵ Výraz „neokonzervatismus“ totiž zpravidla považovali za nepřesnost anebo za chybu, mnohdy ovšem též za projev neoprávněné nevstřícnosti až otevřeného nepřátelství ze strany jeho uživatelů k jejich náhledům nejen na zahraniční vztahy USA, ale také na ostatní politicky významné souvislosti všestranně.

Záměr, aby se USA staly „mírným hegemonem“ pokládali po Studené válce za potřebný, a za jediný vhodný, program jejich zahraniční politiky.⁸⁶ K jeho hlavním povinnostem by náleželo šíření liberální demokracie. USA by si tak dost rozšířily okruh strategicky významných spojenců.⁸⁷ Neokonzervativci potom nepochybovali, že by se obyvatelé zahraničí zpravidla rozhodli právě pro takovýto řád už i na základu vlastní volby, protože výhled na rozsáhlé výhody, jež přináší, by rychle ovlivnil jejich názory právě způsobem, který USA v této souvislosti tak výrazně potřebují. Tvrdili totiž, že tato mírná hegemonie vždy vytvoří v původně nedemokraticky ovládané oblasti všestranně lepší prostředí, než to, ve kterém by vládlo hrubé autoritářství.⁸⁸ Nikdo jiný než USA pak podle nich rozhodně

---

⁸³ In 1898: The Birth of a Superpower. Calhoun, Brigid K. A Man of Vision: Theodore Roosevelt, the African Proverb, and World War I. 2011, s. 3-8. Sewell, Mike. Humanitarian Intervention, Democracy, and Imperialism: the American War with Spain, 1898, and After. 2011, s. 303-322.

⁸⁴ In Hoder, Lukáš. Architekti Bushovy doktríny. Vliv neokonzervativců na vytváření zahraničněpolitické strategie George W. Bushe. 2009, s. 29. Singh, Robert. Neo-conservatism. Theory and practice. 2009, s. 33.

⁸⁵ In Krauthammer, Charles. Democratic Realism. An American Foreign Policy for a Unipolar World. 2004, s. 13-18.

⁸⁶ In Bacevich, Andrew J. Left, Right, Left. 2013, s. 81-87.

⁸⁷ In Boot, Max. The Case For American Empire. The Most Realistic Response To Terrorism Is For America To Embrace Its Imperial Role. 2001.

⁸⁸ In Noon, David Hoogland. Cold War Revival: Neoconservatives and Historical Memory in the War on Terror. 2007, s. 81-82.

nevlastnil mocenské, a, rozhodně ne v poslední řadě rovněž morální, předpoklady, bez jejichž silného využívání by tato hegemonie jistě neobstála.⁸⁹

Protiamerické síly potom popisovali téměř stejně vyhraněným způsobem, jakým se v předchozím období vymezovali k povaze SSSR. Kdo by s tímto hodnocením nesouhlasil, projevil by tak, jak se snažili dokazovat, pouze zásadní nedostatek morálky. Vlastně by tedy proto, i když třeba možná i jen nezáměrně, sloužil zlu. Neokonzervativce by neodradilo, kdyby většina obyvatel státu, jehož dosavadní vládu chtěli odstranit, s demokratizací anebo se spojenectvím s USA nesouhlasila. Tehdy by hledali takové místní síly, jejichž ideologii by pokládali za převážně vstřícnou. Pak by následovala mise armády USA, která by předchozí vládu co nejrychleji sesadila. USA by potom sestavily z tamních spojenců vládu. Ta by od nich získala pomoc, jež by jí umožnila získat souhlas většiny obyvatel s tvrzením, že vládne jednoznačně oprávněně.

Využití příležitostných spojenectví a dvojstranných dohod přinášelo podle jejich názoru USA vyšší výhody, než spoléhání na ochotu mezinárodních organizací vycházet jejich představám vstříc. Tyto účastníky světové politiky naopak mnohdy kritizovali pro jejich pomalé rozhodování a proto, že se jejich politika často se záměry USA neshodovala, anebo i jejich dosahování zabraňovala.⁹⁰ Zato krátkodobá spojenectví v podobě dvojstranných nebo i vícestranných vztahů by poskytovaly základy potřebné k vytvoření takového prostředí, v němž by jeho nejsilnější velmoc, od konce Studené války zatím vždy USA, většinou své plány prosadila. Neokonzervativci zcela věřili, že by se USA dokázaly ve světové politice prosadit vítězně i za přítomnosti nevýhodného předpokladu, že by o dosavadní spojení přišly.

Krajně autoritářské státy s protiamerickými vládami, které vlastní zbraně hromadného ničení, pak označovali jako zdroj nejnebezpečnější zahraniční hrozby nejen pro USA samé, ale též pro jejich spojence, a liberálně demokratické státy všeobecně. Varovali také před nárůstem zadlužení, jež by dříve anebo později jistě způsobilo pokles moci USA v zahraničí. Vinu za jeho výši připisovali převážně rychlému navyšování jejich spotřeby, anebo také nedostatečné míře zdanění, která vycházela z úprav v 80. letech. Jiné ohrožení postavení USA ve světě by, jak tvrdili, nastalo tehdy, kdyby se většina Američanů nevymezovala k tvrzení o

---

⁸⁹ In Kagan, Robert. Labyrint síly a ráj slabosti. Amerika, Evropa a nový řád světa. 2003, s. 58, 60.

⁹⁰ In Luttwak, Edward N. Strategy. The Logic of War and Peace. 2001, s. 61.

správnosti prosazování hegemonie svého státu jednoznačně vstřícně, anebo, a hůře, kdyby s ním dokonce nesouhlasila zcela zásadně.⁹¹

Za nanejvýše potřebné též považovali zabránit snaze o hegemonii kteréhokoliv jiného státu.⁹² Především však takového, jež by se nacházel v Asii, na území bývalého SSSR, anebo v západní Evropě, a vlastnil výzbroj, jež by obsahovala zbraně hromadného ničení. Toto označení se nejčastěji vztahuje na jaderné, chemické a biologické zbraně. Předpokládali, že o jejich získání by se mohly pokusit zvláště Japonsko a Německo.⁹³

Konzervativní představy o návratu mocenského vyvažování do postavení význačné položky v politice mezi nejsilnějšími státy, jež by podle jejich příznivců znamenal přechod k vyrovnanějším mezinárodním vztahům,⁹⁴ rozhodně nezískaly ohlas srovnatelný s vlivem kteréhokoliv z předchozích čtyř názorových okruhů. Vítěze Studené války totiž zpravidla ovládala hluboká víra, že přechod k právě takovéto politice by jejich výhru pouze jednoznačně znehodnotil. Kritika úvah o vhodnosti vyvažování je označovala za zcela naprosto neschopné zabránit vzniku válek, nadto za příliš svázané s prostředím vymezeným zásadně odlišně od současnosti, a proto nevyužitelné, anebo jako morálně pochybné, jestliže ne již rovnou na první pohled nepřijatelné.

Izolacionistické vnímání zahraniční politiky, jež se v USA nejvýrazněji projevovalo v době jejich založení a v první polovině 19. století,⁹⁵ by zde po Studené válce mohlo zaznamenat významné zvýšení ohlasu. Vítězství, které si z ní USA odnesly, by jim podle izolacionistického uvažování umožnilo snížit rozsah působnosti v zahraničí, jež izolacionismus hodnotil jako přehnaně nákladný, a nebezpečný.⁹⁶ Hrozba, jež s ním souvisela, vycházela ze závěru ze strany mnoha cizích sil, ať již států nebo jiných, které ho považují za neoprávněný nebo i za jednoznačně škodlivý.

Podle tohoto pohledu na řízení zahraniční politiky by USA v první řadě pomohlo, kdyby se více než v období Studené války začaly soustřeďovat na zlepšování všestranného stavu jejich vnitřních poměrů. Čím zdařileji by to dokázaly, tím více by potom působily jako následováníhodný vzor pro státy, jejichž stav se nachází na horší úrovni, a to v jakémkoliv

---

⁹¹ In Danner, Mark. *The Struggles of Democracy and Empire*. 2002. Krauthammer, Charles. *The Unipolar Moment*. 1990, s. 23-27. Merry, Robert W. *The American Public's Foreign Policy Reawakening*. 2013.

⁹² In Fukuyama, Francis. *America at the Crossroads. Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy*. 2006, s. 41.

⁹³ In Tyler, Patrick E. *U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop*. 1992.

⁹⁴ In Mearsheimer, John J. *Imperial by Design*. 2010. Switzer, Tom. *Nixon, the Balance of Power, and Realism*. 2014.

⁹⁵ In Barša, Pavel. *Zdroje amerického chování. K diskuzi o transatlantické diferenci*. 2003, s. 8-11.

⁹⁶ In Mearsheimer, John J. *America Unhinged*. 2014.

sledovaném ohledu.⁹⁷ Kdyby je řídily zodpovědné vlády, rozhodly by se podle izolacionistů využít právě zkušeností USA. Jestliže by tato jejich snaha vycházela, předpokládalo by se pak posílení možností pro uzavření spojení s USA nebo by to alespoň bránilo proti šíření protiamerického nepřátelství. Zřejmě i zdařilé udržování této obhajoby samo o sobě by izolacionistům postačovalo k závěru, že se USA rozhodly pro přijetí nanejvýše vhodné strategie zahraniční politiky.

Většina architektů a pozorovatelů zahraniční politiky USA ovšem izolacionistické názory pokládala za ještě zastaralejší, než konzervativní mocenské vyvažování, a proto za jednoznačně nevyužitelné. Za doklad jejich nesprávnosti se ostatně mnohdy považovaly už hrozby, s nimiž se USA střetávaly během II. světové války.⁹⁸ Obhajovala se naopak zpravidla tvrzení, že se v zahraničí nalézají dost oblastí, kde si USA musí zachovávat rozhodující vliv, a že vytvoření jakéhokoliv jiného programu jejich působnosti v mezinárodních vztazích by jejich světovému postavení pouze zcela neúnosně škodilo. Výrazné výhrady se obracely také proti izolacionistické představě o potřebnosti ochrany vnitrostátního trhu před příliš rozsáhlým dovozem. Jejich autoři většinou předpokládali, že již jen současný stav hospodářské provázanosti zcela znemožňuje její věrohodnost.⁹⁹ Izolacionisté se též často setkávali s kritikou, že jejich úvahy všestranně postrádají morální rozměr, protože jimi navrhované snižování vlivu USA v zahraničí by mohlo ukončit jejich pomoc tamním znevýhodněným skupinám, a tak je krajně ohrozit.

Všechny tyto způsoby nahlížení na obsah a řízení vztahů USA s ostatním světem se shodovaly v různé míře nevstřícnosti k možnosti vytvoření jakéhokoliv nadstátního útvaru, jež by získal vyšší moc, než USA. Již takovýto stav o sobě samém nehodnotily jinak, než jen jako přítomnost závažné hrozby, anebo přinejmenším jako předpoklad, aby brzy vznikla. Většina z významných politologických úvah, které prosazovaly světovou hegemonii USA, také nesouhlasila s názorem, že by se hegemonem rovněž mohla stát skupina více států, a ne pouze jeden.¹⁰⁰ Toto uspořádání by totiž zřejmě už souviselo s výrazně vyšším přerozdělením vlivu, než jaké by zastánci těchto teorií považovali za výhodné.

---

⁹⁷ In Adams, John Quincy. Speech to the U.S. House of Representatives on Foreign Policy. 1821.

⁹⁸ In Krauthammer, Charles. In Defense of a Democratic Realism. 2005, s. 187.

⁹⁹ In Gaddis, John Lewis. Toward the Post-Cold War World. 1991, s. 102-103.

¹⁰⁰ In Clark, Ian. An English School Theory of Hegemony. 2011, s. 40.

3. Klíčové střety v mezinárodních vztazích po Studené válce

3.1 Válka v Perském zálivu, 1990-1991

„Jestliže Vám kdokoliv řekne, že Amerika má své nejlepší dny již za sebou, ohlíží se nesprávným směrem.“ (George H. W. Bush, 1991).¹⁰¹

Irácké obsazení Kuvajtu ze srpna 1990 se stalo jedním z prvních významných mezinárodních střetů, které vysílaly varování, že rychlý přechod k vyrovnanější světové politice, který mnozí její pozorovatelé v souvislosti se závěrem Studené války čekali, lze jen těžko předpokládat.irácká vláda ho vysvětlovala jako nanejvýše potřebné a zásadní prosazení nápravy mnoha škod, jež podle ní Kuvajt Iráku způsoboval.

Kuvajtské území označovala jako součást bývalého osmanského správního obvodu se sídlem v Basře, nejvýznamnějším mezopotamským a později iráckém přístavu, což samo o sobě považovala za nezvratné potvrzení oprávněnosti nároku na připojení Kuvajtu k Iráku. Tehdejší vymezení hranic Kuvajtu se zčásti stále shodovalo s jejich stavem z období před získáním nezávislosti, kdy se zahraniční politika tohoto emirátu nacházela pod dohledem Velké Británie.¹⁰² To posloužilo k vymezení iráckého závěru, že Kuvajt vznikl jen s pomocí vlivu cizí velmoci a konec jeho přítomnosti tedy vlastně znamená sjednocení Arabů.¹⁰³ Od převratu r. 1968 ovládali Irák představitelé strany Socialistické strany arabského znuvzrození (BAAS).¹⁰⁴ Vlivnou část ideologického základu její zahraniční i vnitřní politiky pak tvořil právě panarabský nacionalismus.

Záměr zmocnit se Kuvajtu však souvisel hlavně se zdejší přítomností ropných vrtů a s iráckým hospodářským poklesem, jenž zavinila především jeho předchozí válka proti Iránu.¹⁰⁵ Kuvajt se stal po Saúdské Arábii druhým největším věřitelem Iráku. Irácké vlastní příjmy totiž nedokázaly válečné náklady pokrýt. Irák se chtěl této zátěže co nejrychleji zbavit, a tak vyzval Kuvajt, aby dluh zrušil.¹⁰⁶ Protože Kuvajt s jeho návrhem nesouhlasil, rozhodl se irácký prezident Saddám Husajn Abd al-Madz'id al-Tikriti (1979-2003) pro válku.¹⁰⁷

---

¹⁰¹ In Bush, George H. W. State of the Union Address, 1991.

¹⁰² In Al-Baharna, Hussain M. The Consequences of Britain's Exclusive Treaties: A Gulf View. 1985, s. 17-18.

¹⁰³ In Tibi, Bassam. Conflict and War in the Middle East. From Interstate War to New Security. 1998, s. 166-167.

¹⁰⁴ In Hirst, David. Ba'athists now put Iraq first. 1968.

¹⁰⁵ In Marr, Phebe. Iraq's Uncertain Future. 1991, s. 2-3.

¹⁰⁶ In Eichler, Jan. Geopolitické determinanty iráckého problému. 2002, s. 31.

¹⁰⁷ In Keegan, John. Válka v Iráku. 2006, s. 51.

Aby tento záměr představil jako oprávněný, začal tvrdit, že Kuvajt krade ropu z iráckých zdrojů, snižuje její ceny a mnohonásobně překračuje těžební kvóty Společenství zemí vyvážejících ropu (OPEC), což vše Iráku škodí.¹⁰⁸

Zřejmě též předpokládal, že by do střetu s Kuvajtem mohl zasahovat Irán. Takovémuto ohrožení se rozhodl předejít stažením irácké armády z oblastí, které obsadila v 80. letech, a uzavřením dohody o návratu válečných zajatců domů.

Vítězstvím nad Kuvajtem chtěl také zastrašit Saúdskou Arábii a Spojené arabské emiráty, a vyžadovat od nich, aby všechny irácké dluhy co nejrychleji smazaly a dokázaly, že válka proti Iránu iráckou moc rozhodně nezlomila. Kromě toho potvrdilo dobytí Kuvajtu závěr, že irácké přání stát se v oblasti Perského zálivu hegemone, které předchází část Husajnova prezidentství vždy provázelo,¹⁰⁹ stále trvá.

Nešlo zdaleka o první pokus Iráku přivlastnit si Kuvajt. Irák o to předtím usiloval už v červenci 1961, tedy jen několik týdnů po vyhlášení kuvajtské nezávislosti. Kuvajt tehdy požádal o pomoc Saúdskou Arábii a Velkou Británii. Rovněž Egypt, v první polovině 60. let jeden z nejvýznamnějších arabských států, se k iráckému záměru vymezil jednoznačně nepříznivě.¹¹⁰ Irák však od obsazení Kuvajtu odradilo především vyslání britské armády do oblasti poblíž ohrožených hranic.

Po válce z r. 1991 rozšiřoval Husajn zprávy, že se USA dozvěděly o jeho záměru v Kuvajtu už v červenci 1990, kdy se setkal s jejich velvyslankyní April Catherine Glaspieovou (1988-1990). Podle jeho tvrzení její odpověď bezpochyby naznačovala, že USA by se střetů mezi arabskými státy nezúčastnily.¹¹¹ Z tohoto jednání potom zřejmě odešel s představou, že kdyby proti Kuvajtu zaútočil, USA proti Iráku nezasáhnou.¹¹²

V předchozím irácko-iránském střetu stály USA na irácké straně, přestože Husajn pomáhal palestinské teroristické skupině Abú Nidala proti Izraeli, jenž USA označovaly jako stát, jenž stojí na jejich straně. Irák potřebovaly jako krátkodobého spojence proti Iránu, jehož politika se od islamistické revoluce r. 1979 řídila jednoznačně protiamerickou ideologií.¹¹³

---

¹⁰⁸ In Kreps, Sarah E. Cooperation on the Path to Conflict: United States Intervention after the Cold War. 2009, s. 24-26.

¹⁰⁹ In Hirst, David. Hussein bids to be leader in the Gulf. 1980.

¹¹⁰ In Al-Ghunaim, Abdullah Yusuf. Kuwait: Statehood and Boundaries. 1992, s. 33.

¹¹¹ In Mearsheimer, John J., Jr. Walt, Stephen M. Can Saddam Be Contained? History Says Yes. 2002, s. 4-5.

¹¹² In Duelfer, Charles A. Dyson, Stephen Benedict. Chronic Misperception and International Conflict: The U.S.-Iraq Experience. 2011, s. 82-83.

¹¹³ In Danner, Mark. Americans tend to examine distant regimes, and the commitments our government has made to them, only during times of crisis. 1990. Hahn, Peter L. Missions Accomplished? The United States and Iraq since World War I. 2012, s. 78-79. Veliotis, Nicholas A. Howe, Jonathan. Subject: Iran-Iraq War: Analysis of Possible U.S. Shift from Position of Strict Neutrality. 1983, s. 2-8.

Začátkem r. 1990 však Irák naopak podezíraly, že se snaží prosadit hegemonii na Arabském poloostrově a v Perském zálivu.¹¹⁴ Bush ostatně hodnotil irácké vztahy převážně k části států Středního Východu jako přespříliš vyhraněné už v říjnu 1989. Tehdy ovšem ještě předpokládal, že USA by mohly Irák od takového ohrožování odvrátit, aniž by přitom využily násilí. Nejlépe pak prostřednictvím poskytnutí dostatečně silných hospodářských výhod, jež by ovšem získal jen po přechodu k mírnější politice.¹¹⁵

Ještě před samým útokem proti Kuvajtu obvinil Husajn USA, Velkou Británii a Izrael, že uzavřely protiirácké spojení. Irácká převaha v Perském zálivu, kterou by Husajn zřejmě prosazoval prostřednictvím vyhrožování a silou, by nepochybně ohrožovala tamní spojence USA. Jednalo se především o Saúdskou Arábii. Irácké vlastnictví chemických zbraní a raket středního doletu zde způsobovalo velký strach. Irák totiž v březnu 1988 použil chemické zbraně proti kurdskému odboji a obyvatelstvu tohoto původu, které podezíral z nesouhlasu s vládní politikou.¹¹⁶ Vícekrát je nasadil také během války proti Iránu.¹¹⁷

Husajn neskryval, že chce, aby se Irák brzy stal prvním arabským státem vyzbrojeným jadernými střelami. Tento záměr zveřejnil už v září 1975, tedy v období, kdy úřad iráckého prezidenta zastával genmjr. Ahmad Hassan al-Bakr (1968-1979).¹¹⁸ Výstavby iráckých jaderných zařízení se účastnila hlavně Francie, ale také Itálie a SSSR. Část potřeb, které takovýto projekt vyžadoval, však zajišťovali také dodavatelé z NSR, jež ovšem tyto obchodní vztahy mnohdy zatajovali.¹¹⁹ Vycházeli zřejmě z věrohodného předpokladu, že kdyby se s jejich obsahem seznámil kdokoli nezúčastněný, mohlo by to dost významně poškodit jejich postavení.

Jaderný program ovšem nemohl pokračovat v požadované rychlosti, protože reaktor v Osiraku poškodily r. 1980 iránské a r. 1981 izraelské nálety. Představa, že by se Husajn rozhodl vzdát se zcela snahy získat jaderné zbraně, tedy na podzim 1990 rozhodně příliš věrohodně nepůsobila.¹²⁰

Izraelský útok z června 1981 souvisel s nepřítelstvím, jež trvalo už od založení Izraele r. 1948. Irák ho samé pokládal za zásadně neoprávněné, a zúčastnil se všech tří arabsko-

---

¹¹⁴ In Carpenter, Ted Galen. Innocent, Malou. The Iraq War and Iranian Power. 2007-08, s. 69.

¹¹⁵ In Bush, George H. W. U.S. Policy Towards the Persian Gulf. 1989.

¹¹⁶ In Boyle, Michael J. The Case of Saddam Hussein's Terror Against the Kurds. 2013, s. 94-95. Ignatieff, Michael. The American Empire; The Burden. 2003.

¹¹⁷ In Waters, Lee. Chemical Weapons in the Iran / Iraq War. 1990, s. 59-63. Závěšický, Jan. Irák a zbraně hromadného ničení. 2003, s. 6.

¹¹⁸ In Braut-Hegghammer, Malfrid. Revisiting Osirak: Preventive Attacks and Nuclear Proliferation Risks. 2011, s. 105-106.

¹¹⁹ In Kříž, Zdeněk. Kdo vyzbrojil Irák? 2006, s. 73-75.

¹²⁰ In Brands, Hal. Palkki, David. Why Did Saddam Want the Bomb? The Israel Factor and the Iraqi Nuclear Program. 2011, s. 1-5.

izraelských válek z r. 1948-1949, 1967 a 1973. V 80. letech pak Husajn vznášel obvinění, že Izrael pomáhá proti-iráckým kurdským skupinám.¹²¹

Izraelský předseda vlády z pravicového spojení Likud, Menachem Begin (1977-1983), považoval už i pouhou přítomnost všech neizraelských jaderných zbraní v širším sousedství Izraele, do něhož zjevně zařazoval též Irák, za krajní hrozbu. Jestliže by navíc šlo o jednoznačné nepřátele Izraele, hodnotil stejným způsobem také už i samotnou možnost, že by vlastnili jakýkoliv jaderný reaktor.

Rozhodnutí zaútočit proti Iráku následovalo až po naprostém selhání rozsáhlé předchozí izraelské snahy zabránit zprovoznění iráckých jaderných zařízení diplomaticky. Od konce dubna 1975 do začátku září 1981 odrazoval Francii, a v červnu 1980 Itálii, od dosavadní pomoci Iráku. V dubnu 1979 následovalo poškození jaderné technologické jednotky, kterou chtěla Francie vyvézt do Iráku., Způsobila ho izraelská tajná mise.¹²² Záměr Izraele z léta 1979 a ze začátku září 1980 získat na svou stranu NSR, aby odvrátilo Francii od jaderného spojení s Irákem, rozhodně neskončil tak, jak by potřeboval.¹²³

USA do tohoto střetu zasahovat nechťely. Tuto možnost zřejmě hodnotily jako příliš nebezpečnou. Všechny státy, které trvale zasedaly v Radě bezpečnosti OSN (RB OSN), jednotně souhlasily s její rezolucí č. 487 z června 1981. Ta izraelský nálet proti Iráku kritizovala jako až přehnaně vyhraněné rozhodnutí.¹²⁴ Naopak varovala, že by právě taková politika, již tehdy Izrael využil, mohla rychle zhoršit nejen vztahy mezi Irákem a Izraelem, ale také bezpečnost Středního Východu všestranně.

Začátkem 90. let zatěžovala SSSR vnitřní krize. Husajn tedy mohl právě na základu této souvislosti předpokládat, že SSSR už nedokáže rozšiřování iráckého vlivu zamezit.¹²⁵ Na přelomu 70. a 80. let se ostatně prokázalo, že význam této velmoci narazil v Iráku na silné zábrany, k jejichž překonání jí zcela scházely síly.¹²⁶ Irák se proto rozhodně nestal státem, jehož politika by potřebám SSSR vycházela příliš vstříc. Bezvýhradně se jim pak v tomto období nepodřizovala nikdy.

Ostatní státy již Husajn nevyhodnocoval jako dostatečně silné, aby se brzy staly schopnými Irák zásadně ohrozit. Zřejmě také ani příliš nevěřil, že by se dohodly na společné politice proti Iráku bez účasti některé z obou velmocí Studené války. Rezoluce RB OSN č. 660 ze srpna

---

¹²¹ Titíž. Saddam, Israel and the Bomb: Nuclear Alarmism Justified? 2011, s. 139-141.

¹²² In Reiter, Dan. Preventive Attacks Against Nuclear, Biological and Chemical Weapons Programs: The Track Record. 2006, s. 5.

¹²³ In Ford, Peter Scott. Israel's Attack on Osiraq: A Model for Future Preventive Strikes? 2004, s. 12, 17-20.

¹²⁴ In Shannon, Vaughn P. Keller, Jonathan W. Leadership and International Norm Violation: The Case of the Iraq War. 2007, s. 86.

¹²⁵ In Quandt, William B. The Middle East in 1990. 1991, s. 50-51.

¹²⁶ In Dawisha, Karen. Moscow's Moves in the Direction of the Gulf: So Near and Yet So Far. 1981, s. 9-21.

1990 nařizovala odchod irácké armády z Kuvajtu. Husajnova dosavadní politika se rozhodně nevymezovala k výzvám OSN vstřícně. Moc potřebnou k jeho odrazení od ohrožování části iráckých sousedů však OSN sama o sobě postrádala. Husajn proto tuto rezoluci jistě za závažnou překážku nepokládal.

Možnost, že by nejvlivnější státy z předchozího protisovětského bloku, USA a Velká Británie, odpověděly na jeho ovládnutí Kuvajtu nepřátelsky, však přesto za naprosto nepředstavitelnou nepovažoval. Zabrání kuvajtských ropných nalezišť by si mohly vyložit jako ohrožení svých energetických programů. Zkušenosti s Husajnovou ctižádostivou politikou navíc posilovaly podezírání, že by pak takto zvýšeného vlivu začal rychle využívat k nátlaku. Husajn se snažil všechny účastníky mezinárodních vztahů od pomoci Kuvajtu odradit. Proto se rozhodl zadržet skupinu osob cizí státní příslušnosti a znemožnit jim odchod z Iráku. Do nejširší známosti se v zahraničí dostalo především zajetí Britů. Husajn ho popisoval jako jednoznačně užitečný zákrok. Podle jeho prohlášení by totiž protiirácké válce ostatně ani žádným jiným způsobem zabránit nešlo.

Zvláště ve Velké Británii a v USA však jeho projev rozhodně nezapůsobil tak, jak by si přál. Tehdy vysvětloval, že pouze chce, aby se mezinárodní krize, jež v souvislosti s válkou proti Kuvajtu vznikla, co možná nejrychleji skončila. Potom by už také odchodu zadržovaných z Iráku naprosto nic nepřekáželo. Ujišťoval pak, že samozřejmě dostávají všechny základní hmotné potřeby a že se s nimi jistě nezachází nijak hrubě. Vzhledem k rozsáhlým zkušenostem s jeho výraznou ochotou využívat při zajišťování a rozšiřování vnitropolitické anebo zahraniční moci krajně bezohledné prostředky ovšem mohlo takovéto ovlivňování skončit pro něho výhodným závěrem pouze dost těžko. Zhoršení irácko-britských vztahů se pak v neposlední řadě vyostřovalo taktéž prostřednictvím vlivné působnosti silně osobního rozměru nepřátelství, které mezi jejich prezidentem a předsedkyní vlády zavládlo.¹²⁷

Vlády USA a Velké Británie a podobně též i většina tamní veřejnosti toto kritizovaly jako jeho jednostranné zneužívání zajatých, mezi nimiž se nacházely také děti. Kromě toho se v téže době začaly rozšiřovat zprávy o zajetí zahraničních diplomatů a dalších osob cizí státní příslušnosti, jež se právě nacházely na diplomatických úradech v Kuvajtu, iráckými ozbrojenými silami. Následovalo vyhlášení rezolucí RB OSN č. 664 a 665 ze srpna a 666, 667 a 669 ze září 1990, které se už nevymezovaly jen proti dobytí Kuvajtu, ale rovněž požadovaly co možná nejrychlejší konec tohoto zadržování. Když Husajn poznal, že jeho záměr nevyšel,

---

¹²⁷ In Pick, Hella. White, Michael. Thatcher and Saddam wage war of words. 1990.

umožnil v září 1990 odjezd zadržovaných dětí a žen. Začátkem prosince téhož roku rozšířil toto nařízení o ukončení zajetí mužů.¹²⁸

Rychlé dobytí Kuvajtu Irákem způsobilo v Saúdské Arábii velký strach, že na ni Irák brzy zaútočí také, protože se zde nalézají rozsáhlé zásoby ropy. Největší část jejích zdrojů se navíc nacházela právě poblíž hranic s Irákem. Saúdskoarabský král Fahd bin Abdul Aziz Al Saúd (1982-2005) nevěřil, že by se dokázala ubránit výhradně sama, anebo i s využitím spojení, jež vzešlo z okruhu těch muslimských států, které považovaly za potřebné, aby irácké ohrožování sousedů brzy skončilo. Mezi jeho představitele náležely především Egypt a Sýrie, a také Maroko a Pákistán.¹²⁹ V srpnu 1990 proto žádal o pomoc USA.¹³⁰ USA souhlasily a rozhodly, aby se mise jejich armády účastnila saúdskoarabské obrany.¹³¹ Po Husajnově připojení Kuvajtu k Iráku však převládl v USA názor, že už by takováto ochrana zřejmě nepostačila.

Fahd zároveň nemohl nezohledňovat předpoklad, že by v této souvislosti došlo k zesílení předpokladů vnitropolitických hrozeb. Mnoho obyvatel hlavních ropných oblastí království se totiž hlásilo k šíitskému islámu, jenž saúdskoarabská náboženská ideologie, wahhabismus, která významně zasahovala do státní politiky, označovala za neislámský a nemorální. Šiité zde proto žili v horším právním postavení, než ostatní místní obyvatelstvo.¹³² Fahd si nepochybně dokázal představit ohrožení, jež by jeho vládě vyvstalo, kdyby se jich Husajn snažil proti ní využít. Většina z nich však poslušnost saúdskoarabské vládě zachovala. Od spojení s Husajnem je odrazoval jeho sunnitský původ, hlavně však jeho bezohlednost k protivládním, mnohdy právě šíitským, skupinám v Iráku a válka proti převážně šíitskému Iránu.

Král jistě nehodnotil svoje schválení přítomnosti armády USA v Saúdské Arábii jinak, než jen jako to mírně menší ze dvou velkých zel. Přesto i takto rozzuřil mnoho významných saúdských duchovních a nábožensky vyhraněnou část obyvatelstva.¹³³ Příjezd armády USA¹³⁴ pro ni znamenal obsazení svaté země, kde vznikl islám, nevěřícími, a proto zásadně

---

¹²⁸ In Putting Noncombatants at Risk: Saddam's Use of "Human Shields". 2003, s. 3.

¹²⁹ In Munro, Alan. Arab Storm. Politics and Diplomacy Behind the Gulf War. 2006, s. 63-65.

¹³⁰ In Bush, George H. W. The Deployment of US Armed Forces to Saudi Arabia. 1991, s. 82-83.

¹³¹ In Gordon, Michael R. Bush Sends US Forces To Saudi Arabia as Kingdom Agrees to Confront Iraq; Bush's Aim's: Deter Attack, Send a Signal. 1990, s. A1.

¹³² In Wehrey, Frederic. The Forgotten Uprising in Eastern Saudi Arabia. 2013, s. 4-7. Yamani, Mai. The Two Faces of Saudi Arabia. 2008, s. 150-152.

¹³³ In Rodman, Peter W. Middle East Diplomacy After the Gulf War. 1991, s. 4.

¹³⁴ Její předchozí působnost v Saúdské Arábii, která začala v květnu 1946, se vyznačovala mnohem menším rozsahem. Mnohdy záležela v zajišťování dopravních záležitostí se vztahem k bezpečnostní politice USA. In Grathwol, Robert P. Moorhus, Donita M. Bricks, Sand, and Marble: U.S. Army Corps of Engineers Construction in the Mediterranean and Middle East, 1947-1991. 2009, s. 29-30.

nebezpečný zločin. Jako hrozbu svým hodnotám by zřejmě hodnotila už i příchod většinově nemuslimské armády na území kteréhokoliv muslimského státu, jež se Saúdskou Arábií sousedí, sám o sobě.¹³⁵ Bushovo tvrzení, že se armáda USA z tohoto království stáhne tehdy, až o to Fahd zažádá, a že USA zde nechtějí zřizovat vojenské základny pro trvalé využití, proto považovala za přinejlepším zcela nevěrohodné.¹³⁶ Mnozí saúdští Arabové ostatně v této souvislosti pokládali vliv USA za všestranně nebezpečnějšího nepřítele, než toho, jenž se nacházel v Iráku.¹³⁷

Účastník protisovětské války v Afghánistánu Usáma bin Mohammed bin Awad bin Ládín navrhl založit na obranu Saúdské Arábie armádu islámských bojovníků, mudz'ahidů.¹³⁸ Předpokládal, že by vznikla podobným způsobem, jako zahraniční pomoc protivládnímu a protisovětskému odboji v Afghánistánu, a že by se stal jejím nejvyšším politickým představitelem. Snažil se dokazovat, že by na uhrazení nákladů, jež by to obnášelo, postačovaly i pouze jeho vlastní peníze. Osobní zkušenost z afghánského střetu a příslušnost k jednomu z nejbohatších rodů v Saúdské Arábii zajistila jeho názorům nezanedbatelný ohlas.

Fahd žádný z těchto návrhů nepřijal. Souhlas se zřízením takovéto nevládní obrany by závažně zpochybňoval výhradní právo státu zakládat a řídit ozbrojené síly i samu jejich úlohu. Králově moci ostatně dost uškodila už jen sama neochota nejvyšších duchovních k odsouhlasení pobytu armády USA. Pokračování znevažování svého postavení nemohl snášet. Ve vyhraněném autoritářském prostředí, kam Saúdská Arábie jednoznačně náležela, by se mu mírnější politika rychle vymstila. Po Fahdově souhlasu s pomocí USA se bin Ládín rozhodl proti saúdskoarabské vládě bojovat všemi způsoby. USA popisoval jako velmoc, která islámu škodí stejně, jako SSSR, což vychází z ideologií jejich vlád.

V RB OSN se prosadil názor, že zhoršování bezpečnosti v Perském zálivu zapotřebí rychle zastavit. Její rezoluce č. 661 ze srpna 1990 tedy žádala všechny státy, aby přestaly dovážet zboží, které pocházelo z Iráku anebo z Kuvajtu, a ukončily vývoz tamtéž. Zákaz se nevztahoval jen na vývoz potřeb pro využití ve zdravotnictví. OSN jinak souhlasila také s možností vyvážet do Iráku a Kuvajtu potraviny, ale jen za předpokladu krajního ohrožení jejich obyvatelstva. Tímto nátlakem však stažení irácké armády z Kuvajtu nedosáhla. Irák naopak vyhlásil 10. srpna 1990 USA a Izraeli válku, jíž nazval svatou. OSN pokládala za potřebné odradit ho od takto vyhraněného rozhodnutí. Rezoluce RB OSN č. 678 z konce

---

¹³⁵ In Gause III., F. Gregory. Saudi Arabia: Iraq, Iran the Regional Power Balance, and the Sectarian Question. 2007, s. 2-3.

¹³⁶ In Lacey, Robert. Inside the Kingdom. Kings, Clerics, Modernists, Terrorists and the Struggle for Saudi Arabia. 2009, s. 130-133.

¹³⁷ In Hegghammer, Thomas. Jihad in Saudi Arabia: Violence and Pan-Islamism since 1979. 2011, s. 30-32.

¹³⁸ In Al-Rasheed, Madawi. Contesting the Saudi State: Islamic Voices from a New Generation. 2007, s. 113.

listopadu 1990 proto obsahovala výzvu, aby irácká armáda do 15. ledna 1991 z Kuvajtu odešla. Kdyby se to nestalo, potom by opravňovala prosazení tohoto programu silou.

V této době se politika USA a OSN k Iráku převážně shodovaly.¹³⁹ V silnější působivost pouhé obchodní blokády bez dostatečně mocné záštity však USA věřily málo. Bush pohlížel na vyhocené vztahy v Perském zálivu jako na prvou velkou výzvu pro RB OSN po Studené válce. Zprvu ovšem toto společenství podezíral ze stejné nerozhodnosti, která provázela rozhodování někdejší Společnosti národů, jež v druhé polovině 30. let jen přihlížela německému, italskému a japonskému porušování základních mezinárodních pravidel. Hodnotil příznivě, že SSSR nestojí na irácké straně.

USA chtěly, aby RB OSN proti Iráku zakročila, a proto potřebovaly získat pomoc právě od SSSR a od Číny. Nejvyšší představitel SSSR, generální tajemník Komunistické strany SSSR (KS SSSR) a jeho pozdější prezident Michail Sergejevič Gorbačov (1985-1991, 1990-1991) vycházel v tomto ohledu jejich záměrům vstříc, protože zlepšení vztahů s USA považoval za zvláště potřebné.¹⁴⁰ Také setkání nejvyšších představitelů USA a SSSR, k němuž došlo v září 1990 v Helsinkách, potvrdilo věrohodnost představy, že Studená válka už jednoznačně směřuje ke konci.¹⁴¹

Také Čína se rozhodla politice USA k Iráku v RB OSN, a na ostatních úrovních, nezabráňovat.¹⁴² Snažila se tak vytvořit předpoklady pro ukončení předešlého období, které nastalo r. 1989 vlivem jejích postihů proti skupinám, jež kritizovaly vládu. Tehdy USA označovaly tuto část její vnitřní politiky za nepřiměřeně násilnou.¹⁴³

Po naprostém selhání všech varování, která OSN Iráku během podzimu 1990 poslala, začal Bush označovat válku za vlastně již jediný zbývající způsob jak Kuvajtu navrátit samostatnost, a, hlavně, jak zásadně snížit Husajnovův vliv.¹⁴⁴ Podle jeho tvrzení řídil Husajn politiku, jejíž nebezpečnost se zcela vyrovnala Hitlerovu programu proti Československu ze druhé poloviny r. 1938.¹⁴⁵ Kdyby proti němu tedy ostatní státy a OSN nezasáhly, nepřestal by ohrožovat regionální bezpečnost.¹⁴⁶

---

¹³⁹ In Soros, George (Chair). American National Interests and the United Nations. 1996, s. 13-14.

¹⁴⁰ In Aldrich-Moodie, Benjamin. Negotiating Coalition: Winning Soviet Consent to Resolution 678 Against Iraq. 1998, s. 17.

¹⁴¹ In Smith, David O. The Postwar Gulf: Return to Twin Pillars? 1991, s. 52.

¹⁴² In Meeting with People's Republic of China Foreign Minister Qian Qichen. 1990, s. 2-3.

¹⁴³ In Friedman, Thomas L. How the US Won Support to Use Mideast Forces. 1990.

¹⁴⁴ Tentýž. Selling Sacrifice: Gulf Rationale Still Eludes Bush. 1990, s. A12.

¹⁴⁵ In Baum, Matthew. Groeling, Tim. Iraq and the Fox Effect: An Examination of Polarizing Media and Public Support for International Conflict. 2007, s. 19.

¹⁴⁶ In Layne, Christopher. Carpenter, Ted Galen. Time for Congress to Vote on the Issue of War in the Gulf. 1990, s. 1-3.

Srovnávání rozhodování kteréhokoliv vlivnějšího soudobého nepřítele s hrozbou, jež koncem 30. let vyvstávala právě ze strany nacistického Německa ovšem používala už také převážná většina ostatních dosavadních prezidentů USA, a z nich pak především demokrat Harry S. Truman (1945-1953) v souvislosti s korejskou válkou (1950-1953) a republikán Dwight David Eisenhower (1953-1961) ve vztahu k střetům v Indočíně v 50. letech. V říjnu 1962 se takto rovněž vymezoval demokrat John Fitzgerald Kennedy (1961-1963) k rozmístění sovětských raket na Kubě. Demokrat Lyndon Baines Johnson (1963-1969) potom podobným způsobem obhajoval začátek války ve Vietnamu (1964-1973)¹⁴⁷ a Reagan zase misi armády USA na Grenadě. Tohoto způsobu ovlivňování veřejnosti nevyužíval vlastně pouze demokrat James „Jimmy“ Earl Carter Jr. (1977-1981).¹⁴⁸

V souvislosti s politikou USA na Středním Východě se snaha prosadit své záměry prostřednictvím hodnocení, podle něhož si někdo z hlav cizích států a jiných mocenských útvarů anebo z jejich jiných nejvyšších představitelů zvyšoval vliv obdobně, jako kdysi právě Hitler, vyskytla již v srpnu 1956. Tehdejší ministr zahraničí John Foster Dulles (1953-1959) tvrdil, že se egyptský prezident, plk. Gamal Abdul Násir (1956-1970) stal “hitlerovskou osobností”.¹⁴⁹

Mezi významné kroky Bushovy snahy získat pro politiku USA proti Iráku spojení ze zahraničí a současně též i co možná největší část americké veřejnosti náležel zvláště jeho proslov v Kongresu ze začátku září 1990. Tehdy varoval všechny státy, především ovšem ty, jimž vládly diktatury, před rozhodnutími, po nichž by následovaly neoprávněné útoky proti ostatním. Tvrdil, že zlepšení vztahů mezi USA a SSSR zajistí v RB OSN, ve srovnání s obdobím Studené války, výraznější shodu, což jí přinese zvýšení schopnosti proti takovému vládám zakročit.

Předpokládal, že by po odstranění krize v Perském zálivu mohl nastat nový světový řád, jehož znaky však vymezil jen málo. Vyznačoval by se převážně zvýšením bezpečnosti a zároveň snížením hmotného nedostatku. Jestliže si USA chtějí zachovat vliv v soudobém rozsahu, pak by podle jeho názoru potřebovaly snížit během příštích 5ti let státní dluh, který vzrostl hlavně v souvislosti s předchozími náklady energetiky a obrany.¹⁵⁰

Bush už tehdy uvažoval o prosazení částečného odzbrojení Iráku. Tento významný zásah do jeho svrchovanosti by se bezpochyby vztahoval na vlastnictví zbraní hromadného ničení.

---

¹⁴⁷ Toto časové rozmezí se vztahuje jen k období hlavní pozemní přítomnosti armády USA ve Vietnamské republice (VR), mnohdy označované také jako „jižní Vietnam“ (1955-1975).

¹⁴⁸ In Record, Jeffrey. Retiring Hitler and “Appeasement” from the National Security Debate. 2008, s. 91-92.

¹⁴⁹ In Brands, H. W. Into the Labyrinth: The United States and the Middle East, 1945-1993. 1994, s. 63.

¹⁵⁰ In Bush, George H. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the Persian Gulf Crisis and the Federal Budget Deficit. 1990.

Předpokládal, že spojenectví v čele s USA nad Irákem brzy zvítězí, což způsobí rozvrat Husajnovy vlády, kterou by pak zbavili moci sami Iráčané.

Kritici války v USA tvrdili, že se jejich vláda soustřeďuje na rozšiřování vlivu v zahraničí až přehnaně, řešení vnitřních hospodářských nesnází však zato nemístně zanedbává. Výhrady k prezidentově politice k Iráku vznesl také ministr zahraničí James Addison Baker III. (1989-1992). Varoval zvláště před hrozbou, že by tento střet mohl skončit stejně, jako válka proti Vietnamu, tedy jako všestranná zátěž, jejíž odstranění by USA jistě stálo mnoho času a prostředků.

Nejvyšší představitel ozbrojených sil USA (CJCS) gen. Colin Luther Powell (1989-1993), pozdější ministr zahraničí (2001-2005), pokládal za vhodnější využít proti Iráku rozsáhlý hospodářský postih. Začátkem podzimu 1990 považoval takovýto způsob nátlaku za dostatečně silný, aby se Irák pod jeho vlivem rozhodl pro stažení armády z Kuvajtu. Oproti válce by nadto tato možnost pro USA znamenala výrazně nižší náklady. Powellovy úvahy mohly rovněž úzce souviset s jeho osobními zkušenostmi, jež získal při nasazení ve Vietnamu.¹⁵¹

Zvláště izolacionistické křídlo kritiky vlády USA pak popisovalo její záměr zaútočit proti Iráku jen jako výrazné vítězství pro-izraelské a / nebo pro-saúdskoarabské lobby. Snížení Husajnova vlivu v zahraničí by totiž právě Izraeli a Saúdské Arábii bezesporu pomohlo.¹⁵² Šířitelé protiválečných názorů se též snažili vyvracet anebo přinejmenším zpochybňovat tvrzení, že Irák představuje pro USA závažnou hrozbu. Stejně se vymezovali k závaznosti spojenectví USA s Kuvajtem a Saúdskou Arábií, které označovali jako nedostatečně právně podložené. Irácká politika podle nich významněji ohrožovala hospodářství evropských států a Japonska, než postavení USA. Kdyby tedy USA nad Irákem zvítězily, pomohly by tak sice cizím státům, i když často třeba spojencům, ne však, anebo pouze dost málo, sobě samým.

Často se také kritizoval Bushův záměr napřed začít válku jiné, než jednoznačně obranné povahy, a požádat Kongres o její schválení až později. Využívání tohoto prezidentského práva však rozhodně nepředstavovalo nic zcela zásadně nezvyklého. Bezpochyby potom ne v období po II. světové válce.¹⁵³ Právě takovýmto způsobem ostatně rozhodli H. S. Truman a

---

¹⁵¹ In Blumenthal, Sidney. Colin and the crazies. The culling of the US secretary of state is symptomatic of a swing even further to the right. 2004. Reluctant Warrior. 2001.

¹⁵² In Hadar, Leon T. The Rise of the Middle Eastern Bogeyman: Toward Post-Cold-War Interventionism. 1990, s. 2.

¹⁵³ In Boháč, Libor. Řízení americké zahraniční politiky. 1996, s. 51-52.

L. B. Johnson o účasti USA ve válkách v Koreji a ve Vietnamu, Reagan pak o vyslání mise na Grenadu, a Bush sám o zásahu v Panamě.¹⁵⁴

Všechny tyto střety se tedy staly během Studené války. Kritika útoku proti Iráku tvrdila, že zapotřebí, aby se už zahraniční politika USA ze začátku 90. let neřídila mnohdy vyhraněnými zásadami, které se vytvořily pod vlivem vztahu mezi nimi a SSSR od konce 40. let.

Většina amerických zákonodárců však s válkou proti Iráku souhlasila. Veřejnost v USA ji také častěji schvalovala, než kritizovala.¹⁵⁵ Hodnocení, že se Irák chová ke Kuvajtu nesnesitelně, získalo silný vliv nejen mezi obyvateli USA, ale také zvláště ve Velké Británii. V souvislosti s obsazením Kuvajtu docházelo ze strany irácké armády k zneužívání síly, které postihovalo tamní obyvatelstvo v rozsahu, jenž nešlo zatajit. Kuvajtská vláda najala v USA společnosti pro vztahy s veřejností, mezi nimiž náleželo významné místo Hill & Knowlton, aby představily útok proti Iráku jako jediný způsob ukončení vzniklé krize. Tato jejich činnost obsahovala i předkládání záměrně nadsazených zpráv o iráckém násilí v Kuvajtu.¹⁵⁶

USA se staly nejsilnějším státem širokého protiiráckého spojení. Zahrnovalo především státy NATO, hlavně Velkou Británii a Francii, a významné státy Středního Východu, Saúdskou Arábii, Egypt a Sýrii.¹⁵⁷ Německo a Japonsko se sice samy války přímo neúčastnily, ale pomohly nést část spojeneckých válečných nákladů. Německo se také rozhodlo pokrýt část výloh, jež vycházely ze zajišťování izraelské obrany. Snažilo se zastavit tak převážně právě izraelskou kritiku, že německé společnosti vyvážely v 80. letech do Iráku zbraně. Tehdy však toto podnikání zřejmě za závažnou hrozbu nepokládalo.¹⁵⁸

NATO a Arabská liga s iráckým obsazením Kuvajtu nesouhlasily. Účast některých z jejich států na protiirácké straně však závisela výhradně na rozhodnutí každého z nich. Často se totiž jednalo o předchozího spojence Iráku. NATO se dohodla pouze na poskytnutí pomoci svému jedinému představiteli, jež s Irákem bezprostředně sousedil, Turecku, jestliže by Irák proti němu zaútočil. Kdyby se tak rozhodl, mohl by tvrdit, že se vlastně jen vymezuje proti dohodě, která armádnímu letectvu USA umožnila využívat turecká letiště, aby se snáze dostalo do vzdušného prostoru nad Irákem.

---

¹⁵⁴ In Bush, George. Address to the Nation Announcing United States Military Action in Panama. 1989.

¹⁵⁵ In Clark, Wesley K. Winning Modern Wars. Iraq, Terrorism and the American Empire. 2003, s. 4.

¹⁵⁶ In Grunig, James E. Public Relations and International Affairs: Effects, Ethics and Responsibility. 1993, s. 137-138.

¹⁵⁷ V souvislosti s politikou USA k Iráku r. 1990-1991 hodnotil Bush příznivě zvláště rozhodnutí SSSR a Číny Iráku nepomáhat. In Bush, George H. W. Scowcroft, Brent. A World Transformed. 1998, s. 303.

¹⁵⁸ In Kinzer, Stephen. War in the Gulf; Germany: Germans Are Told of Gulf-War Role. 1991.

Během války proti Iránu dostával Irák pomoc ze Spojených arabských emirátů, Saúdské Arábie, Ománu, Kuvajtu, Kataru, Egypta a z Bahrajnu.¹⁵⁹ Jejich vlády chtěly zabránit islamistům, svým vnitropolitickým nepřátelům a mnohdy právě silám, jež zčásti anebo i převážně, stranily Iránu, v převzetí moci. Vítězství Iránu by tedy pro ně znamenalo zásadní nevýhodu.¹⁶⁰ R. 1990 však hodnotily jako prvořadou hrozbu irácký záměr získat na Arabském poloostrově a v oblasti Perského zálivu postavení hegemonu. Saúdská Arábie se proto zavázala k úhradě většiny válečných nákladů protiiráckého spojení. Stejným způsobem mu pomáhal také Kuvajt.¹⁶¹

V první polovině r. 1990 dovážel Irák zbraně nejčastěji ze SSSR, Číny, Francie a Itálie. Vlivem obratu jejich politiky na podzim téhož roku ovšem tato výhoda skončila. Francouzský vývoz zbraní do Iráku vzrostl především v druhé polovině 70. let. Francie se tehdy stala jejich druhým nejvýznamnějším vývozcem do Iráku. Více jich Irák získal jen ze SSSR.¹⁶²

Také jaderný reaktor v Osiraku obsluhovala od r. 1977 francouzská technologie. Francouzský socialistický ministr obrany (1988-1991) a současně též spoluzakladatel Společnosti irácko-francouzského přátelství Jean Pierre Chevènement rozhodnutí prezidenta Mitteranda účastnit se protiirácké války kritizoval. Podle něj by šlo o přehnané využití síly, které by zřejmě vlivu Francie v arabských státech mohlo převážně jen uškodit, anebo by mu přinejmenším výrazněji nepomáhalo.¹⁶³ Odvrácení francouzské politiky od tohoto záměru však nedosáhl. V lednu 1991 se pro tyto neshody ministerského postavení vzdal.

Krátce po začátku války v lednu 1991 ostřeloval Irák Izrael raketami,¹⁶⁴ čímž bezpochyby chtěl způsobit následné rozhodnutí, které by vyústilo v jeho protiútok. Kdyby ovšem takto Izrael odpověděl, postavil by se tak na protiiráckou válečnou stranu. Její arabští představitelé by se potom od ní, právě za předpokladu jeho přítomnosti, zřejmě dost rychle odvrátili. Izrael často pokládali za stát, který vznikl neoprávněně, ne-li zcela otevřeně pouze za vlivného nepřítele. USA tedy Izrael požádaly, aby proti Iráku nezaútočil. Izrael s jejich přáním souhlasil hlavně proto, že v této souvislosti zesílily jeho protiraketovou obranu. Pro USA to znamenalo zisk další výrazné výhody, protože v Izraeli jinak převládala víra, že si bezpečnost zapotřebí chránit převážně vlastními silami.

---

¹⁵⁹ In Anthony, John Duke. A Darkling Plain: US Views of Gulf Security. 1985, s. 153-154.

¹⁶⁰ In Levy, Jack S. Froelich, Mike. Causes of the Iran-Iraq War. 1985, s. 134.

¹⁶¹ In Glenn, Russell W. Band of Brothers or Dysfunctional Family? A Military Perspective on Coalition Challenges During Stability Operations. 2011, s. 4.

¹⁶² In Neumann, Robert G. Conventional Arms Exports and Stability in the Middle East. 1995, s. 187.

¹⁶³ In Lake, David A. Ulysses's Triumph: American Power and the New World Order. 1999, s. 63.

¹⁶⁴ In Walker, Martin. Fairhall, David. Iraqi missiles strike Israel. Scud attack widens war in Middle East and Bush rules out diplomacy. 1991.

Husajn hledal spojence především v arabském prostředí. Válku s protiiráckými státy popisoval jako pokus cizích dobyvatelů ovládnout arabský prostor.¹⁶⁵ Snažil se rovněž vytvořit představu, že si bere za vzor sultána Saladina (Sala'h, ad-Din, Yusuf ibn Ayyub, 1174-1193). Šlo o vládce, který vícekrát zvítězil nad Franky, jak tehdy muslimové na Středním Východě, a především pak v Levantě, nazývali všechny křižáky nezávisle na jejich původu.¹⁶⁶ Stát, který založil, zahrnoval oblasti, jež se v současnosti nacházejí v Egyptě, Iráku, Izraeli, Jemenu, Jordánsku, Libanonu, Palestině, Saúdské Arábii, Sýrii a v Turecku.¹⁶⁷ Husajn samozřejmě už nepřiznal, že Saladin pocházel z kurdského rodu.

Tato jeho tvrzení navíc příliš silně nezapůsobila. Jordánský král Husajn bin Tala'l (1952-1999) souhlasil s iráckou politikou hlavně s ohledem na značnou závislost jordánského hospodářství na irácké ropě, a, taktéž, i vzhledem k příznivému hodnocení irácké politiky především k USA a k Velké Británii ze strany významné části Jordánců.¹⁶⁸ Předseda Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) Mohammed Jásir Abdel Rahman Abdel Rau'f Arafat Al-Qudwa Al-Husseini (1969-2004) chtěl zase získat zahraniční pomoc, s níž by se dokázal prosadit proti Izraeli. Husajn zařazoval Izrael vždy mezi nejvlivnější nepřátele a stál v čele významného, převážně arabského a vyhraněně nacionalistického, státu. To mohlo Arafata také ovlivnit a způsobit, že se rozhodl uzavřít s ním spojení, a to i navzdory předchozímu náhledu Kuvajtu na OOP. Náležel totiž k těm arabským státům, jež její působnosti významně pomáhaly. Většinou prostřednictvím peněz, které poskytoval na uhrazování jejích nákladů. Iráku stranil také Jemen, a to převážně na základě neshod, které se vztahovaly hlavně k vymezení jeho hranic se Saúdskou Arábií. Ze vzdálenějších muslimských států se pak iráckými spojenci staly zvláště Libye a Súdán, poněvadž si přály co možná nejrozsáhlejší snížení vlivu USA, a na druhém místě potom Velké Británie, na Středním Východu.

Takováto politika se však především Jemenu, Jordánsku, a také OOP, rychle hluboce vymstila. Protože Saúdská Arábie hodnotila jejich tehdejší vztah k Iráku jako jednoznačnou zradu, rozhodla se koncem srpna 1990 pozastavit peněžní pomoc, kterou odsud Jemen a OOP v předchozím období dostávaly,¹⁶⁹ i provoz ropovodu do Jordánska, a vyhostit Jemence a

---

¹⁶⁵ In Wahlert, G. The lack of Pan-Arabism as a Counter to Saddam's Terrorism Weapon. 1992, s. 10-14.

¹⁶⁶ In Ibn Munkiz, Usáma. Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky. 2009, s. 10-13.

¹⁶⁷ In Ajami, Fouad. Iraq and the Arab's Future. 2003, s. 6.

¹⁶⁸ In Talbot, Brent J. The Arab Perception and Consensus Problems: Implications for US Policy in the Middle East. 2003, s. 27.

¹⁶⁹ In Friedman, Thomas L. Confrontation in the Gulf: Behind Bush's Hard Line; Washington Considers a Clear Iraqi Defeat To Be Necessary to Bolster Its Arab Allies. 1990, s. A1.

Jordánce, kteří zde v 80. letech často nacházeli zaměstnání. Takováto pomsta ovšem pro Jemen a Jordánsko brzy znamenala závažné hospodářské nesnáze.¹⁷⁰

Krátce po ukončení irácké nadvlády nad Kuvajtem následoval postih proti tamním Palestincům, kteří se dostali do podezření z pomoci irácké armádě, jehož záměrem se stalo jejich vyhnání. Účastnily se ho vládní úřady, a také nepravidelné ozbrojené skupiny, jejichž část pocházela z odboje proti Iráku. Mnohdy ho provázelo rozsáhlé násilí. Skončil až s odchodem většiny Palestinců z Kuvajtu, jenž, vzhledem k jejich předchozí četnosti, zásadním způsobem ovlivnil složení zdejšího obyvatelstva. S žádnou významnější zahraniční kritikou se Kuvajt v této souvislosti nesetkal.

Tomuto plošnému pronásledování nedokázala zabránit ani přítomnost části Palestinců v kruhu sil, jež naopak proti tehdejšímu obsazení Kuvajtu bojovaly.¹⁷¹ Koncem 90. let převládl ve velení OOP názor, že zapotřebí, aby vzájemné nepřátelství skončilo. Kuvajt však požadoval, aby se napřed omluvila za stranění Iráku z r. 1990-1991. OOP to nepřijala. Následovalo její tvrzení, že nejzávažnější vinu na nesrovnalostech, k nimž mezi nimi došlo, nese právě Kuvajt. Proto chtěla, aby se jeho vláda omluvila jako první.¹⁷² Částečné zlepšení nastalo až po Arafatově smrti v listopadu 2004. OOP se Kuvajtu omluvila už začátkem prosince 2004, což zřejmě vycházelo ze záměru získat kuvajtskou peněžní pomoc.¹⁷³

Bush si nepřál, aby protiirácké spojení zbavilo po rychlém vítězství nad Irákem Husajna moci.¹⁷⁴ Toto rozhodnutí obhajoval tvrzením, že by pak už bezpochyby překračovalo meze, které vycházely z rezolucí RB OSN,¹⁷⁵ a že by se tak mohla snadno ohrozit potřebná shoda mezi protiiráckými spojenci.¹⁷⁶ Předpokládaný pokus o Husajnovu sesazení, jež se snažila prosazovat zvláště Velká Británie, by totiž, právě bez předchozího obsazení Iráku spojeneckými armádami, pro jeho autory získáním nezpochybnitelného vítězství zřejmě neskončil. Bush ovšem využití této možnosti neschválil především proto, že by to mnohdy i ti Iráčané, jež jinak Husajnovi nestranili, nevyhodnotili jinak, než pouze jako začátek výrazně škodlivé přítomnosti cizích dobyvatelů.

S představou o dobytí Iráku by nadto brzy nesouhlasily ani Saúdská Arábie a Turecko. Předpokládaly, že by se zde v období od konce Husajnovy vlády do vytvoření jiné rozšířilo vnitropolitické násilí, což by mohlo významně ohrožovat také je.

¹⁷⁰ In Sasley, Brent E. *Changes and Continuities in Jordanian Foreign Policy*. 2002, s. 40.

¹⁷¹ In Levins, John Martin. *The Kuwaiti Resistance*. 1995, s. 26-34.

¹⁷² In The Palestinian Authority's Relations with Kuwait. 1999.

¹⁷³ In Palestine Apology to Kuwait. 2004.

¹⁷⁴ In Martel, William C. *Victory in War. Foundations of Modern Strategy*. 2011, s. 232.

¹⁷⁵ In Hamilton, Lee H. *Keep Diplomacy Alive*. 1991.

¹⁷⁶ In Shapiro, Ian. *Politika zadržování: staronová strategie proti světovému terorismu*. 2009, s. 54. Walker, Martin. Tisdall, Simon. Rosen, Jane. Fairhall, David. Pick, Hella. *Bush rejects peace 'hoax'*. 1991.

USA se také rozhodly nepomoci protivládnímu, převážně šíitskému, odboji na jihu Iráku, nad nímž však Husajn brzy zvítězil.¹⁷⁷ Autoři jejich politiky v Perském zálivu totiž zpravidla nevěřili, že by se z těchto jeho nepřátel stali spojenci USA.¹⁷⁸ Považovali je naopak za proiránskou sílu. Toto hodnocení ostatně souviselo s tehdejší příchodem iráckých šíitských islamistů z Iránu, kam v 80. letech přesídlili, aby se zachránili před Husajnovým pronásledováním, do Iráku, se záměrem odstranit jeho vládu. Mnozí z těchto Iráčanů se rovněž účastnili již předešlého irácko-iránského střetu, a to právě na straně Iránu.¹⁷⁹

USA se po válce zasazovaly o snížení Husajnovy moci v převážně kurdských oblastech severního Iráku. Především potom chtěly zabránit jeho tamnímu využití státního terorismu tak, jak se zde stávalo ve druhé polovině 80. let. V březnu 1991 se část iráckých Kurdů rozhodla zbavit Husajnovy moci. Zřejmě se snažili i o odtržení oblastí, kde sídlili, od Iráku. Nevěřili, že by tuto dosavadní podřízenost mohli odstranit jiným způsobem.¹⁸⁰ Předpokládali, že jim USA, jež je nadto k takovému střetu vyzvaly, poskytnou pomoc, což se nestalo tak rychle, jak žádali, a již rozhodně ne ve výši, kterou čekali. Mnoho Kurdů se tedy pak rozhodlo přejít z Iráku do Iránu a Turecka, aby je nepostihla irácká pomsta, jež po jejich prvních střetech s vládními ozbrojenými silami brzy následovala.¹⁸¹ Stav těchto jednotek tak ovšem jednoznačně dokazoval, že vliv irácké vlády ještě nepoklesl tak výrazně, aby to způsobilo jejich rychlý rozvrat.

USA, Velká Británie a Francie považovaly Husajново tažení proti šíitským a kurdským, převážně sunnitským, protivládním silám za významný doklad o potřebnosti snížení jeho moci v Iráku. Proto se rozhodly zajistit, aby se ve vzdušném prostoru nad nejsevernějším a nejjižnějším pásmem jeho území, ohraničeným 36. a 33. rovnoběžkou, nemohla pohybovat žádná irácká armádní letadla.¹⁸² Na zachování tohoto zákazu, s nímž souhlasily též zvláště Austrálie, Holandsko, Saúdská Arábie a Turecko, dohlížely USA, Velká Británie a do r. 1998 pak také Francie.¹⁸³ Vymezení těchto zón obhajovaly obsahem rezoluce RB OSN č. 688 z

---

¹⁷⁷ Označení odboj se v textu vždy používá ve vztahu k jakýmkoliv útokům místních nevládních sil proti vládě anebo zahraniční přítomnosti, a bez ohledu na požadavky jejich účastníků.

¹⁷⁸ In Haass, Richard N. *War of Necessity, War of Choice. A Memoir of Two Iraq Wars*. 2009, s. 133-134.

¹⁷⁹ In Anderson, Jon Lee. *The Fall of Baghdad*. 2004, s. 46-49.

¹⁸⁰ In Terrill, W. Andrew. *Nationalism, Sectarianism, and the Future of the U.S. Presence in Post-Saddam Iraq*. 2003, s. 9.

¹⁸¹ In Ogata, Sadako. *The Kurdish Refugee Crisis: Setting the Stage*. 2005, s. 28.

¹⁸² In Wertheim, Stephen. *A solution from the hell: the United States and the rise of humanitarian interventionism, 1991-2003*. 2010, s. 152.

¹⁸³ In Posch, Walter. *Irak unter Saddam Hussein. Das Ende einer Ära? Historischer Hintergrund-Akteure-Szenarien*. 2002, s. 11.

dubna 1991, která však sama o sobě k jejich zřízení jednoznačně nevyzývala.¹⁸⁴ Tuto rezoluci neschválily Čína a Indie, jež se hlasování neúčastnily. Irák její nařízení často porušoval, což se vztahovalo na obě zóny.¹⁸⁵

V dubnu 1991 začaly USA posílat do kurdských oblastí v severním Iráku zásilky základních potřeb. Příchod jejich zvláštních armádních jednotek (SF) sledoval záměr zajistit ochranu zdejších obyvatel proti Iráku a později také jejich návrat do původního bydliště. Kurdský odboj následně znovu zesílil. V říjnu 1991 se proto irácká armáda z tohoto území stáhla.

Husajnovův vliv v severním pásmu v první polovině 90. let tak výrazně poklesl. Tuto oblast však r. 1996 postihl boj mezi Kurdskou demokratickou stranou (KDP) a Vlasteneckým svazem Kurdistánu (PUK), jež se ji snažily ovládnout.¹⁸⁶ KDP tehdy dostala pomoc od Iráku, spojencem PUK se stal Irán.

Politika USA ke Kurdům ze severu Iráku se setkala s kritikou převážně od části arabských států, Francie, SSSR, a zvláště ze strany Turecka. Arabské (a většinou také sunnitské), výhrady vycházely z názoru, že ztráta svrchované moci Iráku nad významným úsekem jeho území pomůže Iránu, což je zásadně znevýhodní. Francie si přála navázat na obchodní vztahy s Irákem, které válka z jara 1991 přerušila. SSSR považoval působnost USA v severním Iráku za porušení svrchovanosti. Turecko hodnotilo příchod iráckých Kurdů jako hrozbu, protože představovali skupinu, z níž by se mohl stát spojenec kurdského protitureckého odboje. Tvzení USA, že odtržení kurdské oblasti od Iráku rozhodně nechťejí, pokládalo za zcela nevěrohodné.¹⁸⁷

USA a část ostatních států, jež tvořily vítězné protiirácké seskupení, označovala Irák za hrozbu i po konci války. Proto se snažily zabránit, aby získal zbraně hromadného ničení.¹⁸⁸ OSN hospodářskou blokádu Iráku nezrušila, protože se jeho zahraniční politika stále s jejími požadavky neshodovala. Jeho časté ztěžování dohledu na odzbrojování a udržování stavu, jenž by mu zabránil získat zbraně hromadného ničení, totiž neskončilo. Tento dozor zajišťovala mise OSN UNSCOM. Posláním skupiny, kterou do Iráku vyslala Mezinárodní agentura pro atomovou energii (IAEA), se stalo zamezit možnosti, že by se rozhodl jakýmkoliv způsobem získat jaderné zbraně. Jejich vymezení vycházelo z rezoluce RB OSN č. 687 z dubna 1991, která nařizovala pozastavení války v Perském zálivu, a vlastně ji taktéž

---

¹⁸⁴ In Roberts, Adam. Transformative Military Occupation: Applying the Laws of War and Human Rights. 2006, s. 604-605.

¹⁸⁵ In Israeli, Ofer. The Unipolar Trap. 2013. Mueller, Karl P. Iraq: Operations Provide Comfort, Northern Watch, and Southern Watch. 2013, s. 4-5.

¹⁸⁶ In Marr, Phebe. Iraq "The Day After". Internal Dynamics in Post-Saddam Iraq. 2003, s. 15.

¹⁸⁷ In Pelletiere, Stephen C. Managing Strains in the Coalition: What to Do About Saddam? 1996, s. 3, 7.

¹⁸⁸ In Bush, George H. W. Address Before a Joint Session of Congress on the End of the Gulf War. 1991.

ukončila, i když její text nepopisoval stav, jenž chtěla zajistit, přímo jako mír. Irák oznámil, že ji sice pokládá za právně závaznou, ovšem s doplněním, že se tak stalo výhradně v souvislosti se silným zahraničním tlakem, s nímž se tehdy střetával.¹⁸⁹

Rezoluce RB OSN č. 689 z dubna 1991 se stala právním základem pro zřízení pozorovatelské mise OSN (UNIKOM), jež od začátku května téhož roku dohlížela v irácko-kuvajtském pohraničí na zachovávání míru.¹⁹⁰ Většinu nákladů, které její působení obnášelo, uhrazoval Kuvajt.¹⁹¹ RB OSN si vyhrazovala právo na její prodloužení vždy po půl roce trvání, jehož také vícekrát využila. Rezoluce RB OSN č. 806 z února 1993 pak rozhodla o následném zesílení jejího stavu. Poslání UNIKOM skončilo začátkem října 2003.

Irák rozhodně Kuvajtu nevrátil všechno vlastnictví, jehož se zde při předchozím obsazení zmocnil.¹⁹² Postih od OSN nejširší části Iráčanů dost škodil.¹⁹³ Odboji proti Husajnově vládě však výrazněji nenapomohl, protože většina z nich považovala tuto část politiky OSN k Iráku jen za její zcela neoprávněnou a navíc přehnaně tvrdou pomstu.

Zpráva Ústřední zpravodajské agentury USA (CIA) z r. 1993 ovšem tvrdila, že kdyby nátlak OSN na Irák skončil, Irák by už za příštích 5-7 let dokázal získat jaderné zbraně. Podle hodnocení sepsaného pro Výbor Sněmovny reprezentantů USA pro zahraniční politiku v červnu 1993 se ostatně již většina jeho zařízení, jež využíval pro zbrojní výrobu, v zásadě nacházela v provozuschopném stavu.¹⁹⁴ Nejvýznamnější politické kruhy v USA také zastávaly zpravidla názor, že Irák sice už neprovozuje tak vyhraněnou politiku jako před válkou r. 1991, ale že se tak stalo výhradně jen proto, že ho její vítězové nepřestávají ostražitě sledovat.¹⁹⁵ Mnohdy se rovněž objevovaly úvahy, že by se Husajn rozhodl využít proti evropským spojencům USA tamní arabské přistěhovalce.¹⁹⁶

V USA si též zjednal nezanedbatelný ohlas náhled, podle něhož krajně islamistická skupina, jež koncem února 1993 zaútočila proti Světovému obchodnímu středisku v New Yorku,

---

¹⁸⁹ In Cowell, Alan. Baghdad Formally Agrees to `Unjust` U.N. Conditions for Permanent Ceasefire. 1991, s. A1.

¹⁹⁰ In Finnie, David H. Shifting Lines In the Sand. Kuwait's Elusive Frontier With Iraq. 1992, s. 163.

¹⁹¹ In Katzman, Kenneth. Kuwait: Post-Saddam Issues and U.S. Policy. 2005, s. 2.

¹⁹² In Crossette, Barbara. For Iraq: A Dog House With Many Rooms. 1997, s. A4.

¹⁹³ In Baram, Amatzia. A Review of Saddam's Iraq. Three Years After the Gulf War, Part II: Social and Economic Problems. 1994.

¹⁹⁴ In Dowty, Alan. Sanctioning Iraq: The Limits of the New World Order. 1994, s. 185.

¹⁹⁵ In Byman, Daniel L. Waxman, Matthew C. Confronting Iraq: U.S. Policy and the Use of Force Since the Gulf War. 2000, s. 18-19. Wohlstetter, Albert. Hoffman, Fred S. The Bitter End: The Case for Re-Intervention in Iraq. 1991, s. 20-24.

¹⁹⁶ In Peters, John E. Deshong, Howard. Out of Area or Out of Reach? European Military Support for Operations in South West Asia. 1995, s. 61-63.

využila v této souvislosti spojenectví s Irákem. Vlivu tohoto hodnocení jistě dost napomáhalo zjištění totožnosti účastníků tohoto útoku. Část z nich totiž pocházela právě z Iráku.¹⁹⁷

Irák zprvu sledoval úzce vymezený záměr dobýt Kuvajt. Po vytvoření protiiráckého spojenectví jistě pokládal následně rozšířený střet za totální válku. Husajn totiž nemohl předem věřit výhradně jen v předpoklad, že by se nakonec na jeho sesazení nedohodlo. Spojenci chtěli především odradit Irák od snah o hegemonii na Arabském poloostrově a v Perském zálivu a obnovit kuvajtskou samostatnost, čehož zcela dosáhli. Vzhledem k přítomnosti států téměř ze všech světadílů a k nezpochybnitelné strategické hodnotě Perského zálivu náležela tato válka k světově významným. Postihla kuvajtské i irácké území. Iráku způsobila těžké škody, jež do konce 90. let bránily návratu k přílišně ctižádostivé a vyhrcoené zahraniční politice, jíž se v předchozích dvou desetiletích vyznačoval.

Dosažení převážně příznivého závěru politiky seskupení značně různorodých států, jejichž záměry potom vyústily do vytvoření protiiráckého tábora, předpokládalo především zisk rychlého vítězství a zároveň nepřítomnost kteréhokoliv programu, který by mohl zavinit jejich neshody, nebo mezi nimi dokonce způsobit otevřený rozvrat.¹⁹⁸ I když se mnoho jeho představitelů projevovalo výrazně ideologicky, nakonec v jeho působnosti převážil konzervativní realismus. Státy protiiráckého tábora ovšem spojovalo právě pouze nepřátelství k Iráku samo o sobě.¹⁹⁹ Proto také jejich spojenectví v původním rozsahu brzy po válce skončilo.

---

¹⁹⁷ In Mylroie, Laurie. The World Trade Center Bomb. Who is Ramzi Yousef? And Why It Matters. 1995, s. 7.

¹⁹⁸ In DuBois, Thomas. The Weinberger Doctrine and the Liberation of Kuwait. 1991, s. 27.

¹⁹⁹ In Wright, Robin. U.S. officials concede that discord within 29-nation alliance served to limit actions against Iraq. 1993, s. A10

3.2 Prosazení nezávislosti Slovinska a Chorvatska, 1990-1992

*„Jugoslávie skončí stejně tak, jako skončil Libanon“. (Milovan Djilas, 1985)*²⁰⁰

Koncem 80. let popisovaly slovinský a chorvatský nacionalismus Jugoslávii jako stát, jenž jejich národům neposkytuje dostatek práv. Slovinsko a Chorvatsko tvořily vždy její hospodářsky nejsilnější území.²⁰¹ Slovinští a chorvatští nacionalisté Jugoslávii vinili, že její politika zlepšování hospodářství a jiných významných odvětví v ostatních jejích součástech Slovince a Chorvaty jen nemístně poškozuje, protože přechází v otevřené zvýhodňování, jenž se však převážně zajišťuje právě na úkor jejich národů.²⁰²

Srbští nacionalisté se snažili vymezit Jugoslávii jako stát, který by jednoznačně ovládali Srbové. Jednalo se o nejčtenější z jugoslávských národů, který ovšem zároveň představoval méně, než polovinu ze všech obyvatel Jugoslávie. Podobně jako jejich slovinské a chorvatské protějšky tvrdili, že je Jugoslávie hospodářsky, a v zásadě vlastně všestranně, znevýhodňuje. Tuto výhradu rozšiřovali o názor, že dosavadní Jugoslávie nechrání Srby, kteří nesídlí v samém Srbsku, ale jinde v Jugoslávii, před útlakem ze strany ostatního obyvatelstva. V 80. letech získali v Srbsku značný vliv. V březnu 1989 se to prokázalo odstraněním samospráv v částech Srbska s významnou přítomností nesrbského obyvatelstva, Kosovu a Vojvodině.²⁰³ Předešlé uspořádání zde vystřídal přímý dohled Srbska.²⁰⁴

Jestliže by se však vycházelo z jugoslávského i ze srbského právního řádu ve stavu, v němž se těsně před začátkem tohoto roku nacházely, potom by se jednalo o neoprávněný zákrok, protože ukončení působnosti samospráv postrádalo zákonný základ.²⁰⁵ Srbsko se rozhodlo bránit se proti tomuto obvinění. V březnu 1989 proto rozšířilo ústavu o pravomoci, které už jeho politice ke Kosovu a k Vojvodině zajistily prostor v míře, jíž považovalo za potřebnou.²⁰⁶ Téhož roku se setkala s rozsáhlou kritikou od USA, jež ovšem v tomto ohledu žádný obrat neprosadila.²⁰⁷

Jeho příznivci ho označovali za převrat, o jehož přínosu nelze pochybovat. Jinak by, jak tvrdili, pořád přetrvávalo zásadní zneužívání moci na úkor postavení zdejších Srbů a

²⁰⁰ In Kaplan, Robert D. *Balkan Ghosts. A Journey Through History*. 1994, s. 75.

²⁰¹ In Alp, Ali Hikmet. *Perspectives for Stability in the Balkans: An Overview*. 2000, s. 39-42.

²⁰² In Crawford, Beverly. Lipschutz, Ronnie D. *Discourses of War: Security and the Case of Yugoslavia*. 1994, s. 19-21.

²⁰³ In Kamm, Henry. *Yugoslavs Astir Over Serbian's Rise*. 1989.

²⁰⁴ In Gagnon, V. P., Jr. *Yugoslavia: Prospects for Stability*. 1991, s. 21-22.

²⁰⁵ In Weller, Marc. *Contested Statehood. Kosovo's Struggle for Independence*. 2009, s. 38.

²⁰⁶ In Smith, M. A. *Kosovo: Background & Chronology*. 1999, s. 3.

²⁰⁷ In Zimmermann, Warren. *Yugoslavia: 1989-1996*. 1996, s. 180-186.

Černohorců, z něhož samosprávy, a z nich pak především kosovskou, obviňovali.²⁰⁸ V květnu 1989 přineslo srbským nacionalistům výraznou výhodu také zvolení jejich představitele, Slobodana Miloševiče, prezidentem Srbska.²⁰⁹

Srbsko si podřízením Kosova a Vojvodiny zajistilo v nejvyšším federálním rozhodování 3 z 8mi hlasů. Předtím vlastnilo jeden, jako ostatně každá svazová republika anebo samosprávná oblast. Kromě toho spoléhalo na pomoc Černé Hory. Mezi nejvýznamnějšími černohorskými politiky tehdy převládalo hodnocení, že se srbské a černohorské zájmy v zásadě příliš neodlišují. Jistě souviselo i s všeobecnou kulturní blízkostí obou těchto národů.

Stále více Slovinců a Chorvatů přestalo věřit, že by se pokračujícímu zesilování srbského nacionalismu ubránili bez odtržení z Jugoslávie. Federální ústava z r. 1974 takové ukončení setrvání kterékoliv svazové republiky v Jugoslávii ostatně nezakazovala. Označovala ho vlastně za krajní řešení vztahů mezi některým svazovým národem a státem. Nestanovila však jeho přesnější podobu.

Právo na vlastní federální republiku poskytovala jen národům, jež na ohraničeném území představovaly největší skupinu, a které nevládly v žádném svrchovaném státě. Především ne v těch, jež se nacházely v bezprostředním sousedství Jugoslávie. Postavení národa tak získali výhradně Bosňáci, Černohorci, Chorvati, Makedonci, Srbové a Slovinci.²¹⁰

V prosinci 1989 uzákonilo Slovinsko činnost více politických stran. Chorvatsko zavedlo obdobnou změnu začátkem r. 1990. Skončilo zde tak výsadní postavení Svazu komunistů (SKJ), jehož představitelé v Jugoslávii po II. světové válce vládli. Nacionalistům se otevřelo širší pole působnosti, čehož se snažili co nejrychleji využít.

Území současného Slovinska představovalo do 90. let vždy součást jiného státu. Zkušenost se samostatností v dějinách Chorvatska nescházela. Chorvatské království se r. 1102 stalo součástí říše, jíž vládli uherští králové. Po prohře jugoslávské obrany proti Německu vyhlásili r. 1941 krajní chorvatští nacionalisté Nezávislý chorvatský stát (NDH). Jeho svrchovanost zásadně zpochybňoval silný vliv jeho spojenců, Německa a Itálie.

Slovinsko se vyznačovalo vyšší národnostní jednotou obyvatel než všechny ostatní jugoslávské svazové republiky a samosprávné oblasti. Nesousedilo s jinou částí Jugoslávie, než s Chorvatskem. Závěry parlamentních voleb v dubnu 1990 a referenda o státoprávním

---

²⁰⁸ In Remington, Robin Alison. The Federal Dilemma in Yugoslavia. 1990, s. 406.

²⁰⁹ In Živković, Marko. Kosovo is the Most Expensive Serbian Word: Political Enchantment and Milosevic's Rise to Power. 2001, s. 94.

²¹⁰ In Lukic, Reneo. Twilight of the Federations in East Central Europe and the Soviet Union. 1992, s. 580.

postavení Slovinska v prosinci 1990 jednoznačně dokazovaly, že většina tamního obyvatelstva chce, aby se stalo samostatným státem.²¹¹

Nejsilnější politickou silou se tehdy stala Demokratická opozice Slovinska (DEMOS). Jednalo se o seskupení stran, jež si přály přechod Slovinska ke svrchovanému státu, v němž se nacházely Slovinská demokratická unie, Sociálně demokratický svaz Slovinska, Slovinská křesťanská demokratická strana, Svaz zemědělců a Strana Zelených. Ještě na jaře 1990 považovala DEMOS za možné, že by jednotnou Jugoslávii sice ještě zachovat šlo,²¹² ale výhradně jen jako konfederaci nezávislých států. Tato představa však brzy narazila na nesouhlas Srbska, takže se nemohla prosadit.

Slovinští politici, jež usilovali o odtržení Slovinska od Jugoslávie, hledali pomoc zvláště u křesťansko-demokratických stran, jež zasedaly v německé a v rakouské vládě. Snažili se je získat tvrzením, že si Slovinsko přeje demokracii, jíž by nepochybně nedostalo, kdyby v Jugoslávii zůstalo. Kromě toho vyzvedávali, že se většina Slovinců hlásí k římsko-katolickému náboženství. Popisovali to jako doklad hluboké kulturní a ideologické blízkosti Slovinska k Německu a k Rakousku.

V červnu 1990 dosáhli v tomto ohledu prvního vítězství. Rakouský parlament tehdy totiž pozval skupinu slovinských poslanců na setkání ve Vídni. Předseda slovinské vlády (1990-1992) a Slovinské křesťansko-demokratické strany (1989-2000) Alojz „Lojze“ Peterle se v červenci 1990 účastnil sjezdu křesťanských demokratů v Budapešti. Německý kancléř, předseda Křesťansko-demokratické unie (CDU) Helmut Josef Michael Kohl (1982-1998, resp. 1973-1998) a rakouský ministr zahraničí z Rakouské lidové strany (ÖVP) Alois Mock (1987-1995), se zde k možnosti rychlého slovinského odtržení se od Jugoslávie vymezili v zásadě dost příznivě, i když zatím pouze nejednoznačně. Koncem r. 1990 ovšem většina nejvyšších představitelů německých parlamentních stran politiku právě sjednoceného státu k Jugoslávii, včetně jeho vstřícnosti k výhledu na osamostatnění Slovinska, převážně schvalovala. Od tohoto náhledu je nedokázal odradit ani význam tehdejších hospodářských vztahů Jugoslávie a Německa. Německo totiž náleželo k jejím vlivným věřitelům.²¹³

Parlament ES zveřejnil v březnu 1991 rezoluci, jež obsahovala nezadatelnost práva nejen jugoslávských svazových republik, ale rovněž tak také samosprávných oblastí, na vymezení vlastního postavení. Souhlasila ovšem výhradně s jeho nenásilnou a demokratickou podobou. Zároveň stále trvala na neporušitelnosti tehdejších vnějších a vnitřních hranic Jugoslávie.

---

²¹¹ In Rusinow, Dennison. Yugoslavia: Balkan Breakup? 1991, s. 144.

²¹² In Simons, Marlise. In Slovenia, Link to Rest of Nation Weakens. 1990, s. A12.

²¹³ In Caplan, Richard. Europe and the Recognition of New States in Yugoslavia. 2005, s. 43.

ES a USA se ovšem až do jednostranného vyhlášení slovinské nezávislosti v červnu 1991 nevzdávaly představy o vhodnosti jugoslávské jednoty.²¹⁴ Jugoslávii většinou pokládaly za stát, jež se od konce II. světové války vynasnažila řešit neshody svých národů v zásadě snesitelnými způsoby. Zvláště konzervativní okruh architektů jejich balkánské politiky varoval před rozsáhlým zasahováním do vnitřních jugoslávských poměrů. Jeho názor získal vliv hlavně proto, že se právě na území její pozdější součásti, Bosny a Hercegoviny, rozhodlo v červnu 1914 o začátku I. světové války.

USA nehodnotily na přelomu 80. a 90. let Jugoslávii, a Balkán všeobecně, jako oblast, jež by ze strany jejich zahraniční politiky zasluhovala zvláštní sledovanosti. R. 1989 ji naopak odstranily ze seznamu států, o nichž v 80. letech uvažovaly jako o možných spojencích proti SSSR. Studená válka ostatně právě tehdy končila. R. 1991 považovali autoři jejich zahraničních vztahů za nejvýznamnější cizí území především Arabský poloostrov, zvláště pak Perský záliv, a samozřejmě též SSSR, jenž však v tomtéž roce vlivem rozsáhlých vnitropolitických neshod, a po odtržení neruských svazových republik, zanikl.²¹⁵

Část pozorovatelů vnitropolitického stavu Jugoslávie, jež většinou pocházela z USA anebo také z jiných států NATO, sice už od druhé poloviny 70. let varovala hlavně před zesilováním srbského, slovinského a chorvatského nacionalismu a jeho vlivem na tamní i širší balkánskou bezpečnost. Nezpochybňovali ani možnost, že by se vztahy mezi jejími nejčetnějšími národy krajně zhoršily do takové míry, kdy už by začaly otevřeně přecházet ve střety.²¹⁶ Předpokládali, že by se tak stalo zřejmě až pod vlivem konce vlády tehdejšího jugoslávského prezidenta (1953-1980) a předsedy SKJ (1936-1980) Josipa Broze Tita. Jeho vnitrostátní politika se vždy zásadně vymezovala proti rozšiřování vyhraněných nacionalismů jednotlivých národů, jež v Jugoslávii žily. Vnímala jej jako nemístné rozvracení její státní jednoty, kterou silně prosazovala.²¹⁷ Na konci 70. let, a rovněž v 80. letech, však takové výstrahy získávaly pouze okrajový vliv.²¹⁸

Podobným způsobem jako tyto náhledy hodnotila stav Jugoslávie také zpráva CIA z října 1990. Předpokládala, že její trvání přibližně do dvou let, anebo možná, že ještě dříve, skončí, a že takovýto závěr nastane za přítomnosti rozsáhlého vnitropolitického násilí. Popsanému rozvratu by podle této předlohy nedokázal zabránit ani zásah ze strany USA a jejich

---

²¹⁴ In Binder, David. Conflict in Yugoslavia; United Yugoslavia Is U.S. Policy's Aim. 1991. Meeting with President Jovic of Yugoslavia. 1990, s. 1-3.

²¹⁵ In Allin, Dana H. NATO's Balkan Interventions. 2002, s. 16.

²¹⁶ In Glaurdić, Josip. The Hour of Europe. Western Powers and the Breakup of Yugoslavia. 2011, s. 19-20.

²¹⁷ In Vladislavljević, Nebojša. The Break-up of Yugoslavia: The role of popular politics. 2011, s. 145-146.

²¹⁸ In Stepanovitch, Sava. Yugoslavia after Tito: Certain Uncertainty. 1978, s. 81-87.

evropských spojenců, jestliže by tedy pokládaly za nezbytné pokusit se tuto hrozbu odvrátit.²¹⁹

Jugoslávie s odtržením Slovinska nesouhlasila. Mezi jejími nejvyššími představiteli navíc zvítězily úvahy o potřebnosti co možná nejrychlejšího zásahu Jugoslávské národní armády (JNA), jenž by Slovince zastrašil, takže by se záměru získat nezávislost vzdali.

Tato představa však narazila na překážku, která souvisela s odvětvím předchozí obranné politiky, jehož řízení se nacházelo na nižší, než na státní úrovni. Jednalo se o Teritoriální obranu Slovinska (TO), která tvořila součást sítě TO všech svazových republik, zřízené po r. 1968 proti zahraničnímu útoku. Většina ze slovinské TO prosazovala nezávislost na Jugoslávii. Gen. Veljko Kadijević, jugoslávský ministr obrany (1988-1992) a veterán z II. světové války, proto tvrdil, že zapotřebí, aby ji JNA co možná nejrychleji odzbrojila.

Krajní srbsští nacionalisté ovšem jistě považovali tyto jeho záměry za naprosto nedostatečné. Jejich programu totiž příliš vstříc nevycházely. Jugoslávské vztahy k Slovinsku se r. 1991 vyznačovaly převážně její snahou zachovat stát ve stavu před červnem 1991. Velkosrbský nacionalismus tehdy ještě postrádal rozhodující vliv na jugoslávskou politiku k nesrbským svazovým republikám. Slovinsko navíc nezařazoval mezi území, jež by chtěl připojit k Velkému Srbsku, jehož založení prosazoval. Tyto závěry vycházely z historického postavení Slovinska, ze složení jeho obyvatel, a, v neposlední řadě, též z jeho polohy.

Tisk a televizní zpravodajství v USA a v ES mnohdy popisovaly jugoslávské chování k Slovinsku jako srbské zneužívání federální moci, přestože předsednictví federální vlády zastával bosenský Chorvat, Ante Marković (1989-1991). Vojáci JNA, jež se střetu ve Slovinsku účastnili, mnohdy pocházeli z Kosova nebo z Makedonie. Válka je ve Slovinsku zastihla, když zde vykonávali základní vojenskou službu.

Ministr Kadijević pocházel ze smíšené chorvatsko-srbské rodiny a osobně Miloševićově velkosrbské politice nestrnil.²²⁰ Šlo mu však především o zachování federální Jugoslávie, jejíž výstavby se ostatně, od konce II. světové války nepřetržitě, účastnil. Tažení JNA ve Slovinsku pak velel genplk. Konrad Kolšek, sám původem Slovinec.²²¹ Velkosrbská ideologie ovládla JNA až v dubnu 1992, kdy došlo k sesazení skupiny těch z jejích velitelů, kteří se s těmito představami výrazněji neztotožňovali.

---

²¹⁹ In Binder, David. *Evolution in Europe; Yugoslavia Seen Breaking Up Soon*. 1990. Klemenčić, Matjaž. *The International Community and the FRY / Belligerents, 1989-1997*. 2009, s. 154.

²²⁰ In Kipp, Jacob W. Sanz, Timothy L. *The Yugoslav People's Army: Between Civil War and Disintegration*. 1991, s. 41.

²²¹ In Andrejevich, Milan. *Yugoslavia. Retreating from the Brink of Collapse*. 1991, s. 27.

JNA zasahovala ve Slovinsku na rozkaz svého nejvyššího velení. Pro její nasazení proti vnitřním nepřítelům ale jugoslávské právo vyžadovalo souhlas federálního prezidenta. Nedostala ho, protože prezidentství zůstalo od května 1991 neobsazené. Předtím se v jeho vykonávání střídali politici ze všech svazových republik. Srbsko a Černá Hora však zabránily jeho převzetí představitelem Chorvatska, Stipe Mesićem.

Slovinsko předpokládalo významnou pomoc ze zahraničí, a zároveň též závažné neshody v jugoslávské vládě, jak vlastně na odchod nejsevernější republiky z federace odpovědět. Nezůstala mu jiná možnost, než věřit, že TO prvnímu útoku JNA nepodlehne. Slovinští politici však i přesto zpravidla nezpochybňovali nepříznivé představy, podle nichž by se Slovinsko dokázalo proti Jugoslávii bránit jen krátkodobě.

JNA ovšem ve Slovinsku žádného ze svých záměrů nedosáhla. Válka mezi Jugoslávií a Slovinskem trvala naštěstí jen méně, než měsíc. V červenci 1991 ji ukončila dohoda uzavřená mezi Slovinskem, Jugoslávií a Chorvatskem, a za prostřednictví ES, v Brioni. Slovinsko a Chorvatsko zde souhlasily s pozastavením prosazování nezávislosti. Jeho trvání se vztahovalo na období následujících 3 měsíců. JNA tehdy ze Slovinska odešla. ES hrozilo, že jestli se nestáhne ze Slovinska včas, vyhlásí proti Jugoslávii hospodářskou blokádu. Stejný nátlak by využilo také proti Slovinsku, kdyby s přerušením střetu s Jugoslávií nesouhlasilo. Dohoda obsahovala také výzvu, aby Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) rychle vyslala pozorovatele, kteří by v Slovinsku dohlíželi na zachovávání míru.

Jugoslávský souhlas s koncem tohoto střetu souvisel s nepřipraveností JNA na boj s vnitřním nepřítelem, za něhož její velení slovinské nacionalisty považovalo. Vláda Slovinska a většina jeho obyvatel hodnotila obranu proti JNA jako klíčovou položku, bez níž by Slovinsko nezávislost nezískalo. Rychlé uzavření války způsobilo, že nedošlo k zhroucení státu. Jednalo se o jediný střet v bývalé Jugoslávii, v němž JNA nedoprovázely silnější nepravdivé spojenecké ozbrojené skupiny složené z vyhraněných srbských nacionalistů.

Chorvatsko se na cestě k nezávislosti vyrovnávalo s mnohem těžšími překážkami, než Slovinsko. Obyvatelstvo Chorvatska se skládalo z většinových Chorvatů a menšin, z nichž nejčetnější představovali Srbové. Většina těchto Srbů žila ve větších městech a krajní nacionalismus mezi nimi získal malý ohlas.²²² Menšina chorvatských Srbů sídlila v malých městech a vsích v okolí hranic se Srbskem a s územími v Bosně a Hercegovině, kde též převažovali Srbové. Mezi Srby z chorvatského pohraničí naopak převládal vyhraněný

---

²²² In Thompson, Mark. A Paper House. The Ending of Yugoslavia. 1992, s. 283.

nacionalismus.²²³ To se vztahovalo zvláště na tu jejich část, která se sem přistěhovala po II. světové válce, a na její potomky.

V parlamentních volbách v dubnu a květnu 1990 zvítězili chorvatští nacionalisté, jež usilovali o odtržení Chorvatska od Jugoslávie. Většina chorvatských Srbů tehdy nevolila nacionalistickou Srbskou demokratickou stranu (SDS), Miloševićova spojence, ale častěji politiky, kteří v 80. letech náleželi k SKJ. Předseda vítězného Chorvatského demokratického spolenectví (HDZ), Franjo Tudjman (1989-1999), zvolený koncem května 1990 prezidentem Chorvatska, se srbským nacionalistům v Chorvatsku, a rovněž tak významným státům z NATO, zprvu snažil dokazovat, že si vyrovnané vztahy mezi těmito dvěma národy jednoznačně přeje.²²⁴ Proto navrhl, aby se předseda SDS, Jovan Rašković (1990), stal jedním z 5ti viceprezidentů.

Rašković nesouhlasil. Koncem května 1990 oznámil konec činnosti SDS v chorvatském parlamentu. Tato rozhodnutí mohla souviset s Miloševićovou výzvou, aby žádné spolenectví s Chorvatskem neuzavíral. SDS rovněž požadovala, aby chorvatští Srbové získali postavení státního národa, rovnoprávného s Chorvaty, které by zajišťovala ústava, což se ovšem setkalo se zamítnutím.²²⁵ Vztahy mezi oběma nejsilnějšími národy v Chorvatsku pak navíc výrazně vyhrotilo rozhodnutí vítězné HDZ odstranit většinu Srbů ze zaměstnání na správních úřadech, ve sdělovacích prostředcích a v policii.²²⁶

V červnu 1990 založili poslanci ze SDS Svaz obcí Liky a severní Dalmácie. Jeho území zahrnovalo hlavně jejich volební obvody. SDS zde znemožnila působnost chorvatských úřadů. Chorvatská policie se ji sice v srpnu 1990 pokusila zbavit moci, ovšem tento zákrok zcela selhal.²²⁷ Její prohru způsobila hlavně pomoc, již SDS poskytovala JNA. Na jaře 1991 založila SDS Republiku Srbská Krajina (RSK). Prosazovala záměr, aby se tento útvar stal součástí Srbska.²²⁸

Označení Krajina znamená v srbochorvatštině pohraničí. Původně se jednalo o pásmo habsburských oblastí v sousedství Osmanské říše,²²⁹ známé pod jménem „Vojna Krajina“. Od druhé poloviny 16. století do r. 1881 podléhalo správě, zajišťované veliteli ozbrojených sil. Jeho rozloha závisela na míře zdařilosti snahy habsburské politiky prosadit se proti Osmanské

---

²²³ In Nelson, Daniel N. *The Yugoslav Precipice*. 1991, s. 38.

²²⁴ In Tudjman, Franjo. *All We Croatsians Want Is Democracy*. 1990, s. A23.

²²⁵ In Andrejevich, Milan. *Yugoslavia. Croatia Between Stability and Civil War (Part I.)*. 1990, s. 41-42.

²²⁶ In Gow, James. *The Serbian Project and its Adversaries*. 2003, s. 46.

²²⁷ In Sudetic, Chuck. *Evolution in Europe; Ethnic Rivalries Push Yugoslavia to Edge*. 1990.

²²⁸ In Marko-Stöckl, Edith. *The Making of Ethnic Insecurity: A Case Study of the Krajina Serbs*, 2004, s. 26, 32.

²²⁹ In Posen, Barry R. *The Security Dilemma and Ethnic Conflict*. 1993, s. 36.

říši.²³⁰ Zrušení tohoto postavení potom souviselo s rozšířením habsburské monarchie o Bosnu a o Hercegovinu z r. 1878, a s jejich státoprávním zařazením do téhož státu z r. 1908.²³¹

RSK neovládala všechna území bývalé habsburské Krajiny. Připojení Kninu, jež se nacházel mimo tuto historickou oblast, k RSK, obhajovala SDS jednoznačnou převahou zdejšího srbského obyvatelstva. V RSK se nacházela i místa, kde se k srbské národnosti hlásilo méně než polovina obyvatel. SDS zde převzala moc silou. Nejen všichni představitelé zdejších městských a obecních rad nesrbské národnosti, ale také jejich srbsí členové, kteří k SDS nenáleželi, se museli tohoto postavení vzdát.

Srbský nacionalistický tisk popisoval jako Krajinu zpravidla okolí Kninu, hlavního města RSK, v severní Dalmácii, už r. 1889. Význam Kninu vychází z přítomnosti silnice a železnice, jež zajišťují dopravu mezi Záhřebem a Dalmácií. RSK ohrožovala Chorvatsko také proto, že ho její výběžky skoro rozdělovaly. Spojení mezi vnitrozemským Chorvatskem a přímořskou Dalmácií by tedy šlo snadno přerušit. Tuto hrozbu pak ještě významně znásobilo spojenectví RSK se Srbskem.

Naprosté selhání snahy zabránit odtržení srbských oblastí s převahou SDS ovlivnil rychlost prosazování chorvatské obranyschopnosti. V říjnu 1990 tak začalo Chorvatsko dovážet zbraně z Maďarska. Uzavření dohody o tomto obchodu rovněž vycházelo ze zhoršení vztahů Maďarska a Jugoslávie, které nastalo po odstranění samosprávného postavení Vojvodiny, kde sídlí maďarská menšina.

Jugoslávská politika k Chorvatsku se v první polovině 90. let řídila velkosrbským programem, jenž uvažoval o zabrání většiny Chorvatska. Nezávislé Chorvatsko by se pak skládalo už jen z poloostrova Istrie a jinak ještě z nejbližšího okolí Záhřebu. Milošević zařazoval mezi součásti tohoto Velkého Srbska Srbsko včetně Kosova a Vojvodiny, a potom též Černou Horu, Makedonii a všechna ostatní místa v Chorvatsku, Bosně a Hercegovině obývaná většinově srbským obyvatelstvem.²³²

Předseda krajně nacionalistické Srbské radikální strany (SRS) Vojislav Šešelj (od r. 1991) usiloval o vyznačení východní hranice Chorvatska podle čáry vyznačené mezi městy Viroviticí, Karlovacem a Karlobagem. Jeho Velké Srbsko by se tedy velikostí lišilo od Jugoslávie vlastně jen ztrátou Slovinska a severozápadního Chorvatska. Na začátku srpna

---

²³⁰ In Bennett, Christopher. Yugoslavia's Bloody Collapse. Causes, Course and Consequences. 1995, s. 125.

²³¹ In Friedman, Francine. Bosnian Muslims Under Austro-Hungarian Rule. 1996, s. 73.

²³² In Lukic, Reneo. Yugoslavia: Disintegration Through War. 1994, s. 61.

1991 ovšem hodnotil i možnost obsazení všech součástí Chorvatska jako zcela dosažitelný, i když zároveň jako dost nesnadný, záměr.²³³

Příznivci nejvyhraněnější velkosrbské ideologie ovšem chtěli, aby se Velké Srbsko rozšířilo nejen o území v Jugoslávii, ale i o jižní Maďarsko, západní Bulharsko a Rumunsko, o všechnu rozlohu Albánie, a také o severozápadní a střední Řecko. Podle nich se totiž jednalo o srbské oblasti, a to i tehdy, kdyby tam Srbové v současnosti třeba již vůbec nežili, protože je, jak tvrdili, Srbsko v polovině 14. století vlastnilo. Svému tehdejšímu království připisují Srbové všestranně významnou moc, jíž už žádný jejich pozdější stát nikdy nezískal. Srbští nacionalisté se ale jinak zpravidla shodovali v závěru, že rozsah jejich síly na dobytí všech součástí Chorvatska už nestačí.

Střety mezi chorvatskou policií a srbskými ozbrojenými skupinami se v místech se srbskou většinou objevovaly již v březnu 1991. V zásadě znamenaly začátek války za nezávislost Chorvatska. Většina jeho obyvatel hlasovala v referendu z května 1991 pro odtržení od Jugoslávie. V červnu 1991 následovalo vyhlášení chorvatské samostatnosti. Jugoslávie odpověděla útokem JNA, se záměrem obsadit chorvatské území východně od osy Virovitica-Karlovac-Karlobag.

Tudjman věřil, že vliv chorvatských vystěhovalců zvláště v USA, Německu, Kanadě a Austrálii zajistí Chorvatsku též spojenectví těchto států. Mnozí tito Chorvati se navíc do Chorvatska osobně vrátili, aby se účastnili jeho obrany. Právě z jejich řad ostatně pocházela i část významných Tudjmanových poradců. Ujišťovali ho, že hlavně USA a Německo Chorvatsku bezpochyby rychle pomohou. Velvyslanec USA v Jugoslávii Warren Zimmermann (1988-1992) se sice pokusil Tudjmanovi vysvětlit, že USA vojenskou pomoc Chorvatsku neposkytnou. Tudjmanovu silnou představu, že ji dříve anebo později získá, však zřejmě ve větší míře neodstranila ani tato tak nepříznivá zkušenost.

V Chorvatsku se také často předpokládalo, že k zvýšení zahraničního ohlasu jeho úsilí o nabytí státního postavení napomůže i vliv papeže Jana Pavla II. (1978-2005), jenž hodnotil chorvatskou snahu o nezávislost na Jugoslávii dost vstřícně.²³⁴ Toto rozhodnutí jistě souviselo s jeho zásadním nesouhlasem s nenáboženskou ideologií, k níž se jugoslávské vlády po II. světové válce hlásily. Mnoho chorvatských nacionalistů naopak zařazovalo římské katolictví, nejrozšířenější náboženství v Chorvatsku, mezi nejvýznamnější součásti příslušnosti k chorvatskému národu.²³⁵

---

²³³ In Ramet, Sabrina P. Nationalism and Federalism in Yugoslavia, 1962-1991. 1992, s. 263.

²³⁴ In Tanner, Marcus. Croatia. A Nation Forged in War. 1997, s. 293.

²³⁵ In Bideleux, Robert. Jeffries, Ian. The Balkans. A Post-Communist History. 2007, s. 194.

Nepřátelství mezi chorvatským a srbským nacionalismem rozhodně nepoznamenávalo vztahy těchto národů až od 80. let. Předtím do nich zasahovalo zvláště v období mezi světovými válkami a v krajní podobě za II. světové války. Nacionalistické síly těchto národů rozšiřovaly názor, že výhoda opačného, a podle nich jednoznačně nepřátelského, národa vždy škodí jejich vlastnímu, což mnohdy přechází až v ohrožení samé jeho přítomnosti. Krajně nacionalistické křídlo pak k tomuto závěru připojovalo tvrzení o potřebnosti zničení takovéto hrozby. Tyto představy vytvořily vlivnou část ideologického prostředí střetu v Chorvatsku, v následujících letech pak také v Bosně a Hercegovině a v Kosovu.

Válka za nezávislost Chorvatska se stala prvním střetem v bývalé Jugoslávii, jehož se na obou stranách účastnily nepravidelné ozbrojené síly a během něhož docházelo k rozsáhlým válečným zločinům. Způsobila také výrazné rozšiřování přítomnosti vyhrcovaného nacionalismu v Srbsku a v Chorvatsku. Jeho významnými představiteli se staly především SRS a neparlamentní Chorvatská strana práva (HSP).

HSP se prohlásila za pokračovatelku stejnojmenné strany, jež na území současného Chorvatska působila koncem 19. století. Obhajovala také ideologii NDH. Její ohlas vzrostl hlavně v souvislosti s obsazováním východního Chorvatska JNA. HSP proti ní vyslala vlastní ozbrojené síly, Chorvatské obranné sbory (HOS).

HSP se rozhodně nespokojovala jen s pouhou obranou Chorvatska, ale chtěla založit Velké Chorvatsko. Skládalo by se z dosavadního Chorvatska, z Hercegoviny a z částí Černé Hory a Vojvodiny, Boky Kotorské, černohorského úseku Sandžaku a Bačky. Nejvyhraněnější chorvatští nacionalisté navíc rozšiřovali seznam těchto jeho součástí o všechny oblasti Bosny a Hercegoviny, a o srbská území, Východní Srjem a Sandžak. Všechny tyto oblasti náležely podle jejich tvrzení historicky jednoznačně k Chorvatsku. Tudjman považoval HSP za hrozbu postavení HDZ, a proto se snažil její moc snižovat.

Snaha OSN ukončit válku v Chorvatsku se zprvu neprosadila. Rezoluce RB OSN č. 713 z konce září 1991 vyzývala k přerušení boje. Zakazovala neoprávněné zásahy do stavu vnitřních hranic Jugoslávie a vývoz zbraní tamtéž. V OSN však nevládla shoda potřebná pro prosazení míru nátlakem, což ovšem krajně zmenšovalo její pole působnosti. Její zákaz zbrojních zásilek do Jugoslávie, o jehož zavedení se zasloužily hlavně ES a USA, se často obcházel.

Přání M. Thatcherové z r. 1991, aby NATO vyslala do Jugoslávie ozbrojené síly, které by tamní násilnosti zastavily, neskončilo v žádném ohledu zdařile.²³⁶ Většina států tohoto

---

²³⁶ In Shawcross, William. Deliver Us From Evil. Peacekeepers, Warlords and a World of Endless Conflict. 2000, s. 61.

společenství, a to včetně USA, s ním nesouhlasila, protože účast na takovémto zásahu hodnotily pouze jako zatažení sebe samých do cizího střetu, jež jim může jen uškodit.²³⁷

Thatcherová hodnotila stav ve Slovinsku a hlavně pak v Chorvatsku jako obranu demokracií proti útoku Srbska, které popisovala jako komunistický, a už proto samo o sobě nepřátelský, stát.²³⁸

Naopak Baker a zvláště jeho náměstek, a zároveň poradce pro politiku v Jugoslávii (1989-1992), Lawrence Sidney Eagleburger, jenž zde působil jako velvyslanec (1977-1980), vytrvale obhajovali předpoklady správnosti co možná nejmenšího zasahování do vnitřních poměrů Jugoslávie ze strany USA, jež by se nejlépe mělo soustředit výhradně jen na pomoc jejímu obyvatelstvu v místech střetů.²³⁹

Lucemburský ministr zahraničí a představitel Socialistické dělnické strany Jacques F. Poos (1984-1999), jenž v červnu 1991 předsedal Radě ES, sice tehdy tvrdil, že se ES rozhodlo pro politiku, která se snaží o nápravu vyhroceného stavu, do něhož se Jugoslávie dostala na přelomu 80. a 90. let. ES ovšem zcela postrádalo širší předchozí zkušenosti s odstraňováním anebo jen částečným řešením takto vymezených střetů. Představy jeho nejvýznamnějších států o předloze řešení jugoslávské krize se navíc mnohdy výrazně rozcházel.²⁴⁰ I přesto se však dohodlo alespoň na záměru vyslat do Chorvatska pozorovatele, jejichž příjezdu ovšem Jugoslávie zabránila.²⁴¹

Podle jejího názoru by činnost této mise zcela porušovala pravidla Helsinské dohody KBSE ze začátku srpna 1975, k jejichž dodržování se tehdy přihlásily všechny evropské státy, kromě Albánie a Andorry, a z ostatních hlavně USA a Kanada. Jednalo se především o zásady nezpochybňování státních hranic všech evropských států, jednoty území členů KBSE, a o nezasahování do právních otázek, na něž se vztahovaly výhradně zákony kteréhokoliv z těchto států. Poslední z těchto zákazů poskytoval ochranu převážně proti válečnému, politickému a hospodářskému nátlaku, jenž by mohl pocházet od států anebo jiných společenství.²⁴²

---

²³⁷ In Gompert, David. *How to Defeat Serbia. Fight for a Principled Peace.* 1994, s. 36.

²³⁸ In Thatcher, Margaret H. *TV Interview for HRT (Croat radiotelevision) [urges international recognition of Croatia & Slovenia]*. 1991.

²³⁹ In Kanter, Arnold. *Intervention Decisionmaking in the Bush Administration.* 1996, s. 164-169. Nelan, Bruce W. Graff, James L. Moody, John. *Mader, William. Rumor & Reality.* 1992.

²⁴⁰ In Belloni, Roberto. *European Integration and the Western Balkans: Lessons, Prospects and Obstacles.* 2009, s. 314-315. Riding, Alan. *Europeans Warn on Yugoslav Split.* 1991.

²⁴¹ In Engelberg, Stephen. *Carving Out A Greater Serbia.* 1991.

²⁴² In Conference on Security and Cooperation in Europe Final Act. 1975, s. 5-7.

Samotná jugoslávská politika k Slovinsku a zvláště pak k Chorvatsku se však dostávala do střetu s dalšími částmi helsinské dohody, které se soustřeďovaly na základní práva obyvatel a na postavení národnostních menšin, což hodnotu jejího předešlého prohlášení silně snižovalo.

Koncem listopadu 1991 žádala Jugoslávie OSN, aby vyslala do Chorvatska misi, která by dohlížela na dodržování přerušení tamního střetu. JNA a její spojenci tam totiž už obsadili oblasti, jichž se chtěli zmocnit. Pokračování tohoto jejich nasazení se navíc stávalo stále významnější všestrannou zátěží, která postihovala především Srbsko.²⁴³

Válku v Chorvatsku uzavřela dohoda v Sarajevu z ledna 1992. Zprostředkovala ji OSN, zastupovaná někdejším diplomatem z USA, Cyrem Robertsem Vancem (1991-1993). Srbští a chorvatští politici však na něj mnohdy pohlíželi jako na představitele USA. JNA a její spojenci odešli z míst, kde nepřevažovalo srbské obyvatelstvo. Všechny síly, jež se války účastnily, vyklidily oblasti boje. Dohled na mír zajistila vojenská mise OSN, označená jako Ochranný sbor OSN (UNPROFOR). Dostala také za úkol umožnit návrat obyvatelům, které z jejich bydliště vyhnala hrozba násilí. Její sídlo se nacházelo v Sarajevu.

Prvé zlepšení vztahů mezi Chorvatskem a Jugoslávií přinesla jejich dohoda uzavřená v lednu 1994 v Ženevě.²⁴⁴ Jejich širší vztahy začaly od začátku září 1996, kdy rozhodly o zřízení zastupitelských úřadů na sousedově území.

Chorvatsko svou nezávislost ubránilo, ovšem přišlo o území, kde se nacházela RSK. Srbský záměr posunout hranici Chorvatska až na rozmezí Virovitica-Karlovac-Karlobag selhal rovněž. Velkosrbský program to ještě nezpochybnilo, protože RSK přetrvávala. Chorvatsko se s její přítomností nikdy nesmířilo. Střety mezi těmito nepřáteli pokračovaly také r. 1993. Snaha OSN o jejich pozastavení přinesla sice v tomto ohledu zlepšení, přerušení boje nastalo ovšem až během podzimu tohoto roku, a i tehdy trvalo jen krátkodobě. Chorvatsko pak v květnu a v srpnu 1995 většinu RSK dobylo. Její území se pak skládalo pouze z nejvýchodnější oblasti v sousedství hranice se Srbskem, z Východní Slavonie, Srijemu a z Baranje. Srpnového vítězství nad RSK se jako spojenec Chorvatska účastnila též Bosna a Hercegovina, již velkosrbská politika významným způsobem ohrožovala.

USA tehdy chtěly, aby se právě vliv velkosrbské ideologie co nejvíce snížil, protože ji hodnotily jako viníka většiny krajně nacionalistického násilí v bývalé Jugoslávii, a i jako hlavní sílu, jejíž působnost zde uzavření a trvání míru znemožňuje. Jejich ministerstvo zahraničí proto v prosinci 1994 schválilo účast soukromých poradců původem z USA na

---

²⁴³ In Cohen, Lenard J. Regime Transition in a Disintegrating Yugoslavia: The Law-of-Rule vs. The Rule-of-Law. 1992, s. 38.

²⁴⁴ In Uebelhart-Ekwall, Barbara. Disarmament Operations in Croatia. 1996, s. 45.

přípravě chorvatské armády na příští útoky proti RSK.²⁴⁵ Snažily se předcházet obviněním, že Chorvatsku přehnaně straní, a tak se při poskytování pomoci tomuto spojenci rozhodly využít takto zajišťovaného nevládního zprostředkování. V srpnu 1995 ovšem Chorvatsko varovaly, aby se v souvislosti s vítězstvím nad RSK už nesnažilo obsadit žádné území v Bosně a v Hercegovině.²⁴⁶ Na rozdíl od kritiky jeho porušování příměří ve vztahu k RSK, jež v polovině května 1995 přicházela od WEU,²⁴⁷ vycházela politika Chorvatska k sousedům záměru této výstrahy vstříc. Možnost postihu v podobě ztráty pomoci z USA se totiž prokázala jako mnohonásobně věrohodnější odrazení.

V listopadu 1995 se představitelé Srbů ze zbylé části RSK a chorvatská vláda dohodli na mírovém vyrovnání. Žádali OSN, aby ho pomohla zajistit. Rezoluce RB OSN č. 1037 z ledna 1996 rozhodla o přechodném dohledu OSN na území RSK, Východní Slavonii, Západní Srjem a Baranju (UNTAEs). Jeho vojenský program trval do října 1997, ostatní činnost do ledna 1998. Potom zde, ve shodě s předchozí smlouvou, převzalo správu Chorvatsko.

Dohoda o míru s RSK zahrnovala zákaz zdejší působnosti a přítomnosti všech ozbrojených sil kromě zahraničního dozoru a jemu podřízené policie. Obyvatelům, kteří odsud vlivem předchozích střetů odešli, poskytovala možnost návratu a převzetí předešlého vlastnictví, anebo náhrady, jestliže by došlo k jeho nevratné ztrátě.²⁴⁸ Obsahovala též zásady mezinárodního sledování tamního právního prostředí i po ukončení UNTAEs. Než by se její činnost uzavřela, konaly by se volby do obecních zastupitelstev, na něž by dohlíželi pozorovatelé OBSE a OSN.²⁴⁹

Slovinsko a Chorvatsko chtěly, aby USA a ES schválily jejich samostatnost. Oznámily také záměr ucházet se o členství v ES. Jugoslávie žádného silnějšího spojence v zahraničí nenašla. Projevilo se to při jednání o míru a státoprávních změnách v Jugoslávii konaném ES za předsednictví britského diplomata, lorda Petera Alexandera Ruperta Carringtona, v září a říjnu 1991 v Haagu. Pozvání k účasti dostali představitelé všech nejvýznamnějších jugoslávských národů. Program se soustředil na postavení Slovinska a Chorvatska, a také Bosny a Hercegoviny a Makedonie.

ES Jugoslávii navrhlo, aby se rozhodla pro přechod směrem k odlišnému státoprávnímu uspořádání. Stala by se pak společenstvím republik, jež by spojoval celní řád, národnostní,

---

²⁴⁵ In Valentino, Benjamin A. *The True Costs of Humanitarian Intervention: The Hard Truth About a Noble Nation*. 2011, s. 63.

²⁴⁶ In Ashbrook, John. Bakich, Spencer D. *Storming to Partition: Croatia, the United States, and Krajina in the Yugoslav War*. 2010, s. 547.

²⁴⁷ In Western European Union. *Lisbon Declaration*. WEU Council of Ministers. 1995, s. 12.

²⁴⁸ In Jenne, Erin K. *Barriers to Reintegration after Ethnic Civil Wars: Lessons from Minority Returns and Restitution in the Balkans*. 2010, s. 376-378.

²⁴⁹ In *The Situation in the Occupied Territories of Croatia*. 1995, s. 3-4.

hospodářská a ekologická politika. Vyzvedalo přitom hlavně zesílenou ochranu menšin a zavádění zcela tržního prostředí. Slovinský prezident Milan Kučan (1991-2002) oznámil, že Slovinsko tento návrh nezajímá, protože již jde o zcela nezávislý stát. Tudjman by s představou ES souhlasil tehdy, kdyby se JNA a její spojenci z Chorvatska stáhli. Milošević označil mírový program ES za zpochybnění obsahu jugoslávské ústavy, které by nemohl schválit.

ES a později také USA vyhlásily hospodářskou blokádu všech jugoslávských republik. Vycházely z názoru, že ochotu zneprátených sil k ukončení války zvýší jen výrazný nátlak. Ve vládách států ES a v USA zvítězily názory, že rozrůstání jugoslávských střetů zapotřebí zabránovat. Vždy jinými způsoby než vysláním vojenské mise, jež by vytvořila základy míru. Zamezovala tomu jednak její náročnost, především ale nebezpečí, které vycházelo zvláště z hrozby, kterou představovala možnost jejího zatažení do vnitřních jugoslávských poměrů. Většinou též nevěřily, že by přinesla trvalý mír a uvědomovaly si zároveň, že by se jim předpokládané selhání poslání takového projektu rychle silně vymstilo.

RB OSN by se potom zřejmě pro přijetí právě tohoto řešení nerozhodla proto, že by si nepřála, aby se porušila státní svrchovanost. Přítomnost jednoho z nejzákladnějších předpokladů jeho oprávněnosti by se pak ovšem dost výrazně postrádala.

ES potom sestavilo skupinu pro vyhodnocení předpokladů nezávislosti jugoslávských republik, které se snažily získat od něj potvrzení pro její snazší nabytí. V prosinci 1991 a lednu 1992 došli její členové v čele s francouzským právníkem Robertem Badinterem k závěru, že odsouhlasení samostatnosti Slovinska a Makedonie už nic nebrání. Chorvatsko kritizovali pro jeho politiku k menšinám, jíž popsali jako málo snášenlivou. Tudjman se je snažil ujistovat, že se tyto chyby nepochybně brzy odstraní.

Trvali na zásadě, že výhradně jen útvary federální povahy vykazují vlastnosti potřebné pro pozdější přechod k svrchovanosti. Představitelé RSK a albánští nacionalisté z Kosova právě proto s požadavky na získání nezávislosti nepochodili. ES nemohlo své usnesení obhajovat pomocí mezinárodního práva, protože se jeho významnější dokumenty na postavení federálních republik nezaměřovaly.

Německo od začátku války ve Slovinsku a v Chorvatsku prosazovalo v ES názor, že v bývalé Jugoslávii nikdy nenastane mír, jestliže ES nepotvrdí samostatnost odtržených republik. Předpokládalo, že by to velkosrbské nacionalisty od pokračování střetu odradilo a že by se Slovinsko a Chorvatsko spokojily s rozlohou zdejších předchozích svazových republik.

Francie a Velká Británie zprvu pohlížely na takto jednostranné zvýhodňování Slovinska a Chorvatska jako na hrozbu bezpečnosti v ostatních oblastech bývalé Jugoslávie, nejvíce pak

v Bosně a Hercegovině. Francie kritizovala německou politiku v Jugoslávii jako přehnaně ctižádostivou.²⁵⁰ Znáмым zastáncem tohoto názoru se stal gen. Pierre Marie Gallois.

Německo podle něj sledovalo záměr získat na Balkánu hospodářskou, politickou a možná i vojenskou sféru vlivu. Podobně uvažovala i významná část velení JNA, a zvláště Kadijević.

Německý program, který chtěl zajistit, aby ES samostatnost Slovinska a Chorvatska schválilo, v zásadě skončil vítězstvím jeho architektů. Německo tak přestalo prosazovat části předloh pravidel měnové politiky a zákonodárství ES, jež Francie a Velká Británie považovaly za nevýhodné. Oba státy pak větší výhrady k německé politice k bývalé Jugoslávii už příliš nevznášely, a stejně se vymezily také k návrhu souhlasu s nezávislostí jejích předchozích republik. Avšak Německo na závěr jednání Badinterovy skupiny nečekalo. Řádné diplomatické vztahy se Slovinskem a Chorvatskem navázalo už v prosinci 1991. Tvrdilo, že také schválení nezávislosti ostatních jugoslávských republik nic nepřekáží.²⁵¹

Generální tajemník OSN Javier Perez de Cuellar y de la Guerra (1982-1992) s touto politikou nesouhlasil. Znamenala podle něj jen jednoznačné vycházení vstříc přehnaně nacionalistickým programům, které vyhrocují vztahy mezi jugoslávskými národy. ES však jeho varování nezohlednilo. Svrchovanost Slovinska a Chorvatska potvrdilo v lednu 1992.²⁵² USA ji schválily v dubnu 1992, kdy také obě bývalé jugoslávské republiky vstoupily do OSN. V květnu 1992 se shodně rozhodlo také Rusko.

---

²⁵⁰ In Tiersky, Ronald. France in the New Europe. 1992, s. 136-137.

²⁵¹ In Kinzer, Stephen. Germans Follow Own Lines On Yugoslav Republics. 1991.

²⁵² In Lansford, Tom. All For One: Terrorism, NATO and the United States. 2002, s. 47.

3.3 Bosna a Hercegovina. Od odtržení od Jugoslávie k mezinárodnímu dohledu, 1990-1995

„Evropě se řekne, aby odešla ---- sama, a nenavracela se zpátky, dokud vše neskončí.“ (podle obžaloby, tvrzení Radovana Karadžiće)²⁵³

Složení obyvatelstva Bosny a Hercegoviny se koncem 80. let vyznačovalo vyšší smíšeností, než jaké vykazovala jakákoliv jiná z jugoslávských republik anebo ze samosprávných oblastí. Muslimové (Bosňáci), jež se v průběhu 60. až 70. let stali nejčetnějším bosensko-hercegovským národem, představovali jen méně než 50 % ze všech tamějších obyvatel.²⁵⁴ Stav národnostního a náboženského rozdělení bosensko-hercegovského obyvatelstva se v jistém ohledu rovněž shodoval také s částí závěrů, které se zjistily na základě posledního rakousko-uherského sčítání obyvatel z r. 1910. Ani tehdy totiž nedosahovala přítomnost žádné ze zdejších národně nebo nábožensky vymezených skupin nadpolovičních hodnot úhrnu.²⁵⁵ Začátkem 90. let žila většina obyvatelstva v oblastech, kde sídlily nejméně dva ze tří hlavních národů, tedy Muslimů, Srbů a Chorvatů.²⁵⁶

Historickou zkušenost s vlastní nezávislostí však Bosna a Hercegovina nepostrádala. Bosenské království trvalo od druhé poloviny 14. do druhé poloviny 15. století. Tehdy zde převažovalo slovanské obyvatelstvo, jež vyznávalo římsko-katolické, pravoslavné nebo bosenské křesťanství.²⁵⁷

V období Studené války se Jugoslávie snažila zajistit mezi Muslimy, Srby a Chorvaty snesitelné vztahy. Tento záměr mnohdy prosazovala jednoznačně autoritářsky.²⁵⁸ V 80. letech se nejvyšší úřady v Bosně a Hercegovině rozdělovaly podle národnosti.²⁵⁹ Prezidentem se stával Muslim, předsedou vlády Chorvat a předsedou parlamentu Srb.

V listopadu 1990 se konaly v Bosně a Hercegovině parlamentní volby s účastí více stran. V době od II. světové války se jednalo o prvé takovéto volby. Volební zákon vyžadoval, aby v předsednictví, nejvyšším úřadu svazové republiky, zasedali vždy 2 Muslimové, 2 Srbové, 2

---

²⁵³ In Radovan Karadzic trial: key quotes. 2009. Waterfield, Bruno. Radovan Karadzic wanted Bosnian Muslims wiped from the 'face of the earth'. 2009.

²⁵⁴ In Friedman, Francine. Growth of Bosnian Muslim Nationalism Under Tito. 1996, s. 155-156. Patterson, Eric. Bosnia: Ethno-Religious Nationalisms in Conflict. 2013, s. 8.

²⁵⁵ In Donia, Robert J. Islam under the Double Eagle: The Muslims of Bosnia and Hercegovina, 1878-1914. 1981, s. 1-6.

²⁵⁶ In Burg, Steven L. Why Yugoslavia Fell Apart. 1993, s. 358.

²⁵⁷ In Lopasic, Alexander. The Muslims of Bosnia. 1997, s. 100.

²⁵⁸ In Dobbins, James, et. al. Bosnia and Herzegovina. 2013, s. 95-97. Kalyvas, Stathis N. Sambanis, Nicholas. Bosnia's Civil War: Origins and Violence Dynamics. 2005, s. 192.

²⁵⁹ In Glenny, Misha. Balkán 1804-1999. Nacionalismus, válka a velmocí. 2003, s. 493.

Chorvati a 1 představitel obyvatel jiného než tohoto původu. Většina obyvatel se rozhodovala podle národnosti uchazečů. Zvítězily nacionalistické strany, převážně muslimská Strana demokratické akce, (SDA), a bosensko-hercegovské SDS a HDZ.

Na jaře 1991 vznikly v oblastech ovládaných SDS bosensko-srbské samosprávné jednotky, Bosenská Krajina, Romanija, Severovýchodní Bosna a Východní Hercegovina. Jejich zřizovatelé nezakrývali, že chtějí jejich odtržení od Bosny a Hercegoviny, a následně pak též jejich připojení k Srbsku. Dosažení druhého z těchto záměrů ovšem významně ztěžovala nesouvislost rozmístění jmenovaných území. Proto se bosensko-hercegovská SDS stala silným příznivcem velkosrbského programu.

V říjnu 1991 odešli její poslanci z bosensko-hercegovského parlamentu. Vytvořili potom Shromáždění srbského národa v Bosně a Hercegovině, jež označili za nejvyšší zákonodárný sbor všech zdejších Srbů. V listopadu 1991 vypsala SDS referendum o setrvání Bosny a Hercegoviny v Jugoslávii. Většina bosenských Srbů, jež se ho účastnili, s ním souhlasila.

HDZ založilo v listopadu 1991 Chorvatské společenství Herceg-Bosna. Začalo zde pronásledovat politické síly, které se s jeho záměry neztotožňovaly. SDS našla spojení v Srbsku, HDZ v Chorvatsku. Už v této době tedy šlo představu SDA o jednotné Bosně a Hercegovině prosadit jen nesnadno.²⁶⁰

Vlády Bosny a Hercegoviny a Makedonie hodnotily odtržení Slovinska a Chorvatska od Jugoslávie dost nepříznivě. Předpokládaly totiž, že způsobí pokračování zesilování moci krajních nacionalistů, který by ohrožoval také je. Především si však přály, aby politiku Jugoslávie už neovlivňoval velkosrbský nacionalismus, a aby její jednotlivé republiky získaly větší rozsah pravomocí. Válka v Chorvatsku ovšem vyslala znamení, že by se tyto představy zřejmě neprosadily. Snažily se proto získat nezávislost způsobem, jenž by nebránil jejímu schválení ES a USA.

Badinterova skupina nepovažovala za vhodné, aby ES s bosensko-hercegovskou samostatností souhlasilo předběžně, protože neznala názor většiny jejích obyvatel. Přehodnocení tohoto závěru by podle ní vyžadovalo, aby se v Bosně a Hercegovině pořádalo referendum s přítomností zahraničních pozorovatelů, jež by ho zjistilo. ES proto její vládu vyzvalo k jeho vypsání. Předpokládalo, že jeho průběh, a hlavně závěr, nezpochybní zásady zohledňování postavení všech tamních národů ani občanské rovnoprávnosti.²⁶¹

---

²⁶⁰ In Burg, Steven L. Shoup, Paul S. The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention. 1999, s. 73.

²⁶¹ In Velikonja, Mitja. Religious Separation and Political Intolerance in Bosnia-Herzegovina. 2003, s. 237.

Prezident Bosny a Hercegoviny (1990-1996) a předseda SDA (1989-2000) Alija Izetbegović sice v listopadu 1991, a v dubnu 1992, požádal OSN o vyslání mise, která by zde dohlížela na zachovávání míru, ovšem pak jistě nenásledoval závěr, jaký by si přál. Dostalo se mu naopak odpovědi, že OSN pro takovýto program postrádá dostatečné prostředky. OSN zřejmě nepokládala zhoršování bezpečnosti v Bosně a Hercegovině za tak hluboce závažné, jak ho popisoval. Mnohem více jí záleželo na rychlém ukončení války v Chorvatsku, jež by se ale zřejmě neprosadilo bez předchozího získání Miloševićova souhlasu. Rozhodnutí OSN tedy mohlo právě vycházet z předpokladu, že by ho její dozor v Bosně a Hercegovině od přijetí tohoto míru jednoznačně odrazil.

Jednotu Bosny a Hercegoviny silně rozrušovali její susedé, Srbsko a Chorvatsko. Tudjman tvrdil, že by se její státoprávní nesnáze nejlépe vyřešily jejím přerozdělením mezi Chorvatsko a Srbsko. Milošević se začátkem r. 1992 snažil zamezit bosensko-hercegovské svrchovanosti hospodářskou bloádou.

V lednu 1992 vyhlásilo Shromáždění srbského národa Republiku srbského národa v Bosně a Hercegovině. Zahrnovala hlavně území ovládaná SDS.²⁶² V polovině února 1992 USA oznámily, že se vymezují proti všemu zpochybňování bosensko-hercegovských hranic, čímž však zlepšení zdejšího vnitropolitického stavu nedosáhly.

V únoru 1992 navrhlo ES rozdělení Bosny a Hercegoviny na tři oblasti, muslimskou, srbskou a chorvatskou. Vycházelo by se ze složení obyvatel jejích dosavadních okresů, jejichž správě by bosensko-hercegovská vláda přenechala co nejvíce pravomocí.

V mnoha z nich ale žádný národ nadpoloviční většinu netvořil. Jejich příslušnost by se pak pravděpodobně stanovila podle národnosti prosté většiny obyvatel, což způsobilo rozsáhlou kritiku. Výhrady se vznášely zvláště k těžké, ne-li zcela nemožné dosažitelnosti předloženého uspořádání. Pokles už tehdy nízkého vlivu bosensko-hercegovské vlády, který by po zavedení navrženého programu bezpochyby nastal, považovali jeho kritici za neúnosný.²⁶³

Nejvýznamnější politické síly bosensko-hercegovských Muslimů, Chorvatů a Srbů se záměrem ES předběžně souhlasily. Většina Srbů a Chorvatů v Bosně a Hercegovině si ale silnou ústřední vládu rozhodně nepřála.

Koncem března 1992 však Izetbegović své předchozí potvrzení přijetí úpravy správního rozdělení Bosny a Hercegoviny, které by vycházelo z této předlohy ES, zrušil. Došel k závěru, že by návrh ES založení jednotné Bosny a Hercegoviny vlastně naopak znemožnil.

---

²⁶² In The Referendum on Independence in Bosnia-Herzegovina. 1992, s. 7.

²⁶³ In Bringa, Tone R. Nationality Categories, National Identification and Identity Formation in "Multinational" Bosnia. 1993, s. 80.

V tomto ohledu mohl také předpokládat pomoc od USA, protože předkládaný program rozčlenění Bosny a Hercegoviny považovaly za krajně nebezpečný způsob řešení jejího státoprávního postavení.²⁶⁴

Referendum o nezávislosti z přelomu února a března 1992 skončilo jejím schválením. Bosenští Srbové zpravidla poslechli výzvu SDS, aby se ho neúčastnili. Jeho věrohodnost se tak silně zpochybnila, k čemuž navíc přispěly stále častější střety, zaviněné krajními nacionalisty ze všech tří nejvýznamnějších tamních národů. I přesto vyhlásila Bosna a Hercegovina v březnu 1992 nezávislost. USA ji schválily na začátku dubna 1992.²⁶⁵ Po jejich výzvě k následování se k ní shodně vymezilo také ES. USA se zato rozhodly pomoci jeho politice k Slovinsku a k Chorvatsku souhlasem s jejich osamostatněním. Bosna a Hercegovina se pak také, v květnu téhož roku, stala členem OSN.²⁶⁶

Bosensko-hercegovská válka začala v dubnu 1992 útokem srbských nepravidelných ozbrojených sil proti Muslimům ve východní Bosně. Jeho autoři ho popsali jako jediný způsob jak zabránit ohrožení zdejších Srbů. JNA poskytla bosensko-srbským jednotkám významnou pomoc, což se v ES setkal s rozsáhlou kritikou. Když v květnu 1992 z Bosny a Hercegoviny odešla, přenechala jim zásoby zbraní. Její stažení začalo v souvislosti s výzvou RB OSN, jež se nacházela v jednohlasně schválené rezoluci č. 752 z poloviny května 1992, jejíž vyhlášení prosazovaly především USA. Zde se požadovalo ukončení působnosti těchto ozbrojených sil, a taktéž armády Chorvatska, v Bosně a Hercegovině.²⁶⁷

Bosensko-srbská vláda zprvu chtěla dobýt všechna území Bosny a Hercegoviny. Kdyby tento záměr nevyšel, usilovala by alespoň o spojení srbských oblastí v Bosně a Hercegovině v jednotný útvar. V prvních měsících války dobyly její ozbrojené síly více než polovinu Bosny a Hercegoviny, což jim ostatně usnadnila nejednota jejich muslimských a chorvatských soupeřů, kterou často doprovázely střety.

Muslimy poškozovalo zvláště jednání bosenských Srbů a Chorvatů ve Štýrském Hradci z konce dubna 1992. Zde došlo k vyznačení hranic mezi srbskou a chorvatskou částí Bosny a Hercegoviny bez zohlednění Muslimů, jež se účastnili války jako sice největší, ale zároveň i zprvu nejvíce znevýhodněný zdejší národ. Zprvu jim také dost scházel významný zahraniční spojenec, jakým se pro Slovinsko a Chorvatsko stalo Německo. Na rozdíl od bosensko-srbské vlády a Herceg-Bosny navíc nemohli předpokládat pomoc od žádného souseda. Menšina

---

²⁶⁴ In Mearsheimer, John J. Van Evera, Stephen. *When Peace Means War*. 1995, s. 16.

²⁶⁵ In Kuperman, Alan J. *The Moral Hazard of Humanitarian Intervention: Lessons from the Balkans*. 2008, s. 58.

²⁶⁶ In Bringa, Tone. *History, Identity, and the Yugoslav Dream*. 1995, s. 24.

²⁶⁷ In Tucker, Robert W. Hendrickson, David C. *America and Bosnia*. 1993, s. 19.

bosensko-hercegovských Srbů a Chorvatů sice na straně vlády Bosny a Hercegoviny zůstala, vzhledem k síle jejich nepřátel však mohla pomoci jen málo.²⁶⁸

Jiná nesnáz Muslimům vyvstávala z rozmístění jejich sídel. Mnoho z nich žilo ve větších městech. Ostatní oblasti, kde tvořili většinu, nepředstavovaly v rámci všech území Bosny a Hercegoviny dost velký úsek, aby jeho ovládnutí samo o sobě poskytovalo vlivnější předpoklady pro zachování její státoprávní jednoty v hranicích předchozí jugoslávské republiky.

Rozsah jejich sil snížilo také odtržení části severozápadní Bosny, která sousedila s RSK, kde došlo k založení Samosprávné provincie Západní Bosna (SPZB). Šlo o osobní projekt místního muslimského politika, Fikreta Abdiće, bývalého ředitele zdejší významné společnosti Agrokomerc (1967-1987), která podnikala převážně ve výrobě potravin.²⁶⁹ V 80. letech se rovněž stal představitelem Ústředního výboru bosensko-hercegovské části SKJ, a zároveň také federálním poslancem. V polovině září 1993 uzavřel s vládou Herceg-Bosny dohodu o míru. Koncem října 1993 následoval podpis míru s bosenskými Srby. Abdić se následně stal jejich spojencem. SPZB zanikla v srpnu 1995, kdy armáda Bosny a Hercegoviny tuto oblast znovu dobyla.

Na stranách Bosensko-hercegovské republiky, Republiky srbského národa v Bosně a Hercegovině, pozdější Republiky Srbské (RS), a Herceg-Bosny bojovaly kromě jejich armád také nepravidelné ozbrojené skupiny. Bosenským Srbům a Chorvatům mnohdy pomáhaly krajně nacionalistické síly ze Srbska a Chorvatska. Chorvatsko vysílalo na pomoc spojencům v Bosně a Hercegovině i armádní jednotky. Varování z RB OSN, že když tato politika co nejdříve neskončí, mohl by následovat postih podobný hospodářské blokádě, s jejímiž následky se již střetávalo Srbsko, ho od ní nijak neodradila.²⁷⁰

Žádné z vlád, jež na bosensko-hercegovském území v období války mezi r. 1992-1995 působily, nenáležela tak silná moc, aby mohla dohlížet na činnost nearmádních spojenců. Svá území ostatně ovládaly jen zčásti. Všichni bosensko-hercegovští účastníci tohoto střetu považovali vlastní vítězství za jedinou záruku politického a mnohdy i jen nejzákladnějšího přežití. Jeho trvání proto poznamenalo mnoho válečných zločinů.²⁷¹ Jejich pachatelé se často snažili zastrašit anebo vyvraždit obyvatelstvo nepřítele.²⁷²

---

²⁶⁸ In Baumann, Robert F. Gawrych, George W. Kretchik, Walter E. Armed Peacekeepers in Bosnia. 2004, s. 26.

²⁶⁹ In Banta, Kenneth W. Yugoslavia, All the Party Chief's Men. 1987. Kamm, Henry. Financial Scandal Shakes Yugoslav Leaders. 1987, s. 16.

²⁷⁰ In Lewis, Paul. U.N. Security Council Warns Croatia On Troops In Bosnia. 1994.

²⁷¹ In Boyd, Charles G. Making Peace With The Guilty. The Truth About Bosnia. 1995, s. 29.

²⁷² In Levine, Robert A. If It's Worth Doing At All, Is It Worth Doing Wrong? Yugoslavia and the Next Time. 1993, s. 4.

Srbští krajní nacionalisté chtěli, aby vlády a veřejnost států ES uvěřily jejich tvrzení, že Srbové nebrání výhradně sebe samé, ale též všechny ostatní evropské nemuslimské národy, proti útokům Turků, jak nejen bosensko-hercegovské Muslimy, ale také muslimy ze Sandžaku, mezi Srby často označovaném názvem Raška, popisovali. Toto rozhodnutí pak hodnotili jako srbské historické poslání nejvyššího významu.²⁷³ Prezident RS Radovan Karadžić ze SDS (1992-1996) nazval politiku Muslimů džihádem²⁷⁴ a rozšiřoval názor, že Izetbegović chce v Bosně a Hercegovině založit islámský fundamentalistický stát.²⁷⁵ Tuto úvahu pak kladl do souvislosti s Izetbegovićovým autorstvím Islámské deklarace z r. 1970, kterou Jugoslávie považovala za protistátní.

Tyto snahy ovšem většinou dost selhávaly, protože ti v zahraničí, na něž se zaměřovaly, mnohdy pochopili tato tvrzení zcela opačně. Tedy pouze jako doklad vyhraněné nesnášenlivosti jejich šířitelů.²⁷⁶ Nejbližším zahraničním spojencem velkosrbského nacionalismu se stalo Řecko, jež zřejmě hodnotilo politiku bosensko-hercegovských Muslimů jako hrozbu. Jeho rozhodnutí jistě souviselo i s vlivem pravoslaví, k němuž se hlásí většina Řeků a Srbů, a rovněž tak s jejich historií odboje proti osmanské muslimské vládě, bez něhož by samostatné Řecko a Srbsko nevznikly. Řecké spojení zjednodušovalo Srbsku také obcházení obchodní blokády OSN.

Muslimské státy, jejichž představitelé se v prosinci 1992 sešli v saúdskoarabské Džiddě, oznámily, že stojí na straně bosensko-hercegovské vlády. Vyzvaly OSN, aby Muslimy zvýhodnila. Také představitelé států Organizace pro islámskou spolupráci (OIC) se, na setkání v Karáči v květnu 1993, dohodli, že Bosně a Hercegovině pomůžou peněžitě. Kromě toho též požadovali, aby OSN vytvořila misi, která by zasáhla proti Srbsku a Černé Hoře, a aby zrušila zákaz zbrojního vývozu do Bosny a Hercegoviny, tyto žádosti ovšem skončily jejich zamítnutím.²⁷⁷ Mnohé z vlivných států OIC ostatně toto nařízení porušovaly. Jednalo se především o Irán, Saúdskou Arábii a o Turecko, jež se staly nejvýznamnějšími zprostředkovateli dovozu zbraní pro potřebu bosensko-hercegovské armády.²⁷⁸

Většina bosenských Muslimů k příznivcům vyhraněného islámu rozhodně nenáležela.²⁷⁹ Vzhledem k rozsáhlým válečným nesnázím však souhlasili s pomocí od kohokoliv, včetně

---

²⁷³ In Glenny, Misha. *The Fall of Yugoslavia*. 1992, s. 170.

²⁷⁴ Toto označení nábožensky vymezované působnosti se v textu vztahuje vždy k obraně anebo k šíření islámu prostřednictvím využití ozbrojené moci.

²⁷⁵ In Stokes, Gale. *Independence and the Fate of Minorities, 1991-1992*. 2009, s. 87.

²⁷⁶ In Post, Jerrold M. *Leaders and Their Followers in a Dangerous World. The Psychology of Political Behavior*. 2004, s. 179.

²⁷⁷ In Sahara, Tetsuya. *The Islamic World and the Bosnian Crisis*. 1994, s. 387.

²⁷⁸ In Toholj, Miroslav. „Holy Warriors” and the War in Bosnia and Herzegovina, 2001. s. 91.

²⁷⁹ In Cohen, Roger. *Bosnians Fear a Rising Islamic Authoritarianism*. 1994.

zahraničních mudz'ahidů. Jejich jednotky sice bojovaly proti nepřítelům bosensko-hercegovské vlády, ale zároveň si zachovávaly co možná nejvyšší nezávislost na její armádě.

Představitelé těchto islamistických ozbrojených sil mnohdy pocházeli ze Saúdské Arábie a z Egypta, a účastnili se střetu se SSSR a s jeho spojenci v Afghánistánu. Jiná jejich část však taktéž přicházela z okruhu muslimů, jejichž rodiny se, převážně v období po II. světové válce, přistěhovaly na území jihoevropských a západoevropských států. Zpravidla se takto rozhodly ve snaze najít tam výhodnější zaměstnání, než jaké by mohly získat v místech, kde žily do této doby. Většina z druhé z těchto skupin přijížděla z Francie, Itálie, Německa a z Velké Británie.²⁸⁰

Vztah bosenských Muslimů k pomoci tohoto původu namnoze doprovázela zvýšená ostražitost. Souvisela obzvláště s obsahem ideologie, již se mudz'ahidové snažili rozšiřovat. Bosenští Muslimové ji často kritizovali především pro její hlubokou nenávist, s jakou se vymezovala proti všem, kdo se s jejími hodnotami neztotožňovali zcela bezvýhradně.

Především mnozí zastánci zvýhodnění bosenských Muslimů původem ze států NATO pak vycházeli také z náhledu, podle něhož potřeba rychlého zásahu, který by způsobil významný pokles bosenskosrbské moci, jinak by tamní střet mohl způsobit začátek džihádu ještě výraznějšího mezinárodního rozměru. Podle těchto hodnocení by se stalo nejlépe, kdyby takovouto misi připravila právě NATO, se silnou účastí USA, jimž by ostatně náleželo její velení.²⁸¹

Příchod cizích muslimských sil do bosensko-hercegovské války také způsobil zvýšenou podezíravost Černé Hory, Makedonie a Srbska k vlastním muslimským menšinám. Zdejší vlády varovaly před šířením krajního islamismu,²⁸² jež by podle jejich názoru v souvislosti s vlivem působnosti mudz'ahidů v sousedství snadno začalo. Ve srovnání s převahou bosenských Muslimů totiž nejen hercegovští Muslimové, ale rovněž jejich souvěrci v Makedonii, a především pak v černohorské a v srbské části Sandžaku,²⁸³ pokládali islám za nejen politicky, ale vlastně všestranně významnější hodnotu výrazně častěji.²⁸⁴

Ztráta Sandžaku by ovšem pro Srbsko znamenala konec sousedství s Černou Horou, tehdy stále ještě součástí Jugoslávie a spojencem. Taktéž se předpokládalo, že by potom zřejmě

---

²⁸⁰ In Pargeter, Alison. *The New Frontiers of Jihad. Radical Islam in Europe*. 2008, s. 34-38.

²⁸¹ In Thatcher, Margaret H. *Stop the Excuses. Help Bosnia Now*. 1992. Wohlstetter, Albert. Thatcher, Margaret H. *What the West Must Do in Bosnia: An Open Letter to President Clinton*. 1993, s. A12.

²⁸² Text sleduje převážně souvislosti, jež se vztahují k působnosti vyhraněných představitelů této ideologie, zvláště pak skupin, které se prosazují prostřednictvím terorismu.

²⁸³ K rozdělení Sandžaku, někdejšího osmanského území, a k následnému připojení jeho příslušných částí ke správním obvodům, označovaným názvem oblast, došlo r. 1918. In King-Savic, Sandra. *History and Identity Within the Sandžak Region*. 2011-2012, s. 6.

²⁸⁴ In Scholl-Latour, Peter. *Im Fadenkreuz der Mächte. Gespenster am Balkan*. 1994, s. 12, 148.

nastal jednoznačný konec dosavadního srbského využívání černohorského pobřeží, jediného jejich spojení s Jaderským mořem, jemuž až do začátku 90. let žádné zásadní zábrany nevyvstávaly. Kdyby se ale Sandžak od Srbska a od Černé Hory odtrhl, mohlo by se tedy srbské hospodářské politice významně uškodit.

Největší množství ze všech obyvatel jeho černohorského úseku navíc tvořili Srbové. Stále však představovali méně než polovinu ze všeho zdejšího obyvatelstva. V srbském Sandžaku naopak mírně převažovalo muslimské obyvatelstvo. Začátkem 90. let se mezi ním začal rozšiřovat názor, že zapotřebí, aby Sandžak získal co možná nejrychleji samosprávu. Totéž ostatně potvrdil závěr referenda z konce října 1991, jež pořádala Muslimská národní rada Sandžaku (MNVS), která vznikla v polovině května téhož roku z řad tamní SDA.²⁸⁵ Skupiny, které pro Sandžak požadovaly postavení svazové republiky, se však nacházely v menšině.²⁸⁶

Srbsko proto, a také v souvislosti s přítomností Muslimů ze Sandžaku v řadách muslimských ozbrojených sil v Bosně a Hercegovině, považovalo tamní přítomnost SDA za vlivnou hrozbu. Muslimové se pak v Sandžaku často setkávali s všestranným znevýhodňováním, které mnohdy neslo podobu ztráty zaměstnání. Srbští nacionalisté zde po nich požadovali, aby dokazovali, že stojí jednoznačně na straně Srbska. Vyhrocení vztahu mezi těmito skupinami přerostlo v násilí.²⁸⁷ R. 1992-1993 se černohorská policie, JNA a srbské, zpravidla krajně nacionalistické, nepravdivé ozbrojené skupiny snažily vyhnat muslimské obyvatelstvo z vesnic poblíž hranice s Bosnou a Hercegovinou.²⁸⁸ Jejich útoky pokračovaly i ve druhé polovině 90. let.²⁸⁹

OSN rozsah bosensko-hercegovského střetu zprvu zcela podhodnotila. V dubnu 1992 zvažovala RB OSN vyslání mise, jež by zde dohlížela na mír. Potřebná shoda, jíž by její vytvoření vyžadovalo, však scházela. I kdyby však vznikla, zřejmě by na prosazení ukončení anebo i jen pozastavení války nestačila.

OSN označovala za hlavního viníka rozšíření násilí v Bosně a Hercegovině Srbsko. Koncem května 1992 požadovala, aby zrušilo a odzbrojilo všechny nearmádní ozbrojené skupiny, spojence RS, ukončilo vyhánění nesrbských obyvatel Bosny a Hercegoviny z oblastí, jež RS chtěla obsadit a umožnilo příchod OSN a jiných poskytovatelů pomoci do míst těžce postižených válkou.

---

²⁸⁵ In Serbia's Sandzak: Still Forgotten. 2005, s. 9.

²⁸⁶ In Woodward, Susan L. Balkan Tragedy. Chaos and Dissolution after the Cold War. 1995, s. 216-217.

²⁸⁷ In Landay, Jonathan S. Signs of 'Cleansing' Inside Serbia. 1993.

²⁸⁸ In Morrison, Kenneth. Political and Religious Conflict in the Sandžak. 2008, s. 3-5.

²⁸⁹ In Ramet, Sabrina P. The Third Yugoslavia, 1992-2001. 2001, s. 11.

Hospodářský postih OSN proti Srbsku, který obhajovaly především USA, se na jaře 1992 rozšířil. Obsahoval zákaz dovozu většiny zboží, nevztahoval se především na přívos jídla a léků. K jeho nástrojům náležela také blokáda, která znemožňovala převážnou část letecké dopravy. Nezahrnovala pouze lety zcela vyhrazené pro přepravu základních potřeb obyvatelstva. Čína a Rusko váhaly, zda ho nevetovat, protože jejich průmysl nacházel v Jugoslávii, a po jejím rozvratu především v Srbsku, významný odbyt.²⁹⁰

OSN rozšířila v červnu 1992 předchozí posláním UNPROFOR o ochranu letiště v Sarajevu. V září 1992 k němu přidala také ochranu obyvatel, jež utekli z domova před násilím, jestliže si ji Červený kříž vyžádá, a pověření pomáhat s převážením zásilek potřeb pro přežití obyvatelstva a chránit je. V březnu 1993 zakázala ve vzdušném prostoru nad Bosnou a Hercegovinou všechny lety, které neschválilo pozorovatelské středisko OSN v Záhřebu.

Rezoluce RB OSN z dubna, května a června 1993 č. 819, 824 a 836 zahrnovaly zřízení šesti bezpečných zón. Tato skupina obsahovala významná města, kde největší množství, anebo i většinu, obyvatel představovali Muslimové, Bihać, Goražde, Sarajevo, Srebrenici, Tuzla a Žepu. Na všechny z nich se tedy vztahovala záštita OSN, jejíž obsáhlejší vymezení však scházelo. Zřejmě by se už neobešlo bez přehodnocení rozsahu oprávnění UNPROFOR, které by ovšem předpokládalo mnohem širší shodu v RB OSN, než jaká se zde v tomto ohledu nacházela.²⁹¹

OSN se tak snažila bránit útokům nearmádních srbských ozbrojených skupin hlavně proti muslimskému obyvatelstvu ve východní Bosně a jejich vyzbrojování, jež obstarávaly Srbsko a Černá Hora. Odchod bosensko-hercegovských ozbrojených sil ze Sarajeva, Goražde a Bihaće, které se, vzhledem k zdejšímu pobytu, dostaly do tohoto ochranného postavení taktéž, ovšem nepožadovala.

Vytvoření takovéto ochrany obhajoval zprvu zvláště Pákistán a později též USA. Velení UNPROFOR a Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) ji naopak dost kritizovaly jako zcela nedostatečnou. Smíšenost bosensko-hercegovského obyvatelstva a nepřátelství mezi jeho hlavními národy podle nich předpoklady potřebné pro zachovávání bezpečnosti samy o sobě znemožňovaly.

Podle představy ruského ministra zahraničí Andreje Vladimiroviče Kozyreva (1990-1996) by bezpečné zóny šlo zachovat jen s pomocí silného zahraničního vojenského dohledu. USA, Velká Británie, Rusko, Japonsko a Francie se koncem května 1993 dohodly na jeho zajištění. USA souhlasily výhradně s účastí na jeho letecké části.

---

²⁹⁰ In Lewis, Paul. U.S. Seeks U.N. Ban On Yugoslav Trade Over Bosnia Strife. 1992.

²⁹¹ In Freedman, Lawrence. Bosnia: Does Peace Support Make Any Sense? 1995, s. 19-22.

Bezpečné zóny představovaly, v této podobě zatím nikde nevyzkoušený, pokus zastavit pokles bezpečnosti, který skončil naprosto nezdařile. V červenci 1995 totiž armáda RS dobyla obě nejvýhodněji položené z nich, Srebrenici a Žepu.²⁹² UNPROFOR tomuto jejich konci, a především potom rozsáhlým válečným zločinům, jež následovaly hlavně po obsazení Srebrenice, nemohla zabránit, protože by na to její malé síly nestačily.²⁹³ Část z holandských účastníků této mise se zde navíc dostala do bosensko-srbského zajetí.

Francouzský prezident Jacques René Chirac (1995-2007), tehdy představitel Hnutí pro republiku (RPR), oznámil, že francouzská armáda by Srebrenici jistě obsadila, jen kdyby dostala schválení od RB OSN.²⁹⁴ Již vzhledem k nedostatku shody mezi jejími státy mohla ovšem takovýto souhlas získat jen ztěží.

Francie, Holandsko a Velká Británie se sice už v květnu 1995 rozhodly vytvořit zvláštní síly rychlého nasazení (RRF), které by ochraňovaly UNPROFOR, jestliže by jí hrozilo nebezpečí.²⁹⁵ Chtěly tak ukončit dosavadní období častého zadržování jejich tamních jednotek, jímž si strany bosensko-hercegovského střetu vymáhaly výrazně nižší míru postizitelnosti. V polovině r. 1995 však ještě projekt pro zřízení RRF zůstával v nedokončeném stavu, a tak nemohl pomoci. Rychlost jeho příprav brzdily i odlišnosti v záměrech jeho autorů. Francie si přála, aby RRF nenáležely k žádné misi OSN, kdežto Velká Británie chtěla, aby dostaly právě toto postavení. Tyto státy se naopak shodovaly na závěru, že zapotřebí, aby OSN pomohla zajišťovat náklady na činnost RRF. K dalšímu navýšení pomoci pro UNPROFOR se ve stejné době zavázaly také USA. Prostřednictvím rezoluce č. 998 z června 1995 zařadila RB OSN RRF do UNPROFOR. Čína a Rusko se odsouhlasení tohoto textu neúčastnily. RRF nadto označily za program, jehož povaha zcela závažně zpochybňuje zásady nestrannosti.

ES a NATO zpočátku nepřihlížely k bosensko-hercegovské válce jako k hrozbě, jejíž odstranění by vyžadovalo jejich rozsáhlou účast zřejmě též proto, že se Bosna a Hercegovina nacházela ve větší vzdálenosti od jejich států, než Slovinsko a Chorvatsko. Zahraniční pozorovatelé mnohdy nezávislost jednotné Bosny a Hercegoviny zcela zavrhovali. Bránil by jí program, k němuž se hlásila většina zdejších Srbů a Chorvatů, jež se nevymezovali jako

---

²⁹² In Hedges, Chris. Conflict in the Balkans: The Fighting; `Safe` Town in Bosnia Falls to Serbs. 1995.

²⁹³ In Rohde, David. A Safe Area. Srebrenica: Europe's Worst Massacre Since the Second World War. 1997, s. 167-168.

²⁹⁴ In Whitney, Craig R. Conflict in the Balkans: The Diplomacy; Europeans Debate Options For a U.N. Force in Bosnia. 1995.

²⁹⁵ In Wood, Pia Christina. France. 2005, s. 82-83.

Bosňané²⁹⁶ a představovali přibližně polovinu všech jejích obyvatel. Už i jen přerušení boje a pak ukončení násilného vyhánění nebojujícího obyvatelstva by tak tehdy, v souvislosti se snahou prosadit zde mír, samy o sobě znamenaly dost výrazné zlepšení.

V prvních dvou letech bosensko-hercegovské války se NATO soustředila hlavně na zamezení jejího rozšíření.²⁹⁷ Námořní a letecký dozor namířený zvláště proti porušování zákazu dovozu zbraní vyhlášenému OSN zajišťovaly její mise „Maritime Monitor“ (červenec-listopad, 1992), „Sky Monitor“ (říjen 1992-duben 1993), „Maritime Guard“ (listopad 1992-duben 1993), „Deny Flight“ (duben 1993-prosinec 1995) a „Sharp Guard“ (červen 1993-říjen 1996).²⁹⁸ Posledního z tohoto výčtu nasazení, mezi jehož pravomoci náleželo i zabavování lodí, na nichž se našly zakázané zásilky, a jejich nákladu, se zúčastnila také Západoevropská unie (WEU).²⁹⁹

Deny Flight se v dubnu 1994 stala přímým účastníkem války. Velitel UNPROFOR v Bosně a Hercegovině, gen. Hugh Michael Rose (1994-1995), požádal NATO, aby zastavila bosensko-srbský útok proti bezpečné zóně OSN v Goražde. Nálety, které proti němu podnikla, prosadily hlavně USA. Staly se prvním válečným nasazením letectva NATO.³⁰⁰ Řecko, které r. 1994 zastávalo předsednictví EU, je neschválilo a naopak v této souvislosti zakázalo využití základen NATO na jeho území.

Rusko souhlasilo s dohledem NATO ve vzdušném prostoru nad Bosnou a Hercegovinou za předpokladu, že tato mise získá pověření od OSN. Útoky NATO proti bosenským Srbům kritizovalo jako jednoznačné porušování nestrannosti, jejíž věrohodnost se snažila prokazovat.³⁰¹

Bosensko-srbské snahy dobýt bezpečné zóny se opakovaly také koncem léta 1995. NATO na ně v srpnu a září 1995 znovu odpověděla nálety, nazvanými Deliberate Force.³⁰² Tehdy je využila i jako nátlaku na RS, aby se rozhodla zúčastnit jednání o míru.

---

²⁹⁶ Text toto označení, které by zahrnovalo všechny obyvatele Bosny a Hercegoviny nezávisle na jiném vymezení jejich příslušnosti, záměrně nepoužívá.

²⁹⁷ In Johnsen, William T. NATO Strategy in the 1990s: Reaping the Peace Dividend or the Whirlwind? 1995, s. 14-19.

²⁹⁸ In Davis, Christopher R. NATO's Next Strategic Concept: How the Alliance's New Strategy will Reshape Global Security. 2010, s. 40. Lowther, Adam B. Air Diplomacy: Protecting American National Interests. 2010, s. 4.

²⁹⁹ In Fenske, John. The West and "The Problem From Hell". 1993, s. 354. Gow, James. Nervous Bunnies: The International Community and the Yugoslav War of Dissolution, the Politics of Military Intervention in a Time of Change. 1994, s. 15.

³⁰⁰ In Jehl, Douglas. Conflict in the Balkans; The Decision; A More Forthright Stand by an Embarrassed U. S. Set the Stage for Air Strikes. 1994.

³⁰¹ In Chollet, Derek. The Road to the Dayton Accords. A Study of American Statecraft. 2005, s. 83.

³⁰² In Cohen, Roger. Conflict in the Balkans: The Overview; NATO Jets Attack Serbian Positions Around Sarajevo. 1995.

Generální tajemník NATO Manfred Hermann Wörner (1988-1994) v prosinci 1992 oznámil, že aby toto společenství mohlo v Bosně a Hercegovině vytvořit základy pro dosažení míru, potřebuje jen souhlas OSN. Zatím ho ale nezískalo, a právě proto předpokládaná mise ještě nezačala. Ministerstvo obrany USA však s využitím pozemního nasazení armády, které by takto vymezené zajištění míru zřejmě obnášelo, nesouhlasilo. Mohly by ho totiž provázet těžké ztráty, které by takové poslání výrazně zpochybnilo před veřejností. Navrhovalo získat pro řešení bosensko-hercegovského střetu také východoevropské státy. Zřejmě proto, že se snažilo vytvořit širší spojení, jehož předpoklady pro získání vítězství považovalo za mnohonásobně věrohodnější, než kdyby o konec války usilovala výhradně NATO sama.

ES, jež se r. 1992 stalo Evropskou unií (EU), a OSN se pokusily dosáhnout dohody, která by bosensko-hercegovskou válku uzavřela. V lednu 1993 předložili pověřenec OSN, Cyrus Roberts Vance, někdejší ministr obrany a později též ministr zahraničí USA (1962-1964, 1977-1980) a představitel EU, lord David Anthony Llewellyn Owen (1992-1995), bývalý ministr zahraničí Velké Británie (1977-1979), návrh míru, jež by Bosnu a Hercegovinu rozdělil na 10 samosprávných obvodů, z toho 3 srbské, 3 muslimské, 2 chorvatské a 1 smíšený, chorvatsko-muslimský. Na 10. obvod, jež by zahrnoval Sarajevo s nejbližším okolím, by potom dohlížely mezinárodní úřady. Obvod by řídil guvernér, vždy původem z řad nejsilnější národnosti, a dva viceguvernéři, představitelé menšin. OSN toto řešení schválila.

Vlastního jednání o konci násilí se zúčastnili nejen mluvčí všech 3 hlavních bosensko-hercegovských národů, ale také Chorvatsko a Srbsko. Oba tyto státy by s takovýmto mírem souhlasily. Také vyjednávači bosensko-hercegovských Chorvatů ho hodnotili příznivě.

Většinově muslimská bosensko-hercegovská vláda se k němu jednoznačně nevymezila. USA ho považovaly za nemístné zvýhodnění RS. Většina Srbů z RS ho v referendu v květnu 1993 nepřijala, čímž se jeho prosazení zcela znemožnilo. Uspořádání, jež obsahoval, totiž zásadně znehodnocovalo územní zisky RS už proto, že by srbské obvody netvořily souvislou oblast.³⁰³

V srpnu 1993 zveřejnily EU a OSN, zastupované Owenem a Thorvaldem Stoltenbergem (1993), mírovou předlohu, jež předpokládala vytvoření tří zón podle národnosti převahy obyvatel. Tato území by tvořila „Unii republik v Bosně a v Hercegovině“. Mise OSN a EU by pak řídily správu v Sarajevu a v Mostaru. Jejich pověření by trvalo dva roky.³⁰⁴

EU v této souvislosti tvrdila, že by hospodářský postih proti Jugoslávii ukončila, kdyby Srbsko poskytlo Kosovu, Sandžaku a Vojvodině samosprávné postavení, a kdyby se vyřešily

---

³⁰³ In Mearsheimer, John J., Jr. Pape, Robert A. The Answer: A Three-Way Partition Plan for Bosnia And How the U.S. Can Enforce It. 1993, s. 22-28.

³⁰⁴ In Uebelhart-Ekwall, Barbara. Disarmament Operations in Bosnia-Herzegovina. 1996, s. 78-79.

nesrovnalosti, které se vztahovaly k činnosti RSK. Tento záměr se snažily prosadit zvláště Francie a Německo.

Chorvatsko a Srbsko považovaly projekt za v zásadě přijatelný. K mnoha jeho součástem však i přesto vznášely dost výhrad. Chorvatsko by sice oblastem, z nichž se RSK skládala, právo na vlastní správu přiznalo, ale jen za předpokladu, že by nedošlo k jejich odtržení. Tato představa ovšem v RSK narazila na jednoznačné zamítnutí. Srbsko se vymezovalo proti spojení jednání o bosensko-hercegovském míru se zasahováním do jeho vnitřního uspořádání, protože to hodnotilo jako nemístné porušování státní svrchovanosti.³⁰⁵

Muslimové však s touto představou o míru nesouhlasili, protože by jejich oblast pokrývala jen 30 % území Bosny a Hercegoviny, zatímco bosensko-srbská by zahrnovala více, než 50 % jeho plochy. Rovněž se nechtěli vzdát představ o jednotném bosensko-hercegovském státu, kde by získali rozhodující moc.

Záměr, jež tehdy Owen a Stoltenberg představili, obviňovala mnohdy zahraniční kritika z potvrzení stavu, k jehož vytvoření dopomohly nejhorší válečné zločiny. Náleželo k nim především vysídlování obyvatel odlišné národnosti prostřednictvím teroru. Všechny Owenovy pokusy vyvrátit častou představu Muslimů, že USA a západoevropské státy samy ukončí tento střet tak, aby jim to přineslo jednoznačné zvýhodnění, ovšem skončily jen naprosto nezdařile.

USA zprostředkovaly v březnu 1994 konec střetu mezi Muslimy a Herceg-Bosnou, jež trval od jara 1993. Pokládaly za potřebné, aby oba národy, které na jejich území převažovaly, žily v jednotném politickém útvaru. Rozhodly se též pomoci s odstraňováním zdejších válečných škod.

Obrat ve vztahu politiky USA k bývalé Jugoslávii souvisel z větší části s obsazením jejich prezidentského úřadu a také s šířením zpráv o válečných zločinech v Bosně a Hercegovině. Prezident USA, demokrat William „Bill“ Jefferson Clinton (1993-2001), zprvu obhajoval názor o hluboké potřebnosti přizpůsobit zahraniční politiku USA zásadám, k nimž se hlásil jeho vnitropolitický program.³⁰⁶

Jestliže tak USA chtěly zastávat postavení nejsilnějšího demokratického státu, s čímž se většina jejich nejvýznamnějších politiků zcela ztotožňovala, pak podle jeho úvah nemohly nezasahovat proti nedemokratickým silám, jež zneužívaly moc proti vlastnímu obyvatelstvu anebo ohrožovaly jiné státy. Toto pravidlo se vztahovalo výhradně na protiamerické účastníky mezinárodních vztahů.

---

³⁰⁵ In Landay, Jonathan S. EC Dangles New-Old Plan For Peace in the Balkans. 1993.

³⁰⁶ In Wolf, Alexander. U.S. Interventions Abroad. A Renaissance of the Powell Doctrine? 2009, s. 127.

Clinton o vhodnosti přiřazení RS a Srbska do takto vymezené skupiny nepochyboval. Jejich politiku označoval pro její krajní nacionalismus za nepřijatelnou.³⁰⁷ Během kampaně před prezidentskými volbami v USA r. 1992 tvrdil, že by po převzetí prezidentství prosazoval nálety nejen proti RS, ale také proti Srbsku.

Na podzim 1992 vznášel také výhrady proti jednání OSN, a zvláště pak proti mírovému programu sestavenému Vancem a Owenem, který podle něj jednoznačně, a zároveň neoprávněně, znevýhodňoval Muslimy. Přál si, aby se na ně přestal vztahovat její zákaz dovozu zbraní a aby se jim dostalo výraznější pomoci také od NATO. Francie a Velká Británie s jeho představami rozhodně nesouhlasily, protože kdyby se sledovaly takovéto záměry, pak by mohla následovat pomsta ozbrojených sil RS na UNPROFOR, jíž se oba státy účastnily.³⁰⁸

Část bývalých autorů zahraniční politiky USA, mezi nimi též předchozí ministři zahraničí George Pratt Shultz (1982-1989) a Henry Alfred Kissinger (1973-1977), a Reagan, naopak chtěla, aby USA vyslaly do Bosny a Hercegoviny vojenskou misi, a to co nejrychleji. Jinak by podle jejich názorů hrozilo pokračování velkosrbského programu, jehož bezohlednost by možná následně zesílila ještě výrazněji, než jak se to už stalo do této doby. Clinton však vyhodnotil tyto návrhy jako přespříliš vyhraněné, a proto se je rozhodl nezohledňovat.³⁰⁹ Zřejmě si rovněž nepřál, aby USA prosazovaly takovýto záměr také vzhledem k předpokladu, že potom by v NATO nastaly významné neshody. Francie a Velká Británie totiž tvrdily, že by se tohoto nasazení nezúčastnily.³¹⁰

Pomoc USA bosensko-hercegovskému obyvatelstvu zabezpečovala mise „Provide Promise“ (červenec 1992-leden 1996). Jednalo se nejčastěji o zásilky jídla, léků a ostatních základních potřeb.

Dohoda o míru mezi bosensko-hercegovskými Muslimy a Chorvaty z března 1994, k níž významně dopomohlo prostřednictví USA,³¹¹ obsahovala především předběžné oznámení o uzavření jejich spojenectví s Chorvatskem, jež politiku k Bosně a Hercegovině zásadně přehodnotilo. Začalo ji totiž považovat za zábranu proti rozšiřování velkosrbského

---

³⁰⁷ In Clinton, Bill. Address on Bosna. 1995. Meyer, Steven E. U.S. Policy Toward the Former Yugoslavia. 2002, s. 3-4.

³⁰⁸ Blank, Stephen J. Johnsen, William T. Tilford, Earl H., Jr. U.S. Policy in the Balkans: A Hobson's Choice. 1995, s. 5-7. Cohen, Roger. U.S. and Allies Differ on Arms for Bosnia Muslims. 1993, s. A15.

³⁰⁹ In Sterling-Folker, Jennifer. Between a Rock and a Hard Place: Assertive Multilateralism and Post-Cold War U.S. Foreign Policy Making. 1998, s. 281.

³¹⁰ In Rast, Vicki J. Lehrke, Dylan Lee. Interagency Paralysis: Stagnation in Bosnia and Kosovo. 2008, s. 392-393.

³¹¹ In Kurspahic, Kemal. On Bosnia, it's Clinton vs. Clinton. 1994, s. A17.

nacionalismu, a proto za potřebného spojení.³¹² USA ho navíc varovaly, že kdyby se proti této podobě míru vymezovalo nepřátelsky, pak by mohlo přijít o jejich pomoc, což by ho všestranně znevýhodnilo.³¹³

Většinově muslimské a chorvatské oblasti Bosny a Hercegoviny vytvořily federaci. Na stav bosensko-srbských poměrů se tento mírový program sice zaměřoval také, ovšem, vzhledem k pokračování války s RS, pouze zcela okrajově. Vyzýval potom zvláště k jejich řešení za přítomnosti mezinárodního prostřednictví, a pomocí vyjednávání.

Muslimové a Chorvati se tedy stali rozhodujícími národy federace, jejíž území se skládalo z kantonů. Smlouva předkládala rozsáhlé přerozdělení zákonodárné, výkonné a soudní moci podle národnosti. Prezident a viceprezident, jeden z nich vždy Muslim a druhý Chorvat, by se o úřad hlavy státu vždy po roce střídali. Žádný náměstek ministra, a stejně tak ani náměstek předsedy vlády, by pak nikdy nemohl pocházet ze stejného národa jako jeho bezprostřední nadřízený. Bosensko-hercegovští Chorvati by získali nárok obsadit nejméně třetinu federálních ministerstev.

Sněmovnu národů, jež by spolu s Poslaneckou sněmovnou tvořila nejvyšší federální zákonodárství, by obsazovali Muslimové a Chorvati rovnoměrně. Rozhodnutí, jež by zásadně ovlivnilo postavení jednoho z těchto národů, by vždy vyžadovalo souhlas většiny zákonodárců z řad obou národů v Sněmovně národů. Stejným řízením, rozšířeným navíc o souhlas dvou třetin poslanců, by rovněž procházely předlohy ústavních dodatků.

Rovnováha mezi Muslimy a Chorvaty v soudech by vycházela převážně z shodného množství jejich představitelů mezi soudci na Nejvyšším a na Ústavním soudu. Založení federace zahrnovalo i souhlas s návratem všech, kdo utekli vlivem předchozích střetů z domova, a s jejich právem převzít své vlastnictví nebo dostat za něj odškodné.

Mírová smlouva přenechala část pravomocí ve federaci v zahraničních rukou. Prezident Mezinárodního soudu by v příštích pěti letech dosazoval třetinu soudců Ústavního soudu. Jednalo by se výhradně o osoby bez federální příslušnosti. KBSE by stanovila tři ombudsmeny, vždy po jednom pro Muslimy, Chorvaty a ostatní obyvatele federace. EU by pak převzala a po následující dva roky zajišťovala správu Mostaru, rozděleného vlivem předešlého muslimsko-chorvatského střetu.

Muslimové a Chorvati se dohodli na zřízení společného velení ozbrojených sil, což dost zhoršilo postavení RS. Přítomnost jakýchkoliv cizích účastníků války ve federaci, jejichž činnost postrádala souhlas od RB OSN nebo od bosensko-hercegovské vlády vyhodnotili jako

---

³¹² In Greenhouse, Steven. Muslims and Bosnian Croats Give Birth to a New Federation. 1995.

³¹³ In McManus, Doyle. Croats, Muslims Summoned to U.S. for Talks. 1994.

zcela nepřínosnou, nebo i škodlivou. Proto pokládali za nanejvýše potřebné co možná nejdříve odstranit její přetrvávání.

V dubnu 1994 založily USA, Velká Británie, Rusko, Německo a Francie Kontaktní skupinu, jež v červenci 1994 představila mírový program.³¹⁴ V zásadě by šlo o rozdělení Bosny a Hercegoviny na muslimsko-chorvatskou federaci a na bosensko-srbskou část.

V mezinárodních právních souvislostech by ovšem Bosna a Hercegovina zůstala jednotným státem. Muslimsko-chorvatské území by zahrnovalo 51 % její rozlohy.³¹⁵ Předloha Kontaktní skupiny však nezavrhovala ani možnost konání referenda, v němž by se rozhodlo o odtržení.

Srbsko a bosensko-hercegovští Chorvati s jejím obsahem souhlasili. Mezi zbývajícimi dvěma zneprátelenými stranami bosensko-hercegovského střetu, a zvláště pak v RS, však ještě i tehdy převažovaly úvahy, že když se mír uzavře až po dosažení zesílení jejich postavení, přinese to mnohem více výhod.

Sestavení Kontaktní skupiny vycházelo ze shody vlád jejích států, že OSN, NATO a EU ukončení násilí mezi bosensko-hercegovskými národy samy nezajistí, a jestliže by to snad dokázaly, potom jen velmi pomalu, což by se jistě odrazilo ve zvýšeném nárůstu škodlivosti tamního střetu.³¹⁶

Válku ukončila až dohoda Bosny a Hercegoviny, Chorvatska a Srbska vytvořená v průběhu listopadu a prosince 1995 na základně armádního letectva, Wright-Patterson Air Base, v Daytonu v Ohio v USA, a v Paříži.³¹⁷ Vznikla za předsednictví ministra zahraničí USA Warrenu Minora Christophera (1993-1997) a za přítomnosti zvláštního vyjednavče za EU a pozorovatelů ze států Kontaktní skupiny. Její vítězství souviselo převážně se vstřícností, se kterou se k jednání o míru vymezovalo Chorvatsko a především Srbsko, jež zde bosensko-hercegovské Chorvaty a RS zastupovaly. Samy vlády Herceg-Bosny a RS totiž většina nejvlivnějších účastníků mezinárodních vztahů považovala přinejmenším za neoprávněné, anebo i za zcela protizákonné.

Milošević považoval hospodářský postih od OSN za zátěž, která Srbsku, a Jugoslávii všeobecně, neúnosně škodí. Předpokládal, že by ho zrušila, kdyby vládu RS získal pro shodu se závěrem, že střet v Bosně a Hercegovině zapotřebí co možná nejrychleji ukončit.³¹⁸ Na konci listopadu 1995 se navíc RB OSN rozhodla tuto blokádu zrušit. Nelze nebrat v úvahu možnost, že za to čekal také přijetí Jugoslávie do OSN. Předchozí členství ztratila

---

³¹⁴ In Freedman, Lawrence. *The Balkan Tragedy. Why The West Failed.* 1994, s. 54.

³¹⁵ In Daalder, Ivo H. *Decision to Intervene: How the War in Bosnia Ended.* 1998.

³¹⁶ In Nation, R. Craig. *War in the Balkans.* 2003, s. 184-185.

³¹⁷ In Knudsen, Tonny Brems. Nielsen, Christian Axboe. *Europe and the Revival of International Trusteeship: Lessons from the Balkans.* 2009, s. 10-11.

³¹⁸ In Cohen, Lenard J. *Bosnia and Herzegovina: Fragile Peace in a Segmented State.* 1996, s. 108-109.

rozhodnutím Valného shromáždění OSN v září 1992. V OSN však převládal názor, že kdyby Jugoslávii přijala, příliš by ji zvýhodnila. EU pohlížela na politiku Jugoslávie méně kriticky, než OSN. R. 1996 tak potvrdila jugoslávskou nezávislost.

Clinton mohl uzavření míru označit za doklad zahraničně politických schopností své vlády, který potřeboval představit veřejnosti před prezidentskými volbami, jejichž konání se vypsalo na listopad 1996. Snaha USA ukončit bosensko-hercegovskou válku vysílala též znamení, že po Studené válce nepřestaly ovlivňovat evropskou bezpečnostní politiku.

Bosna a Hercegovina a Jugoslávie vzájemně souhlasily se svou svrchovaností. Vnitřní uspořádání Bosny a Hercegoviny se zčásti shodovalo s návrhem Kontaktní skupiny z r. 1994. Došlo zde tedy k přechodu ke společenství dvou hlavních politicko-správních útvarů, muslimsko-chorvatského a bosensko-srbského.³¹⁹ Muslimsko-chorvatská federace se skládala z kantonů, a ty pak z obecních obvodů. Bosensko-srbská oblast však kantonální správu nezavedla. Severovýchodní okres Brčko se stejnojmenným sídelním městem nenáležel k muslimsko-chorvatskému ani k bosensko-srbskému území. Mírový program předpokládal vymezení jeho postavení za pomoci mezinárodní spoluúčasti do jednoho roku.

V čele Bosny a Hercegoviny stál přímo volený prezident. Nejvyšší zákonodárný sbor se skládal z dvou komor. Obsazování dolní komory, poslanecké sněmovny, vycházelo z vítězství v přímých volbách. Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), pokračovatel KBSE, dostala pověření dohlížet na první volby prezidenta, poslanecké sněmovny, poslanecké sněmovny muslimsko-chorvatské federace, Národního shromáždění, nejvyššího bosensko-srbského zákonodárství a prezidenta Bosenské srbské republiky (BSR). Jejich pořádání se stanovilo na dobu mezi 6-9 měsíci od podpisu míru.

Ostatní významné součásti ústřední moci Bosny a Hercegoviny se skládaly zvláště z ústavního soudu, z ústřední banky a měny. Bosensko-hercegovská vláda si zachovala pravomoci v zahraniční politice, dozoru na zachovávání zákona a na leteckou dopravu.

Muslimsko-chorvatská federace a BSR si zachovaly vlastní ozbrojené síly. USA se staly architektem programu zvýšení obranyschopnosti muslimsko-chorvatské federace proti hrozbě porušení míru ze strany BSR. Mezi státy, které se na něm rovněž podílely, se nacházely Saúdská Arábie, Turecko a Německo. USA se také zaměřovaly na odstranění iránského vlivu v Bosně a Hercegovině.

---

³¹⁹ In Schneckener, Ulrich. Making Power-sharing work. Lessons from Successes and Failures in Ethnic Conflict Regulation. 2000, s. 9.

Projekt míru obsahoval právo návratu všech obyvatel do předchozího bydliště a souhlas s vyšetřováním a postihem válečných zločinů.³²⁰ Kdo je spáchal nebo koho z nich mezinárodní soud obvinil, nemohl využívat pasivní volební právo ani působit na kterémkoliv veřejně významném místě. Vyrovnání zahrnovalo také osvobození všech, kdo během války skončili v zajetí.

Všichni zahraniční účastníci války museli ve lhůtě 30ti dní od potvrzení dohody z Bosny a Hercegoviny odejít. Muslimští velitelé bosensko-hercegovské armády hodnotili toto nařízení nejednoznačně až kriticky. Jeho pravidla se ostatně mnohdy obcházela. Část mudz'ahidů nepostihlo také proto, že bosensko-hercegovskou státní příslušnost získali už předtím, a to zpravidla jako součást vyznamenání anebo v souvislosti s jejich svatbami s Muslimkami. Těžké zkušenosti ze střetu v první polovině 90. let, vliv těchto sil a peněžní pomoc především ze Saúdské Arábie pak způsobily příklon, zatím menší, části Muslimů k wahhabitské větvi islámu, jež hodnotí všechny, kdo se k ní nehlásí, krajně vyhraněně až nepřátelsky.³²¹

Zachování míru zajistila vojenská mise pověřená OSN, řízená NATO, a označovaná názvem Implementační sbor (IFOR). Šlo o první takové využití ozbrojených sil NATO. Podle Clintona by ostatně žádné jiné společenství dodržování míru v Bosně a v Hercegovině dostatečně zajišťovat ani nedokázalo.³²²

IFOR se ale rovněž zúčastnily státy, které do tohoto společenství nenáležely. Mnohdy se jednalo o čekatele na jeho členství, a z ostatních zvláště o Rusko.³²³ OSN ukončila činnost UNPROFOR, jejíž jednotky pomohly vytvořit základ IFOR. Poslání velitele IFOR rovněž obsahovalo zasedání v radě pro zavádění a sledování nevojenského obsahu daytonské dohody (JCC).

IFOR rozdělila Bosnu a Hercegovinu na tři části, na jejichž bezpečnost dohlížely USA, Velká Británie a Francie.³²⁴ Rezoluce RB OSN č. 1088 z prosince 1996 rozhodla o vytvoření Stabilizačního sboru (SFOR), náhrady za IFOR, jejíž velení by stále zůstávalo v rukou NATO. Představovala nasazení, jehož poslání se od působnosti IFOR zčásti odlišovalo. SFOR se soustřeďovala na výstavbu základů míru (peace enforcement) a právního prostředí, včetně

---

³²⁰ In Von Hippel, Karin. *Democracy by Force. US. Military Intervention in the Post-Cold War World.* 2001, s. 151-155.

³²¹ In Jureković, Predrag. *Hürdenlauf nach Europa. Unvollendeter Frieden am Westbalkan.* 2010, s. 6.

³²² In Clinton, Bill. *Address on Bosnia.* 1995.

³²³ In Makros, Beth L. Saunders, Jeremy C. *Improving US-Russian Relations Through Peacekeeping Operations.* 2001, s. 55.

³²⁴ In Dobbins, James. McGinn, John G. Crane, Keith. Jones, Seth G. Lal, Rollie. Rathmell, Andrew. Swanger, Rachel M. Timilsina, Anga R. *America's Role in Nation-Building. From Germany to Iraq.* 2003, s. 93-97.

pronásledování osob obviněných z válečných zločinů a jejich předávání soudu. IFOR a později i SFOR často také poskytovaly pomoc obyvatelstvu.³²⁵

SFOR skončila r. 2004. Téhož roku začala vojenská mise EU, EUFOR Althea. Kromě států EU se do ní zapojily i jiné, především pak Turecko, Švýcarsko a Chile. Navazovala na SFOR, na rozdíl od ní však nedostala pověření zatýkat podezřelé z válečných zločinů. Souvisela s rozšířením činnosti EU o Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (CFSP). Zásady tohoto programu, jenž nahrazoval Evropskou politickou spolupráci (EPC) z r. 1970,³²⁶ vycházely hlavně z maastrichtské dohody z r. 1992 a následně též z projektů, které EU schválila na zasedáních, jež se konala v říjnu 1997 v Amsterdamu a v červnu 1999 v Kolíně nad Rýnem. EU též předpokládala, že by se Bosna a Hercegovina mohla později stát čekatelem na její členství.³²⁷

JCC, jež částečně sestávala z představitelů hlavních bosensko-hercegovských národů, předsedal zmocněnec mezinárodního dozoru, dosazený v shodě s ustanovením OSN (HR). Rezoluce RB OSN č. 1035 z prosince 1995 vymezila misi OSN v Bosně a Hercegovině (UNMIBH). UNMIBH se zaměřovala zvláště na odstraňování válečných škod a na zlepšování právního prostředí. OSN také vytvořila projekt výcviku bosensko-hercegovské policie a dozoru nad její působností (IPTF), jehož ředitele jmenoval generální tajemník OSN. Tehdy šlo o její nejrozsáhlejší takovéto nasazení. IPTF a UNMIBH trvaly do prosince 2002. Většinu z poslání IPTF převzal v lednu 2003 program EU (EUPM).³²⁸

Koncem 90. let zastávalo mnoho zahraničních pozorovatelů jednoznačný názor, že bosensko-hercegovské národy žít v míru bez zahraničního dohledu ještě zdaleka nedokážou. Bosenští Srbové a Chorvati mnohdy označovali vliv USA za škodlivý, protože pomáhá Muslimům na jejich úkor, kritizovali bosensko-hercegovskou jednotu a přáli si nezávislost nebo připojení k Srbsku a Chorvatsku.³²⁹ V prvním desetiletí 21. století ovšem tento náhled narazil na záměr Chorvatska a Srbska zlepšit vztahy s EU, za což čekaly zisk především v podobě hospodářských výhod. Proto následoval odklon jejich politiky od krajního nacionalismu.³³⁰

---

³²⁵ In Philips, R. Cody. Bosnia-Herzegovina. The U.S. Army's Role in Peace Enforcement Operations 1995-2004. 2006, s. 31-32.

³²⁶ In Eichler, Jan. Mezivládní konference a otázky bezpečnostní politiky. 1996, s. 11.

³²⁷ In Kupferschmidt, Frank. Bosnien-Operation-, Althea'-EU-Mission mit starkem NATO-Bezug. 2006, s. 158, 162.

³²⁸ In Dursun-Ozkanca, Oya. Does it take four to tango? A comparative analysis of international collaboration on peacebuilding in Bosnia and Herzegovina and Kosovo. 2010, s. 439-440.

³²⁹ In Woodward, Susan L. Avoiding Another Cyprus or Israel: A Debate about the Future of Bosnia, 1998.

³³⁰ In Reljić, Dušan. Border Changes on the Cards Again in the Western Balkans. 2012, s. 32.

Srbové si také stěžovali zvláště na znevýhodnění při získávání poválečné pomoci. Zaměstnanci z programů, které její přerozdělování řídily, však většinou naopak tvrdili, že bosensko-srbští politici s nimi mnohdy jednat nechtějí.³³¹

Možnost bosensko-srbského a chorvatského odtržení od Bosny a Hercegoviny zahraniční ovšem autoři jejího poválečného uspořádání zcela zakázali. Hodnotili ji jako zvláště závažnou hrozbu bezpečnosti nejen zde, ale přeneseně i v jiných oblastech bývalé Jugoslávie, zvláště v Kosovu, západní Makedonii a v černohorsko-srbském Sandžaku. Bosenští Chorvati se ke svému federálnímu postavení mnohdy vymezovali se zvýšenou nespokojeností a vinili Muslimy ze zneužívání moci.³³²

Daytonská dohoda sice přítomnost nepravidelných ozbrojených skupin v Bosně a Hercegovině zakazovala, toto nařízení se ovšem zprvu často porušovalo. V květnu 1997 a pak r. 1998 došlo v této souvislosti k výraznému rozšíření pravomocí HR, což se v následujících letech stalo předmětem kritiky.³³³ Vztahovala se hlavně k činnosti HR a současně zvláštního zmocněnce EU v Bosně a Hercegovině (EUSR), někdejšího předsedy Liberální strany Velké Británie (1988-1999), lorda Jeremyho Johna Durhama „Paddyho“ Ashdowna (2002-2006), mnohdy považované za až přehnaně autoritářskou.³³⁴

Ashdown totiž už koncem května 2002, tedy krátce po převzetí správy v Bosně a Hercegovině, zveřejnil záměr rozhodovat o zdejších poměrech především na základě osobního náhledu. Jednalo se hlavně o jeho víru ve vhodnost takových nařízení, jež pokládal za význačné kroky na cestě směrem k trvalému zlepšení tamního prostředí.³³⁵ Tento závěr pak většinou obhajoval tvrzením, že se bosensko-hercegovská společnost vlivu vyhraněného nacionalismu ještě nepochybně nezbavila, což ostatně nelze zajistit rychle, a že k vytvoření předpokladů potřebných pro zavedení a hlavně pro udržení dostatečně výkonné a zároveň demokratičtější správy tedy pořád mnoho schází. Za nejvýznamnější ze sledovaných položek pak označoval dosažení lepší úrovně práva.³³⁶

Návrat obyvatel do míst jejich předválečného pobytu málokde pokračoval s takovou rychlostí, jíž by si zahraniční mise přály. Častěji naopak docházelo k stěhování menšin do oblastí, kde právě jejich národ převažoval. Nárůst přistěhovalectví do původních sídel začal

---

³³¹ In Žužna, Jaromír. NATO. Operace na podporu míru. 2002, s. 50-52.

³³² In McMahon, Patrice. Western, Jon. The Death of Dayton. How to Stop Bosnia from Falling Apart. 2009, s. 70.

³³³ In Chandler, David. Imposing the `Rule of Law`: The Lessons of BiH for Peacebuilding in Iraq. 2004, s. 315-322.

³³⁴ In Cox, Marcus. Knaus, Gerald. Open Letter to lord Ashdown. 2003, s. 4.

³³⁵ In Chandler, David. Balkan Statebuilding: Governance but not Government. 2008, s. 159-162.

³³⁶ In Knaus, Gerald. Martin, Felix. Lessons from Bosnia and Herzegovina. Travails of the European Raj. 2003, s. 61, 64.

ve zvýšené míře až v období mezi r. 2001-2003. Pomalá hospodářská obnova a vysoká míra nezaměstnanosti způsobovaly strach, jež postihoval bosensko-hercegovské obyvatele nezávisle na jejich národnosti.

Navzdory diplomatickým ziskům, které představovalo především přijetí do Partnerství pro mír (PfP), a jeho prostřednictvím uzavření spojenectví s NATO, v prosinci 2006, anebo potom podpis stabilizační a asociační dohody s EU z r. 2008,³³⁷ se stav většiny součástí vnitropolitického prostředí Bosny a Hercegoviny výrazněji nezlepšoval ani během druhé poloviny prvního desetiletí 21. století. I tehdy totiž stále přetrvávala její značná závislost na všestranné zahraniční pomoci. Hlavně Velká Británie, USA a Turecko tvrdily i později, že správa Bosny a Hercegoviny nepřestává vyžadovat přítomnost HR.³³⁸

Jiná tamní nevýhoda, k jejímuž odstranění zatím stále nedochází, vychází ze závažných nedostatků v působnosti ústředních vládních úřadů. Jejich představitelé totiž mnohdy jednostranně zvýhodňují obyvatelstvo své národnosti anebo své osobní spojení.

V dubnu 2011 se většina bosensko-srbského parlamentu rozhodla prosadit referendum o zrušení zvláštního soudu, jež se zaměřoval na postih válečných zločinů, které se na bosensko-hercegovském území staly v první polovině 90. let, a úřadu obžaloby, jehož činnost se rovněž soustřeďovala na pronásledování jejich pachatelů.³³⁹ Podle jejího hodnocení zneužívaly moc na úkor bosenských Srbů. HR (od r. 2009) a EUSR (2009-2011) Valentin Inzko, bývalý rakouský velvyslanec v Bosně a Hercegovině (1996-1999), ovšem tento záměr zcela zamítl, a naopak za něj pohrozil postihem od EU.³⁴⁰ Prezident BSR (od r. 2010) a zároveň zakladatel a první předseda Strany nezávislých sociálních demokratů, pozdějšího Svazu nezávislých sociálních demokratů (SNSD, od r. 1996) Milorad Dodik se ho vzdal až po tomto tlaku.

---

³³⁷ In Morrison, Kenneth. Dayton, Divisions and Constitutional Revisions: Bosnia & Herzegovina at the Crossroads. 2009, s. 8.

³³⁸ In Bugajski, Janusz. Conley, Heather A. David, Mihaela. Toland, Terry. A New Transatlantic Approach for the Western Balkans. Time for a Change in Serbia, Kosova, and Bosnia-Herzegovina. 2011, s. 20.

³³⁹ In Per Concordiam Staff. Seeking Unity in Bosnia. Political Obstinace Stalls Progress in EU Membership. 2012, s. 61.

³⁴⁰ In Traynor, Ian. Bosnia in worst crisis since war as Serb leader calls for referendum. 2011.

3.4 Kosovo, 1998-1999. Prvý střet jménem ochrany obyvatelstva s účastí NATO

„Zeptáte-li se mě za 25 let od současnosti, jestli jsem překvapen, že (zahraniční) ozbrojené síly pořád setrvávají v Kosovu, pak musím říci, že nejsem.“

(Ivo H. Daalder, Brookings Institution).³⁴¹

Ztrátu samosprávného postavení Kosova z r. 1989 provázelo plošné odstraňování Albánců, největší zdejší národnosti, ze státních zaměstnání, a jejich nahrazování Srby, anebo, v menší míře, také představitelé jiných nealbánských národů. Srbská vláda zároveň v Kosovu zesílila policejní dozor a zakázala činnost všech kosovsko-albánských sdělovacích prostředků a akademie věd. Vysoká škola v Prištině začala albánské zájemce o studium odrazovat a všechny školy dostaly nařízení vyučovat výhradně podle srbského programu.

Velkosrbská politika tak chtěla zcela odstranit kosovsko-albánský nacionalismus, jež v 70. a 80. letech usiloval o povýšení Kosova do postavení svazové republiky. Kosovo vždy označovala za významné, i když šlo o nejchudší jugoslávskou oblast, protože tvořilo součást středověkého srbského státu.³⁴² Srbský nacionalismus většinou popisuje porážku srbského státu, ze střetu s Osmanskou říší, k níž došlo v bitvě na Kosově poli z r. 1389 jako konec nejpriznivějšího úseku srbských dějin.³⁴³ Území současného Kosova pak proto mnohdy označuje za „srbský Jeruzalém“³⁴⁴ anebo za „staré Srbsko“.³⁴⁵

V souvislosti s válkami v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině uvažoval Milošević o přestěhování těch z tamních Srbů, kteří odsud odešli, právě do Kosova. Tato jeho představa ovšem zaznamenala malý ohlas. Zvláště pak proto, že jen menšina z nich by zde mohla najít zaměstnání. Záměr zvýšit takto množství srbského obyvatelstva v Kosovu, jenž srbská vláda sledovala hlavně v období mezi r. 1991-1996, tedy neskončil příliš zdařile.³⁴⁶

Na přelomu 80. a 90. let došli kosovští albánští nacionalisté k závěru, že jednoznačně zapotřebí, aby se Kosovo od Jugoslávie, a zvláště pak od Srbska, co nejdříve odtrhlo. Jiné řešení jeho postavení již pokládali za zcela nemožné. V červenci 1990 proto jednostranně vyhlásili kosovskou samostatnost a zveřejnili ústavu.

³⁴¹ In Brown, Justin. Loose Ends in Kosovo Vex the US. As Clinton Visits the Serbian Province, Questions Arise Over UN's. 1999.

³⁴² In Kaplan, Robert D. Balkan Ghosts. A Journey Through History. 1994, s. 40.

³⁴³ In Anscombe, Frederick F. The Ottoman empire in recent international politics-II: the case of Kosovo. 2006, s. 762.

³⁴⁴ In Kelley, Sean Patrick. Kosovo: The Balkan Time Bomb? 1998, s. 9-11.

³⁴⁵ In Pavle, Patriarch. The Trials of Kosovo. 2008, s. 27.

³⁴⁶ In Fromkin, David. Kosovo Crossing. American Ideals Meet Reality on the Balkan Battlefield. 1999, s. 159.

Jejich nejsilnější silou se stala Liga demokratického Kosova (LDK) založená v prosinci 1989. Její předseda, profesor Ibrahim Rugova (1989-2006), zastával názor, že kosovští Albánci nejlépe dosáhnou nezávislosti nenásilně, a to pomocí blokování co možná nejvíce odvětví působnosti srbského státu.³⁴⁷

LDK je zvláště vyzývala, aby se vyhýbali vykonávání základní vojenské služby, stáhli děti ze státních škol a přestali odvádět daně. Většina kosovských Albánců ji poslechl. Srbsko se tomuto stavu zčásti přizpůsobilo, a přestalo po nich mnohé z těchto povinností vyžadovat. Vliv LDK se projevil také jejich převažující neúčastí v srbských parlamentních volbách v prosinci 1990 a při sčítání obyvatel z r. 1991.

Srbské úřady zasahovaly začátkem 90. let častěji proti vyhraněnějším kosovsko-albánským silám, jež chtěly zajistit odtržení Kosova od Srbska především pomocí odboje, než proti LDK samotné. Její vyhýbání se násilí si zřejmě vykládaly jako příznak závažného nedostatku sil a nerozhodnosti. LDK se tak nechtěla jen chránit před jejich postihem. Rugova se zvláště snažil dokazovat ostatním státům, že její program rozhodně nešíří nesnášenlivost, kosovští Albánci ho převážně schvalují, a proto vše si Kosovo získá státního postavení nepochybně zaslouží. Předpokládal, že by v této souvislosti mohlo pomoci, kdyby dohled nad Kosovem převzala mezinárodní správa. Po tomto přechodném období by pak následovalo získání samostatnosti.³⁴⁸

Referendum o nezávislosti Kosova v září 1991 sice Srbsko neschválilo, jeho konání ovšem zamezit nedokázalo. Představitelé kosovsko-albánského nacionalismu, kteří ho prosadili, postrádali vlivné zahraniční spojení. Albánie, jediný stát, jež se k němu vymezil vstřícně, se navíc před možností pozdějšího přehodnocení tohoto rozhodnutí neuzavírala. Většina kosovských obyvatel s odtržením zcela souhlasila. V květnu 1992 vyhrála LDK v parlamentních i v prezidentských volbách. Prvním kosovským prezidentem se tehdy stal Rugova. Srbsko to vše považovalo za nezákonnou činnost. Stejně rovněž hodnotilo již předešlé referendum a oznámení o kosovské samostatnosti.

Kosovští Srbové, jimž ústava z července 1990 vyhrazovala přibližně desetinu poslaneckých míst, zpravidla tyto volby bojkotovali, a naopak se nadto rozhodli neúčastnit se v takto vymezeném prostředí zákonodárství. Srbské úřady sice v Kosovu zůstaly, jejich moc však krajně poklesla, takže nedokázaly na jeho převážnou část dohlížet. Ovládaly vlastně už jen ta zdejší území, kde Srbové tvořili většinu obyvatel. V první polovině 90. let se navíc

---

³⁴⁷ In Janjić, Dušan. Lalaj, Anna. Pula, Besnik. Kosovo under the Milošević Regime. 2009, s. 280.

³⁴⁸ Czempiel, Ernst-Otto. Intervention in den Zeiten der Interdependenz. 2000, s. 8-9.

velkosrbská politika soustředovala převážně na střety v Chorvatsku a později v Bosně a Hercegovině.

Zatímco první z Carringtonových předloh mírového projektu pro bývalou Jugoslávii, které vznikly v průběhu října 1991, se na stav kosovských státoprávních nesrovnalostí v zásadě nesoustředovala, druhá už obsahovala návrh na poskytnutí samosprávného postavení těm jugoslávským oblastem, jež o něj v období od konce 80. let přišly. Tedy právě Kosovu a Vojvodině. Třetí podoba Carringtonova programu z listopadu 1991 se však této úpravě stavu Kosova a Vojvodiny vzdala, protože se snažila výrazněji vycházet vstříc Srbsku. Zřejmě předpokládala, že pak by mohl následovat jeho odklon od předchozí politiky, a souhlas s mírem. Tento záměr ovšem nevyšel. Souhlas Srbska by ostatně sám o sobě k jeho prosazení zdaleka nestačil, kdyby takto příznivé hodnocení nepřišlo rovněž od představitelů nejsilnějších kosovsko-albánských skupin. Ti by ji však naopak zřejmě z větší části anebo i zcela zamítali. Neznamenal by totiž totéž, co získání nezávislosti, a právě tohoto požadavku se rozhodně nechtěli vzdát.

USA Srbsko v prosinci 1992 varovaly, aby v Kosovu nezačínalo se střety, jinak by následoval jejich útok. Zaměřil by se nejen na srbské jednotky v Kosovu, ale i na vlastní Srbsko. USA předpokládaly, že by se boje mezi Srbskem a kosovsko-albánským odbojem mohlo zúčastnit Řecko jako srbský spojenec, zatímco Turecko a Bulharsko by naopak mohly pomoci kosovsko-albánským nacionalistům. Vzniklý stav by ohrožoval balkánskou bezpečnost, a také vztahy v NATO. Druhou obdobnou výstrahu zaslaly USA Srbsku r. 1993.

V září 1992 začala v Kosovu působit pozorovací mise KBSE. Představovala součást širšího programu, který se zaměřoval též na Sandžak a na Vojvodinu. K jeho úloze zvláště náleželo zprostředkovávání mezi účastníky tamních nepřátelství vyrovnanější vztahy, sledování stavu bezpečnosti obyvatelstva a též pomoc při sestavování zákonů. Jednalo se o první takový projekt tohoto společenství. Skončil v červnu 1993. Zřízení mise, jež by na jeho činnost navázala, ovšem Srbsko zakázalo. Tento závěr zřejmě souvisel s vyřazením Jugoslávie z KBSE v předchozím roce.³⁴⁹

Vláda Kosova v čele s LDK se snažila o zajištění nejvyšší možné nezávislosti na srbských státních zařízeních, a proto zakládala vlastní. Jejich provoz umožňovaly především peníze, jež zasílali kosovští Albánci, kteří žili v zahraničí.³⁵⁰ Působili převážně v Německu, Švýcarsku,

---

³⁴⁹ In Situation in Kosovo. Hearing Before the Subcommittee on Europe and the Middle East of the Committee on Foreign Affairs. House of Representatives. One Hundred Third Congress. 1994, s. 16-18.

³⁵⁰ In Dziedzic, Michael. Rozen, Laura. William, Paul. Lawless Rule Versus Rule of Law in the Balkans. 2002, s. 9.

Rakousku a v Itálii.³⁵¹ Kosovským Albáncům poskytovaly významnou pomoc také mezinárodní společnosti pro boj s chudobou a jinými znevýhodněními a srbská pobočka Červeného kříže.³⁵² Peníze získané z daní by totiž samy na uhrazování nákladů, jež takto vznikly, nestačily. LDK se pro tuto politiku rozhodla, protože chtěla prokázat, že tak kosovští Albánci získají náhradu za činnost většiny služeb, jež předtím poskytoval stát, a to navíc bez vlivu Srbska.³⁵³

Skupina, jež vznikla z řad bývalých představitelů Lidového hnutí Kosova (LPK), založila r. 1994 Kosovskou osvobozenickou armádu (UCK). Šlo o útvar, jež se snažil odstranit vliv Srbska v Kosovu násilím. Útočila hlavně proti srbské policii, srbským přistěhovalcům z Chorvatska, Bosny a Hercegoviny a také proti těm Albáncům, které pokládala za srbské pomocníky.³⁵⁴

S LDK ji spojoval především náhled, že se Kosovo ještě zdaleka nemůže považovat za svrchované, když zde působí srbské úřady a též proto, že mu i schází mezinárodní potvrzení nezávislosti. V polovině 90. let získávala vliv častěji mezi Albánci v zahraničí, než ve vlastním Kosovu.³⁵⁵

Část jejích příjmů pocházela ze spoluúčasti na drogovém obchodu a z gangsterství.³⁵⁶ V této souvislosti jí sledovaly hlavně protidrogové policejní jednotky z jižního Německa, v USA potom Federální vyšetřovací úřad (FBI) a Protidrogová agentura (DEA).³⁵⁷

Mnoho velitelů UCK se hlásilo k záměru založit „Velkou Albánii“.³⁵⁸ Zahrmnovala by všechna území, kde Albánci představovali většinu obyvatelstva. Kromě samotné Albánie a Kosova by tedy šlo o jižní Černou Horu, západní Makedonii, jižní Srbsko a o severozápadní Řecko. Krajiní křídlo albánských nacionalistů uvažovalo o vymezení její rozlohy podle usnesení Prizrenské ligy z června 1878. Jeho autoři žádali na osmanské vládě vytvoření albánské správní oblasti. Obsahovala by výše jmenované oblasti, navíc však rozšířené o převážnou část současné Makedonie a o Sandžak.³⁵⁹ Příznivci tohoto záměru mnohdy též

---

³⁵¹ In King, Russell. Vullnetari, Julie. Introduction. Remittances, Return, Diaspora: Framing the Debate in the Context of Albania and Kosova. 2009, s. 388.

³⁵² In Mertus, Julie A. Kosovo. How Myths and Truths Started a War. 1999, s. 228.

³⁵³ In Harzl, Benedikt. Preachers of Hatred and Deformation of History: The Case of Ethno-Mobilization in Kosovo. 2010, s. 51.

³⁵⁴ In Judah, Tim. The Kosovo Liberation Army. 2000, s. 64-69.

³⁵⁵ In Pettifer, James. Kosovo Economy & Society After 1945 – Some Observations. 2002, s. 6. The Crisis of Kosovo. Hearings Before the Subcommittee on European Affairs of the Committee on Foreign Relations. United States Senate. One Hundred Fifth Congress. Second Session. 1998, s. 4.

³⁵⁶ In Feichtinger, Walter. Der bewaffnete Konflikt im Kosovo. Eine militärische Betrachtung. 1999, s. 112.

³⁵⁷ In Dick, C. J. Some Reverberations from the Kosovo War. 2001, s. 1.

³⁵⁸ In Brown, Justin. Balkans Twist: `Greater Albania`. 1998. Pan-Albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability? 2004, s. 6.

³⁵⁹ In Larrabee, F. Stephen. Forces of History. 1999, s. 7.

tvrdili, že Kosovo náleží k oblastem, které ve starověku tvořily Ilyrii, Podle jejich názoru se jednalo o první albánský stát.

UCK pomohl všeobecný rozvrat v Albánii r. 1997. Způsobil ho zánik pyramidových fondů, jimž mnoho obyvatel svěřilo peníze. UCK se zmocnila části zbraní z tamních armádních zásob. Albánii stále častěji využívala i jako úkryt. Srbské protiútoky přecházely mnohdy v plošnou pomstu proti kosovským Albáncům, což zvyšovalo vliv UCK na úkor LDK.³⁶⁰

Rugova si přál obojí co možná nejrychleji ukončit. Proto se v polovině května 1998 setkal s Miloševićem. Jejich rozhovory ovšem v žádné zlepšení bezpečnosti v Kosovu a v jeho bezprostředním okolí rozhodně nevyšly. Způsobily naopak pokles Rugovova vlivu. Krajně protisrbští kosovští Albánci ho začali považovat za zrádce, a vyhrožovali, že ho zabijí.³⁶¹

Zprostředkování vyrovnání mezi kosovsko-albánskými nacionalisty a Srbskem se potom stalo obsahem mise Richarda Charlese Alberta Holbrooka, jednoho z architektů daytonského míru a Clintonova pověřence pro politiku USA na Balkánu (1996-1999). Kosovsko-albánský nacionalismus posilovala také kritika Srbska z NATO, zvláště od USA a z Velké Británie. Jejich vlády ho jednoznačně vinily ze způsobení bezpečnostní krize.

USA ostatně nezrušily část proti-srbského hospodářského postihu ani po uzavření míru v Daytonu. Jeho ukončení by podle nich mohlo nastat výhradně jen po předchozím srbském přiznání samosprávy Kosovu. Anebo alespoň za předpokladu, že by se Srbsko rozhodlo zcela se vzdát dosavadního způsobu řešení kosovského střetu.³⁶² Kromě toho rovněž tak vyžadovaly srbský přechod směrem k vstřícnějším vztahům k Mezinárodnímu soudu pro postih válečných zločinů v bývalé Jugoslávii (ICTY), jenž vznikl v květnu 1993.³⁶³ Jeho činnost vycházela z oprávnění, které vymezovala jednotně schválená rezoluce RB OSN č. 827. Kontaktní skupina, jež se skládala z USA, Velká Británie, Ruska, Německa, Itálie a Francie, prosadila zákaz dovozu zbraní do Srbska.

USA však samo toto rozhodnutí nepovažovaly za dostatečně vlivné, aby srbské tažení proti UCK dokázalo ukončit.³⁶⁴ Odstranily proto UCK, která až v únoru 1998 zveřejnila prohlášení o začátku boje proti Srbsku, v tomtéž roce ze seznamu teroristických skupin.³⁶⁵ UCK o sobě tvrdila, že představuje výhradně jen obranu proti Srbsku, a že terorismus neprovozuje. Řešení kosovské krize prostřednictvím dohody se Srbskem však zároveň označovala za zcela

---

³⁶⁰ In Henriksen, Thomas H. American Power After the Berlin Wall. 2007, s. 105.

³⁶¹ In Inventory of a Windfall: Milosevic's Gains From the Kosovo Dialogue. 1998, s. 5.

³⁶² In Rubin, James P. Violence in Kosovo. 1998.

³⁶³ In Abazi, Enika. The Role of International Community in Conflict Situations. Which Way Forwards? The Case of Kosovo/a Conflict. 2004, s. 19-20.

³⁶⁴ In Dempsey, Gary T. Washington's Kosovo Policy. Consequences and Contradictions. 1998, s. 8.

³⁶⁵ In Smith, Mark. The Kosovo Conflict. U.S. Diplomacy and Western Opinion. 2009, s. 8-9.

nemožné. Podle jejích tvrzení by totiž nesouhlasilo s ničím, co by pro postavení kosovských Albánců znamenalo zlepšení.

V červnu 1998 zvažovala NATO útok proti Srbsku, aby se zabránilo pokračování srbského tažení proti UCK. Snažila se také zastrašit Srbsko přelety nad Kosovem. USA a EU zakázaly svým obyvatelům obchodovat v Srbsku a v Černé Hoře. USA pak oběma těmito státy znemožnily nakládat s jejich vlastnictvím na všem území, na které se vztahovala americká svrchovanost.³⁶⁶ Tento postih se následně ještě rozšířil o zákaz přistání srbských a černohorských letadel na jejich letištích, a výrazně škodil především činnosti obchodních společností, jež sídlily v Itálii a v Řecku.

V září 1998 se OSN pokusila zastavit střety v Kosovu rezolucí RB č. 1199. Vyzývala zde k oboustrannému ukončení násilí a k jednání o nápravě vzniklého stavu. Předpokládala ovšem zachování jednoty Jugoslávie.³⁶⁷ UCK ji právě proto nezohledňovala.

Setkání Holbrooka a Miloševiče, tehdy (1997-2000) jugoslávského prezidenta, v říjnu 1998 skončilo srbským souhlasem s přítomností leteckých pozorovatelů NATO ve vzdušném prostoru nad Kosovem a s pozemním pozorováním zdejšího stavu, na které se soustřeďovala činnost nevojenské mise OBSE.³⁶⁸ Avšak druhé z jejích předpokládaných posláních, tedy poskytování hmotné pomoci obyvatelstvu, už nešlo, hlavně vlivem nedostatečného množství jejích účastníků, zajišťovat v dostatečné míře.

Milošević následně tvrdil, že Srbsko nechce zabráňovat návratu obyvatel vyhnaných v průběhu r. 1998 násilím z domova, že stáhne z Kosova část jugoslávské federální armády (VJ) a policejních jednotek zvláštního nasazení a že si přeje diplomatické vyrovnání, které by vyústilo v konec střetu.³⁶⁹ Srbský prezident Milan Milutinović (1997-2002), předchozí jugoslávský ministr zahraničí (1995-1998), který, právě tak jako Milošević, náležel k Socialistické straně Srbska (SSS), zveřejnil záměr navrátit Kosovu samosprávu, nejpozději do devíti měsíců pořádat volby do všech jeho zastupitelstev, na jejichž konání by pak dohlížela mise OBSE, a zajistit, aby se v policejních jednotkách, jež tam působí, nacházeli převážně představitelé místního obyvatelstva.³⁷⁰

Jeho a hlavně Miloševićův příklon k mírnější politice mohl souviset s výzvou Ruska z jara 1998. Tehdy se pokusilo odradit Srbsko od způsobu, jímž do této doby, a zvláště v Kosovu,

---

³⁶⁶ In Clinton, William J. Executive Order, 13 088. Blocking Property of the Governments of the Federal Republic of Yugoslavia (Serbia and Montenegro), the Republic of Serbia, and the Republic of Montenegro, and Prohibiting New Investment in the Republic of Serbia in Response to the Situation in Kosovo. 1998, Sections 1.-4.

³⁶⁷ In Eichler, Jan. Terorismus a války na počátku 21. století. 2007, s. 134-135.

³⁶⁸ In Cohen, Roger. In Balkans Again, Promises, Promises. 1998.

³⁶⁹ In Katulis, Brian. US Diplomacy toward Kosovo, 1989-99. 2000, s. 21-22.

³⁷⁰ In Troebst, Stefan. The Kosovo Conflict, 1998. 1999, s. 14-15.

prosazovalo moc.³⁷¹ UCK, od níž USA přerušení boje nevyžadovaly, vyhodnotila takto vzniklý stav jako znamení závažného poklesu srbského vlivu a pokračovala v boji.³⁷² Oznámila, že se tak rozhodla proto, že také Srbsko nepokládalo předešlou dohodu o příměří za závaznou, a že jí tedy jiná možnost než tato vlastně už ani nezbývala.³⁷³

Kosovští Albánci, kteří se střetali se srbskými ozbrojenými silami, nenáleželi ovšem vždy výhradně pouze k UCK. Mnohdy se jednalo o místní sebeobrané skupiny, jež na území současného Kosova historicky vznikaly zpravidla tehdy, když se ho snažil dobýt cizí nepřítel. Rozsah jejich činnosti proto většinou příliš nepřesahoval bezprostřední okolí míst, odkud jejich členstvo pocházelo.

Srbsko, a obdobně rovněž i nejvlivnější politická vrstva kosovských Albánců, se zřejmě možnosti řešení tehdejší bezpečnostní krize prostřednictvím mírového vyrovnání zcela nevzdávaly ani za takového stavu. Jednání o míru v únoru 1999 v Rambouillet u Paříže, jež řídila Kontaktní skupina, se účastnily tři nejsilnější kosovsko-albánské politické síly, autoři programu prozatímní vlády Kosova, LDK, UCK, a také Sjedenocené demokratické hnutí Kosova (UDMK), Srbsko a NATO.

Jeho začátku ovšem na konci ledna 1999 předcházela tlak ze strany NATO na všechny z pozdějších účastníků z Jugoslávie, aby se dostavili. Jestliže by se pak Srbsko rozhodlo jinak, NATO by si to vyložila jako jednoznačnou ochotu vzdorovat. Toto její tvrzení proto obsahovalo výstrahu v podobě možnosti využití nasazení jejích ozbrojených sil. NATO však již takto předběžně nenaznačovala, jak by se vymezila tehdy, kdyby výzvu k příjezdu zamítla kterákoliv z kosovsko-albánských sil. Obdobně silným postihem totiž nevyhrožovala žádné z nich.³⁷⁴ USA pouze oznámily, že kdyby se kosovští Albánci tohoto pokusu o ukončení střetu zúčastnit nechtěli, NATO by jim následně mohla ztížit dovoz zbraní zablokováním průjezdu do Jaderského moře námořní ostrahou. S touto představou o rozsahu nátlaku se kromě USA ztotožňovala zvláště Velká Británie.³⁷⁵

Rugova a mluvčí UDMK Rexhep Qosja tehdy přenechali rozhodující postavení politickému veliteli UCK, Has’himovi Thaci. Šlo o prvé vyjednávání mezi UCK a Srbskem od rozhovorů mezi Rugovou a Miloševićem z poloviny května předchozího roku. Srbsko sice uvažovalo o poskytnutí samosprávy Kosovu, avšak jednoznačná většina kosovsko-albánských

³⁷¹ In Ker-Lindsay, James. Kosovo. The Path to Contested Statehood in the Balkans. 2009, s. 12.

³⁷² In Rubin, James P. Situation in Kosovo. 1998. Vukšić, Dragan. Bewaffneter Konflikt in Kosovo und Metohija. 2000, s. 9-10.

³⁷³ In Daly, Emma. Kosovo rebels warn of backlash. 1998.

³⁷⁴ In Hosmer, Stephen T. The Conflict Over Kosovo: Why Milosevic Decided to Settle, When He Did. 2001, s. 8-13. Wolfgram, Mark A. Men with Guns: Explaining the Failure to Improve Human Rights Conditions in Post-Intervention Kosovo. 2006, s. 11.

³⁷⁵ In Perlez, Jane. U.S. Pushes Plan to End Fighting in Serb Province. 1999.

politiků, a velení UCK především, vyžadovala pro Kosovo výhradně nezávislost, a to nejlépe bez jakýchkoliv odkladů.

Mírový program sestavený v Rambouillet svěroval Kosovo po příští tři roky pod dohled mezinárodní mise (IM), vojenského dozoru řízeného NATO (KFOR), o což si ostatně kosovští Albánci zažádali, a OBSE. Po ukončení tohoto období by následovala úprava kosovského státoprávního postavení. Vycházela by hlavně z požadavků většiny jeho obyvatel, ze srbsko-kosovsko-albánských vztahů v širších souvislostech, a z mezinárodního hodnocení.

Srbsko a kosovští Albánci by dostali nařízení podříditi se programu Nejvyššího představitele IM a jeho zmocněnců. NATO by získala schválení k průchodu KFOR přes území Srbska. Obě strany, jež se střetu v Kosovu účastnily, by jí povinně poskytovaly všechna zařízení, která by ke své působnosti potřebovala, a to bez poskytování náhrady. Mezi její pravomoci by náleželo zatýkání podezřelých z porušování míru, jež by následně předávala oprávněným úřadům, a také získávání místních pomocníků. Srbské právo by se na ni, a na službu těchto spojenců, nevztahovalo. OBSE by sledovala volby a sčítání obyvatel, jež by technicky zajišťovala Jugoslávie a které by se řídilo podle pravidel potvrzených OBSE. EU by předsedala jednáním o soustředění zahraniční pomoci potřebné pro co nejvčasnější odstranění škod způsobených dosavadním násilím.

Dohoda z Rambouillet zakazovala přítomnost všech nepravidelných ozbrojených sil v Kosovu a též nařizovala, aby odsud odešly srbské policejní síly zvláštního nasazení a také VJ. Jugoslávská pohraniční stráž by mohla zůstat. Pravidla míru ovšem vyžadovala, aby její zdejší stav poklesl na tutéž úroveň, na níž se nacházel v lednu 1998, a aby její národnostní obsazení zcela vycházelo ze stavu složení kosovského obyvatelstva.

Kosovo by se stalo parlamentní republikou, zatím součástí Jugoslávie, v čele s prezidentem, voleným parlamentem. Dvě třetiny parlamentu by se volily přímým způsobem, zatímco o zbývající třetině by rozhodla zvláštní volba pořádaná každým z národních společenství. Čtvrtina poslaneckých míst, jež zásadě přímé volby nepodléhala, by se vyhradila pro představitele národů tvořících 0,5-5 % obyvatel, kdežto ostatní z těchto křesel by si rovnoměrně přerozdělily hlavní národy, tedy Albánci a Srbové. Ve vládě by zasedal vždy alespoň 1 ministr z každého národa, který představoval 5 a více % obyvatelstva. Tatáž zásada by také rozhodovala o složení nejvyššího a ústavního soudu. Vnitřní uspořádání Kosova by zvýhodňovalo postavení obecní správy, a naopak snižovalo moc jeho ústřední vlády.

Kosovští voliči by volili vždy nejméně 10 jugoslávských a 20 srbských poslanců. Kosovský parlament by získal právo sestavovat seznam, na jehož základu by se obsazovalo 1 nebo více ministerských křesel v jugoslávské a v srbské vládě a stejné množství soudcovských míst v

jugoslávském nejvyšším a ústavním soudu a v srbském nejvyšším soudu. Žádný zákon, který by kosovský parlament schválil, by pak jugoslávské anebo srbské úřady nemohly zrušit.³⁷⁶

Smlouva z Rambouillet by umožnila návrat domů všem, kdo odtud vlivem násilí odešli, a jejich převzetí původního vlastnictví. V těchto ohledech vyžadovala od Srbska a kosovských Albánců rozsáhlou vstřícnost. K jejím významným požadavkům také náležela výzva k osvobození těch ze zatčených, proti nimž se zatím nevznesla žádná obvinění. Rovněž zakazovala, aby veřejné úřady zaměstnávaly mezinárodně stíhané osoby.

Srbsko a UCK shodně pokládaly tuto předlohu pro urovnání vyhraněnosti, jež ve vztahu mezi nejčtenějšími národy v Kosovu jednoznačně převládala, za krajně nevýhodnou. Znamenala by odzbrojení nearmádních krajně nacionalistických srbských útvarů i UCK samé, a tedy výraznou ztrátu jejího vlivu.³⁷⁷ Tato skupina kritizovala zvláště způsob, jehož pomocí by se v Kosovu odstraňovaly následky předchozího zneužívání moci a zaváděla pravidla snesitelného soužití tamních národů. Podle jejich tvrzení by totiž prosazení takového mírového projektu nemohlo skončit dostatečně rychle. Srbsko vznášelo výhrady hlavně proti postavení mezinárodních misí, jež by podle něj přespříliš porušovalo svrchovanost Jugoslávie.³⁷⁸ Proto se k dohodě z Rambouillet nepřipojilo.³⁷⁹ Rusko vysvětlovalo, že se, na rozdíl od všech ostatních států Kontaktní skupiny, rozhodlo s touto předlohou míru nesouhlasit, a to právě na základě stejných souvislostí. Kosovsko-albáňští vyjednavací smlouvu podepsali až po dalším nátlaku z USA.

Srbský protiútok z přelomu r. 1998-1999 nedokázala UCK zastavit. USA a část NATO proto po naprostém selhání dohody o míru z Rambouillet už pokládaly útok proti Srbsku za nezbytný.³⁸⁰ Již vzhledem k přítomnosti Ruska a Číny by se však RB OSN nedohodla na sestavení rezoluce, jež by ho umožnila. Tyto státy by ji považovaly za přehnané stranění politice USA. USA a Velká Británie naopak tvrdily, že k vymezení předpokládané mise by stačila i rezoluce č. 1199 / 1998. Tento právní podklad ovšem Francie, Itálie a Německo zprvu hodnotily jako zcela nedostatečný. Koncem března 1999 se OBSE rozhodla ukončit ověřovací misi v Kosovu. Stalo se tak převážně v souvislosti s tehdejšími zhoršením vztahů mezi Srbskem a významnou částí NATO, a především pak s USA a s Velkou Británií.³⁸¹

³⁷⁶ In Altmann, Franz-Lothar. Optionen für die Zukunft des Kosovo. 2001, s. 10-11.

³⁷⁷ In Hooper, James. Kosovo: America's Balkan Problem. 1999, s. 162.

³⁷⁸ In Kosovo: Rambouillet Accords. 1999, s. 34-36.

³⁷⁹ In Chollet, Derek. Goldgeier, James. America Between The Wars. From 11/9 To 9/11. The Misunderstood Years Between The Fall Of The Berlin Wall And The Start Of The War On Terror. 2008, s. 215.

³⁸⁰ In Grier, Peter. Thurman, James N. NATO forges new role in Europe. 1999.

³⁸¹ In Maisonneuve, J. R. Michel. The OSCE Kosovo Verification Mission. 2000, s. 52.

Státy z NATO, které válku proti Srbsku odsouhlasily, zpravidla tvrdily, že kdyby nezačala, potom by již žádným jiným způsobem nešlo zabránit rozsáhlému vyhánění kosovských Albánců, a především pokračování zločinů, jimiž se proti nim provinili představitelé srbských ozbrojených sil, převážně pak původem z jejich nearmádních součástí.³⁸² Zvláště USA a Velká Británie potom zastávaly názor, že Srbsko chce všechny kosovské Albánce vyhnat anebo možná dokonce vyvraždit.³⁸³ Tyto úvahy ovlivňovaly také významnou část veřejnosti v ostatních vlivných státech NATO. Mnozí architekti zahraniční politiky USA navíc předpokládali, že by se potřebné shody v poměru ke kosovskému střetu nedostávalo i v NATO, což by její moc závažným způsobem snižovalo až ochromovalo. Vyslání samostatné armádní mise USA by se za takového stavu stalo podle jejich tvrzení pro jeho ukončení zřejmě již bezpochyby nepostradatelným zákrokem.³⁸⁴

Kritici náletů pocházeli většinou z krajně levicových kruhů nebo z řad konzervativní, a v USA mnohdy rovněž zároveň taktéž izolacionistické, pravice. Prvá z těchto skupin popisovala válku jako hrubé zneužití moci. Druhá ji označovala za všestranně nákladný nesmysl, protože Srbsko nikoho ze států NATO neohrožovalo.³⁸⁵ Nevlastnilo ani žádné bohatství, které by se někdo z nejvýznamnějších z nich mohl snažit získat tak silně, že by si rozhodnutí zaútočit proti Srbsku vykládal jako nezpochybnitelně výhodné, a takovýto záměr pak následně prosadil i jako část programu NATO.³⁸⁶ Pravicové křídlo protiválečných kruhů mnohdy také hodnotilo UCK jako jednoznačně teroristickou skupinu, s níž by se stát, jemuž na širším zahraničním názoru na jeho vztah k zákonu záleží, proto nemohl spojit.³⁸⁷

Zastánci války, kterou NATO nazvala „humanitárním nasazením prostřednictvím ozbrojených sil“,³⁸⁸ ji naopak obhajovali tvrzením o obraně strádajících obyvatel, o což zatím, jak se snažili dokázat, nikdo, kdo všechny předešlé střety začal, neusiloval, a kromě tohoto pak především tvrzením, že Srbsko představuje bezpečnostní hrozbu už jen svým autoritářstvím a vyhraněným nacionalismem.³⁸⁹ Chtěli dokázat, že právě z těchto dvou znaků potom vycházejí ideologické základy srbské vnitřní i zahraniční politiky. Odstranit by je podle nich šlo výhradně pouze tehdy, kdyby šlo zbavit Miloševiče, jehož obviňovali

---

³⁸² In Kaldor, Mary. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. 2001, s. 157.

³⁸³ In Power, Samantha. *Genocide and America*. 2002, s. 4-9.

³⁸⁴ In Erlanger, Steven. *Serb's Promises Are Just a First Step*, U.S. Says. 1998.

³⁸⁵ In Bandow, Doug. *Failed Social Engineering in the Balkans. Intervening in the Balkans always was a mistake for the U.S.* 2011. Bullington, James R. *American Interests, American Values, and War in the Balkans*. 1999. Ondřej, Jan. *Sankční (donucovací) opatření s použitím síly v mezinárodní politice*. 2003, s. 6.

³⁸⁶ In Schwarz, Benjamin. Layne, Christopher. *The Case Against Intervention in Kosovo*. 1999.

³⁸⁷ In Bandow, Doug. *Hurtling into the Kosovo quagmire?* 1999. Kuperman, Alan J. *Kosovo Option: Conditional Surrender*. 1998.

³⁸⁸ In Moeller, Bjorn. *Kosovo and the Just War Tradition*. 2000, s. 6.

³⁸⁹ In Clinton, Bill. *Statement on Kosovo*. 1999.

z válečných zločinů, a jeho spojence moci.³⁹⁰ Po vítězném zakončení tohoto záměru by už následoval jen rychlý přechod Srbska k demokratickému uspořádání doprovázený jeho příklonem k vstřícnosti k programu USA a NATO.

Rozhodně pak příliš nepředpokládali, že by Srbsko našlo významného zahraničního spojence, který by válce dokázal zabránit anebo mu, kdyby už začala, otevřeně stranil způsobem, který by misi NATO závažně škodil. Mnohdy se také vyskytovaly úvahy, že by prohra Srbska rovněž následně způsobila znevýhodnění mezinárodního postavení Ruska, jež část pravice v USA pokládala, do značné míry pod vlivem zkušenosti ze Studené války, v zásadě stále za význačného nepřítele.

Jiné obhajoby takového nátlaku na Srbsko vycházely z představy, že kdyby jeho dosavadní politika ke Kosovu neskončila, hrozilo by rozšíření tamního střetu do sousedství. To by se mohlo vztahovat především na ty oblasti v jižním Srbsku, Makedonii a Černé Hoře, kde převažovalo albánské obyvatelstvo, a způsobit zhoršení stavu bezpečnosti nejbližších států NATO, tedy Řecka a Itálie. V souvislosti s politikou Srbska v jeho oblastech s výraznou přítomností nesrbských obyvatel se také mnohdy předpokládalo, že nacionalistické střety brzy postihnou i Vojvodinu a Sandžak.³⁹¹

NATO nechtěla vyslat proti Srbsku pozemní síly, aby se co nejvíce zabránilo možnosti ztrát.³⁹² Jejich nasazení by ostatně ztěžoval významný nesouhlas Řecka s využitím základny v Soluni pro následný útok. V NATO navíc převažovaly náhledy, podle nichž by nálety už i samy o sobě znamenaly zcela postačující nátlak.³⁹³

Pozemní zásah proti Srbsku prosazoval především britský předseda vlády, labourista Anthony „Tony“ Charles Lynton Blair (1997-2007).³⁹⁴ Jeho záměr se shodoval s představou Francie. Tyto jejich představy ovšem zůstaly pouze v rovině úvah, protože narazily na zčásti odlišné hodnocení kosovské bezpečnostní krize ze strany USA a Německa.

Koncem března 1999 tak začala NATO se vzdušnými útoky, jejichž cíle se nacházely v Kosovu i v ostatních částech Srbska. Účastnily se jich především USA, kromě nich také Velká Británie, a v menší míře též Německo, Itálie a Francie. Obhájitelé války z USA však mnohdy tyto spojence považovali za neužitečné. Jejich výhrady se nevztahovaly jen ke stavu válečné technologie, ale také k nedostatku jednoznačné shody se záměry USA. Jen pomoc od Velké Británie hodnotili naopak výrazně příznivěji.

---

³⁹⁰ In Mr. President, Milosevic Is The Problem. 1998, s. 15.

³⁹¹ In Van Metre, Laura. Cevallos, Albert. Herrmann, Kristine. Kosovo: Escaping the Cul-de-sac. 1998, s. 2.

³⁹² In Anderson, James H. Dampening the Tinderbox: What the U.S. Should Do About Kosovo. 1998.

³⁹³ In Allen, Susan Hannah. Vincent, Tiffiny. The Air War for Kosovo. 2011, s. 3-4.

³⁹⁴ In Blair, Tony. Doctrine of the International Community: Ten Years Later. 2009, s. 6.

Čína a Rusko politiku NATO k Srbsku kritizovaly jako porušení jeho státní svrchovanosti a obcházení RB OSN.³⁹⁵ Rusko ještě tento nesouhlas rozšířilo o stažení diplomatické mise při NATO.³⁹⁶ Žádná jejich výraznější snaha o ukončení mise NATO však už nenásledovala. Rusko zřejmě vyhodnotilo jako výhodnější nepostavit se zcela na srbskou stranu i pro výhody, které mu přinesla hospodářská pomoc od Světové obchodní organizace (WTO), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Mezinárodního měnového fondu (IMF).³⁹⁷ Těchto významných přínosů dosáhlo také právě prostřednictvím spojení s USA. Prezidenti Ruska a USA navíc vycházeli navzájem i osobně.

Srbsko naopak o dosavadní spojení přicházelo. V této souvislosti se především jednalo o obrat v politice Černé Hory. Zde se po volbách v říjnu 1997 stal prezidentem Milo Djukanović, představitel Demokratické strany černohorských socialistů a bývalý předseda tamní vlády (1991-1998), jež se snažil o výrazné snížení její dosavadní závislosti na Srbsku.³⁹⁸ V dubnu 1999 proto ministerstvo obrany USA varovalo Srbsko, aby se nepokusilo provést v Černé Hoře převrat, jehož pomocí by zde mohlo chtít znovu prosadit svou předchozí mocenskou převahu. Útok NATO však zasáhl území Černé Hory také,³⁹⁹ a tedy i přesto, že její vláda už tehdy Miloševićovým záměrům příliš vstříc nevycházela.⁴⁰⁰

Tehdejší bombardování často poškozovalo nearmádní zařízení.⁴⁰¹ Mezi Srby proto zesílily úvahy, že státy, jež se ho účastní, tedy především USA, Velká Británie a Francie, chtějí Srbsko všestranně ochromit. Milošević ovšem přesto v červnu 1999 souhlasil s mírovým návrhem, jež vycházel z rezoluce RB OSN č. 1244. Rozhodl se tak jistě právě pod vlivem náletů, proti nimž Srbsku scházela dostatečná ochrana. Srbové, a hlavně pak jejich menšina v Kosovu, to mnohdy začali považovat za jednoznačný příznak hlubokého poklesu jeho moci.

Rezoluce RB OSN č. 1244 vyžadovala konec boje, odchod srbských ozbrojených sil z Kosova, odzbrojení všech polovojenských skupin a umožnění návratu vyhnaných obyvatel domů. Pověřovala Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY), aby se postaral o postih viníků kosovských válečných zločinů.⁴⁰²

---

³⁹⁵ In NATO Handbook. 2001, s. 84.

³⁹⁶ In Smith, Martin A. A Bumpy Road to an Unknown Destination? NATO-Russia Relations, 1991-2002. 2002, s. 68-69.

³⁹⁷ In Smith, M. A. Russian Thinking on European Security After Kosovo. 1999, s. 4-5.

³⁹⁸ In Pradetto, August. Konfliktmanagement durch militärische Intervention? Dilemmata westlicher Kosovo-Politik. 1998, s. 14-15. Steele, Jonathan. Montenegro defies Serbian pleas for help in Kosovo. 1998.

³⁹⁹ In Clinton, William J. Executive Order, 13 119. Designation of Federal Republic of Yugoslavia (Serbia / Montenegro), Albania, the Airspace Above, and Adjacent Waters as a Combat Zone. 1999.

⁴⁰⁰ In Bradshaw, N. F. The Legality of NATO's Attack on Serbia. 1999, s. 4-5. Dick, C. J. Some Geopolitical Implications of the Kosovo Conflict. 1999, s. 4.

⁴⁰¹ In Duffy, Helen. The "War On Terror" and the International Law. 2006, s. 260.

⁴⁰² In Resolution 1244 (1999). 1999, s. 27-32.

Kosovo stále zůstávalo jugoslávským územím.⁴⁰³ Jeho správu však převzala mise OSN (UNMIK). Stala se největším projektem sestaveným pro zajištění přechodu k odlišnému politickému prostředí, který OSN do této doby řídila. Její programy, jež se v předchozích letech zaměřovaly na řešení mezistátních anebo vnitrostátních střetů, se zaměřovaly převážně na sledování zachovávání míru. Ve vztahu k oblastem, jejichž stav předtím poznamenala rozsáhlá přítomnost vnitropolitického násilí, však OSN naopak hlubší zkušenost se samotnou tvorbou zásad jejich následné správy, a uspořádání všeobecně, mnohdy postrádala.⁴⁰⁴

Dohled na mír v Kosovu se stal posláním KFOR, v níž kromě představitelů NATO působilo také Rusko.⁴⁰⁵ Velení této mise rozdělilo kosovské území na úseky, na jejichž bezpečnost pak dohlíželi její hlavní účastníci. Jednalo se o USA, Velkou Británii, Německo, Itálii a o Francii.⁴⁰⁶ Činnost OBSE v Kosovu se soustřeďovala hlavně na pomoc při zakládání místních úřadů.

K pravidlům, jež dohoda o míru obsahovala, náleželo také vyznačení pásma v jižním Srbsku o hloubce 5 km. Jednalo se o oblast s výraznou přítomností albánského obyvatelstva, na níž se vztahoval zákaz pohybu VJ. Toto nařízení ale už nebránilo možnosti tamního nasazení srbské policie s lehkou výbrojí.

Po odchodu VJ, srbských jednotek zvláštního nasazení řízených ministerstvem vnitra, i mnoha Srbů, kteří se střetů z přelomu r. 1998-1999 nezúčastnili, z Kosova, následovaly útoky části kosovských Albánců, jež se neobrácely jen proti těm Srbům, kteří se zde rozhodli zůstat, ale také proti jiným menšinám, a to především Muslimům, Goranům a Romům. Mnohdy je totiž vinili ze spojenectví se srbskou vládou a snažili se je proto z Kosova vyhnat.⁴⁰⁷ KFOR tehdejšímu násilí nezabránila.⁴⁰⁸ Její velitelé zpravidla tvrdili, že scházela přítomnost rozsáhlejších pozemních sil,⁴⁰⁹ bez nichž by se vyšší dohled na bezpečnost obešel jen těžko.⁴¹⁰

Většina vnitřně vysídlených kosovských Srbů se vrátit domů nechtěla, protože nevěřila tvrzení UNMIK, že se její program, a kromě něho taktéž její spojenec, KFOR, postarají o

---

⁴⁰³ In Anderson, James H. *Triumphant Peace or Pyrrhic Victory?* 1999.

⁴⁰⁴ In Cohen, Lenard J. *Kosovo: From Interim Status to Enhanced Sovereignty*. 2006, s. 4.

⁴⁰⁵ In Clinton, Bill. *Address on the Kosovo Agreement*. 1999.

⁴⁰⁶ In Black, Ian. Walker, Martin. *End to bombing near after breakthrough. End to bombing imminent as deal reached*. 1999.

⁴⁰⁷ In Cohen, Lenard J. *‘Living An Illusion’: Political Transition in Kosovo*. 2000, s. 42-43.

⁴⁰⁸ In Perito, Robert M. *U.S. Police in Peace and Stability Operations*. 2007, s. 9.

⁴⁰⁹ In Walker, Martin. *Nato pleads for more troops. K-For crisis: Shortfall of 20,000 faced by peacekeepers Kosovo*. 1999.

⁴¹⁰ In Bugajski, Janusz. *Balkan in Dependence?* 2000, s. 183. Jackson, Mike. *Command of Kosovo Force* 1999. 2013, s. 49-51.

ochranu všech obyvatel Kosova. UCK si navíc ponechala zbraně, a tedy zásadně porušila mírový program. Na podzim 1999 ukončila činnost.⁴¹¹

Srbská podezřivost k politice zahraničních misí, jejichž činnost zajišťovaly především státy z NATO, vzrostla i pod vlivem založení Kosovského ochranného sboru (KPC). UNMIK a KFOR ho schválily v září 1999. Významná část jeho velitelů, včetně nejvyššího, Agima C'eku, totiž pocházela právě z UCK.⁴¹² Od konce r. 1999 představovali veteráni UCK také význačnou sílu v řadách kosovské policie.

Zvláště ti kosovští Srbové, jejichž sídla se nacházela v sousedství hranic se Srbskem, kde převažovali, se proto snažili co možná nejvíce zůstat stranou dosahu působnosti kosovsko-albánských úřadů a UNMIK.⁴¹³ Hmotnou pomoc, kterou tato politika vyžadovala, dostávali ze Srbska. Významná část ze všech kosovských Srbů však nežila právě jen v těchto místech, ale také i ve středním a v jižním Kosovu. Zde zpravidla představovali menšinu.

Už r. 2000 se mezi zahraničními pozorovateli politického stavu Kosova začala rozšiřovat tvrzení, že nejzávažnější nesnáze, které potřebovalo co nejdříve překonat, lze odstranit jen tehdy, dojde-li napřed k jeho naprostému státoprávnímu osamostatnění. Zastánci tohoto názoru ostatně považovali možnost poskytnutí širší samosprávy zároveň se setrváváním Kosova v Jugoslávii za zásadně chybnou, protože by se z příslušnosti k tomuto státu zcela nevyvázalo ani potom. Jejich záměr by ovšem stále narážel na nevstřícnost všech významných států, jež se tehdy k postavení Kosova vymezovaly. Žádný z nich se totiž nechtěl rozhodovat proti představě OSN takto výrazně.⁴¹⁴

Mnoho vyhraněných albánských nacionalistů z Makedonie a z jižního Srbska v souvislosti se zkušeností ze střetu o Kosovo z jara 1999 předpokládalo, že by politika NATO, a především USA, mohla taktéž pomoci i při prosazování jejich záměrů, jimiž se stalo odtržení tamních převážně albánských oblastí. O totéž se do této doby snažili zvláště r. 1992. Tehdy pořádali v Preševském údolí nezákonné referendum, které vyústilo v závěr, že si většina jeho účastníků přeje co možná nejrychlejší spojení části jižního Srbska s Kosovem.⁴¹⁵ Tato území s Kosovem bezprostředně sousedila.⁴¹⁶

NATO ovšem působnost těchto skupin, v nichž se nacházeli bývalí představitelé UCK, a která na jihu Srbska, v okolí Preševa, Medvedje a Bujanovace, od konce června 1999 do

---

⁴¹¹ In Black, Ian. Traynor, Ian. Walker, Martin. KLA agrees to disarm. Peace deal. PM hails crucial agreement as guerrillas confirm weapons surrender within 90 days. 1999.

⁴¹² In Finnegan, William. The Countdown. The Disputed Region Gears Up to Declare Independence. 2007.

⁴¹³ In Visoka, Gëzim. The Obstacles to Sustainable Peace and Democracy in Post-Independence Kosovo. 2011, s. 30.

⁴¹⁴ In Woodward, Susan L. Kosovo and the Region: Consequences of the Waiting Game. 2000, s. 36-37.

⁴¹⁵ In Southern Serbia's Fragile Peace. 2003, s. 3-12.

⁴¹⁶ In Allin, Dana H. South Balkans Conflict, NATO's Mission and the American Interest. 2002, s. 48-49.

začátku června 2001, a na severozápadě Makedonie od ledna do listopadu 2001 přešla v násilí proti makedonské a srbské vládě i nealbánskému obyvatelstvu, naopak kritizovala. USA se snažily odradit kosovské Albánce, jež mnohdy preševské údolí označují za „východní Kosovo“,⁴¹⁷ od pomoci těmto silám.⁴¹⁸

Tato politika souvisela s postavením Makedonie, již nejvlivnější státy NATO rozhodně nepokládaly za nepřitele. Po Miloševićově sesazení, k němuž došlo na začátku října 2000 prostřednictvím vnitřního převratu,⁴¹⁹ se, i když jen mírně, zlepšily i jejich vztahy k Srbsku. Proto se rozhodly nebránit zavádění srbského bezpečnostního programu, bez jehož prostřednictvím by se jen těžko dosáhlo odzbrojení příznivců odtržení. Ti se soustřeďovali převážně v Armádě osvobození Preševa, Medvedje a Bujanovace (UCPMB). Střet v Makedonii pak v srpnu 2001 uzavřela dohoda v Ochridu, již zprostředkovaly EU a USA. Hlavní albánská krajně nacionalistická skupina v Makedonii, Národní osvobozenická armáda (NLA), se jejího podpisu nezúčastnila. Vyrovnání z Ochridu vycházelo zčásti vstříc požadavkům méně nacionalistických makedonských Albánců, a zároveň nezpůsobilo snížení rozsahu makedonské svrchovanosti.⁴²⁰

Pravidla prozatímní správy, která UNMIK v květnu 2001 zveřejnila, vyhradovala nealbánským menšinám šestinu míst v Kosovském shromáždění, nejvyšším zákonodárném sboru. Polovina z nich náležela kosovským Srbům. V čele tohoto zastupitelstva stálo sedmičlenné předsednictvo. Představitelům ne-albánského obyvatelstva se zde vyhradovala dvě křesla. Srbové získali nárok na jedno z nich. Hlavou prozatímní správy se stal prezident. Právo na jeho jmenování pak dostala ta strana, kterou se voliči rozhodli nejvíce zvýhodnit.

Tyto zákony tedy prozatím nahrazovaly ústavu. Většina jejich autorů pocházela ze zahraničí, menšina z řad kosovských Albánců. Hlavní kosovsko-albánské strany považovaly tento právní základ za krátkodobě přijatelný. Ve vztazích mezi oběma největšími kosovskými národy ovšem stále převládala vyhraněná nesnášenlivost, jež pokusy o ukončení nepřátelství, a následně potom o dosažení poměrů, které by umožnily jejich snesitelné soužití, téměř znemožňovala.

Prvé volby do Kosovského shromáždění, jejichž průběh sledovala OBSE, vyhrála v listopadu 2001 LDK. Druhé místo obsadila Demokratická strana Kosova (PDK) ovládaná bývalými veliteli UCK. Její rychlé získávání ohlasu vycházelo ze silícího názoru, že právě

---

⁴¹⁷ In Judah, Tim. Could Balkan break-up continue? 2008.

⁴¹⁸ In Sell, Louis. Kosovo: A Solvable Problem. 2000, s. 9-10.

⁴¹⁹ In Holmes, Kim R. The Lessons of Milosevic's Fall. 2000. Schulte, Gregory L. Regime Change Without Military Force: Lessons from Overthrowing Milosevic. 2013, s. 46-50.

⁴²⁰ In Churcher, Bob. Kosovo Lindore / Preshevo 1999-2002 & the FYROM Conflict. 2002, s. 4-11. Tentýž. Preshevo / Kosovo Lindore – A Continuing Cause for Concern. 2003, s. 5.

působnost UCK přiblížila Kosovo k pravé samostatnosti, jejíž získání si skoro všichni kosovští Albánci přáli, a to mnohem výrazněji, než LDK. EU a NATO hodnotily průběh těchto voleb, a především potom jeho bezpečnostní rozměr, převážně příznivě.⁴²¹

Srbsko a Černá Hora se r. 2002 dohodly na ukončení užívání názvu Jugoslávie. Začátkem února 2003 vytvořily státní unii s označením Srbsko a Černá Hora.⁴²² Její ústava popisovala Kosovo jako samosprávnou provincii, která sice představuje součást Srbska, ale nachází se, na základě rezoluce RB OSN č. 1244, pod dohledem mezinárodní správy.⁴²³

Kosovští Albánci a jejich zahraniční spojenci v této souvislosti často tvrdili, že Kosovo vlastně nikdy k Srbsku samému nenáleželo. Vymezení Srbska a Černé Hory v podobě, jež se od předešlého stavu odlišovala, považovali za jednoznačný konec Jugoslávie, a tak i za odstranění poslední zásadní překážky vlastní nezávislosti.

Srbsko, které r. 1912 Kosovo obsadilo, ho podle jejich názoru totiž k svému předchozímu území nikdy právně nepřipojilo. Současné Kosovo se tak r. 1918 sice stalo oblastí, jež přešla pod srbskou správu. Ta ovšem nenáležela k složkám státní moci dosavadního srbského království (1882-1918), ale Království Srbů, Chorvatů a Slovenců (SHS).⁴²⁴ Tomuto státu vládl tentýž rod, jenž stál v čele Srbska do r. 1918, Karadjordjevićové. Tato shoda se vztahovala i na samou osobu nejvyššího představitele státu, krále Petara I. (1903-1918, resp. 1918-1921). Státní postavení jugoslávského království, k jehož vyhlášení došlo začátkem ledna 1929, pak právně navazovalo na SHS.

Většina příznivců kosovského osamostatnění tedy samotný závěr, že současné Kosovo k Jugoslávii, ať už v období království nebo pozdější federální republiky (1943-1992), jež vymezila jeho současné hranice,⁴²⁵ příslušelo, nevyvracela. Neznamenalo to ovšem, že by politiku všech těchto tří států ke kosovským Albáncům hodnotili příznivě. Jejich výrazná kritika souvisela především s tehdejším značným rozsahem vlivu Srbů na stav práva a správních nařízení, protože tato pravidla většině obyvatel Kosova následně vymezovala postavení, které autoři těchto výhrad vždy hodnotili jako přinejlepším nemístné znevýhodnění. Mnohem častěji však pouze jako hluboce ponižující historické zkušenosti.

Střety mezi krajními nacionalisty z prvního a ze druhého nejčetnějšího kosovského národa zesílily v březnu 2004. Mnoho kosovských Albánců tehdy zaútočilo také proti UNMIK. Chtěli hlavně zabránit, aby OSN začala s vyšetřováním těch jejich představitelů, které

---

⁴²¹ In Pettifer, James. Kosovo – A Thanksgiving Election? 2001, s. 1-4.

⁴²² In Cohen, Lenard J. The Balkans Ten Years After: From Dayton to the Edge of Democracy. 2005, s. 368.

⁴²³ In Constitutional Charter of the State Union of Serbia and Montenegro. 2003, s. 1.

⁴²⁴ In Malcolm, Noel. Is Kosovo Serbia? We ask a historian. 2008.

⁴²⁵ In Ker-Lindsay, James. The 'Final' Yugoslav Issue: The evolution of international thinking on Kosovo, 1998-2005. 2011, s. 177.

podezírala ze zločinů, k jejichž spáchání došlo převážně na jaře 1999. Zvláště USA vyvozovaly z těchto nesnází závěr, že zapotřebí, aby zahraniční dohled v Kosovu, jenž většina tamních Albánců a Srbů považovala častěji za převážně škodlivý, než za užitečný, již brzy skončil, a aby Kosovo následně získalo nezávislost. Na začátku května 2007 proto tvrdily, že kdyby ji Kosovo vyhlásilo, nepovažovaly by ji za nepřijatelnou.⁴²⁶ Zřejmě předpokládaly, že by toto uspořádání mohlo podstatně napomoci při snižování vyhraněnosti albánského nacionalismu.

Toto jejich rozhodnutí tak představovalo jednoznačný odklon od dohody států Kontaktní skupiny. Ta se v této době skládala z Velké Británie, USA, Ruska, Německa, Itálie, Francie a z Číny, a představitelů EU, NATO a OSN. Její usnesení z konce ledna 2006 při setkání v Londýně totiž ještě obsahovalo tvrzení o potřebnosti zachovávání zásad, které se odvozovaly z textu rezoluce RB OSN č. 1244.⁴²⁷ Vyzývalo též Kosovo a Srbsko, aby se zaměřily na zlepšení jejich sousedství a oznamovalo, že se vynasnaží vymezit právní postavení Kosova nejpozději do konce r. 2006.

V březnu 2007 předložila OSN návrh na kosovské uspořádání. Sestavení tohoto podkladu pro přechod k jeho samostatnosti se účastnil zvláště bývalý pověřenec OSN pro jednání o nezávislosti Namibie (1977-1981) a pozdější sociálně demokratický prezident Finska (1994-2000), Martti Oiva Kalevi Ahtisaari. Vycházelo se z představ, že by se Kosovo mohlo zcela osamostatnit, jestliže by se stalo demokratickým státem, jenž by zohledňoval práva menšin a souhlasil se zřízením srbské samosprávy. Rusko, Indie, Čína, Brazílie a část států EU ovšem takovouto možnost zamítaly, protože ji považovaly za hrubé porušování zásad státní svrchovanosti Srbska, a mnohdy navíc i za základ pozdější závažné bezpečnostní hrozby.⁴²⁸

Kosovská vláda chtěla získat samostatnost co možná nejdříve. Nejlépe pak ještě v průběhu r. 2007. Předpokládala, že především USA, ale také Velká Británie a Francie by jí v této souvislosti pomohly i vzdor nepříznivému náhledu ze strany jiných států.

Srbsko se i v této době stále ke Kosovu vymezovalo jako k svému území. Zároveň si ovšem přálo navázat lepší vztahy s EU a s NATO. V prosinci 2006 se stalo součástí PpP.⁴²⁹ Tato politika mohla kosovsko-albánské nacionalisty přivést k závěru, že by proti jejich záměru získat vlastní stát už výrazněji nezasahovalo, a to ani tehdy, kdyby jeho nezávislost vyhlásili

---

⁴²⁶ In Ball, Laurie. *The Conduct of International Diplomacy. United States Diplomacy in Kosovo Final Status Talks: A Case Study in Multilateral Negotiations With Principal Mediators.* 2009, s. 14.

⁴²⁷ In Kosovo Contact Group Statement. 2006.

⁴²⁸ In Tisdall, Simon. *Bosnian nightmare returns to haunt EU.* 2007.

⁴²⁹ In Per Concordiam Staff. *Serbia's European Home. Serbian Leaders Adopt a More Accomodating Stance in Pursuit of EU Affiliation.* 2013, s. 42.

jednostranně. Rozhodovalo by se totiž zřejmě takovým způsobem, jenž by se snažil nepřivodit zhoršení jeho postavení ve vnímání v EU a v NATO.

Kosovo se stalo samostatným státem prostřednictvím jednostranného parlamentního oznámení z února 2008. Kosovsko-srbští poslanci se tohoto prohlášení neúčastnili.⁴³⁰ S přechodem Kosova k tomuto právnímu postavení souhlasily především USA a Velká Británie, ale také Německo, Itálie a Francie.

Srbsko, Rusko a Čína ho hodnotily jako zcela nepřijatelný. Stejně se vymezila také část států v EU a v NATO, v níž se nacházely zvláště Španělsko a Řecko.⁴³¹ Ty ho označovaly za závažné provinění proti svrchovanosti Srbska v Kosovu a rovněž tak proti dosavadnímu programu politiky OSN v bývalé Jugoslávii. Státy, jež kosovské získání státního postavení nepotvrdily, se většinou samy střetaly s požadavky menšin na samostatnost, což mnohde doprovázelo násilí. Založení kosovského státu proto hodnotily jako nepříznivé.

Srbsko, které vinilo z pomoci kosovským příznivcům odtržení především USA, se snažilo takto získané postavení Kosova právně zpochybnit, k čemuž využilo stížnost OSN. Také významná část kosovských Srbů začala moci takto vzniklého státu vzdorovat. V červnu 2008 došlo k ustavení jejich zákonodárného sboru, jenž chtěl převzetí moci kosovsko-albánskými úřady v převážně srbských obcích Kosova zabránit. Kosovská vláda to sice silně kritizovala, ale k ovládání těchto oblastí jí již dostatečné síly scházely.⁴³²

V červenci 2010 označil nejvyšší soud při OSN kosovské nabytí svrchovanosti za oprávněné.⁴³³ EU a USA se shodly, že k nápravě kosovsko-srbských vztahů potřeba zahraničního zprostředkovatele. USA však zároveň oznámily neochotu k vlastní účasti na tomto projektu.⁴³⁴ Tak vznikl rozsáhlejší prostor pro prosazení představ EU.

Do kosovského vnitřního uspořádání zasahovala EU zvláště prostřednictvím Mise EU pro vládu práva v Kosovu (EULEX). Začátek její působnosti náleží do února 2008, do období krátce před vyhlášením nezávislého Kosova. Zaměřovala se na dohled na dodržování zákonů a na pokračování postihu proti pachatelům politických a jiných závažných zločinů, a poskytovala pomoc kosovským úřadům.⁴³⁵

V dubnu 2013 se EU účastnila příprav dohody mezi Kosovem a Srbskem. Její účastníci vymezili závěr, podle něhož by kosovská vláda převzala ve většinově srbské oblasti na severu

---

⁴³⁰ In Kosovo MPs proclaim independence. 2008.

⁴³¹ In Ócal, Mehmet. Celenk, Ayse Aslihan. Making of a New State in the Balkans: Kosovo. 2010, s. 175-183.

⁴³² In Zimonjic, Vesna Peric. Kosovo Serbs set up rival assembly. 2008.

⁴³³ In Bilefsky, Dan. Kosovo's Declaration of Independence Is Within the Law, U.N. Rules. 2010, s. A4.

⁴³⁴ In Woehrel, Steven. Kosovo: Current Issues and U.S. Policy. 2013, s. 1-9.

⁴³⁵ In Rupel, Dimitrij. Council Joint Action 2008 / 124 / CFSP of 4 February 2008 on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX KOSOVO. Article 3. Tasks (a) – (i). 2008, s. L 42 / 93.

Kosova moc. Srbský souhlas zřejmě vycházel také ze záměru získat od EU převážně hospodářské, ale rovněž i jiné výhody.⁴³⁶ Mnoho kosovských Srbů ho ovšem zatím za závazný nepřijalo.

Názor, podle něhož by se volby obecních rad v listopadu 2013 staly prvními, jichž by se zúčastnila i většina kosovských Srbů, se prokázal jen jako přehnaně příznivý. Hlavně v severním Kosovu je narušovalo zastrašování kosovských Srbů, k němuž docházelo již v říjnu 2013, a v průběhu voleb samých pak pozorovatelů z OBSE.⁴³⁷ Předpokládá se, že jeho původci pocházeli z řad krajních srbských nacionalistů. Přechodu k nebezpečnějšímu násilí zabránil až příjezd sil KFOR, který si vyžádala EULEX.⁴³⁸

---

⁴³⁶ In Pond, Elizabeth. A Win for Europe. Serbia Reinvents Itself. 2013, s. 8-19.

⁴³⁷ In Qena, Nebi. Serbs, key in Kosovo elections, face intimidation at polls. 2013. Schlumberger, Jean-Claude. OSCE Mission Head condemns continuation of intimidation and attacks against North Mitrovica / Mitrovicë municipal assembly candidates. 2013. Tentýž. Statement by the OSCE Head of Mission, Ambassador Jean-Claude Schlumberger, following violent incidents in northern Kosovo, which affected local elections on 3 November, 2013.

⁴³⁸ In KFOR intervenes following disturbances in the vote in Mitrovica polling stations. 2013.

3.5 Afghánistán v pohledu světové politiky po 11. září 2001

„Když stát v současnosti obrací nový list, je naší ctí žádostí přinést ke každému Afghánci naději.“ (Hamid Karza'i)⁴³⁹

Po odchodu armády SSSR koncem 80. let ztratil Afghánistán mnoho z předchozího mezinárodního významu. Tento stav přetrval ve větší míře až do útoků islamistické skupiny al-Ka'ida proti USA z 11. září 2001, jež spáchala na jejich území. Hlavní její základny se tehdy nacházely právě v Afghánistánu. Většinu Afghánistánu ovládalo islamistické hnutí Taliban, spojenec al-Ka'idy. Nejsilnější afghánský nepřítel Talibanu, Sjednocená islámská fronta pro spásu Afghánistánu, si zachovala vliv především v severních oblastech.

Al-Ka'ida, již velel Usáma bin Ládín, přemístila nejvýznamnější sídla do Afghánistánu po předchozím vyhoštění ze Súdánu, k němuž došlo r. 1996. Súdánská vláda se od těchto krajních islamistů odvrátila až po nátlaku z USA, který následoval po útocích, které nasměrovali proti základnám jejich armády v Saúdské Arábii z r. 1995 a 1996. Al-Ka'ida zřejmě přišla do Afghánistánu na základě pozvání Abdula Rasula Sayyafa, představitele Sjednocené islámské fronty pro spásu Afghánistánu. R. 1997 však naopak uzavřela spojení s Talibanem.⁴⁴⁰

Začátkem srpna 1998 zaútočila proti velvyslanectvím USA v Keni a v Tanzanii.⁴⁴¹ RB OSN se jednoznačně shodla, že jde o hrozbu všem jejím státům. Její rezoluce č. 1189 / 1998 proto vyzývala k všestranné pomoci vstříc ochraně a postihu proti terorismu.⁴⁴²

USA se pak rozhodly pro nálety proti zařízením al-Ka'idy v Afghánistánu a v Súdánu. Tato mise, jež obsahovala i Clintonem přijatou možnost bin Ládinova zabití⁴⁴³ jakožto zesílení obrany USA,⁴⁴⁴ se setkala se zcela zamítavým přijetím v muslimských státech. Jejich obyvatelé ji mnohdy hodnotili jen jako nepřátelství k islámu.⁴⁴⁵ Jiné výhrady přišly od ruského prezidenta Borise Nikolajeviče Jelcina (1991-1999), který tyto nálety označil za přehnané využití síly.

Tehdejší záměr USA zničit velení al-Ka'idy se nezdařil také proto, že předpokládal rozsáhlou pomoc ze strany Pákistánu, jíž však znemožnilo sesazení tamní vlády, způsobené

⁴³⁹ In Graham, Stephen. UN: Afghanistan could become terror haven. 2005.

⁴⁴⁰ In Rubin, Barnett R. Afghanistan under the Taliban. 1999, s. 86.

⁴⁴¹ In Šedivý, Jiří. Nové paradigma terorismu. 2003, s. 5.

⁴⁴² In Tavana, Namahashri. Cronin, Patrick. Alterman, Jon. The Taliban and Afghanistan: Implications for Regional Security and Options for International Action. 1998, s. 4.

⁴⁴³ In Hujer, Marc. "Capturing Bin Laden Was Not One of Their Big Priorities". 2011.

⁴⁴⁴ In Jenkins, Brian Michael. The Land of the Fearful, or the Home of the Brave? 2011, s. 204-205.

⁴⁴⁵ In Crenshaw, Martha. Coercive Diplomacy and the Response to Terrorism. 2003, s. 309, 324-325.

armádním převratem z první poloviny října 1999.⁴⁴⁶ Nařízení mnoha předchozích prezidentů USA, hlavně pak Reagana, republikána Geralda Rudolpha „Jerryho“ Forda (1974-1977) a Cartera totiž zakazovala nejprve pouze samotnou účast zaměstnanců jejich vlády, a později taktéž všech ostatních osob, jež by se zapojovaly do projektů, kterým USA poskytovaly záštitu, na zabíjení v politických souvislostech v zahraničí.⁴⁴⁷

Al-Ka'ida v protiamerickém terorismu pokračovala. Její útoky z ledna a z října 2000 zasáhly torpédoborce USA v Jemenu.⁴⁴⁸ Získání zvýšeného ohlasu ovšem jistě předpokládala zvláště v souvislosti s zářijovým nasazením své skupiny v USA z r. 2001. Velení Talibanu sice přípravě takového jejího programu nebránilo, nepovažovalo ho ale za zcela jednoznačně přínosný. Chtělo se především vyvarovat následné pomsty USA.

USA náležely k státům, které v říjnu 1999 a v prosinci 2000 pomohly prosadit rezoluce RB OSN č. 1267 a 1333, jež obsahovaly postih proti al-Ka'idě a Talibanu. Prvá z nich se vymezovala proti afghánskému spojení s bin Ládinem. Požadovala jeho zatčení a převoz do USA, kde by ho čekal soud. Kdyby se Taliban zachoval jinak, hrozila zákazem zahraničních letů do Afghánistánu a využívání peněz, které si Taliban ukládal v jiných státech.

Rezoluce č. 1333 rozšiřovala tvrzení předešlých rezolucí hlavně o zákaz dovozu válečných potřeb pro Taliban a o uzavírání spojení s jeho velením. Výzva k znemožnění zacházení s penězi uloženými za hranicemi Afghánistánu se obracela také proti zdrojům al-Ka'idy. OSN rovněž chtěla, aby se všichni, kdo se v Afghánistánu účastní obchodu s drogami, anebo ho využívají i zprostředkovaně, což se vztahovalo též k Talibanu, tohoto druhu obživy rychle vzdali. Naopak žádala, aby zásoby drog zničili a aby všechny státy co nejvíce snížily rozsah diplomatické přítomnosti v Afghánistánu. Žádná z těchto rezolucí nedokázala al-Ka'idu a Taliban od jejich dosavadní politiky odradit.

Působnost Talibanu se na rozdíl od al-Ka'idy v první řadě zaměřovala na Afghánistán.⁴⁴⁹ Jeho program se snažil o vytvoření islámského státu. První představitelé Talibanu pocházeli většinou ze vsí v provinciích Kandahár a Helmand v jižním Afghánistánu. Zpravidla se jednalo o Paštuny, nejčetnější afghánský národ.

---

⁴⁴⁶ In Woodward, Bob. Bushova válka. 2003, s. 27-28.

⁴⁴⁷ In Carter, Jimmy E. Executive Order, 12 036. United States Foreign Intelligence Activities. 1978, 2-3. Additional Restrictions and Limitations, 2-305. Prohibition of Assassination. Ford, Gerald R. Executive Order, 11 905. United States Foreign Intelligence Activities. 1976, Sec. 5. Restrictions on Intelligence Activities, g). Reagan, Ronald W. Executive Order, 12 333. United States Intelligence Activities. 1981, Part 2. Conduct of Intelligence Activities, 2.11. Prohibition of Assassination, 2.12. Indirect Participation.

⁴⁴⁸ In Gunaratna, Rohan. Oreg, Aviv. Al Qaeda's Organizational Structure and Its Evolution. 2010, s. 1049-1050.

⁴⁴⁹ In Van Linschoten, Alex Strick. Kuehn, Felix. Separating the Taliban from al-Qaeda: the Core of Success in Afghanistan. 2011, s. 7-12.

Taliban zesílil zvláště po příchodu příznivců z Pákistánu v polovině 90. let. Často šlo o původně afghánské Paštuny, jež v 80. letech odešli z Afghánistánu vinou zdejší války, anebo už o jejich potomky. Mnozí pak žili za hranicí chudoby. Krajně islamistické síly získávaly mezi těmito obyvateli pákistánského pohraničí nezpochybnitelný ohlas.⁴⁵⁰ V neposlední řadě proto, že se zde mnohdy staly jedinými soustavnými poskytovateli pomoci, které se potřebným dostávalo.

Talibanu pomáhal v 90. letech také Pákistán, jež chtěl předejít ohrožení západní hranice a soustředit se na zamezování šíření vlivu Indie, jež vždy pokládal za nejnebezpečnější hrozbu.⁴⁵¹ Vlivným zprostředkovatelem jeho politiky k Talibanu se stala především pákistánská zpravodajská služba Inter Service Intelligence (ISI).⁴⁵²

Její velení program Talibanu v zásadě schvalovalo, protože zastávalo jednoznačný názor, že jediné tato skupina dokáže zavést v Afghánistánu řád a následně pak prosadit jeho zachovávání, a především zde zamezí zasahování Indie, spojence části afghánského protitalibanského seskupení.⁴⁵³ Významné části ISI a pákistánské armády také náležely k prostředí příznivců krajního islamismu.⁴⁵⁴

Taliban navíc nesouhlasil s představou mnoha afghánských paštunských nacionalistů, že zapotřebí vytvořit Afghánistánem ovládaný Velký Paštunistán. Jeho zřízení, jež by Afghánistán zařadilo mezi přímořské státy, by Pákistánu krajně škodilo, protože by tak přišel o rozsáhlé oblasti na severozápadě.⁴⁵⁵

Taliban ovšem zároveň nikdy nenaznačoval, že by chtěl zcela schválit vymezení afghánských východních hranic podle Durandovy linie z r. 1893.⁴⁵⁶ V tomto ohledu se ostatně zachoval stejně jako všechny dosavadní afghánské vlády. Žádná z těch z nich, které následovaly po r. 1901, kdy zemřel emír Abdur Rahman Khan (1880-1901), afghánský účastník dohody, jež toto ohraničení stanovila, totiž otevřeně nepotvrdila, že její obsah stále považuje za závazný.⁴⁵⁷ Závažné neshody anebo i střety, které vztahy Afghánistánu k jeho východnímu sousedovi, zprvu britské Indii, a později k Pákistánu, výrazně zatěžovaly,

⁴⁵⁰ In Afsar, Shahid. Semples, Chris. Wood, Thomas. The Taliban. An Organizational Analysis. 2008, s. 60.

⁴⁵¹ In Stern, Jessica. Pakistan's Jihad Culture. 2000, s. 116-118.

⁴⁵² In Mohanty, Sanjeeb Kumar. Mahanty, Jinendra Nath. Military-Intelligence-Militant Nexus in Pakistan: Fighting a War of Asymmetry Against India. 2011, s. 78-83.

⁴⁵³ Spojenectví mezi Pákistánem a muslimskými nevládními ozbrojenými skupinami proti Indii trvalo od založení Pákistánu r. 1947. In Ganguly, Sumit. Kapur, S. Paul. The Sorcerer's Apprentice: Islamist Militancy in South Asia. 2010, s. 47-49.

⁴⁵⁴ In Upadhyay, P. K. Radicalization of the Pakistan Army. 2011, s. 30-35.

⁴⁵⁵ In Mahmood, Tariq. The Durand Line: South Asia Next Trouble. 2005, s. 13, 26.

⁴⁵⁶ In Tomsen, Peter. The Wars of Afghanistan: Messianic Terrorism, Tribal Conflicts, and the Failure of Great Powers. 2011, s. 41-42.

⁴⁵⁷ In De Young, Karen. Kerry: Pakistan-Afghanistan meetings end 'on a good track'. 2013. Tarzi, Amin. Lamb, Robert D. Measuring Perceptions About the Pashtun People. 2011, s. 2, 4.

vycházely často právě z této nesrovnalosti. Náhled o nezpochybnitelnosti hranic, jejichž vyznačení by vycházelo výhradně jen z Durandovy linie, ostatně nezastával ani Pákistán.⁴⁵⁸

Taliban také mnohdy využíval spojení s nestátními zahraničními silami. Jednalo se převážně o rozsáhlý okruh pákistánských islamistických sil, mezi nimiž se nacházely také vlivné strany Jama'at Islami – Islámská strana (JI) a Jama'at Ulema-e-Islami – Shromáždění islámských ulemů (JUI).⁴⁵⁹ Jeho vládu nad Afghánistánem však kromě Pákistánu potvrdily jako oprávněnou už jen Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty.

USA Taliban vinily z krajně násilného autoritářství. Před útoky ze září 2001 se ovšem o sesazení jeho vlády, o něž žádaly mnohé tamní lobby, nesnažily, protože je jeho politika sama o sobě neohrožovala. Válka, jež by jeho moc nad většinou Afghánistánu odstranila, by se navíc sotva obešla bez sestavení širokého spojení s účastí vlivných středoasijských států a jiných tamních významných sil. Jejich představy se však mnohdy od záměrů USA zásadně odlišovaly. USA přesto odesílaly do Afghánistánu pomoc obyvatelstvu, které postihoval hluboký nedostatek základních potřeb.

K odklonu od této politiky došlo zřejmě už na základu závěrů vzešlých ze schůze Národní bezpečnostní rady USA (NSC) pořádané 10. září 2001. Zde se rozhodlo o možnosti příprav tajného programu, který by, kdyby toho zapotřebí, posloužil k navázání dalších vztahů tak, jak by to hlavní záměr, sesazení vlády Talibanu, vyžadoval.⁴⁶⁰

Po 11. září 2001 převážily v USA úvahy, že al-Ka'idu zapotřebí zcela zničit a vládu Talibanu sesadit, a to co nejdříve, protože jinak by se ohrožení, do něhož se tehdy dostaly, nesnížilo. Vliv tohoto názoru jistě souvisel s předchozím postavením USA.⁴⁶¹ Do této doby je ostatně žádný srovnatelně škodlivý teroristický útok, jehož nestátní pachatelé pocházeli ze zahraničí, nikdy nepostihl.⁴⁶² Cizí skupiny, jež by ho chtěly provést, odrazovala od takového záměru hlavně pomsta od USA, která by pak nepochybně následovala, a kromě této vlivné hrozby také jeho všestranně zvýšená technická náročnost sama o sobě.

Předchozí představa velké části veřejnosti USA o jejich bezpečnosti souvisela také s polohou míst, kde se stala většina střetů, jichž se USA v období před 11. zářím 2001 účastnily.

---

⁴⁵⁸ In Kanwal-Sheikh, Mona. Price, Gareth. Pakistan – a stage for regional rivalry. 2012, s. 8.

⁴⁵⁹ In Rasanayagam, Angelo. Afghanistan. A Modern History. Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition. 2005, s. 143-144.

⁴⁶⁰ In Morini, Daryl. A Diplomatic Surge in Afghanistan, 2011-14. 2010, s. 71-72.

⁴⁶¹ In Sloan, Stephen. Beating International Terrorism. An Action Survey For Preemption and Punishment. 1986, s. 41-43.

⁴⁶² In Hoffman, Bruce. Rethinking Terrorism and Counterterrorism Since 9/11. 2002, s. 304. Hunt, Michael H. Some Hard Second Thoughts: The Attack on America. 2001. Landis, Benjamin L. Paranoia: American Foreign Policy Since 1948 and How to Overcome It. 2013.

Zpravidla se totiž nacházely stranou jejich vlastního území.⁴⁶³ Poslední z těch z nich, které do takto vymezené skupiny nenáležely, představoval japonský nálet proti Pearl Harboru, základně jejich válečné flotily v Tichomoří, a armádnímu letišti, z prosince 1941.⁴⁶⁴ Během vyšetřování, které krátce po 11. září 2001 následovalo, se navíc zjistilo, že tehdy vinou teroru zemřelo ještě více osob, než právě při tomto prvním japonsko-americkém střetu ze II. světové války. Bezprostředně po 11. září 2001 se v USA také mnohdy šířil strach, že teroristé Washington D.C. zamoří pomocí biologických a / nebo chemických zbraní.⁴⁶⁵

Mezi starší významná porušení svrchovanosti USA, které nezpůsobily znepřátelené státy, ale cizí politické síly, jejichž působení vycházelo z vyhraněné ideologie, a jež zavinily větší ztráty tamního obyvatelstva, se zařadil také nájezd mexické revoluční jednotky do Nového Mexika z r. 1916. Se zvláště škodlivým útokem ze strany nepřátelského státu, který se stal na jejich vlastním území, se předtím střetly také v souvislosti s jejich válkou s Velkou Británií mezi r. 1812-1815. Koncem srpna 1814 vtrhla britská armáda do Washingtonu D.C., kde vypálila Bílý dům, Senát a Sněmovnu reprezentantů.⁴⁶⁶

Bezpečnostní síly USA navíc zřejmě předpokládaly, že by jim mohly mnohem častěji vyvstávat hrozby v podobě teroristického útoku odlišného druhu, než právě únosu dopravních letadel a jejich následného nárazu do významných sídel. V předchozích letech se proto tamní protiteroristické programy zaměřovaly především na ohrožení, které představovaly výbuchy náloží, ostřelování anebo braní rukojmích.⁴⁶⁷ Mnohdy také varovaly před nebezpečím, že by teroristé použili biologické nebo chemické zbraně.⁴⁶⁸

RB OSN jednohlasně schválila rezoluce č. 1369 a 1373. Stalo se tak v září 2001, kdy její předsednictví zastávala Francie. Šlo o výzvu k zásahu hlavně proti mezinárodním teroristickým skupinám. Z rezoluce č. 1373 vycházelo založení Protiteroristického výboru OSN (CTC). Sledoval se tak záměr pomoci společenství států, které se postihu proti takovýmto silám zúčastňovaly.⁴⁶⁹ Rusko sice s touto politikou souhlasilo, zároveň ji však hodnotilo jako přehnaně mírnou, a proto nedostatečnou.⁴⁷⁰

---

⁴⁶³ In Brzezinski, Zbigniew K. Volba: Globální nadvláda nebo globální vedení. 2004, s. 21.

⁴⁶⁴ In Boniface, Pascal. The Lessons of September 11. 2001, s. 14. Reynolds, George M. Protesting War: Comparing Afghanistan to Vietnam. 2011, s. 3.

⁴⁶⁵ In Brinkley, Douglas. Nine Years Later: The Tragedy of September 11, 2001. A Historian's Reflection on the Ninth Anniversary of the Attack. 2010, s. 5-8.

⁴⁶⁶ In Hallenberg, Jan. What Were The Bush Administration's Goals In Invading Iraq? 2005, s. 24-25.

⁴⁶⁷ In Clinton, William J. Presidential Decision Directive / NSC-39. U.S. Policy on Counterterrorism. 1995, s. 8-9.

⁴⁶⁸ In Wirtz, James J. The Last Days of Summer. 2011, s. 2.

⁴⁶⁹ In Oudraat, Chantal De Jonge. Combating Terrorism. 2003, s. 166-169.

⁴⁷⁰ In Wagnsson, Charlotte. Russia's Choice. Preserving the Status Quo. 2005, s. 65.

USA zprvu požadovaly, aby jim Taliban předal bin Ládina a jiné z nejvyšších velitelů al-Ka'idy, přestal věznit cizince a umožnil ověřit, jestli se v Afghánistánu stále ještě neskrývají protiameričtí útočníci. Taliban s ničím z tohoto návrhu nesouhlasil. Oznámil naopak, že by mohl bin Ládina vyhostit do třetího státu.

Tuto předlohu pro následné vyrovnání, anebo jen snahu zabránit předpokládanému střetnutí, jež by ho vystavilo krajnímu ohrožení, ovšem USA hodnotily pouze jako naprosto nedostatečné řešení.⁴⁷¹ Začátkem října 2001 se proto rozhodly pro válku se záměrem Taliban zničit.⁴⁷² Podle jejich názoru by jejich vítězství přineslo vícestranné zlepšení života také těm z Afghánců, jež krajním islamistům nestranili. Především by znamenalo zásadní a rychlé zvýšení jejich bezpečnosti, a zároveň též příliv potřebné hmotné pomoci, zvláště pak jídla a léků.⁴⁷³

Po 11. září 2001 se postavení Talibanu v zahraničí významně zhoršilo. Tlak USA tehdy způsobil, že mu Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty přestaly pomáhat.⁴⁷⁴ Taliban sice vyzval muslimy ze zahraničí, aby se účastnili války proti jeho nepřátelům v čele s USA, jíž označil za obranu islámu. Avšak většina z těch, jež se tak snažil získat, s jeho ideologií nesouhlasila. Tento závěr souvisel převážně s její vyhraněnou povahou.⁴⁷⁵ Jeho prohlášení tedy zapůsobilo dost okrajově.

Armádní velitelé z USA často možnost většího pozemního tažení neschvalovali. Jejich názor dost ovlivňovaly převážně zprávy o předchozích nesnázích, jež v Afghánistánu tak těžce postihovaly především SSSR a Velkou Británii.⁴⁷⁶ Bez využití pozemních sil by však záměry USA nešlo zřejmě prosadit.

USA proto uzavřely spojení s převážně nepaštunskou Sjediněnou islámskou frontou spásy pro Afghánistán, označovanou po 11. září 2001 mimo Afghánistán většinou jako „Severní spojení“. USA pomohly tomuto seskupení hlavně zásilkami peněz na pokrytí válečných výloh. Jednalo se zvláště o nákup zbraní z Ruska.⁴⁷⁷

Rusko umožnilo, aby proti-talibanské síly využívaly v souvislosti s dovozem zásob trasy, které procházely také skrze jeho území.⁴⁷⁸ Kromě této pomoci také souhlasilo s možností, aby

---

⁴⁷¹ In DeYoung, Karen. *Allies Are Cautious on 'Bush Doctrine'*. 2001, s. A10.

⁴⁷² In Posen, Barry R. *The Struggle Against Terrorism. Grand Strategy, Strategy and Tactics*. 2001, s. 44-45.

⁴⁷³ In Chandler, David. *Culture Wars and International Intervention: An 'Inside Out' View of the Decline of National Interest*. 2004, s. 357.

⁴⁷⁴ Vládu Talibanu nad Afghánistánem schválily právě jen tyto státy, a Pákistán. In Masadykov, Talatbek. Giustozzi, Antonio. Page, James Michael. *Negotiating with the Taliban: Toward a Solution for the Afghan Conflict*. 2010, s. 16.

⁴⁷⁵ In Kepel, Gilles. *Beyond Terror and Martyrdom. The Future of the Middle East*. 2008, s. 17-18.

⁴⁷⁶ In Ewans, Martin. *Conflict in Afghanistan. Studies in asymmetric warfare*. 2005, s. 165.

⁴⁷⁷ In Giustozzi, Antonio. *Empires of Mud. War and Warlords in Afghanistan*. 2009, s. 88-90.

⁴⁷⁸ In Hahn, Gordon M. *U. S.-Russian Relations and the Islamist Challenge*. 2009, s. 6-7.

USA při leteckém průzkumu Afghánistánu z podzimu 2001 využívaly i jeho vzdušný prostor. Vzhledem k zkušenosti SSSR z 80. let se však tentokrát pro armádní nasazení v Afghánistánu nerozhodlo. Spolu s Indií, Iránem a Uzbekistánem ovšem náleželo ke státům, které už r. 1998 vyhodnotily moc Talibanu jako neúnosně nebezpečnou hrozbu, a proto jeho afghánské nepřátele zásobovaly. Tvrdilo, že uzavřel spojení s krajními islamisty v Tádžikistánu, a že význačná část jeho příjmů pochází z drogového obchodu, zvláště pak z prodeje heroinu.⁴⁷⁹

Toto hodnocení souviselo se směrem afghánského vývozu drog, pro který právě Rusko představovalo rozsáhlý trh.⁴⁸⁰ Autoři jeho bezpečnostní politiky také předpokládali nebezpečí v podobě rozšíření vyhraněného islamismu především mezi muslimy, kteří se na jeho území, a zvláště do Moskvy a do Petrohradu, přistěhovali ze států vzniklých v souvislosti s rozvrtem v SSSR. Mnohdy také z oblastí, jež těsně sousedily právě s Afghánistánem,⁴⁸¹ a z Kavkazu.⁴⁸² Mezi vnitřní ruská území s výraznou přítomností muslimského obyvatelstva rovněž náleží část Povolží.⁴⁸³

Politika iránského prezidenta Sayyida Mohammada Chata'miho (1997-2005) zřejmě vycházela ve vztahu k činnosti USA v Afghánistánu na podzim 2001 z představy, že Irán a USA by zde mohly získat vliv, aniž by si tak zároveň škodily. Předpokládala, že by mezi oběma státy následně došlo i k odstranění dosavadního nepřátelství. Tento záměr se neprosadil především proto, že Irán i tehdy pokračoval ve spojení s protiizraelskými islamistickými skupinami v Libanonu a v Palestině, hlavně pak se šíitským Hizballáhem a sunnitským Hamasem. Vymezování působnosti USA na Středním Východě naopak z významné míry ovlivňovaly jednoznačně proizraelské síly.⁴⁸⁴

USA sice zpočátku neuvažovaly o vytvoření programu na odstraňování škod, jež Afghánistánu způsobily předešlé střety. Po vítězství nad al-Ka'idou a Talibanem naopak předpokládaly co možná nejrychlejší stažení, a to nejen armády, ale též i většiny ostatních odvětví své zdejší přítomnosti.⁴⁸⁵

Projev republikánského prezidenta USA George Walkera Bushe (2001-2009) z dubna 2002 ovšem už obsahoval náznaky přehodnocení tohoto přání. Afghánistán totiž Bush bezpochyby

---

⁴⁷⁹ In Williams, Phil. *Insurgents and Organized Crime*. 2012, s. 55.

⁴⁸⁰ In Krickus, Richard J. *The Afghanistan Question and the Reset in U.S.-Russian Relations*. 2011, s. 4-5.

⁴⁸¹ In Black, Jeremy. *Great Powers and the Quest for Hegemony. The World Order since 1500*. 2008, s. 223.

⁴⁸² In Simes, Dimitri K. Saunders, Paul J. *Russia's Domestic Security Nightmare*. 2013.

⁴⁸³ In Hunter, Shireen T. Thomas, Jeffrey L. Melikishvili, Alexander. *Islam in Russia. The Politics of Identity and Security*. 2004, s. 45-46. Chaudet, Didier. *When the Bear Confronts the Crescent: Russia and the Jihadist Issue*. 2009, s. 40.

⁴⁸⁴ In Christensen, Janne Bjerre. *Strained Alliances. Iran's Troubled Relations to Pakistan and Afghanistan*. 2011, s. 9-12.

⁴⁸⁵ In Logan, Justin. Preble, Christopher. *Washington's Newest Bogeyman: Debunking the Fear of Failed States*. 2010, s. 20-21.

považoval za zcela rozvrácený stát. Kdyby v tomto stavu stále setrval, představoval by podle jeho hodnocení ještě mnohem závažnější mezinárodní bezpečnostní hrozbu, než jaká vyvstává ze strany států s jednoznačně dobytelskými záměry.⁴⁸⁶

Tehdy, a později ještě také na jednání Valného shromáždění OSN (VS OSN) koncem září 2004, tvrdil, že Afghánistán velmi potřebuje podobnou obnovu, jakou znamenal v části evropských států po II. světové válce Marshallův plán (1947-1951).⁴⁸⁷ Její přesnější návrh však už k projednání v Kongresu nepředložil.⁴⁸⁸

Autoři zahraničních projektů, které se v Afghánistánu zaměřovaly zvláště na pomoc v souvislosti se závažnými hospodářskými a správními nesnázemi, našli částečnou shodu až při setkání v Londýně v únoru 2006.⁴⁸⁹

S růstem vlivu USA, jež by mohl po zničení Talibanu ve Střední Asii nastat, nesouhlasily především Čína a Rusko. V lednu 2002 se na setkání Šanghajske organizace pro spolupráci dohodly na závěru, že by jim odchod armády USA z Afghánistánu bezprostředně po výhře nad al-Ka'idou a Talibanem, které zařadily na seznam nepřátel, přinesl všestranné výhody.⁴⁹⁰

Neafghánská součást spojeneckví proti al-Ka'idě a Talibanu sestávala převážně ze států NATO. Kromě USA se jednalo hlavně o Velkou Británii, Německo, Kanadu a o Austrálii. NATO jako společenství se ovšem začátku války v Afghánistánu na podzim 2001 neúčastnila, protože USA vyhodnotily využití zásady její společné obrany za stavu, když kteréhokoliv z jejích států postihne cizí útok, jako zcela nedostatečné.⁴⁹¹ Po střetu v Kosovu už nepokládaly NATO za tak jednotnou a vstřícnou, jak by samy potřebovaly. Založení příležitostného spojeneckví, jehož působnost by, na rozdíl od NATO, nesvazovala předem sestavená pravidla, považovaly za mnohem vhodnější program.⁴⁹²

Mezi státy, jež se války v Afghánistánu na podzim 2001 přímo zúčastnily na straně USA, se nenacházel žádný muslimský stát. Většina ze států s převahou obyvatelstva tohoto náboženství vyhraněnou ideologií al-Ka'idy zpravidla kritizovala, protože mnoho z nich bezprostředně ohrožovala.

---

⁴⁸⁶ In Sedra, Mark. *Finding Innovation in State-Building: Moving Beyond the Orthodox Liberal Model*. 2012, s. 47.

⁴⁸⁷ In Barry, Michael. *Kabul's Long Shadows. Historical Perspectives*. 2011, s. 27.

⁴⁸⁸ In Khan, Imtiaz Gul. *Afghanistan: Human Cost of Armed Conflict since the Soviet Invasion*. 2012, s. 219. Korb, Lawrence J. Wadhams, Caroline. Cookman, Colin. Duggan, Sean. *Sustainable Security in Afghanistan. Creating an Effective and Responsible Strategy for the Forgotten Front*. 2009, s. 10.

⁴⁸⁹ In Capstick, M. D. *The Civil-Military Effort in Afghanistan: A Strategic Perspective*. 2007, s. 4.

⁴⁹⁰ In Rashid, Ahmed. *Descent Into Chaos. The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan and Central Asia*. 2008, s. 167.

⁴⁹¹ In Walker, Joshua. *NATO's Litmus Test: Prioritizing Afghanistan*. 2006, s. 5.

⁴⁹² In Deighton, Anne. *The Eleventh of September and beyond: NATO*. 2002, s. 119, 123. Jackson, Richard. McDonald, Matt. *Constructivism, US foreign policy and the 'war on terror'*. 2009, s. 22.

Vyslání vlastních ozbrojených sil na pomoc nemuslimské velmoci, jež se dostala do střetu s jinou muslimskou vládou však označovaly za krajně nebezpečnou, navíc zároveň převážně nevýhodnou, a proto tedy jednoznačně nepřijatelnou politiku. Přejít k ní by totiž hrozil předpokládaným výrazným zesílením protivládních názorů anebo i začátkem odboje. Většina jejich obyvatelstva ostatně šíření politického vlivu USA v muslimském prostředí neschvalovala už před 11. zářím 2001.

Prvou misí proti-talibanských států se v říjnu 2001 stala „Trvalá svoboda“ (OEF). Její posláním vycházelo z jejich jednostranného rozhodnutí, nepotvrzeného OSN. K jejím nejvýznamnějším záměrům náleželo zatčení představitelů al-Ka’idy a ukončení moci Talibanu.

Po nezdařilém pokusu zastavit útok „Severního společenství“ a OEF odešla většina velitelů al-Ka’idy a Talibanu do Pákistánu. Často přesídlili do Federálně spravovaných kmenových oblastí, „agentur“ (FATAs) a také do Balúčistánu.⁴⁹³ Část Talibanu v Afghánistánu zůstala a pokračovala ve válce.⁴⁹⁴

Bush považoval al-Ka’idu, Taliban a jejich spojence za krajně závažnou hrozbu, a proto je na začátku února 2002 označil za nezákonné ozbrojené skupiny. Toto tvrzení souviselo s bezpečnostním a právním programem USA, který je hodnotil jako síly, na něž se nevztahuje ochrana, již by jinak poskytovala především III. ženevské konvence o postavení zajatých účastníků válek ze srpna 1949, a též jiné mezinárodní dohody.

Ve způsobu prosazování moci USA v zahraničí ovšem prezidentovo rozhodnutí žádný zvrat nepředstavovalo. Reagan se koncem ledna 1987 stejně zamítavě vymezil k možnosti souhlasu USA se závazností doplnění textu ženevské konvence z r. 1977, jež se stalo známé pod názvem protokol I. Podle jeho názoru totiž tento text přehnaně zvýhodňoval nepravidelné ozbrojené síly, a také skupiny, jež označovaly vlastní účast ve střetu za boj za národní osvobození.⁴⁹⁵ Většina senátorů s ním souhlasila. USA ho proto, navzdory předchozímu podpisu ze začátku prosince 1977, za závazný nepřijaly, přičemž tento stav stále trvá.⁴⁹⁶

Pákistán se po hrozbě od USA snažil dokazovat, že jeho dosavadní pomoc Talibanu už zcela skončila. V souvislosti s nasazením jejich armády v Afghánistánu proto vyhradil pro její potřeby své základny. Prohlásil též, že se jeho zpravodajství co možná nejvíce vynasnaží

---

⁴⁹³ In Dressler, Jeffrey. Counterinsurgency in Helmand. Progress and Remaining Challenges. 2011, s. 9-14.

⁴⁹⁴ In Daalder, Ivo H. Lindsay, James M. America unbound: the Bush revolution in foreign policy. 2005, s. 108-109.

⁴⁹⁵ In Reagan, Ronald W. Message to the Senate Transmitting a Protocol to the 1949 Geneva Conventions. 1987.

⁴⁹⁶ In Restad, Hilde Elias. The War on Terror from Bush to Obama: On Power and Path Dependency. 2012, s. 10.

vycházet politice USA v Afghánistánu vstříc.⁴⁹⁷ Souhlasil také s přelety armádních letadel USA nad vlastním územím. Na přání USA zatkl část protiamerických islamistů. Soustředoval se především na zadržení těch z nich, kteří se k jeho vládě vymezovali nepřátelsky a zároveň nepocházeli z Pákistánu ani z Afghánistánu.⁴⁹⁸

Pronásledování al-Ka'idy a Talibanu cizími ozbrojenými silami na svém území však neumožnil, protože by se tak porušila jeho svrchovanost a zesílila by nenávist nezanedbatelného množství Pákistánců proti OEF. Ti ostatně často kritizovali už předcházející politiku Pákistánu, a to nejen výhradně z období po 11. září 2001, jíž se snažil získat si USA, nebo kterou jako takovou hodnotili.⁴⁹⁹ Proti příchozím islamistům z Afghánistánu zřejmě nemohl účinně zasahovat také proto, že zatím dohlížel na FATAs jen dost okrajově.⁵⁰⁰

Tato nevýhoda, s níž se ostatně vyrovnávala už britská správa, pod jejíž moc současný Pákistán do srpna 1947 náležel, souvisela s tamním vysokohorským prostředím, a s malým hospodářským přínosem „agentur“.⁵⁰¹ Pákistán také varoval, že jejich obyvatelé většinou považují válku proti Talibanu za proti-islámskou, a proto pro ně nepřijatelnou, a že by na přítomnost jakékoliv cizí armády ve svém okolí odpověděli přechodem do odboje.⁵⁰²

OEF ovšem považovala al-Ka'idu a Taliban za tak nebezpečné síly, že se v prosinci 2001, a březnu a dubnu 2002, rozhodla nebrat na tyto pákistánské názory ohled, a zaútočila proti jejich sídlům ve FATAs.⁵⁰³ Pákistán tvrdil, že ho s tímto záměrem předběžně neseznámila, což pokládal za jednoznačně nepřijatelné.

USA však neovlivňovaly politiku Pákistánu k Afghánistánu jen hrozbami. Jejich předchozí výhrady k autoritářství pákistánského prezidenta gen. Parvize Mus'harrafa (2001-2008) totiž po 11. září 2001 z převážné části skončily. Zrušily také hospodářský postih, který zavedly v souvislosti s pákistánskými a indickými jadernými zkouškami z jara 1998. USA je vyhodnotily jako ohrožení bezpečnosti. Po oznámení o obratu ve vztahu k Afghánistánu dostal Pákistán od USA zvláštní peněžní pomoc. USA kromě toho odložily lhůtu úhrady jeho

---

⁴⁹⁷ In Collins, Liam. *United States Diplomacy with Pakistan Following 9/11. A Case Study in Coercive Diplomacy*. 2008, s. 6-7.

⁴⁹⁸ In Haqqani, Husain. *Pakistan: Between Mosque and Military. Introduction: Identity and Ideology*. 2005, s. 2.

⁴⁹⁹ In Ahrari, M. Ehsan. *Jihadi Groups, Nuclear Pakistan, and the New Great Game*. 2001, s. 11-12. Khan, Hidayat. *Pakistan's Contribution to Global War on Terror After 9/11*. 2013, s. 38.

⁵⁰⁰ In Mann, Zahid Nawaz. *The Nature of Insurgency in Afghanistan and the Regional Power Politics*. 2010, s. 18-20. Rosenau, William. "Irkome and Unpopular Duties". *Pakistan's Frontier Corps, Local Security Forces, and Counterinsurgency*. 2012, s. 4-10.

⁵⁰¹ In Ahmed, Akbar S. *Resistance and Control in Pakistan*. 2004, s. 31.

⁵⁰² In Rizwan, Amer. *South Asian Security Complex and Pakistan-United States Relations post 9/11*. 2010, s. 59-62. Wazir, M. Maqbool Khan. *Geopolitics of FATA After 9/11*. 2011, s. 60-62.

⁵⁰³ In Orakzi, Ali Mohammad Jan, and, Others. *Situation in FATA: Causes, Consequences and the Way Forward*. 2009.

dosavadních dluhů. Pákistán ovšem těchto zvýhodnění použil převážně v souvislosti s prosazováním vlastních záměrů, a zvláště pak se snahou co nejvíce snížit vliv Indie.⁵⁰⁴

Rozhodl se tak i tehdy, když USA označily takto vymezené programy za součásti politiky, která sleduje výhradně jen záměr zajišťovat postih proti protiamerickým teroristům.

OSN válce proti al-Ka'idě a Talibanu nebránila. Afghánskou svrchovanost podle ní nešlo neporušit, protože Taliban pomáhal mezinárodním teroristům a utiskoval ty z Afghánců, kteří s jeho vládou nesouhlasili. Jednohlasně schválená rezoluce RB OSN č. 1378 z listopadu 2001 vyzývala k postihu proti pachatelům útoků z 11. září 2001 a jejich pomocníkům. Zároveň ovšem varovala, aby nepřešel jen v pouhou pomstu. Potvrzovala také ochotu OSN pomáhat prozatímnímu afghánskému zřízení za předpokladu, že se jeho politika vynasnaží zohlednit zásady mezinárodního práva.

OSN dohlížela na sepsání dohody proti-talibanských afghánských politiků v prosinci 2001 v Bonnu. Vlivnou sílu mezi nimi představovali diktátoři, kteří v posledních dvou desetiletích získali moc nad částmi Afghánistánu (warlords).⁵⁰⁵ Rozšíření moci Talibanu ze druhé poloviny 90. let pro ně znamenalo nevýhodu v podobě výrazného snížení jejich samostatnosti.

Z bonnského jednání vzešlo vytvoření prozatímní správy (AIA), jejichž 30 hodnostářů by po příštích 6 měsících zajistilo vykonávání základního vládního poslání. Jejím nejvyšším představitelem, a ve shodě především s přáním USA, se stal Paštun Hamid Karza'i.⁵⁰⁶ AIA by pak předala pravomoci přechodné správě (TA), jež by působila po příští 2 roky. Potom se předpokládaly volby a sestavení vlády. Afghánistán by se stal ústředně ovládanou islámskou republikou s výraznou mocí prezidenta.

USA, Rusko, Irán a Indie s takovýmto programem pro Afghánistán souhlasily. Sjednocovalo je hlavně přání zabránit mezinárodním teroristům, zvláště pak al-Ka'idě, aby využívali Afghánistán jako úkryt. Bonnská dohoda se navíc jednoznačně přihlásila k účasti nejen na postihu těchto skupin, v jejichž kruzích se nacházelo mnoho osob jiného než afghánského původu, ale také na zásazích proti drogovému obchodu.

Pákistán nechtěl, aby Afghánistánu vládli výhradně politici původem ze „Severního společenství“. Tento jeho záměr zprvu částečně vycházel. Jejich pozdějšímu pronikání do nejvyšších státních úřadů, jež trvalo především do prezidentských voleb v prosinci 2004, kdy

---

⁵⁰⁴ In Wright, Lawrence. The Double Game. The Unintended Consequences of American Funding in Pakistan. 2011.

⁵⁰⁵ In Bellamy, Alex J. Williams, Paul. Griffin, Stuart. Understanding Peacekeeping. 2004, s. 193. Horák, Slavomír. Afghánistán rok po Tálíbanu. 2002, s. 27-28. Německé názvosloví označuje tyto vlivné Afghánce také jako „válečná knížata“ (die Kriegsfürste). In Warkotsch, Alexander. Die Zentralasienpolitik der Europäischen Union. 2006, s. 67.

⁵⁰⁶ In Polk, William R. Legitimation Crisis in Afghanistan. 2010.

obsadili místa ministrů obrany, školství, vnitra a zahraničí a ředitele zpravodajské služby, a mezi Paštuny stále způsobovalo výraznou nespokojenost, už ovšem zamezit nedokázal.

Účastníci zasedání se přihlásili k snaze zlepšit právní řád. Vycházel by z afghánských zvykových zákonů, avšak současně též z části zahraničních požadavků na demokratičtější uspořádání, a z islámského práva, šari'a. Text bonnské dohody už neobsahoval žádný další významnější předpoklad, že by afghánští politici, jež ji podepsali, sledovali záměr prosadit demokracii, a to nezávisle na jejím přesnějším vymezení. Vyhlášení ústavy, pro jejíž přípravu se vyhradilo následujících 18 měsíců, by předcházelo projednání její předlohy, která vycházela z ústavy z r. 1964, v radě starších (Loya Dz'irga).⁵⁰⁷

Na rozdíl od části předešlých afghánských nejvyšších zákonů nezavedla ústava z ledna 2004 úřad předsedy vlády. Její autoři vysvětlovali, že se tak rozhodli proto, aby předešli neshodám mezi prezidentem a hlavou vlády, které pokládali za nanejvýše nebezpečné.⁵⁰⁸

Prezidentem a viceprezidenty se mohli stát vždy jen muslimové, jejichž otec a matka byli afghánského původu. Islám se stal státním náboženstvím, jež ovlivňovalo také povahu zákonů a vyučovacích osnov. Články ústavy označené jako islámské, jejichž jednoznačný seznam však zatím scházel, získaly postavení nezrušitelného zákona. Také jakákoliv jejich pozdější úprava se zcela zakazovala.⁵⁰⁹

USA předpokládaly, že by po rozvratu moci Talibanu z konce r. 2001 mohlo následovat rozdělení Afghánistánu na základu kmenové anebo národní příslušnosti obyvatelstva na menší části, které by zřejmě provázelo násilí. Většina afghánských politiků si však, i když mnohdy jistě jen krátkodobě, přála mír, aby si mohla zajistit výhody, které jí právě ukončení vlády Talibanu přineslo. Souhlasili tedy i s na první pohled významným rozsahem vládní pravomoci.⁵¹⁰ O doklad jejich jednoznačné vstřícnosti k vládě ovšem rozhodně nešlo.

Začátkem prosince 2001 představil Karza'i návrh míru s Talibanem. Předpokládal, že nezanedbatelná část Afghánců stále tomuto seskupení straní, a že tedy zapotřebí snažit se o zajištění vnitropolitického vyrovnání nejlépe prostřednictvím dohody. Tento jeho záměr se však neprosadil. Velení „Severního spojení“ a USA s ním totiž zásadně nesouhlasily. Ministr obrany USA Donald Henry Rumsfeld (1975-1977, 2001-2006) navíc Karza'iho varoval, že když se ho nevzdá, pomoc USA Afghánistánu skončí.⁵¹¹

---

⁵⁰⁷ In Khalilzad, Zalmay. *Lessons from Afghanistan and Iraq*. 2010, s. 44.

⁵⁰⁸ In Brahimi, Lakhdar. Pickering, Thomas R. *Afghanistan Negotiating Peace. The Report of The Century Foundation International Task Force on Afghanistan in Its Regional and Multilateral Dimensions*. 2011, s. 31-33.

⁵⁰⁹ In *The Constitution of Afghanistan*. 2004, s. 4, 17, 39.

⁵¹⁰ In Barfield, Thomas. *Afghanistan's Ethnic Puzzle: Decentralizing Power Before the U.S. Withdrawal*. 2011, s. 54-55.

⁵¹¹ In Muñoz, Arturo. *A Long-Overdue Adaptation to the Afghan Environment*. 2011, s. 29-30.

Bonnská dohoda usilovala o zachování spojení Afghánistánu s OSN. Zásady tohoto vztahu vycházely v první řadě z textu rezoluce RB OSN č. 1378, ale také z obsahu jejich pozdějších význačných rezolucí, které by souvisely s postavením tohoto státu. Za hlavní oblasti pomoci OSN označila výcvik afghánské armády a policie, odstraňování válečných škod a dozor na bezpečnost v Kábulu a v jeho nejužším okolí, ovšem s možností pozdějšího rozšíření. Afghánské skupiny, které se k ní zavázaly, zveřejnily záměr odvolat z tohoto území ozbrojené síly. Osnova posláni mise Mezinárodních bezpečnostních pomocných sil v Afghánistánu (ISAF), zaměřené právě na ostrahu těchto míst, se nacházela v rezoluci RB OSN č. 1386 z prosince 2001. Její velení se mezi účastníckými státy střídalo po 6ti měsících.⁵¹² Jejich vlády se pro toto vyslání ozbrojených sil do zahraničí rozhodly zpravidla po hodnocení, podle něhož by přetrvávání dosavadního stavu Afghánistánu významně ohrožovalo rovněž je.⁵¹³

Bush zprvu pokládal za vhodné spojit ISAF, která přišla do Afghánistánu na základě předchozího požádání AIA, s OEF, protože výrazná náročnost nasazení druhé z nich vyšla brzy najevo. Velká Británie, Německo a Francie však pochybovaly, že by i pak ISAF zůstala misí pověřenou jen dohledem na mír. Proto Bushovu představu neschválily.⁵¹⁴

OSN pokračovala v programu proti al-Ka'idě a Talibanu rezolucí RB č. 1390 z ledna 2002, která zakazovala prodávat oběma těmto skupinám zbraně a vyzývala, aby jim všechny státy znemožnily využít peníze, jež si předtím na jejich území ukládaly.

Pomoc OSN v Afghánistánu zprostředkovávala hlavně její mise, jejíž vymezení vycházelo z rezoluce RB č. 1401 z konce března 2002 (UNAMA). Pověřenec generálního tajemníka OSN pro Afghánistán (1997-1999, 2001-2004) a Irák (1997-1998) a někdejší alžírský ministr zahraničí (1991-1993) Lakhdar Brahimi prosazoval snížení rozsahu jejího přímého působení. Za výhodnější totiž považoval přerozdělování prostředků pro poválečnou obnovu mezi afghánské úřady a nevládní společnosti, které by následně zajišťovaly část obnovných projektů samy. Chtěl tak zabránit přechodu ke stavu, kdy by OSN čekalo převzetí zajišťování většiny ze součástí státního poslání, protože by ji zřejmě všestranně zatěžovalo.⁵¹⁵

V OSN se nenacházela shoda, potřebná k vyslání vlastní vojenské mise. USA by ostatně jednání o jejím vyslání zřejmě zablokovaly. Takovéto nasazení zahraničních ozbrojených sil by podle nich pouze nemístně ztěžovalo působnost OEF.

---

⁵¹² In Maloney, Sean M. The International Security Assistance Force: The Origins of a Stabilization Force. 2003, s. 9.

⁵¹³ In Schwarz, Rolf. Preventing State Failure: A Proposed Agenda for NATO. 2010, s. 180.

⁵¹⁴ In D'Souza, Shantie Mariet. Special Feature. NATO in Afghanistan: Fault lines in the transatlantic alliance? 2009.

⁵¹⁵ In Jones, Seth G. in the Graveyard of Empires. America's War in Afghanistan. 2010, s. 118.

Většina vládní pomoci Afghánistánu přicházela z nejvýznamnějších států NATO a kromě nich z Číny, Indie, Iránu a Japonska.⁵¹⁶ USA řídily hlavně zakládání jeho armády. Účastnily se též sestavování textu afghánské ústavy. Velká Británie a zčásti též Rusko se zaměřily na tvorbu protidrogového programu. Německo se zprvu soustředilo na výcvik policie. Itálie ovlivňovala především zavádění právního řádu. Japonsko sestavilo projekt pro odzbrojení nevládních bojových sil a pro přechod jejich představitelů k nebojovému životu.⁵¹⁷

Náklady spojené s jeho provozem nesla OSN. Šlo-li o získávání osobních zbraní, pak nemohl přinést žádné zásadnější zlepšení. Většina jejich uživatelů je totiž považována za jediný prostředek k zajištění své bezpečnosti. Odzbrojovací program proto často hodnotili pouze jako zásadní ohrožení svého dosavadního postavení.

Čína se stala vlivným poskytovatelem peněz potřebných pro činnost OSN v Afghánistánu. Taliban označovala za spojence ujugurských nacionalistů. Ti se snažili o odtržení její provincie Xinjiang, aby se z ní následně stal jejich stát.⁵¹⁸

Čína dostala v Afghánistánu souhlas s těžbou měděné rudy, která zde až do r. 2009 představovala nejrozsáhlejší zahraniční podnikatelský záměr. Zajímala se také o naleziště uranové a železné rudy. Tvrdila, že se účastní jen mezinárodních vojenských misí, jež dohlíží na zachování míru. ISAF a OEF tak zřejmě nehodnotila, protože se jich nezúčastnila.⁵¹⁹ Snažila se zabránit růstu vlivu Indie v Afghánistánu.

Indie a Irán působily ve výstavbě cest. Indická pomoc obsahovala také provoz zdravotních služeb, zřizování vodních elektráren a rozšiřování telefonního a rozhlasového pokrytí.⁵²⁰ Dohoda z listopadu 2011 obsahovala též indický projekt, jež se zaměřoval na zlepšování připravenosti afghánských ozbrojených sil.⁵²¹ Irán snížil pro dovoz z Afghánistánu clo. Jeho politika v Afghánistánu zvýhodňovala část šiitských skupin, zvláště Chazarů. Jejich vycházení vstříc zahraničním záměrům Iránu navazovalo na vztahy v 90. letech.⁵²²

Spojenectví Afghánistánu a Iránu na vládní úrovni vzniklo až po vytvoření afghánské prozatímní vlády. Iránská pomoc v Afghánistánu se rozrostla o projekty v provincii Hera't, která hraničí s Iránem a většina jejíchž obyvatel mluví persky. Irán zde sledoval záměr co

---

⁵¹⁶ In Ridge, Mian. Q & A: Who else could help in Afghanistan? The US and Europe play a leading role in working for Afghanistan's stability. Can the interests of China, India, Iran Pakistan and Russia also aid in the nation's success? 2010.

⁵¹⁷ In Jones, Seth G. Counterinsurgency in Afghanistan. 2008, s. 29-30.

⁵¹⁸ Clarke, Michael. China's „War on Terror” in Xinjiang: Human Security and the Causes of Violent Uighur Separatism. 2008, s. 271, 293.

⁵¹⁹ In Wines, Michael. Uneasy Engagement. China Willing to Spend Big on Afghan Commerce. 2009.

⁵²⁰ In Pant, Harsh V. India's Changing Afghanistan Policy: Regional and Global Implications. 2012, s. 7-10.

⁵²¹ In Stapleton, Barbara J. Beating a Retreat. Prospects for the Transition Process in Afghanistan. 2012, s. 12.

⁵²² In Morini, Daryl. A Diplomatic Surge in Afghanistan 2011-14. 2010, s. 85.

nejvíce bránit pašování drog na své území.⁵²³ Širší souvislosti jeho pohraniční politiky ostatně vycházejí také z postavení Hera'tu v předchozí historii. Persie, přímý předchůdce Iránu, totiž tuto oblast až do r. 1857 pokládala za svou součást.⁵²⁴

Irán a Rusko hodnotily indický záměr zvýšit si moc v Afghánistánu mnohem příznivěji, než tamní setrvávání armádních misí USA. Indie se nacházela ve skupině významných dovozců ruských zbraní a nevysílala ozbrojené síly na území, která Rusko považovalo za součásti okruhu, kde by jeho vliv jednoznačně převažoval.⁵²⁵

Od jara 2003 se USA a Velká Británie soustředily především na válku proti Iráku, a o to méně pozornosti tedy mohly vyhrazovat působnosti misí v Afghánistánu.⁵²⁶ Mezi autory jejich afghánské politiky převládaly od podzimu 2001 do konce r. 2004 úvahy, že se všestranný stav zdejšího prostředí od konce emirátu Talibanu zásadně zlepšil, což pokračuje, a že většina Afghánců zastává provládní názory, anebo se přinejmenším k AIA a k TA nevymezuje nepřátelsky. Průběh prezidentských voleb z r. 2004, v nichž Karza'i zvítězil, rovněž zapůsobil převážně právě jako potvrzení tohoto, v zásadě dost příznivého, hodnocení.⁵²⁷

V srpnu 2003 převzala velení ISAF NATO. V říjnu tohoto roku rozšířila ISAF dohled o oblasti v severním Afghánistánu. Velitelé Talibanu, kteří se přestěhovali do Pákistánu, se už ujistili, že jeho vláda rozhodně OEF nepomáhá v míře, kterou předtím předpokládali. Začali tedy pákistánské pohraničí více využívat k přípravě útoků v Afghánistánu, k nimž zpočátku docházelo hlavně v Kandaháru a v Helmandu.

Nezanedbatelné množství tamních Paštunů totiž významnou část ideologie Talibanu schvalovalo. Zahrnovala řadu hodnot, k nimž se sami hlásili. Taliban se navíc mnohdy snažil vysvětlovat, že jeho příští působnost už přestane provázet nesnášenlivost, jakou se jeho předchozí vláda vyznačovala. Tvrdil, že jeho útoky míří výhradně jen proti zahraničním misím, vládě, jejím příznivcům a těm z Afghánců, kteří zpochybňovali jeho představu o uspořádání společnosti.

Kandahár a Helmand se r. 1880-1881 staly místy závěru války proti Velké Británii.⁵²⁸ Mnozí zdejší Paštuni proto zastávali názor, že zapotřebí vyrovnat se odkazu jejich

---

⁵²³ In Koepke, Bruce. *Iran's Policy on Afghanistan: The Evolution of Strategic Pragmatism*. 2013, s. 10-13.

⁵²⁴ In Aymar, Gulden. *Afghanistan as a Bridge*. 2010, s. 9-10.

⁵²⁵ In Hanif, Melanie. *Indian Involvement in Afghanistan: Stepping Stone or Stumbling Block to Regional Hegemony?* 2009, s. 21-22.

⁵²⁶ In McNamara, Thomas E. "National Security: Terrorism and Violent Regime Change". 2013. Waldman, Matt. *The aid Afghanistan really needs*. 2009.

⁵²⁷ In Collins, Joseph J. *Assesing the United States in Afghanistan: The Record and the Range of Choice*. 2011, s. 120.

⁵²⁸ In Ferris, John. *Invading Afghanistan 1838-2006: Politics and Pacification*. 2006, s. 8-10.

předchůdců, kteří se jí zúčastnili.⁵²⁹ Přítomnost cizí nemuslimské armády v Afghánistánu pro ně už sama o sobě znamenala silnou výzvu k odboji.

Afghánci přecházeli na stranu Talibanu také pod vlivem častého zneužívání moci vládními úřady. Část z nich se k němu přidávala proto, aby se ISAF a OEF pomstili za smrt někoho z rodiny, z příbuzenstva anebo z jiného nejužšího okolí, k níž došlo v souvislosti s nasazením jejich vojáků. Mnoho obyvatel Kandaháru si také stěžovalo, že činnost právě těchto misí těžce poškozuje jejich hospodářství.

K rozšiřování vlivu Talibanu dost napomáhal i způsob, jakým se od r. 2002 prosazoval protidrogový program, zajišťovaný za pomoci Úřadu OSN pro boj proti drogovému obchodu (UNODC), Světové banky (WB) a NATO. Jeho zavádění výrazně snižovalo příjmy mnoha obyvatel.⁵³⁰ Postih obchodu s drogami narážel na neshody mezi USA a většinou ostatních států NATO a Afghánistánem, které popisovaly protidrogovou politiku USA jako až příliš vyhraněnou. Kritizovaly zvláště záměr USA zničit maková pole, využívaná pro výrobu opia, leteckým chemickým postřikem.⁵³¹ Nasazení této technologie si přáli zvláště Bush, a také velvyslanec USA v Afghánistánu William Braucher Wood (2007-2009).⁵³² Karza'i varoval, že by toto rozhodnutí mohlo rychle způsobit rozšíření protivládních útoků.

Taliban naopak po r. 2001 výrobu drog pro vývoz obhajoval, protože mu přinášela významný zisk. V Helmandu, Kandaháru⁵³³ a Uruzganu vyhrožoval obyvatelům smrtí, když nezačnou sít právě mák.⁵³⁴

USA se pokusily zaútočit proti postavení Talibanu v Helmandu a Kandaháru také prostřednictvím přednostního poskytování rozvojové pomoci. Zvláštní zvýhodnění se vztahovalo na Paštuny ze seskupení Durrani, odkud pochází Karza'i. U ostatních Afghánců však brzy způsobilo velkou závist a sílu Talibanu narušilo mnohem méně, než jak si jeho architekti představovali.

Většina ze sil islamistického odboje proti afghánské vládě a zahraničním misím, jež nenáležely k Talibanu, pokračovala ve své činnosti především na východě Afghánistánu.⁵³⁵

---

⁵²⁹ In Wagner, Erich. "The Bones of the British Lying in Maiwand Are Lonely": A Victorian Battle and Its Continuing Impact on Afghan Memory. 2012, s. 35-42.

⁵³⁰ In Waldman, Matt. Meeting Afghan needs. 2008.

⁵³¹ In Jalali, Ali A. Afghanistan: Regaining Momentum. 2007-2008, s. 12-13.

⁵³² In Irwin, Lewis G. Disjointed Way, Disunified Means: Learning from America's Struggle to Build an Afghan Nation. 2012, s. 113.

⁵³³ R. 2008 se těžiště výroby afghánské opia nacházela převážně právě v těchto dvou provinciích. In Peters, Gretchen. Seeds of Terror. How Heroin is Bankrolling the Taliban and al Qaeda. 2009, s. xviii.

⁵³⁴ In Kilcullen, David. The Accidental Guerrilla. Fighting Small Wars In The Midst Of A Big One. 2009, s. 58-59.

⁵³⁵ In Jones, Seth G. The Long Shadow of 9/11. America's Response to Terrorism. 2011, s. 39-40.

Jednalo se hlavně o skupinu řízenou rodinou Haqqani a o Hizb-e-Islami.⁵³⁶ Jiné, především později přišlé Lash'kar-e-Taiba a Tehrik-i-Taliban (TTP), nazývaná též „pákistánský Taliban“, se sem přemístily z Pákistánu.⁵³⁷ Afghánský Taliban s nimi příležitostně uzavíral spojení. Vyžadoval, aby zachovaly věrnost jeho veliteli, mulláhovi Muhammadu Omarovi, který se nacházel v Pákistánu.

Na jaře 2006 Taliban zveřejnil souhrn základních bodů své ideologie. Označil se za politickou stranu, Paštuny popisoval jako svůj národ a setí máku pak jako nejvýznamnější zdroj příjmu afghánského hospodářství. Prosazoval, aby se z Afghánistánu stal emirát ovládaný jeho představiteli. Zákony by zde vycházely z šari'a. Přesněji však z jeho výkladu zprostředkovaného výhradně Talibanem.

Vzhledem k silnému nárůstu odboje Talibanu mezi r. 2005-2007 nezbylo než dohled ISAF v Afghánistánu rozšířit. V říjnu 2006 tak dostala pověření k ostraze všech afghánských provincií.⁵³⁸ Rezoluce RB OSN č. 1776 ze září 2007 přiřadila k její působnosti výcvik afghánské armády a policie, pronásledování drogového obchodu a pomoc afghánským soudům.

Od r. 2006 však ISAF a OEF postihovaly mnohem vyšší ztráty, než v předchozích letech. Obyvatelé států, jež tyto mise zajišťovaly, také stále častěji pochybovali o jejich přínosu pro bezpečnost.⁵³⁹ Zpochybnily ho zvláště útoky sebevražedné skupiny v Londýně v červenci 2005. Jejich pachatelé prohlásili, že se tak chtějí pomstít Velké Británii za její spojení s USA ve střetech v Afghánistánu a v Iráku.⁵⁴⁰ Především USA a Velká Británie pak kritizovaly jiné státy, jež se zúčastňovaly afghánských misí, že tomuto nasazení nepřikládají dostatečný význam, a hlavně, že nechtějí navyšovat stav svých jednotek a pomáhat na nejnebezpečnějších úsecích.⁵⁴¹

V období od 11. září 2001 zatím vlastní území USA nezasáhla žádná teroristická hrozba, jež by zavinila škody, jejichž rozsah by se vyrovnal těm, které zde způsobila Al-Ka'ida. Množství protiamerických teroristických útoků se však v této době výrazně zvýšilo.⁵⁴²

---

⁵³⁶ In Siddique, Qandeel. Pakistan's Future Policy Towards Afghanistan. A Look at the Strategic Depth, Militant Movements and the Role of India and the US. 2011, s. 20, 30.

⁵³⁷ In Qazi, Shehzad H. The Neo-Taliban, Counterinsurgency & the American Endgame in Afghanistan. 2011, s. 7-8.

⁵³⁸ In Farrell, Theo. Testing Times: NATO War-Making in Afghanistan and Beyond. 2011, s. 118.

⁵³⁹ In Rayment, Sean. General Sir David Richards: 'We can't afford to lose the war in Afghanistan'. The new army chief tells Sean Rayment why he is prepared for the "drumbeat of casualties" in Afghanistan. 2009.

⁵⁴⁰ In Eichler, Jan. Hrozba globálního terorismu a její vyhodnocování. 2006, s. 24-27.

⁵⁴¹ In Brattberg, Erik. Europe, Afghanistan and the Transatlantic Relationship After 2014. 2013, s. 4-12. Kaplan, Robert D. Let's Go, Europe. In Afghanistan, NATO Countries Are Stingy With Their Soldiers-But the U. S. Can't Give Up On Their Support. 2009.

⁵⁴² In Pape, Robert A. The End of Fear, the Beginning of Understanding. 2011.

Činnost OEF brzdilo malé množství jejích pozemních sil. OEF se snažila vyrovnat tento nedostatek zvýšeným nasazováním bezpilotních letadel. Využívalo se jich zvláště k průzkumu a útokům proti velitelům nepřátel.⁵⁴³

S takovou taktikou ovšem zároveň souviselo rozšiřování velké nenávisti mezi Afghánci a Pákistánci z FATAs, kde také zasahovaly, protože nálety způsobovaly smrt mnoha z nich.⁵⁴⁴ Začátkem r. 2007 proto Karza'i tento program kritizoval. Jeho nespokojenost se vztahovala také na dosavadní stav spojení afghánské armády s ISAF a s OEF. Podle něj totiž za zde vzniklé chyby zodpovídaly především jejich jednotky. Pákistánští politici a armádní velení mnohdy označovali letecké útoky ve FATAs jako nemístné porušování pákistánské svrchovanosti, jež navíc bezpečnost rozhodně nezvýší, zato však výrazně poslouží šíření vlivu protivládních islamistů.⁵⁴⁵

Uchazeč o prezidentství USA, demokrat Barack Hussein Obama II., uvažoval v říjnu 2008 o potřebě rozsáhlejšího spojení s Pákistánem proti al-Ka'idě a Talibanu. V tomto názoru vytrval i po příchodu do prezidentského úřadu v lednu 2009. Pákistán se s jeho představou shodoval zvláště tehdy, když šlo o TTP, anebo o paňdžábský Taliban,⁵⁴⁶ a částečně též ve vztahu k jiným tamním skupinám krajních islamistů, především pak k Tehrik-e-Taliban Mohmand, Nifaz-e-Shariat-e-Mohammadi a Lash'kar-e-Islam, protože se jednalo o společné nepřátele obou států.⁵⁴⁷ Neztotožnil se ale už s politikou USA k afghánskému Talibanu, k seskupení řízené rodem Haqqani a k Hizb-e-Islami.⁵⁴⁸ Všechny tyto skupiny naopak pokládal za převážně užitečnou protiváhu „Severního spojení“, jemuž pomáhala Indie.

USA se tento jeho náhled snažily překonat navýšením pomoci, což však požadovaný obrat nepřineslo. Pákistán si stále často stěžoval, že USA jeho záměry víceméně přehlížejí, zato ovšem Indii vycházejí vstříc mnohem výrazněji. Podle jeho hodnocení se také politika afghánských vlád od převratu proti Talibanu z r. 2001 vyznačovala obsahem, který jednostranně zvýhodňoval právě Indii.

Indie tato tvrzení zpravidla zpochybňuje. Vychází z představy, že by se stav Afghánistánu mohl zlepšit jen po uzavření míru mezi ní a Pákistánem. Předpokládá, že takovýto zásadní

---

⁵⁴³ In Rudolf, Peter. War Weariness and Change in Strategy in US Policy on Afghanistan. 2011, s. 3.

⁵⁴⁴ In Londoño, Ernesto. Drones cause 'growing hatred of America', bipartisan Senate panel told. 2013. Siddiq, Ayesha. Pakistan's Counterterrorism Strategy: Separating Friends from Enemies. 2011, s. 158.

⁵⁴⁵ In Khan, Akbar Nasir. The US' Policy of Targeted Killings by Drones in Pakistan. 2011, s. 25-32.

⁵⁴⁶ In Siddiq, Ayesha. Punjab and Sindh: expanding frontiers of Jihadism. 2012, s. 53-54.

⁵⁴⁷ In Tellis, Ashley J. Gambling on Reconciliation to Save a Transition. Perils and Possibilities in Afghanistan. 2011, s. 13-14.

⁵⁴⁸ In Khan, Amina. President Barack Obama's Policy on Afghanistan. 2009, s. 3-5.

obrat by v jejich vztazích nastal až po ukončení střetu v Kašmíru.⁵⁴⁹ Za jeho hlavní zábrany většinou označuje silný vliv velení armády a tajných služeb nejen na pákistánskou zahraniční politiku,⁵⁵⁰ ale též na tamní státní ideologii o sobě samé.⁵⁵¹ Mnohá indická hodnocení Pákistánu ostatně obsahují náhled, podle kterého znamená jeho nepřátelství k Indii i jeden z mála způsobů, jejichž prostřednictvím si zde lze zajistit alespoň tu nejzákladnější míru vnitropolitické shody.⁵⁵²

Kritika pákistánského poměru k Afghánistánu, a především pak její část původem z USA, zastávala mnohdy názor, že zapotřebí, aby USA začaly Pákistán hmotně zvýhodňovat až tehdy, když věrohodně dokáže, že stojí na jejich straně, ale rozhodně nikdy dříve. Její šířitelé zpravidla též tvrdili, že by přechod k této politice nastal jen po krajním nátlaku, protože nejvlivnější pákistánští představitelé by se takto nerozhodli, jestliže by se využívalo mírnějších prostředků.⁵⁵³ USA však k této taktice scházela potřebná moc, což si ovšem většina tamních příznivců rozsáhlého nasazení jednostranné síly jakožto součásti zahraniční politiky rozhodně nepřiznávala.

V červnu 2007 převzala EU posláním německého programu pro pomoc afghánské policii, jehož činnost dosud závažně znesnadňoval nedostatek peněz pro provoz, a nahradila ho vlastním projektem (EUPOL). USA vznášely k jeho rozvrhu časté výhrady. Zpravidla ho obviňovaly, že se přespříliš málo soustřeďoval na zlepšování schopnosti policie účastnit se nasazení proti Talibanu.⁵⁵⁴ Kromě toho rovněž tvrdily, že se jejich pomoc afghánské policii, která se od listopadu 2008 stala součástí působnosti OEF, zaměřovala na odstraňování právě těchto nesnází mnohem výrazněji.

Po rozšíření moci Talibanu mezi r. 2005-2007 se Karza'i stále častěji střetával s obviněními od většiny Paštunů, že přenechává příliš mocenského prostoru jiným afghánským národům, mezi nimiž sílila nespokojenost s vlivem Paštunů, který hodnotily jako přehnaně velký. Mnoho Afghánců nezávisle na původu si stěžovalo na moc Karza'iho příbuzných, přičemž zastávali názor, že tato skupina jednoznačně zneužívá svého postavení.

---

⁵⁴⁹ In Chandra, Vishal. *Afghanistan. Likely Scenarios and India's Options*. 2012, s. 14-15. Kinzer, Stephen. *Focus on Kashmir*. In order to achieve peace along the Afghanistan-Pakistan border, the US should help resolve the dispute over Kashmir. 2008.

⁵⁵⁰ In Behuria, Ashok K. Sareen, Sushant. *Pakistan. Chronic Instability and India's Options*. 2012, s. 182.

⁵⁵¹ In Ahmed, Ali. *Reconciling Doctrines: Prerequisite for Peace in South Asia*. 2010, s. 47.

⁵⁵² In Kapur, S. Paul. Ganguly, Sumit. *The Jihad Paradox: Pakistan and Islamist Militancy in South Asia*. 2012, s. 114.

⁵⁵³ In Kaplan, Robert D. Kaplan, Stephen S. *America Primed*. 2011.

⁵⁵⁴ In Eight Report from the Foreign Affairs Committee. Session 2008-09. *Global Security: Afghanistan and Pakistan*. Response of the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs. 2009., s. 8.

Karza'ího afghánští spojenci mnohdy pocházeli z okruhu bývalých i současných warlords. Zastánci demokratizace Afghánistánu pokládali tuto jeho politiku za závažnou hrozbu své snaze.⁵⁵⁵

Afghánské prezidentské volby z r. 2009 poznamenala převážně Karza'ího snaha vyhrát bez ohledu na povahu využitých prostředků. Zvláště pozorovatelská skupina EU (EUOM) a nevládní Společnost pro svobodné a čestné volby v Afghánistánu (FEFA) vystavily jejich pořádání jednostranně nepříznivá hodnocení. Podle jejich průzkumu ho narušily především podvody, jejichž pachatelé se takto snažili zařídit, aby Karza'í zvítězil už v prvním kole. Avšak Karza'ího nejvlivnější vyzyvatel, bývalý představitel „Severního společenství“ a pozdější ministr zahraničí (2001-2005) Abdullah Abdullah tvrdil, že by Karza'í mohl vyhrát popsáním způsobem výhradně za prostřednictví rozsáhlého hrubého porušování zákona.

Karza'í sice získal v prvním kole mnohem více hlasů, než kdokoli z ostatních uchazečů o prezidentství, po vyřazení jejich nezákonně zajištěné části by však už přišel o nadpoloviční většinu potřebnou k vítězství. Abdullah, který obsadil druhé místo, se však z účasti v příštím kole stáhl. Rozhodl se tak proto, že nevěřil, že by se zase neopakovaly nesrovnalosti, jež by zvýhodňovaly Karza'ího. Druhé kolo se ovšem už nekonalo nikdy. Karza'í v této souvislosti vysvětloval, že i jen pouhý závěr prvé části voleb už sám o sobě znamená jeho nezpochybnitelnou výhru. Snahu skupiny opozičních poslanců zamezit obsazení ministerstev jeho spojenci obešel za pomoci zvláštního prezidentského výnosu, jež mu pro jeho záměr poskytl široký prostor.⁵⁵⁶

Prezidentské volby z r. 2009 se od předešlých lišily také rozdělením jejich zajištění. Většinu jeho položek tehdy obstarávaly afghánské úřady. Rozsah zahraniční účasti se ve srovnání s předchozími výrazně snížil. UNAMA se postavila zcela na Karza'ího stranu. Zprávy o protizákonném ovlivňování voleb se snažila vyvracet. Mnoho Afghánců to považovalo za nezvratný doklad jejího jednoznačného společenství s Karza'im. Její tvrzení o nestrannosti na ně zpravidla nepůsobila věrohodně.

Náměstek zvláštního pověřence OSN Peter Woodard Galbraith (2009) otevřeně popisoval činnost bezprostředního nadřízeného, zvláštního pověřence OSN pro Afghánistán a zároveň také nejvyššího představitele UNAMA Kaie Aageho Eideho (2008-2010), jako příklad vyhraněného stranění Karza'imu. Eide potom toto obvinění zpochybňoval. Zveřejnění jejich

---

⁵⁵⁵ In Martin, Philip. *Intervening for Peace? Dilemma's of Liberal Internationalism and Democratic Reconstruction in Afghanistan*. 2011, s. 9-10.

⁵⁵⁶ MacKenzie, Jean. Kabuki in Kabul. Wait, did Hamid Karzai actually want the Afghan parliament to reject his cabinet? 2010.

neshody poškodilo postavení UNAMA. OSN se následně rozhodla Galbraitha z Afghánistánu odvolat.⁵⁵⁷

USA a NATO s Karza'ího zásahy do prezidentských voleb nesouhlasily. Ostatní afghánští politici však vycházeli jejich představám vstříc ještě méně. Abdullah pocházel ze smíšené paštunsko-tádžické rodiny, což by mohlo Paštuny odrazovat. Třetí z řady nejvýznamnějších uchazečů o prezidentství, Ramazan Bash'ardo'st, už nepřicházel jako Chazar, a tedy představitel méně vlivné menšiny, v úvahu. Karza'ího proto stále považovaly za nepostradatelného.⁵⁵⁸

Toto hodnocení v zásadě přetrvalo i po jeho přiznání, zveřejněném na podzim 2010, že dostává peněžní pomoc od Iránu, jež provozuje jednoznačně protiamerickou politiku. Irán ovšem mohl rozšiřovat vliv na politiku afghánské vlády i mnohem vyhraněnějšími způsoby. Mezi nimi se nacházelo především využití hrozby vyhnání Afghánců, kteří se přestěhovali na jeho území, aby se tak zachránili před násilím, jež postihovalo vztahy skupin odlišného původu, politického vymezení a náboženství v místech jejich předchozího pobytu.⁵⁵⁹

Karza'í obviňoval USA a EU, že se při posledních prezidentských volbách snažily zvýhodňovat Abdullaha. Častěji než v předchozích letech kritizoval také způsob poskytování pomoci z USA. Podle jeho názoru mohla za její rozsáhlé znehodnocování převážně nehospodárnost jejích programů. Také tvrdil, že mu USA nezasílaly o svých záměrech se vztahem k Afghánistánu předběžné zprávy, ale seznamovaly ho s nimi zpravidla až tehdy, když už je prosazovaly.⁵⁶⁰ Zřejmě tak chtěl Afgháncům dokázat, že se rozhodně nestal bezvýhradným spojencem USA, a že na prvním místě naopak obhájí postavení Afghánistánu.

Koncem r. 2009 se USA pokusily odvrátit část Talibanu od odboje prostřednictvím návrhu, který by obsahoval především poskytnutí hmotného vyrovnání těm, kdo by se rozhodli pro ukončení dosavadního nepřátelství. Karza'í tento program schvaloval. O uzavření míru nejen s Talibanem, ale také s Hizb-e-Islami se ostatně v předchozích letech sám snažil, což ovšem vždy skončilo zcela nezdařile.⁵⁶¹ Zastával názor, že netřeba trvat na jiných zásadách, než pouze na konci spojení Talibanu s al-Ka'idou, a samozřejmě na jeho přechodu

---

⁵⁵⁷ In Oppel, Richard A., Jr. MacFarquhar, Neil. *After Clash Over Afghan Election, U.N. Fires a Diplomat*. 2009.

⁵⁵⁸ In Hippler, Jochen. *Versöhnung und Reintegration: Mittel zum Frieden mit den Taliban?* 2011, s. 19.

⁵⁵⁹ In Hart, Michael. *West's Afghan Hopes Collide with Reality*. 2012.

⁵⁶⁰ In Rashid, Ahmed. *How Obama Lost Karzai. The Road out of Afghanistan runs through two Presidents who just don't get along*. 2011.

⁵⁶¹ In Jalali, Ali A. *Winning in Afghanistan*. 2009, s. 17. Sheikh, Mona Kanwal. *Where are we now? Reintegration, reconciliation and negotiation with the Taliban*. 2013, s. 8-9.

k nenásilné politice. Velká Británie, Německo a Japonsko tvrdily, že převezmou část úhrady s ním spojených nákladů.⁵⁶²

Mírový záměr však i tentokrát vyšel naprázdno. Ideologicky vyhraněné křídlo Talibanu by jeho obsah bezpochyby pokládalo za zcela nepřijatelný vždy, tedy i v období nejhlubšího poklesu moci této skupiny na konci r. 2001. Ti, kdo se k Talibanu připojili na základě předpokladu hmotného zisku, pak mnohdy hodnotili předložený projekt jako pouze nedostatečně přínosný, a proto také naprosto nevýhodný.⁵⁶³ Jedinou významnější skupinou, která začala zvažovat uzavření míru s afghánskou vládou, se zatím stala Hizb-e-Islami.⁵⁶⁴

Velení Talibanu prohlásilo, že uzavřít mír lze jen po odchodu všech cizích armád z Afghánistánu a povýšení šari'a do postavení rozhodující součásti práva. ISAF, OEF a UNAMA s jeho představou nesouhlasily. Podle tvrzení UNAMA si většina Afghánců pokračování ISAF přála, aby se nezhoršila bezpečnost, a tak by mezinárodní účast na ochraně Afghánistánu nemohla rychle skončit.

Taliban navíc nevěřil, že tyto mise opravdu chtějí uzavřít střet mírovou dohodou. ISAF a OEF totiž právě v této době dostávaly posily. Přicházely hlavně z USA a Velké Británie. Francie a Německo tvrdily, že již jejich předchozí účast v afghánských misích zcela stačí. Holandsko a Kanada oznámily, že připravují stažení z ISAF.⁵⁶⁵ Zprávy o zvažování odchodu účastníků ISAF napomáhaly rozšiřovat představu o závažných nesnázích, v nichž se však nenacházela pouze ona sama, ale také OEF, a rovněž i UNAMA.

V druhé polovině r. 2010 vznesl Karza'i výhrady k rozsahu přítomnosti ISAF a OEF v jižním Afghánistánu, hlavně pak v Kandaháru. Popsal ho jako přehnaně zvýšený. Na předním místě jeho kritiky stály noční útoky jednotek USA, na které si tamní obyvatelé především stěžovali. Zřejmě by považoval za vhodnější, kdyby se spojeneckých sil využilo k ostraze afghánsko-pákistánské hranice. Velitel armády USA v Afghánistánu a současně též ISAF, gen. David Howell Petraeus (2010-2011) ale taktiku častého využívání noci obhajoval. Věřil, že pomůže k dosažení výrazného poklesu moci Talibanu.

Mezi zahraničními pozorovateli afghánské politiky zesílila představa o Karza'iho nepřizpůsobivosti. Tvrdili, že jde o vliv, který výhledy na zlepšení stavu Afghánistánu dost

---

⁵⁶² In Wadhams, Caroline. The Urgency of the Moment. Creating International Consensus on a Civilian Strategy in Afghanistan at the London Conference. January 27, 2010.

⁵⁶³ In Rashid, Ahmed. The time to talk to the Taliban is now. 2010.

⁵⁶⁴ In Ahmad, Tufail. Carmon, Yigal. The Failing U.S. Strategy in Afghanistan. 2011.

⁵⁶⁵ Do konce r. 2010 se většina holandské části ISAF z Afghánistánu stáhla. Kanada tvrdila, že její účast v této misi skončí v červenci 2011. Příslušný odchod se uzavřel na začátku prosince 2011. In Gilmour, Jeff. What Will Be the Legacy of the War in Afghanistan? 2013, s. 10. Hickson, Kelsey. Canada announces new role in Afghanistan. 2010. Zakheim, Dov S. Taliban 2.0. 2011, s. 2.

ztěžuje.⁵⁶⁶ Jeho zákaz působnosti většiny soukromých stráží by podle nich nemístně ohrozil i beztoho zhoršenou bezpečnost rozvojových programů. Karza'i popisoval toto nařízení jako krajně potřebné, protože tito strážci mnohdy porušovali zákon.

Autoři afghánské politiky nejvlivnějších států, jež se účastní ISAF a OEF, většinou pořád hodnotili al-Ka'idu a Taliban jako nepřátele se skoro totožným ideologickým založením. Jejich převážná část zatím neschvalovala možnost uzavření míru s Talibanem, a následné soustředění sil proti hrozbě ze strany al-Ka'idy a od ostatních mezinárodních islamistických teroristických skupin. Zpravidla proto, že nevěřili, že by se záměry Talibanu a těchto jeho zahraničních spojenců mohly výrazněji lišit.

Navíc by podle nich mír s Talibanem rychle skončil. Vystřídalo by ho pokračování střetů mezi ním a „Severním spojenectvím“. I v částech Afghánistánu, které by zcela nezasáhly, by pak přinejmenším došlo k rozvratu vládní moci a spolu s ním k prosazování vlivu warlords.

Mezi obyvateli jižního a východního Afghánistánu, a hlavně v Kandaháru, Khostu a Nangarharu, často vládly názory, že Taliban by ostatně sám o sobě ani uzavřít mír nemohl, jestliže by nedostal jednoznačný souhlas z Pákistánu, kterého mnohdy nadále pokládají za nejvýznamnějšího státního spojence Talibanu.⁵⁶⁷

Záměr vyrovnat se s Talibanem prostřednictvím mírové dohody zpochybnila koncem září 2011 také vražda Burhannudina Rabba'niho, představitele Vysoké mírové rady, skupiny, jež dostala vládní zmocnění k jednání s Talibanem.⁵⁶⁸ Zároveň šlo o bývalého afghánského prezidenta, posledního před začátkem vlády Talibanu (1992-1996).⁵⁶⁹ Pachatelé tohoto útoku zřejmě pocházeli z Talibanu anebo z okruhu jeho spojenců.⁵⁷⁰

Předpoklady pro zničení Al-Ka'idy zase ztěžovalo rozšiřování její působnosti v ostatních částech světa, převážně potom v severní a ve východní Africe a v Jemenu.⁵⁷¹ Její tamní skupiny navíc mnohdy už nenáležely k okruhu, nad nímž si její původní velení pořád zachovávalo rozhodující vliv,⁵⁷² i když jeho činnost často stále pokládaly za krajně významný ideologický vzor.⁵⁷³ Bin Ládinova smrt, k níž došlo při útoku zvláštních ozbrojených sil USA

---

⁵⁶⁶ In Mak, Tim. U.S. general: Afghan leaders 'isolated from reality'. 2011.

⁵⁶⁷ In Craig, Tim. Mistrust between Afghanistan and Pakistan soars as U.S. forces depart. 2014. Theros, Marika. Kaldor, Mary. Building Afghan Peace From the Ground Up. 2011, s. 32.

⁵⁶⁸ In Gabbay, Michael. The Rabbani Assassination: Taliban Strategy to Weaken National Unity? 2012, s. 10-14.

⁵⁶⁹ In Rubin, Alissa J. Assassination Deals Blow to Peace Process in Afghanistan. 2011.

⁵⁷⁰ In Johnson, Thomas H. Mason, M. Chris. The Fog of Peace. 2012.

⁵⁷¹ In Szrom, Charlie. Harnisch, Chris. Al Qaeda's Operating Environments. A New Approach to the War on Terror. 2011, s. 25.

⁵⁷² In Inkster, Nigel. 04 May 2012 -- IISS Expert's Commentary – from our Abbottabad correspondent. 2012.

⁵⁷³ In Möckli, Daniel. 9 / 11 ten years on: Terrorism as a manageable risk. 2011, s. 68-73.

proti jeho sídlu v pákistánském Abbottabádu v květnu 2011, proto v tomto ohledu žádný zásadní převrat nezpůsobila.

Mnoho teroristů, kteří zaútočili proti USA a jejich spojencům v období po 11. září 2001, ostatně pocházelo z řad jiných skupin, než právě z Al-Ka'idy. Nezanedbatelná hrozba vyvstávala také v souvislosti s těmi z nich, jež se k příslušnosti k žádné takovéto síle s širší působností, a proto také s vyšší známostí, nehlásili, a prosazovali se naopak zcela nezávisle.⁵⁷⁴ Vzhledem k častému nedostatku, ne-li nepřítomnosti zpráv o jejich činnosti z doby před útokem lze zabraňovat jejich násilí včas jen ztěží.

V listopadu 2010 se konalo setkání představitelů států NATO v Lisabonu. Projednávala se zde také možnost ukončení bojového nasazení v Afghánistánu r. 2014. NATO usilovala o vytvoření prostředí, jež by umožňovalo přenechat dohled na bezpečnost afghánské armádě.⁵⁷⁵ Vycházela zprvu z představy, že by se tohoto záměru mohlo dosáhnout už během r. 2011.

Generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen (2009-2014) označil zkušenosti, které ISAF získala, za významné v souvislosti se sestavováním jejich příštích misí, ISAF samu pak za prvořadé posláním společenství. Prosazoval, aby od začátku obsahovaly program výcviku místních ozbrojených sil a aby se vždy skládaly i z nevojenských částí.

NATO se nakonec shodla na závěru, že by afghánská armáda zřejmě nemohla převzít dozor nad místní bezpečností, který by již nezávisel na zahraniční pomoci, dříve, než až od r. 2014. Jeho zavádění by potom vycházelo ze stavu sledované provincie, okresu, města anebo vsi. Proto by nemohlo všude pokračovat stejně rychle.⁵⁷⁶

Předseda vlády Velké Británie, konzervativec David William Donald Cameron (od r. 2010), si přál, aby se její armáda z Afghánistánu stáhla už před začátkem května 2015, protože pak se zřejmě začnou konat britské parlamentní volby. Kdyby britská účast na misích v Afghánistánu, kterou většina Britů neschvaluje, stále pokračovala, rozhodně by to k jeho znovuzvolení nenapomohlo. Odchod této části přítomnosti Velké Británie z Afghánistánu by však znamenal, že by zde USA postrádaly nejsilnějšího spojence z NATO. Vzniklou mezeru by už ovšem těžko překrývaly jinak, než jen pomocí výrazného navýšení stavu svých zdejších sil.⁵⁷⁷ Stahování většiny britské armády z Afghánistánu začalo na konci října 2014.⁵⁷⁸

---

⁵⁷⁴ In Cronin, Audrey Kurth. Al-Qaida: an idea, not a cult. 2009. Jenkins, Brian Michael. Liepman, Andrew. Willis, Henry H. The Current Terrorist Threat. 2014, s. 3-7. Jones, Seth G. The Extremist Threat to the U.S. Homeland. 2014, s. 2-11. Watts, Clint. Radicalization in the U.S. Beyond Al Qaeda. Treating the Disease of the Disconnection. 2012, s. 8-9.

⁵⁷⁵ In O' Hanlon, Michael. Riedel, Bruce. Plan A-Minus for Afghanistan. 2011, s. 124.

⁵⁷⁶ In Shanker, Tom. NATO in Talks on Scale of Afghan Role After 2014 Deadline. 2013. Traynor, Ian. Nato withdrawal from Afghanistan could be speeded up, says Rasmussen. 2012.

⁵⁷⁷ In Carpenter, Ted Galen. America Alone? 2011.

Mezi částí pozorovatelů afghánské politiky zesílily koncem r. 2010 úvahy, že Lash'kar-e-Taiba, přejmenovaná na Jama'at-ud-Dawa, začne podnikat rozsáhlé útoky i ve vzdáleném zahraničí, zvláště na území států, jež se účastní ISAF a OEF.⁵⁷⁹

Karza'iho kritici mnohdy zastávali názor, že chce zůstat prezidentem i po r. 2014. Předpokládalo se, že by se tehdy konaly příští prezidentské volby. V tomto záměru by ovšem bránila současná afghánská ústava. Obsahuje totiž zásadu, že se nikdo nesmí stát hlavou státu častěji, než pouze dvakrát. Jestliže by si tedy Karza'i přál stát se prezidentem ještě napotřetí, potom by se mohl začít snažit o odstranění anebo o přepis tohoto zákona.

Karza'i se však prezidentských voleb z r. 2014 nezúčastnil.⁵⁸⁰ Průběh obou jejich kol, prvního na začátku dubna, a druhého v červnu, poznamenala přítomnost závažných nesrovnalostí, včetně stranění mnoha zaměstnanců Nezávislé volební komise (IEC) někomu z uchazečů. Podle zprávy IEC zvítězil někdejší ministr financí (2002-2004), Paštun Ashraf Ghani Ahmadzai, jež se v prvním kole volby umístil na druhém místě.

Abdullah Abdullah, který v dubnu 2014 získal největší množství odevzdaných hlasů, ovšem vznesl podezření, že se jeho protivník dopustil rozsáhlého podvodu. Pod vlivem jeho nátlaku začala IEC přehodnocovat právoplatnost druhého kola.⁵⁸¹ Povolební střet mezi Abdullahem a Ahmadzaielem uzavřela až jejich dohoda o přerozdělení moci z konce září 2014, jíž předcházelo zprostředkování z USA.⁵⁸² Ahmadzaiovi se zde přiznalo prezidentství, zatímco Abdullah takto získal postavení druhého nejvyššího představitele výkonné moci.⁵⁸³ IEC v téže době oznámila, že volby skončily Ahmadzaiovým vítězstvím, aniž by ale jeho výši doložila číselně. Zároveň tvrdila, že se tento nedostatek brzy napraví.⁵⁸⁴

Taliban oznámil, že jeho nepřátelství k afghánské vládě potrvá nadále, a bez ohledu na začátek Ahmadzaiova prezidentství, protože ho, a rovněž Abdullaha, považuje za spojence USA a NATO.⁵⁸⁵

USA a EU sice průběh těchto prezidentských voleb kritizovaly, převážně vzhledem k výrazné přítomnosti podvodů, a k zneužívání moci, zvláště mezi pořadateli voleb. Úpravy

---

⁵⁷⁸ In Beale, Jonathan. The end of Bastion – and Britain's 13- year war in Afghanistan. 2014. Fombu, Christabelle. Jones, Bryony. UK formally ends combat mission in Afghanistan. 2014.

⁵⁷⁹ In Afghanistan: Exit vs Engagement. 2010, s. 3.

⁵⁸⁰ In McElroy, Damien. Karzai warns he will quit despite Afghanistan deadlock. 2014.

⁵⁸¹ In Kraemer, Richard. Can Afghanistan Survive Its Presidential Election? 2014.

⁵⁸² In Rafiq, Arif. Afghanistan Is Not Out of the Woods Just Yet. 2014.

⁵⁸³ In Craig, Tim. Ghani named winner of Afghan election, will share power with rival in new government. 2014. Nordland, Rod. After Rancor, Afghans Agree to Share Power. 2014. Raghavan, Sudarsan. Ghani, Abdullah sworn in as part of Afghanistan's power sharing arrangement. 2014.

⁵⁸⁴ In Montlake, Simon. Afghanistan names new president. But where does power lie? 2014.

⁵⁸⁵ In Goodenough, Patrick. Taliban Threatens 'Sharia Judgment and Punishment' After New Afghan Gov't Signs Security Agreement With U.S. 2014.

uspořádání vnitropolitického stavu Afghánistánu, na jejichž podobě se Abdullah a Ahmadzai shodli, však pokládaly za podstatný, jestliže ne přímo za hlavní, předpoklad pro pozdější mnohostranné zlepšení jeho postavení. Proto na ně většinou pohlížely dost příznivě.⁵⁸⁶ Vstřícnost USA k takto vzniklé vládě bezesporu úzce souvisela s uzavřením afghánsko-americké dohody o pokračování armádní mise USA v Afghánistánu po r. 2014, které následovalo již bezprostředně po jejím vyhlášení.⁵⁸⁷

Na konci září 2014 rovněž došlo k stvrzení spojení afghánské vlády a NATO. Činnost ISAF skončila, ve shodě s pověřením od OSN, zároveň se závěrem r. 2014. Předpokládalo se, že se příští mise NATO, nazvaná „Rozhodná Podpora“ (MRS), začne na Nový rok 2015. Mezi hlavní poslání RS náleží zvláště zabezpečování výcviku, poskytování technické pomoci a poradenství afghánským ozbrojeným silám. Její působení potrvá do r. 2024, jestliže se účastníci zakládající dohody nerozhodnou pro další prodloužení.⁵⁸⁸ Kromě tohoto se NATO též zavázala vyhrazovat peněžní zdroje na zaplacení části výloh, jež by se vztahovaly převážně k působnosti afghánské armády v období do r. 2017.⁵⁸⁹

USA zatím nikdy nesouhlasily s představou o rozdělení Afghánistánu jakožto pokusem o řešení zdejšího střetu. Prosazoval je hlavně jejich bývalý velvyslanec v Indii Robert Dean Blackwill (2001-2003). Tvrdil, že ISAF a OEF nedokážou nad Talibanem v jižním Afghánistánu zvítězit. Radil tedy, aby tuto oblast vyklidily, a soustředily se na ochranu a tvorbu klíčových součástí státní moci a politicko-společenských poměrů (nation building) ve středních a severních provinciích, kde nepřevažují Paštuni, ale obyvatelé jiného původu.⁵⁹⁰

Po jeho tvrzení následovala řada silných výhrad. Karza'i ostatně takovouto předlohu pro zajištění míru neschválil. Stejně zamítavě by ji taktéž hodnotila většina Paštunů. Pokládala by ji naopak za závažné ohrožení své bezpečnosti, a za všestranné znevýhodnění. Také Pákistán by se k ní zřejmě vymezoval zcela nevstřícně. Využitelnost Blackwillových závěrů kromě toho výrazně zpochybňuje i současná významná přítomnost odboje v oblastech ve středním a severním Afghánistánu.

---

⁵⁸⁶ In Boot, Max. Without U.S. troops, Afghanistan, like Iraq, could descend into chaos. 2014. Strong Interrogations on the Afghan Election Process Remain, After Publication of the Outcome of the Presidential Election By the IEC. 2014.

⁵⁸⁷ In Raghavan, Sudarsan. U.S., Afghanistan sign security pact to allow American forces to remain in country. 2014. Sheasley, Chelsea. Crisis averted? Afghanistan, US sign security pact. 2014.

⁵⁸⁸ In Ruttig, Thomas. Clark, Kate. Three Birds With One Stone: Signing the BSA and NATO SOFA to Project Reliability. 2014, s. 3/33-9/33.

⁵⁸⁹ In NATO reaffirms continued support to Afghanistan. 2014. Rasmussen, Anders Fogh. NATO Secretary General welcomes signing of security agreements with Afghanistan. 2014.

⁵⁹⁰ In Blackwill, Robert D. Plan B In Afghanistan. Why A De Facto Partition Is The Least Bad Option. 2011.

Kritika jeho názorů přicházela také z okruhu části skupin, jež ovlivňovaly zvláště zahraniční politiku USA. Snažily se prosazovat názor, že zapotřebí, aby se rozsah účasti států z ISAF a z OEF na poskytování pomoci Afghánistánu brzy a zásadně snížil. Podle nich jde pouze o nepříliš zdařilý program, jehož zajišťování už navíc spotřebovalo přehnaně mnoho prostředků, jichž by se lépe využilo v souvislosti se sledováním záměrů, které označovaly jako jednoznačně významnější. Přiřazovaly k nim hlavně vytvoření stavu, v němž by se ve Střední Asii nenacházeli teroristé, jež by státy z ISAF a OEF ohrožovali, ani vlády, jež by si chtěly zvyšovat vliv způsobem, který by škodil převážně USA, a kdyby se vyhraněné vztahy mezi Indií a Pákistánem věrohodně zlepšily.⁵⁹¹

---

⁵⁹¹ In Barno, David W. 2014 and Beyond: U.S. Policy Towards Afghanistan and Pakistan. Testimony before the House Foreign Affairs Committee, Subcommittee on the Middle East and South Asia. 2011, s. 3-4.

3.6 Válka proti Iráku z r. 2003, a jeho následný přechod k současnému postavení

„Jsem pro demokracii za předpokladu, že přináší mé skupině a mému náboženství výhody.“

(Sayyed Abdul Aziz al-Hakim, SCIRI)⁵⁹²

Snaha USA a Velké Británie zamezit možnosti, že by se z Iráku po střetu ze začátku r. 1991 znovu stala bezpečnostní hrozba jejich politice na Středním Východě, pomocí jiných způsobů, než prostřednictvím pozemní armádní mise, pokračovala do konce 90. let. Přesněji vlastně však až do podzimu 2001. OSN jí tehdy často, i když rozhodně ne bezvýhradně, vycházela vstříc. Těsně po válce z r. 1991 souhlasili s částí tohoto programu také dva vlivní iráctí sousedé, Irán a Turecko. Jednalo se totiž o souvislosti, které hluboce ovlivňovaly jejich vlastní bezpečnost. Především chtěli, aby co nejrychleji skončily časté předchozí přechody iráckých Kurdů na jejich území. Irán a Turecko tak právě proto pomohly prosadit rezoluci RB OSN č. 688, která vyzývala Irák, aby brzy ukončil dosavadní pronásledování náboženských a národnostních menšin.

Po předchozím střetu s Irákem se USA rozhodly rozšířit vliv na Arabském poloostrově prostřednictvím dohod, v nichž se zavazovaly k poskytování ochrany proti především zahraničnímu nepřátelství.⁵⁹³ Uzavíraly je hlavně se Saúdskou Arábií, Spojenými arabskými emiráty a Kuvajtem, a kromě nich také s Bahrajnem, Katarom a Ománem. Vždy se tedy jednalo o autoritářské státy, v nichž, kromě Ománu, vládly sunnitské dynastie, a jejichž význam souvisel s vlastnictvím rozsáhlých zdrojů ropy a zemního plynu a / nebo s jejich strategickou polohou.⁵⁹⁴

V polovině října 1994 vyhlásila RB OSN rezoluci č. 949. Ta zakazovala přítomnost irácké armády v území těsně poblíž hranic s Kuvajtem. Snažila se tak Irák odradit od pokusu obsadit sousední emirát podruhé, protože předpokládala, že by se jinak takového záměru nevzdal. Rozhodně pak ne tehdy, kdyby se rozhodování o způsobu šíření jeho vlivu na Arabském poloostrově a v Perském zálivu ponechávalo výhradně jen na něm samém.

USA chtěly v Iráku zastavit posilování protiamerické nálady a naopak většině jeho obyvatel věrohodně dokázat, že se jejich nepřátelství vztahuje výhradně jen na iráckou vládu, a

---

⁵⁹² In Terrill, W. Andrew. *Lessons of the Iraqi De-Baathification Program for Iraq's Future and the Arab Revolutions*. 2012, s. 17.

⁵⁹³ In Murphy, Richard W. *Differentiated Containment: U.S. Policy Toward Iran and Iraq*. 1997, s. 21-23.

⁵⁹⁴ In Sajedi, Amir. *Geopolitics of the Persian Gulf Security: Iran and the United States*. 2009, s. 86.

především na Husajna osobně, avšak že se neobrací proti nim samým.⁵⁹⁵ Schvalovaly tedy částečné zmírnění protiiráckého postihu, k němuž se rozhodla RB OSN. Její rezoluce č. 706 a 712 ze srpna a září 1991 umožňovaly Iráku v příštích 6ti měsících prodávat ropu, aby tak získal peníze na nákup potravin a léků. Následovaly rezoluce č. 712 ze září 1991 a 986 z května 1995, jejichž obsah už sestavil základy programu „Ropa za potraviny“ (OFF). Irák ovšem nevyužíval peníze, jež získal z tohoto prodeje ropy, výhradně jen na nákup jídla, léků a jiných základních potřeb jeho obyvatel, ale též k platbám za dovoz strojních zařízení a zbraní převážně z Číny, Francie, Německa a z Ruska.

Husajn se od konce války r. 1991 do r. 2003 snažil posilovat mezi Iráčany představu, že vládne právě tak, jako kdyby šlo o konzervativního sunnitského monarchu, a ne o politika, jehož dráha směrem k dosažení nejvyšší moci v Iráku souvisela s jeho činností ve straně s revoluční ideologií,⁵⁹⁶ která též zahrnovala osobní účast na pokusu o zavraždění předsedy irácké vlády, gen. Abd-al Karima al-Qa'sima, (1958-1963) na začátku října 1959.⁵⁹⁷ Usiloval také o to, aby ho začali považovat za zbožného muslima.

Předešlé střety totiž znamenaly nezanedbatelný pokles jeho vnitropolitického vlivu. Jeho spojencům, převážně šejchům sunnitských a v menší míře též šiitských klanů, se tak otevřel větší mocenský prostor, než jakého se jim dostávalo v předešlých letech jeho vlády.⁵⁹⁸

Pronásledování šiitských skupin, které jeho postavení zpochybňovaly, stále pokračovalo. Jejich odboj z r. 1991 vyslal Husajnovi znamení, že jestliže by se vyskytl někdy příště, pak by už předchozí rozsah ozbrojených sil, které mu zatím pomáhaly zachovávat nad většinou Iráku moc, možná na zajištění vykonávání tohoto poslání v míře, již pokládal za potřebnou, nepostačil. V této souvislosti proto došlo k význačnému rozšíření množství nearmádních útvarů, které dohlížely na vnitřní bezpečnost.⁵⁹⁹

Přetrvávání Husajnovy vlády i navzdory vítězství USA z r. 1991 pokládala vlivná část amerického politického prostředí mnohdy samo o sobě za stav, s nímž USA potřebují co nejrychleji skoncovat. Hodnotila ho totiž jako jednoznačný doklad o přítomnosti mezi moci USA, které by si přály zcela, a nejlépe pak velmi brzy, odstranit. Zastánci tohoto názoru se nacházeli mezi oběma nejsilnějšími stranami v USA, tedy demokraty a republikány.⁶⁰⁰ V říjnu

---

⁵⁹⁵ In Keeley, James. The Sanctions on Iraq: Some Issues for an Inquest. 2000, s. 4-6.

⁵⁹⁶ In Hirst, David. Iraq's new leader faces a triple challenge. 1979.

⁵⁹⁷ In Anderson, Terry H. Bush's Wars. 2011, s. 19-24. Rubin, Barry. Cauldron of Turmoil. America in the Middle East. 1992, s. 42-45.

⁵⁹⁸ In Perthes, Volker. Geheime Gärten – die neue arabische Welt. 2002, s. 282-285.

⁵⁹⁹ In Yamacoguz, Nihan. Understanding the Civil Violence in Iraq. 2009, s. 65.

⁶⁰⁰ In Ash, Timothy Garton. Svobodný svět. Amerika, Evropa a budoucnost Západu. 2006, s. 98.

1998 zaznamenali jedno z nejvýznamnějších vítězství v 90. letech, jímž se stalo vyhlášení Zákona o osvobození Iráku (Public Law 105-338).

USA tvrdily, že se k jeho vytvoření rozhodly pro vytrvalé přetrvávání překážek, jimiž chtěl Irák zabránit, aby UNSCOM dokončila ověřování, jestli ještě stále neskrývá zbraně hromadného ničení.⁶⁰¹ Její zpráva z července 1993 ovšem oznamovala, že většinu iráckých jaderných zařízení zničily už nálety z r. 1991, a k vyřazení jiných z provozu potom došlo později, a to právě v souvislosti s jejími zákroky.⁶⁰²

Husajn se snažil UNSCOM od jejích záměrů odrazovat převážně proto, že chtěl, aby nezmizela představa o irácké nebezpečnosti.⁶⁰³ Mohla totiž dost napomoci zvláště při zastrasování sousedů, a především pak Iránu, ale stejně tak i iráckých protivládních sil.⁶⁰⁴

Clintonův projev z února 1999 obsahoval seznam iráckých skupin, mezi nimiž USA hledaly spojence proti Husajnovi. Clinton je souhrnně označil za demokratický odboj. Šlo o Iráckou národní dohodu (INA), v Iráku ovšem častěji nazývanou „Wifaq“, Irácký národní kongres (INC), Hnutí pro ústavní monarchii (MCM), obě hlavní strany iráckých Kurdů, (KDP a PUK), Islámské hnutí iráckého Kurdistanu (IMIK) a o šiitskou Nejvyšší radu islámské revoluce v Iráku (SCIRI). Tyto skupiny mnohdy spojovalo právě pouze jejich nepřátelství k Husajnově vládě, jinak se jejich programy jednoznačně odlišovaly.⁶⁰⁵ Nejvlivnějšími z nich se staly KDP a PUK, které v části severního Iráku v zásadě převzaly moc. Příznivci SCIRI žili většinou v jižním anebo ve středním Iráku, jenž zůstal pod dozorem irácké vlády, což její působnost dost ztěžovalo. Ostatní protivládní síly se už vyznačovaly mnohem menším ohlasem u Iráčanů, než tyto tři.⁶⁰⁶

Zákon o osvobození Iráku předpokládal, že by USA poskytly těmto skupinám pomoc. Mohla by zahrnovat založení rozhlasového a televizního vysílání, jež by útočilo proti irácké vládní ideologii, úkryt pro jejich představitele, jimž v Iráku hrozilo stíhání, i zajištění výcviku v boji a poskytování výzbroje. Kritici tohoto programu však často protivládní irácké síly podezírali, že se k spojenectví s USA hlásí výhradně jen proto, aby tak získaly, ve srovnání s předchozím stavem podstatně lepší, peněžní zabezpečení.⁶⁰⁷

---

⁶⁰¹ In Cortright, David. The Legal Basis for UN Weapons Inspections. 2002, s. 55-61. El-Khatib, Fouad. Tracking Iraqi Procurement. 2002, s. 51-54. Ortega, Martin. Iraq: a European point of view. 2002, s. 7.

⁶⁰² In Feldman, Shai. Middle East Nuclear Stability: The State of the Region and the State of the Debate. 1995, s. 206.

⁶⁰³ In Brzezinski, Zbigniew K. Scowcroft, Brent. America and the World. Conversations on the Future of American Foreign Policy. 2008, s. 19.

⁶⁰⁴ In Chaitkin, Michael. Negotiation and Strategy: Understanding Sanctions Effectiveness. 2010, s. 11-12.

⁶⁰⁵ In Tureček, Břetislav. USA a irácká opozice - nesnadné partnerství z nouze. 2003, s. 10-11.

⁶⁰⁶ In Bengio, Ofra. How Does Saddam Hold On? 2000, s. 94-95.

⁶⁰⁷ In Carpenter, Ted Galen. Oust Saddam, and replace him with whom or what? 1999.

V prosinci 1998 se USA a Velká Británie rozhodly pro nálety proti Iráku. Podle nich představovaly jediný způsob jak zamezit iráckému znovuzískání zbraní hromadného ničení, který by jejich záměry prosadil mnohem výrazněji, než předchozí zahraniční nátlak zajišťovaný prostřednictvím diplomacie a hospodářského postihu. Jejich autoři považovali za potřebné, aby skončily do začátku ramadánu. Jejich pozdější pokračování by totiž zřejmě pomohlo zesílit postavení protiamerických a protibritských skupin na Středním Východě i v jiných převážně muslimských oblastech.

Zároveň mohlo jít o pokus o rozsáhlé zastrašení Iráku. Předcházela mu dopis místopředsedy irácké vlády Tariqa Azize (1979-2003) předsedovi RB OSN Juanu Somaviovi, zároveň též chilskému velvyslanci při OSN (1990-1999) z října 1997. Aziz zde tehdy obvinil UNSCOM z jednoznačného zakrývání vyzvědačství využívaného pro potřeby převážně USA.

V listopadu 1997 pak následovalo irácké nařízení, aby všichni členové UNSCOM s občanstvím USA z Iráku co nejrychleji odešli. Mohlo souviset s předchozí zprávou UNSCOM, že se snažil tajně vyrábět chemické zbraně.⁶⁰⁸ Irák rozhodnutí o vyhoštění UNSCOM koncem listopadu 1997 zrušil a schválil návrat všech představitelů UNSCOM na své území. Při zprostředkování následného navázání vztahů mezi Irákem a UNSCOM pomohlo Rusko.

Letecké útoky rychle vynesly jejich původcům mnoho kritiky, a to především ve státech na Arabském poloostrově, včetně Kuvajtu. Saúdská Arábie neumožnila, aby USA v této souvislosti využívaly žádná letiště na jejím území. Arabské státy v Perském zálivu ovšem zároveň trvaly na potřebě řádného iráckého dodržování nařízení od RB OSN.⁶⁰⁹

S nálety nesouhlasila také část nejvýznamnějších neamerických představitelů RB OSN. Čína, Francie a Rusko tvrdily, že USA a Velká Británie používají proti Iráku přehnané násilí.⁶¹⁰ Francouzský socialistický ministr zahraničí Hubert Védrine (1997-2002) rozšířil v srpnu 2001 předešlé výhrady k nátlaku na Irák o tvrzení, že hospodářský postih proti Husajnově vládě působí v současnosti častěji škodlivě, než užitečně, protože Irák ani pod jeho tíživým vlivem nezačínal vycházet z nařízením OSN vstříc v požadované míře. Dosavadní blokáda pak navíc ještě významněji zhoršuje už beztoho nevýhodné postavení většiny Iráčanů.⁶¹¹

---

⁶⁰⁸ In Flodén, Gunilla. French, Elizabeth. Jones, Peter. Pauwels, Natalie. Zanders, Jean Pascal. Iraq: The UNSCOM Experience. 1998, s. 2-3.

⁶⁰⁹ In Anthony, John Duke. Bombs Bring No Joy, But Gulf Leaders Blame Saddam. 1998, s. A 27.

⁶¹⁰ In Huntington, Samuel P. The Lonely Superpower. 1999, s. 48-49.

⁶¹¹ In Yaphe, Judith S. Iraq: The Exception to the Rule. 2001, s. 129.

V červnu 2001 předložily Francie a Rusko v RB OSN návrh na odstranění zákazu zahraniční účasti na těžbě ropy v Iráku. USA a Velká Británie ho ovšem vetovaly. Prosadily trvání předchozího pravidla, že toto znevýhodnění lze odstranit jen tehdy, když se zcela jednoznačně prokáže, že Irák už žádné zakázané zbraně nevlastní.⁶¹²

Rezoluce RB OSN č. 1284 z prosince 1999 nahrazovala UNSCOM misí UNMOVIC.⁶¹³ Na rozdíl od UNSCOM ji tvořili už výhradně pouze zaměstnanci OSN. OSN se tak zřejmě rozhodla proto, aby zabránila předpokládanému vznášení iráckých výhrad, které by věrohodnost a nestrannost UNMOVIC otevřeně zpochybňovaly. Její poslední průzkum v listopadu 2002 přítomnost zbraní hromadného ničení nezjistil. Rezoluce RB OSN č. 1441 z listopadu 2002, jež vznikla za jednotného souhlasu, v této souvislosti požadovala, aby Irák vycházel vstříc odzbrojovacímu programu, jež předložila OSN.

UNMOVIC začátkem března 2003 tvrdila, že by sepsání dokonalejší zprávy, zda Irák zakázané zbraně pořád přechovává, anebo už ne, nemohla dokončit dříve, než za několik měsíců. USA a Velká Británie by sice s pokračováním její činnosti souhlasily, trvaly však zároveň na zveřejnění závěrečného hodnocení tohoto stavu nejvýše do 10ti dní od schválení. UNMOVIC nepokládala tento časový úsek za dostatečný.⁶¹⁴

Krátce po útocích proti USA z 11. září 2001 se mezi architekty americké politiky na Středním Východě rozšířil názor, že právě Irák poskytoval jejich pachatelům rozsáhlou pomoc. Bush ho ostatně ve Zprávě o stavu Unie z ledna 2002 zařadil na prvé místo na „ose zla“, seznamu států, které hodnotil jako hlavní nepřátele USA. Vinil je ze státního terorismu zaměřeného proti USA, ze spojení s protiamerickými skupinami a ze snahy získat zbraně hromadného ničení, aby pak USA ještě více ohrozily.⁶¹⁵ Kromě Iráku se na ní nacházel Irán a Severní Korea.⁶¹⁶ USA ji během r. 2002 rozšířily ještě o Kubu, Libyi a Sýrii.⁶¹⁷

Nepřátelství mezi většinou z těchto států a USA začala ovšem již v době Studené války, kdy, ve větší anebo v menší míře, udržovaly spojení se SSSR.⁶¹⁸ K zásadnímu zlepšení jejich vztahů nedošlo ostatně ani po jeho zániku.

Bushův projev ve Valném shromáždění OSN v září 2002 vyslal jednoznačné znamení, že vláda USA jakýmkoliv zprávám o nepřítomnosti zbraní hromadného ničení v Iráku nechtěla

---

⁶¹² In Halperin, Sandra. The political economy of Anglo-American War: The case of Iraq. 2011, s. 210-213.

⁶¹³ In Hirst, David. Iraq turns down `evil` UN plan to ease sanctions. 1999.

⁶¹⁴ In Left, Sarah. Blix wants months – and Straw offers 10 days. 2003.

⁶¹⁵ In Bush, George W. State of the Union Address. 2002.

⁶¹⁶ In Fallows, James. Blind Into Baghdad. The U.S. Occupation of Iraq Is A Debacle Not Because The Government Did No Planning But Because A Vast Amount of Expert Planning Was Willfully Ignored By The People In Charge. The Inside Story Of A Historic Failure. 2004.

⁶¹⁷ In Barber, Benjamin R. Fear's Empire. War, Terrorism and Democracy. 2003, s. 79.

⁶¹⁸ In Krepinevich, Andrew F., Jr. Transforming America's Alliances. 2000, s. 8.

věřit.⁶¹⁹ Bush zastával naopak názor, že by jistota, že se Irák této výzbroje nevzdal, nastala právě až potom, co by je použil, na což ovšem nelze čekat.⁶²⁰

V říjnu 2002 vyšlo hlášení Národní zpravodajské rady USA (NIC), že se Irák nevzdal snahy získat zakázané zbraně ani po náletech z r. 1998. NIC tvrdila, že jde převážně o biologické a chemické prostředky. Varovala zvláště před hrozbou, která by USA a jejich spojencům vyvstala tehdy, kdyby si zajistil vlastnictví jaderných zbraní.⁶²¹

Vládám USA a Velké Británie dost pomáhalo, že se vztah nejvyšších představitelů americké a britské opozice k Iráku od obsahu vládní politiky většinou příliš neodlišoval.⁶²² Ve srovnání se stavem v USA ovšem britskou vládu znevýhodňovalo, že velká část obyvatelstva, včetně mnoha jejích dosavadních příznivců, kritizovala politiku k Iráku jako nemístně vyhraněnou.⁶²³ Do této skupiny náležel též předseda Dolní sněmovny britského parlamentu (2001-2003) a bývalý ministr zahraničí (1997-2001), labourista Robin Finlayson Cook, jenž se snažil odvrátit Blaira od záměru, aby se Velká Británie zúčastnila jako spojenec USA války proti Iráku, což však nevyšlo. Vztahy Velké Británie k Iráku se podle jeho názoru už dostaly pod příliš silný vliv USA, jejichž poměr k Iráku považoval za přehnaně vyhraněný. Tvrdil, že tento stav souvisí převážně s působností skupin iráckých vystěhovalců v zahraničí. Architektury programů rozšiřování moci USA na Arabském poloostrově a v ostatních oblastech pak obviňoval z víry v jednoznačnou věrohodnost názorů právě těchto sil.⁶²⁴

Bush a Blair se v zásadě shodovali v hodnocení, podle něhož Husajnova vláda v Iráku znamenala pro USA, Velkou Británii, a vlastně i pro všechny jiné státy, jež stojí na jejich straně, neúnosně nebezpečnou hrozbu,⁶²⁵ jíž lze odstranit jen vítězstvím ve válce a následně potom Husajnovým sesazením. Iráckým skupinám, které by si konec jeho moci přály, totiž scházelo zázemí potřebné k zdařilému vnitrostátnímu převratu, jak se to ostatně vícekrát prokázalo. Především ovšem v letech 1995, 1993 a 1992, kdy se o to výrazně snažily, což však také vždy skončilo pouze jejich naprostou prohrou, a následně potom značným vládním

---

⁶¹⁹ In Grier, Peter. Iraq's move sets game in motion. Offer to allow in weapons inspectors is attempt to disrupt momentum for military action. 2002.

⁶²⁰ In Mandelbaum, Michael. The Case For Goliath. How America Acts As the World's Government in the 21st Century. 2005, s. 56-57. Rockmore, Tom. On Justifying the First Blow. 2006, s. 5-6.

⁶²¹ In Iraq's Continuing Program for Weapons of Mass Destruction. 2002, s. 5-8.

⁶²² In Wither, James K. British Bulldog or Bush's Poodle? Anglo-American Relations and the Iraq War. 2003, s. 78.

⁶²³ In Kampfner, John. Blair's Wars. 2004, s. 272.

⁶²⁴ In The Decision to go to War in Iraq. 2003, s. 11-18.

⁶²⁵ In Sanger, David E. Bush to Formalize a Defense Policy of Hitting First. 2002, s. A1.

postihem.⁶²⁶ Stejně tak selhaly i všechny jiné skryté projekty, jejichž prostřednictvím se USA snažily Husajnovu vládu ukončit.⁶²⁷

USA a Velké Británii také nešlo výhradně jen o předpoklad ohrožení, které by vycházelo z iráckého vlastnictví zakázaných zbraní. Významnou položku, která je bezpochyby ovlivňovala, představovala také už Husajnova dosavadní vnitrostátní a zahraniční politika sama o sobě.⁶²⁸

Jejich rozhodování proto většinou téměř nezohledňovalo ty zprávy zpravodajských služeb, anebo hodnocení jiného původu, která spojení mezi Irákem a al-Ka'idou nepotvrzovala, anebo podezírala INC, že nebezpečnost Iráku nadsazuje, protože chce, aby se politika USA k Iráku vyhrtila.⁶²⁹ Stejně tak nebraly v úvahu mnohá varování, že by útok proti Iráku narušoval postih proti protiamerickým teroristům na Středním Východu a v převážně muslimských oblastech v Asii, protože by ho vyhraněná islamistická ideologie bezpochyby představovala jako zneužití moci cizím nepřítelem.⁶³⁰

Především v řadách architektů vztahů USA k muslimským státům se však nesrovnatelně vyššího ohlasu dostalo názorům, podle nichž krajní islamismus ohrožuje USA a všechny jejich spojence přinejmenším ve stejné míře, anebo dokonce možná ještě o mnoho více, než jak proti nim kdysi působily nacistické Německo a později pak stalinistický SSSR. Jejich šířitelé proto psali o střetu s touto ideologií jako o IV. světové válce,⁶³¹ přičemž Studenou válku označovali za III. světovou válku.⁶³²

Zároveň se rovněž snažili hledat nejlépe shodné anebo alespoň obdobné body v pohledech al-Ka'idy a marxisticko-leninských ideologů na převzetí moci.⁶³³ Takto si chtěli zajistit, aby se jejich tvrzení nesetkávala v USA a v ostatních státech NATO se zpochybňováním.

Nejednalo se ovšem výhradně o obhájce neokonzervativní představy o zásadnosti spojení zahraniční politiky USA s šířením liberální demokracie jako klíčové součásti zdařilého prosazování vlivu USA v ostatním světě, ale o představitele výrazněji širšího názorového okruhu. Základy jejich shody vycházely především z hodnocení, že zvláště zapotřebí, aby postavení USA co možná nejvíce a nejrychleji zesílilo. Jejich zvýšené využívání vyhraně

---

⁶²⁶ In Desch, Michael C. *Know Thy Enemy*. 2002.

⁶²⁷ In Baker III., James A. *The Right Way to Change a Regime*, 2002.

⁶²⁸ In Peterson, Scott. *Kurds Say Iraq's Attacks Serve As A Warning. As Bush Considers Toppling Saddam Hussein, Victims Of Hussein's 'Gassing' Tell Of His Tactics*. 2002.

⁶²⁹ In Krebs, Ronald R. Lobasz, Jennifer K. *Fixing the Meaning of 9/11: Hegemony, Coercion, and the Road to War in Iraq*. 2007, s. 434.

⁶³⁰ In Scowcroft, Brent. *Don't Attack Saddam*. *Wall Street Journal*, 2002, s. A12.

⁶³¹ In Podhoretz, Norman. *World War IV: How It Started, What It Means, and Why We Have to Win*. 2004.

⁶³² In Boyle, Michael J. *Between Freedom and Fear: Explaining the Consensus on Terrorism and Democracy in US Foreign Policy*. 2011, s. 417-419.

⁶³³ In Kagan, Frederick W. *The New Bolsheviks: Understanding Al Qaeda*. 2005, s. 2-3.

jednostranné politiky po 11. září 2001 většinou nepovažovali za chybné anebo až za poslední použitelnou možnost, ale naopak častěji za převážně vhodné, nebo i za jediné správné řešení stavu, do něhož se tehdy dostaly.

Americká část příznivců záměru dobýt Irák popisovala toto rozhodnutí jako potřebné často také proto, že by tak USA věrohodně dokázaly, že i po 11. září 2001 zůstávají nezpochybnitelně nejvlivnějším státem. Vítězství v Afghánistánu z přelomu r. 2001-2002 většinou nepokládali za dostatečné, aby nepřátele, především krajní islamisty, zastrašilo.⁶³⁴

Útok proti Iráku se, stejně tak, jako válka v Afghánistánu, stal součástí programu „Světové války proti teroru“ (GWOT).⁶³⁵ Toto označení se poprvé objevilo už v Bushově projevu v Kongresu USA z konce září 2001.

Ke kritikům záměru začít s válkou proti Iráku náležel také Clinton, který se v říjnu 2002 účastnil jednání labouristů v Blackpoolu. Tehdy tvrdil, že Blair usiluje o zmírnění jednoznačně pro-válečného programu USA.⁶³⁶

USA nemohly pro útok proti Iráku získat schválení RB OSN. Znemožňovala to tamní přítomnost Číny, Francie a Ruska. Ty ho pokládaly za jednostranné prosazování zahraniční politiky USA. Její obsah vyhodnocovaly jako pro sebe často nevýhodný, a zřejmě by tedy návrh následné rezoluce vetovaly. Krátce po polovině března 2003 se proto USA, Velká Británie a Španělsko rozhodly předlohu tohoto textu, již kromě nich prosazovaly zvláště Austrálie, Dánsko, Itálie, Japonsko a Polsko, k následnému projednání v RB OSN nepodávat.

Tuto nevýhodu však USA rozhodně nepovažovaly za závažnější překážku. Souhlas OSN se začátkem války ostatně za nepostradatelný nepokládaly. Jejich předchozí zkušenosti, jež získaly při misích v Kosovu a zčásti též v Afghánistánu navíc naznačovaly, že rychle zvítězit lze i bez jednoznačného spojení s OSN.⁶³⁷

Právě tak pro ně nepředstavovala zásadní nesnáz ani tehdejší nejednota v NATO.⁶³⁸ Část jejích evropských představitelů, především Francie a Německo, se vymezovala proti válce s Irákem jakožto proti zásahu, jenž by, jak předpokládaly, bezpečnost v Perském zálivu

---

⁶³⁴ In Mazarr, Michael J. *Unmodern Men in the Modern World. Radical Islam, Terrorism and the War on Modernity*. 2007, s. 203-204.

⁶³⁵ Národní bezpečnostní rada USA (NSC) pro ni od poloviny r. 2005 začala častěji využívat název „dlouhá válka“ (LW). Na jaře 2009 ji ministerstvo obrany USA označilo jako „zámořské zadržovací operace“ (OCO). Obama ji koncem května 2013 označil za ukončenou. Vzhledem k různorodosti nepřátel USA zároveň pokládal za téměř jisté, že působnost části předchozích protiteroristických programů potrvá rovněž i v následujících letech. In Murphy, Dan. *Obama rhetorically ends the 'war on terror' ... while vowing it will go on by other means*. 2013. Wilson, Scott. Kamen, Al. *'Global War on Terror' Is Given New Name*. 2009.

⁶³⁶ In Grice, Andrew. *Clinton urges caution over Iraq as Bush is given war powers*. 2002.

⁶³⁷ In Ikenberry, G. John. *America's Imperial Ambition*. 2002, s. 54. Thompson, Alexander. *Why Did Bush Bypass the UN in 2003? Unilateralism, Multilateralism, and Presidential Leadership*. 2011, s. 346-347.

⁶³⁸ In Pick, Otto. *Kam směřuje NATO?* 2002, s. 13. Van Ham, Peter. Kugler, Richard L. *Western Unity and the Transatlantic Security Challenge*. 2002, s. 9.

zřejmě dost snížil, a nepochybně by ji nezvýšil.⁶³⁹ Tvrdily, že k jeho odrazení od útoků proti ostatním státům již stačí i pouze samotný postih, který vychází z předchozích rezolucí RB OSN.⁶⁴⁰ Jejich válečná účast by navíc také mohla dost významně uškodit jejich vztahům s muslimskými státy. Německý kancléř, sociální demokrat Gerhard Fritz Kurt Schröder (1998-2005), ji považoval za nepřijatelnou jistě také proto, že se v Německu koncem září 2002 konaly parlamentní volby a většina voličů politiku USA a Velké Británie k Iráku kritizovala jako nemístně vyhraněnou. Rozhodnutí zcela proti jejich názoru by tedy mohlo postavení stran, které zasedaly v dosavadní německé vládě, závažně poškozovat.⁶⁴¹

Státy EU se dohodly jen na závěru, že Irák zapotřebí odzbrojit, a to bez použití násilí a prostřednictvím rozhodnutí RB OSN. Zvláště příznivě se pak vymezily k její rezoluci č. 1441.⁶⁴² Jejich shoda ovšem už tento rozměr nepřesahovala.

Vlády arabských států, včetně sousedů Iráku, mnohdy hodnotily záměr USA a části jejich spojenců zaútočit na Irák jako těžkou chybu. Prohra Iráku by totiž mohla přinést zesílení moci USA v oblasti Perského zálivu a možná i v ostatních částech Středního Východu v míře, kterou by si jistě nepřály. Všechny z nich řídily své státy zcela autoritářsky, a tak tvrzení USA o potřebě šířit demokracii nemohly nepovažovat i za ohrožení svého postavení.

Většina obyvatel těchto států navíc politiku USA k Iráku kritizovala tak silně, že se i ty z nich, které by jinak mohly USA pomoci, rozhodly přizpůsobit převažujícímu hlasu vlastní veřejnosti.⁶⁴³ Kdyby se naopak postavily na stranu USA, hrozilo by významné zhoršení jejich vnitropolitického postavení.⁶⁴⁴ Zahraniční politika USA zde totiž mnohdy narážela na rozsáhlá obvinění, že se mezi jejími předními záměry nachází rozšiřování křesťanství ve většinově muslimském prostředí, výrazné zvýhodňování Izraele na úkor jeho arabských sousedů, a prosazování všestranně protiislámského programu, jež nedokázala dost věrohodně vyvrátit.⁶⁴⁵

---

⁶³⁹ In Hoffmann, Stanley. Bozo, Frédéric. *Gulliver Unbound. America's Imperial Temptation and the War in Iraq*. 2004, s. 62-63.

⁶⁴⁰ In Layne, Christopher. *Casualties of War. Transatlantic Relations and the Future of NATO in the Wake of Second Gulf War*. 2003, s. 10.

⁶⁴¹ In Larres, Klaus. *Mutual Incomprehension: U.S.-German Value Gaps beyond Iraq*. 2003, s. 24-25. Schmidt, Siegmund. *Germany - the Reluctant Ally: German Domestic Politics, the U.S., and the War Against Saddam Hussein*. 2005, s. 7-14.

⁶⁴² In Solana, Javier. *Statement by Javier Solana, EU High Representative for the Common Foreign and Security Policy (CFSP), on the UN Security Council Resolution on Iraq*. 2002.

⁶⁴³ In Sanders, Barry A. *A Strategic Approach to U.S. Public Diplomacy*. 2011, s. 8.

⁶⁴⁴ In Langenheim, William S. *Give Peace a Chance. First, Try Coercive Diplomacy*. 2002, s. 49-51.

⁶⁴⁵ In Kull, Steven, et. al. *Muslim Public Opinion on US Policy, Attacks on Civilians and al Qaeda*. 2007, s. 4-8.

George W. Bush osobně se sice snažil dokázat, že USA islámu rozhodně škodit nechtějí.⁶⁴⁶ Jiní představitelé jejich vlády, avšak hlavně její nevládní spojenci původem z USA, ovšem přesto často rozlišovali mezi islámem jako náboženstvím a vyhraněným islamismem, tedy politickou silou nepřátelskou k USA, jen málo.

Obyvatelstvo převážně arabských a / nebo muslimských států se však samo o sobě ztotožňovalo s Husajnovou politikou zřídka. Odražovalo ho především používání krajního násilí, které jeho vládu vždy, a v silné míře, doprovázelo.⁶⁴⁷

Saúdská Arábie sice zprvu oznámila, že možnost využití jejího území armádami USA a jiných států, jež se spolu s nimi rozhodly zúčastnit útoku proti Iráku, k takovýmto přípravám nepřichází v úvahu. V září 2002 pak prohlásila, že by k přehodnocení tohoto rozhodnutí potřebovala rezoluci RB OSN, jež by vymezovala zásadní záměry protiirácké války.⁶⁴⁸ Rozvrat spojení s USA si však nepřála. Začátkem října téhož roku proto tvrdila, že kdyby mezi nimi a Irákem nastala válka, což právě předpokládala, pak už by využívání dopravních a zásobovacích zařízení na jejím území armádou USA nebránila.⁶⁴⁹ Stejným způsobem se k této otázce rovněž vymezily i Spojené arabské emiráty, Omán, Kuvajt, Katar a Bahrajn.⁶⁵⁰

G. W. Bush, nejstarší syn G. H. W. Bushe, mohl Husajnovu vládu snadno pokládat též za nepřítele, kterého zapotřebí co možná nejdříve zničit, také na základě zcela osobních souvislostí. Když G. H. W. Bush přijel v dubnu 1993 do Kuvajtu, aby se zúčastnil oslav vítězství nad Irákem z r. 1991,⁶⁵¹ došlo zde k zatčení skupiny, již Kuvajt označil za autora příprav jeho vraždy. USA tvrdily, že její činnost náležela k součástí tajného programu řízeného Irákem.⁶⁵² G. H. W. Bushe tehdy doprovázelo také mnoho z jeho nejbližších příbuzných. G. W. Bush zřejmě vycházel z hodnocení, podle kterého se Husajn rovněž rozhodl nechat je zavraždit všechny.⁶⁵³ Že si přeje zbavit ho moci ostatně nijak nezakrýval již v době před 11. zářím 2001.⁶⁵⁴

V období od prosince 2001 do února 2003 se vyskytlo více teroristických útoků, jež spáchali krajní islamisté. Při části z nich přišli o život občané USA a Velké Británie, což posilovalo

---

⁶⁴⁶ In Brzezinski, Zbigniew. *Confronting Anti-American Grievances*. 2002.

⁶⁴⁷ In Lynch, Marc. *Taking Arabs Seriously*. 2003, s. 88.

⁶⁴⁸ In Purdum, Todd S. *Threats and Responses: Arab Shift; Saudis Indicating U.S. Can Use Bases If U.N. Backs War*. 2002.

⁶⁴⁹ In Hirst, David. *Caught between 'Arab Nero' and hated US. Anti-American feelings in Saudi heighten rulers' dilemma*. 2003.

⁶⁵⁰ In Perlez, Jane. *Arab Leaders Glumly Brace for Inevitable War*. 2002.

⁶⁵¹

⁶⁵² In Lieven, Anatol. Hulsman, John. *Ethical Realism. A Vision for America's Role in the World*. 2006, s. 32.

⁶⁵³ Této cestě se zúčastnily ženy G. H. W. a G. W. Bushových, a dva nejmladší bratři G. W. Bushe. In Weisberg, Jacob. *The Bush Tragedy*. 2008, s. 183.

⁶⁵⁴ In Lemann, Nicholas. "The Iraq Factor: Will the new Bush team's old memories shape its foreign policy?" 2001.

úvahy, že proti jejich autorům a všem, kdo jim straní, zapotřebí rychle zasáhnout, jinak se ohrožení zvýší.⁶⁵⁵

Šlo zvláště o překažený pokus zničit letadlo na trase z Paříže do Miami výbušninou v prosinci 2001, o vraždu amerického novináře Daniela Jacoba Pearla, který psal pro Wall Street Journal, v Pákistánu v únoru 2002, o útok proti konzulátu USA v Karáči v červnu 2002 a proti zahraničním, hlavně pak australským a britským turistům na Bali v říjnu 2002.⁶⁵⁶

Závěr, že hrozba, kterou terorismus představuje, pořád sílí, souvisel také s vtržením čečenských teroristů do moskevského divadla Na Dubrovce z konce října 2002. Útočníci ho následně obsadili. Vyhrožovali, že jestli ruské ozbrojené síly z Čečenska v rozmezí jednoho týdne neodjedou, pak zajaté diváky zabijí. Ruské úřady to často popisovaly jako zločin, který by se bez významného spojení pachatelů se zahraničními islamisty mohl stát jen těžko.⁶⁵⁷ Hrozbu smrti všem zadržovaným odstranil až příchod protiteroristických sil z Federální bezpečnostní služby (FSB) a z ministerstva vnitra (MVD), jež teroristickou skupinu porazily. RB OSN v rezoluci č. 1440 z října 2002 se k protiteroristické politice Ruska, která potom následovala, vymezila zcela souhlasně.

USA a Velká Británie zařazovaly na seznam nejvýznamnějších předpokládaných hrozeb zvláště možnost, že by Iráčany těsně po válce anebo už v době jejího závěru postihl krajní nedostatek jídla, protože by prohra Iráku zřejmě způsobila naprostý rozvrat jeho přerozdělování, které předtím řídily vládní úřady. Vzniklý stav by pak mohl snadno zavinit rozšíření rozsáhlých násilností.

Představu, že by se Irák rozhodl nasadit proti jejich útoku zbraně hromadného ničení, braly samozřejmě v úvahu jako zřejmě nejnebezpečnější způsob ohrožení.⁶⁵⁸ Předpokládaly také, že by Husajn nařídil zapálení ropných vrtů v jižním Iráku, aby jejich snahu dostat se do Bagdádu co možná nejvíce ztížil anebo je od tohoto záměru i zcela odradil, a to především tehdy, jestliže by ho postihovala krajní znevýhodnění. Mnohdy také tvrdily, že by Republikánská garda, ozbrojená síla při BAAS, přešla na jimi dobytém území ke guerille a k terorismu.

Blair nesouhlasil s Bushovým návrhem z března 2003, aby se Velká Británie účastnila až mírové mise, která by po vítězství USA nad Irákem následovala, ne však války samé.⁶⁵⁹ Jistě

---

⁶⁵⁵ In Lieven, Anatol. *America Right or Wrong. An Anatomy of American Nationalism*. 2004, s. 3.

⁶⁵⁶ In Laqueur, Walter. *Krieg dem Westen. Terrorismus im 21. Jahrhundert*. 2003, s. 23.

⁶⁵⁷ In Myers, Steven Lee. *Hostage Drama in Moscow: Russia Responds; Putin Vows Hunt For Terror Cells around the World*. 2002.

⁶⁵⁸ In Blair, Tony. *A Journey*. 2010, s. 441-442.

⁶⁵⁹ In Williams, Paul D. *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*. 2005, s. 194.

tak chtěl dokázat věrohodnost britského spojení s USA a možná taktéž, že kritika, jež tažení proti Iráku popsala jako převážně jednostranné rozhodnutí USA, zásadně chybovala.⁶⁶⁰

USA a Velká Británie též věřily, že po vítězství nad Husajnovou vládou nastane rychlý přechod Iráku k demokracii,⁶⁶¹ která by se k jejich zahraniční politice otevřeně vymezovala vstřícně, a že kdyby sami Iráčané mohli, rozhodli by se okamžitě, a především bezvýhradně, pro totéž. Tato úvaha mohla vycházet ze zohlednění irácké zkušenosti s úlohou dvoukomorového parlamentu v období království (1925-1958) a z představy, že by většina Iráčanů hodnotila parlamentní zřízení jako výrazně lepší, než Husajnovu moc.

USA, Velká Británie a jejich iráčtí spojenci se ovšem zcela shodovali v hodnocení, že jednoznačně zapotřebí, aby Irák i po Husajnově odstranění zůstal republikou.⁶⁶² Vytvoření iráckého politického prostředí, které by se tedy od jeho předchozího stavu zásadně odlišovalo, představovalo významnou součást programu politiky USA k Iráku, schváleného Bushem v srpnu 2002. Tehdy šlo o nezveřejněný text.⁶⁶³

Strategie národní bezpečnosti USA (NSS) z téhož roku ostatně obsahovala tvrzení, že základ pro všestranně správný stav kteréhokoliv státu poskytuje výhradně jen takové jeho uspořádání, které zajišťuje právě pouze demokracie. Tento dokument neobsahoval žádné zábrany jejího rozšiřování v zahraničí prostřednictvím armádních misí. Zahrnovala naopak názor, že se demokracie brzy prosadí také i jako způsob, jehož se začne využívat při řízení vlády v Číně a v Rusku. Její autoři v této souvislosti rovněž čekali též převratné zlepšení vztahů těchto států k USA. Kromě toho chtěli, aby vítězství spojenců v čele s USA nad Irákem způsobilo přechody k demokracii také v jiných autoritářských státech na Středním Východě.⁶⁶⁴ Nepochybovali, že by to zde ve srovnání s dosavadním stavem přineslo USA mnohonásobně vyšší vliv.⁶⁶⁵

Na jaře r. 2003 se USA vzdaly předchozích představ o útoku proti Iráku z jihu a současně i ze severu. To by totiž vyžadovalo značné využití tureckého území.⁶⁶⁶ Turecká vláda ovšem tvrdila, že by souhlasila jen po obdržení zvláštní předchozí platby. Nemohla nebrat ohled na

---

⁶⁶⁰ In Bailey, Jonathan. *Why We Went to War and the Mismatch of Ends, Ways and Means*. 2013, s. 6-9. Déhez, Dustin. *A Global Spring-Why NATO Needs to Go Global*. 2008, s. 43.

⁶⁶¹ In Diamond, Larry J. *Building Democracy after Conflict: Lessons from Iraq*. 2005, s. 10. Record, Jeffrey. *Back to the Weinberger-Powell Doctrine?* 2007, s. 85.

⁶⁶² Část nevládních sil, jež v USA už v 90. letech prosazovaly válku proti Iráku, a následné sesazení jeho tehdejší vlády, pokládala, především během závěru 90. let, za vhodnější, aby se zase stal královstvím. Přály si, aby se králem stal nejlépe princ Hassan, mladší bratr Husajna, tehdejšího jordánského krále. In Dreyfuss, Robert. *Just the Beginning*. 2003.

⁶⁶³ In Miller, Benjamin. *Explaining Changes in U.S. Grand Strategy: 9/11, the Rise of Offensive Liberalism and the War in Iraq*. 2010, s. 60.

⁶⁶⁴ In Bacevich, Andrew J. *9/11 Plus Seven*. 2008.

⁶⁶⁵ In Kopstein, Jeffrey. *The Transatlantic Divide over Democracy Promotion*. 2006, s. 88.

⁶⁶⁶ In Abrahamson, James L. *The Coming War with Iraq*. 2003.

náladu obyvatelstva, jehož většina politiku USA k Iráku jednoznačně kritizovala jako přespříliš vyhraněnou.

Část z ní se účastnit války nechtěla, i kdyby nepřímo, ostatně už proto, že pak by se Turecko dostalo do střetu s muslimským sousedem, přičemž by stálo na straně nemuslimských států. Záměr USA by nadto nešlo zajistit bez rozsáhlého pobytu jejich armády na tureckém území. Vzhledem k silnému vlivu nacionalismu v turecké společnosti nešlo nezvažovat předpoklad, že by to začala považovat za zásadní porušení státní svrchovanosti, proti němuž se vždy zapotřebí bránit.

Jiné její výhrady souvisely s hospodářskými ztrátami, které Turecku způsobila válka v Perském zálivu z r. 1991, a následně pak blokáda obchodu s Irákem. USA sice tehdy Turecko ujišťovaly, že mu pomohou tyto škody odstranit. To se ovšem stalo v nižší, než v původně vymezované míře. Irák r. 2002 předložil části sousedů, kromě Turecka též Sýrii a Jordánsku, návrh na uzavření obchodní dohody, jež se soustředěvala na prodej jeho ropy.⁶⁶⁷

Turecko nemohlo nezohledňovat možnost, že by účast části kurdských sil ze severního Iráku ve spojení s USA proti Husajnovi mohla pomoci k pozdějšímu odtržení této oblasti od Iráku, což by si zřejmě přály. Potom by zřejmě hrozilo rozšiřování vlivu Strany pracujících Kurdistanu (PKK), která se snaží prosadit nezávislost převážně kurdských území ve východním Turecku také prostřednictvím terorismu. Její sídla se ostatně mnohdy nacházela právě na severu Iráku.⁶⁶⁸ Mnozí turečtí pozorovatelé navíc přicházeli s obviněními, podle kterých USA v první polovině 90. let poskytovaly pomoc i této části PKK, a to navzdory značným vědomostem o její činnosti.⁶⁶⁹

USA s platbou požadované částky nesouhlasily.⁶⁷⁰ Předpokládaly totiž, že i útok, který by směřoval z Kuvajtu na jih Iráku a následně potom na jeho ostatní součásti, jež Husajn stále ovládal, k jejich výhře jednoznačně postačí již i jen sám o sobě. Přijetí tureckého návrhu by navíc zřejmě pokládaly za krajně ponižující závěr.

Válka proti Iráku z jara 2003 skončila vítězstvím protiiráckého spojení. K jeho rychlému dosažení pomohl také vztah Iráčanů k Husajnově vládě. Většina z nich ji rozhodně nepovažovala za tak jednoznačně příznivou, aby zůstali bezvýhradně na její straně. Kromě toho Husajn i tentokrát postrádal jakéhokoliv vlivnějšího zahraničního spojence. Naopak USA

---

⁶⁶⁷ In Karlsson, Roger. *Iraq's Political Strategy Before And During The War*. 2005, s. 86.

⁶⁶⁸ In Kaya, Karen. *The Turkish-American Crisis: An Analysis of 1 March 2003*. 2011, s. 70-72.

⁶⁶⁹ In Turan, Ulter. *The United States and Turkey: Limiting Unilateralism*. 2005, s. 20-21.

⁶⁷⁰ In Carpenter, Ted Galen. *Estrangement: The United States and Turkey in a Multipolar Era*. 2010, s. 30.

pomohly kromě Velké Británie hlavně Austrálie,⁶⁷¹ Dánsko a Polsko, a část kurdských skupin ze severního Iráku. Šlo především o KDP a o PUK. Uzavření tohoto spojení už rozhodně nepřecházelo v souhlas USA se záměrem výrazně nacionalistických kurdských představitelů vytvořit z převážně kurdských oblastí stát.⁶⁷² S válkou proti Iráku jinak souhlasily zvláště Itálie a Španělsko.

Představa, že Husajn přejde do podzemí, a začne řídit guerillu proti armádám USA, Velké Británie, a rovněž také proti jiným účastníkům předchozí války, kteří jim stranili, se nepotvrdila. Ozbrojené síly USA totiž v prosinci 2003 našly jeho úkryt, a zatkly ho. Následoval soud, který zajišťoval Zvláštní irácký tribunál, současný Irácký nejvyšší kriminální tribunál.

Jednalo se o úřad, jehož zřízení prosadily irácké síly, které se do jara 2003 snažily zbavit Husajna moci. Po rozvratu jeho vlády pak o vytvoření prostředí, které by umožnilo, že by vyvážel bez postihu, jednoznačně zabránilo. Zakladatelé tohoto soudu, mezi nimiž se nacházeli vlivní představitelé INC, zastávali tento názor nejen při hodnocení Husajna samého, ale také ve vztahu k mnoha jiným významným hodnostářům BAAS v Iráku po r. 1968. Zvláště však k Husajnovým příbuzným a k jeho ostatním nejbližším spojencům.

Zvláštní irácký soud, Nejvyšší kriminální tribunál (SICT), proto získal pomoc především z USA,⁶⁷³ částečně však také od Velké Británie a od Mezinárodní právnické společnosti (IBA).⁶⁷⁴ Husajn čelil obviněním ze zločinů proti mezinárodnímu právu, která se vztahovala ke všem střetům, jichž se Irák během jeho prezidentství zúčastnil, a z hrubého zneužívání moci, jež souviselo s jeho vládou nad Irákem. Soudní řízení skončilo v prosinci 2006 vynesením rozsudku smrti a popravou.

Dohled nad Irákem převzala Spojenecká prozatímní správa (CPA). Zastávala názor, že konec Husajnova vlivu a zamezení možnosti s ním spojeného odboje lze zajistit až po plošném odstranění přítomnosti představitelů BAAS ze všech státních zaměstnání, s čímž proto brzy začala (Order 1). Iráckou armádu, policii a tajné služby hodnotila jako síly, které se s Husajnovou politikou ztotožnily bezvýhradně, a tak je zrušila (Order 2).⁶⁷⁵

---

⁶⁷¹ In Wainwright, Elsin (ed.-). Bowker, Robert. O'Neill, Robert (contribs.-). Building the Peace: Australia and the Future of Iraq. 2003, s. 6.

⁶⁷² In Conetta, Carl. Vicious Circle: The Dynamics of Occupation and Resistance in Iraq. 2005, s. 18-19.

⁶⁷³ In Creation and First Trials of the Supreme Iraqi Criminal Tribunal. 2005, s. 13-14.

⁶⁷⁴ In Kaye, David A. Justice Beyond the Hague. Supporting the Prosecution of International Crimes in National Courts. 2011, s. 13.

⁶⁷⁵ In Milton-Edwards, Beverley. The Rise of Islamic Insurgency in Iraq. 2005, s. 50.

V tomto programu proti BAAS se odrážel už předválečný záměr INC, s nímž ovšem souhlasila také část Kurdů, a SCIRI.⁶⁷⁶ Jeho prosazování se stalo posláním Nejvyšší národní komise pro odstraňování vlivu BAAS (SNCD-B), kterou ovládl INC.⁶⁷⁷ CPA mnohdy tvrdila, že bez tak hlubokého zásahu do irácké společnosti by spojenectví USA s částí šíitských a kurdských skupin rychle hrozil konec, protože všechna mírnější řešení by zřejmě pokládaly už jen za naprosto nemístnou nerozhodnost.⁶⁷⁸ Vycházela z úvah, že kdyby většina představitelů BAAS vyvázla bez dost výrazného a rychlého postihu, pak by se tyto skupiny začaly všestranně mstít všem sunnitským Iráčanům. Tento závěr úzce souvisel s původem většiny nejvýznamnějších hodnotářů BAAS, jež zpravidla pocházeli hlavně ze sunnitských arabských kruhů.⁶⁷⁹

Tato rozhodnutí CPA, jež způsobila výrazný nárůst nezaměstnanosti a zločinnosti, a samozřejmě také nedostatek jídla, který nastal vlivem války, brzy přivodila první rozsáhlejší pokles zprvu často téměř příznivého hodnocení USA ze strany irácké veřejnosti v období po ukončení předešlé války.⁶⁸⁰

Mnoho obyvatel Iráku totiž zprvu čekalo, že se, právě prostřednictvím zahraniční pomoci této velmoci, zcela zbaví státního terorismu. Kromě toho si také mnohdy představovali, že potom se rovněž, alespoň částečně, sníží mnohostranná zátěž, kterou jim v předešlém desetiletí způsobovaly závažné hospodářské nesnáze.⁶⁸¹ V neposlední řadě se mezi nimi prosazovaly i úvahy, že po vítězství USA a jejich spojenců navíc rychle získají ve srovnání s předchozím stavem nesrovnatelně širší politická práva. Následkem škod, jež pocházely z politiky CPA proti BAAS, však mezi nimi zesílily úvahy, že USA a jejich spojenci usilují výhradně o konec irácké svrchovanosti, a o přivlastnění zisků z těžby ropy jednoznačně na úkor Iráku.⁶⁸² Druhé z těchto obvinění úzce souviselo s povahou a s rozsahem zahraniční účasti v tomto obchodním odvětví. Nejvýhodnější zakázky zde totiž zpočátku získávaly skoro výhradně právě americké, a na druhém místě potom britské, těžařské společnosti.

Výrazné zhoršení vztahu mnoha obyvatel Bagdádu k USA taktéž nastalo i vlivem rozšíření zpráv o krajním zneužívání moci ze strany části jejich vojáků. Známým se stalo zvláště

---

⁶⁷⁶ SCIRI působí od r. 2003 pod názvem Nejvyšší islámská rada Iráku (ISCI).

⁶⁷⁷ In Al-Oraibi, Mina. Iraq: A Decade of Lost Opportunities. 2013, s. 79.

⁶⁷⁸ In Sicherman, Harvey. Act I: Breaking the State. 2007, s. 30-33.

⁶⁷⁹ In Friedman, Benjamin H. Sapolsky, Harvey M. Preble, Christopher. Learning the Right Lessons from Iraq. 2008, s. 4-5.

⁶⁸⁰ In Diamond, Larry J. What Went Wrong in Iraq. 2004, s. 43-44.

⁶⁸¹ In Sassoon, Joseph. Iraq's Economy: Past, Present and Future. 2012, s. 17.

⁶⁸² In Tollast, Robert. Iraq: The Whole Thing Was Much Harder Than It Needed To Be. Three Former Diplomats Who Served In Iraq During Three Phases Of The Conflict Share Their Thoughts On The Security, Economic and Political Issues Of Their Time In Country. 2011.

ponižování a týrání iráckých vězňů, jež se nacházeli ve věznici Abu' Ghraib, a k němuž docházelo především během podzimu 2003.⁶⁸³

Vzhledem k rozvratu iráckých úřadů a jiných státních zařízení, jehož velkou část způsobila politika CPA proti BAAS, se USA v dubnu 2004 rozhodly předchozí postih zastavit. Následovalo zveřejnění jejich záměru napravit tehdy vzniklé chyby.⁶⁸⁴

Generální tajemník OSN Kofi Atta Annan (1997-2006) sice označil válku proti Iráku za neoprávněnou, ovšem stav Iráku však podle něj i přesto neodkladnou pomoc OSN vyžadoval. Jednohlasně přijatá rezoluce RB OSN č. 1483 z května 2003 tedy umožnila, aby CPA využívala peníze získané prodejem ropy k zajišťování posláním, která zatím náležela k součástí činnosti OFF. Zároveň tvrdila, že správa zajišťovaná prostřednictvím CPA skončí po sestavení irácké demokratické vlády a žádala soud předchozích představitelů Iráku, kteří spáchali zločiny.⁶⁸⁵

V srpnu 2003 schválila OSN vytvoření zákonodárného zastupitelstva, Irácké vládní rady (IGC), jež v červenci tohoto roku zprostředkovala CPA.⁶⁸⁶ IGC si získala spojence mezi šiitskými i sunnitskými arabskými Iráčany a převážně sunnitskými Kurdy. Její předsedové pocházeli vždy z jedné z těchto nejsilnějších částí iráckého obyvatelstva. Kromě nich v ní zasedal též jeden představitel asyrských křesťanů-chaldejských katolíků a jeden politik z řad Turkomanů. V březnu 2004 zavedla Přechodný správní zákon (TAL).⁶⁸⁷

Rezoluce RB OSN č. 1500 ze srpna 2003 rozhodla o vyslání mise, jejímž posláním se stala ochrana obyvatel a pomoc při tvorbě těch součástí práva a státní moci, jež se v Iráku do této doby nenacházely, nebo v zavádění jiných než předchozích zásad jejich působení (UNAMI). UNAMI uzavřela spojenectví s CPA. Do začátku tohoto programu OSN ovšem v srpnu 2003 zasáhla vražda jeho představitele, zvláštního pověřence generálního tajemníka OSN pro Irák a současně též vysokého komisaře OSN pro lidská práva Sergia Vieiry de Mella (2003, 2002-2003) a jiných zdejších úředníků OSN.⁶⁸⁸ K jejímu spáchání se přihlásila krajně islamistická skupina v čele s Abu' Mu'sou al-Zarqa'wim, pozdějším velitelem al-Ka'idy v Iráku.⁶⁸⁹ Tato

---

⁶⁸³ In Chehab, Zaki. *Iraq Ablaze. Inside the Insurgency*. 2006, s. 120-123.

⁶⁸⁴ In Diamond, Larry. *Squandered Victory. The American Occupation and the Bungled Effort to Bring Democracy to Iraq*. 2005, s. 271-272.

⁶⁸⁵ In Terry, James P. *A Legal Appraisal of Military Action in Iraq*. 2004, s. 59.

⁶⁸⁶ In Dodge, Toby. *Back to the future: the failure to reform the post-war political economy of Iraq*. 2013, s. 199-200.

⁶⁸⁷ In Polk, William R. *Understanding Iraq. The Whole Sweep of Iraqi History from Ghengis Khan's Mongols to the Ottoman Turks to the British Mandate to the American Occupation*. 2006, s. 180-181.

⁶⁸⁸ In Hultdt, Bo. *The Iraq War And The Transatlantic Relationship*. 2005, s. 53. Zaharna, R. S. *Repeat: Iraq is not a modern-day Germany*. 2003.

⁶⁸⁹ In Stepanova, Ekaterina. *Terrorism in Asymmetrical Conflict. Ideological and Structural Aspects*. 2008, s. 121-124.

síla považovala OSN za spojence USA, a tedy za nepřítele. Její velení tvrdilo, že se dosavadní politika al-Ka'idy vyznačovala přílišným vyčkáváním, což hodnotilo jako závažnou chybu.⁶⁹⁰ Pod vlivem takovéto hrozby se OSN rozhodla pozastavit působnost programů pro poskytování pomoci v Iráku.⁶⁹¹

Jednohlasně schválená rezoluce RB OSN č. 1546 z června 2004, jejíž návrh předložily USA a Velká Británie, vracela Iráku svrchovanost. Souhlasila se sestavením Irácké prozatímní vlády (IIG), která by stála v čele Iráku do parlamentních voleb.⁶⁹² Předpokládalo se, že by se konaly r. 2005. Obsazení přechodného prezidentství vycházelo z volby v IGC, jejíž vlastní působnost pak v souvislosti s vytvořením IIG skončila. Prezidentem Iráku (2004-2005) se pak stal sunnitský arabský šejch ze severního Iráku, dosavadní předseda IGC (2004) Ghazi Mas'hal Adz'il al-Yawar. Náležel k Iráčanům, jež se v období Husajnovy vlády z Iráku vystěhovali, protože předpokládali, že by je zde pro jejich neshody s jejím programem jinak postihlo politické pronásledování, a vrátili se až po válce z jara 2003. Z této skupiny pocházel také šiitský předseda IIG Ayad Allawi (2004-2005).

OSN rozhodla, že IIG převezme dohled nad využíváním příjmů z těžby ropy a zemního plynu. Ozbrojené síly států, které r. 2003 nad Irákem zvítězily, na jeho území zůstaly. Stalo se tak ve shodě s přáním IIG. Irácká armáda, která vznikla na základě nařízení CPA ze srpna 2003 (Order 22), a stala se součástí její výkonné moci, by podle ní, a na základě hodnocení ze strany USA, zatím nemohla dohlížet na bezpečnost Iráku bez zahraniční pomoci.

USA se kromě toho vyrovnávaly se zjištěním, že by Irák v příštích letech nedokázal získat dostatek peněz také v souvislosti s provozem jiných odvětví, bez nichž by se státní moc neobešla. Dosažení vítězství jejich tamní mise tedy vyžadovalo využití výrazně rozsáhlejších prostředků, než pouze těch, jejichž výše se původně předpokládala.⁶⁹³

IIG získala právo požádat o stažení zahraničních armád. Vinou růstu politicky vymezeného násilí ho však nevyužila. OSN se zavázala účastnit sčítání obyvatel, sestavení ústavy a zabezpečování příštích voleb.⁶⁹⁴

Po žádosti IIG rozhodla rezoluce RB OSN č. 1546 také o zřízení Mnohonárodních sil v Iráku (M-NF-I), mise, která by v Iráku dohlížela na zachovávání míru, ochraňovala ho proti teroristům a pomáhala při zajišťování přechodu k demokracii a činnosti UNAMI. Nešlo však

---

⁶⁹⁰ In Gerges, Fawaz A. *The Far Enemy. Why Jihad Went Global*. 2005, s. 256-258.

⁶⁹¹ In Williams, Philip. *Criminals, Militias and Insurgents: Organized Crime in Iraq*. 2009, s. 230-231.

⁶⁹² In Conetta, Carl. *Radical Departure: Toward a Practical Peace in Iraq*. 2004, s. 4-5.

⁶⁹³ In Cordesman, Anthony H. *Winning the War in Iraq: Creating and Funding a Strategic Partnership*. 2011, s. 8.

⁶⁹⁴ In Hoge, Warren. *Security Council Unanimously Backs Revised Iraq Resolution*. 2004.

o vlastní projekt OSN.⁶⁹⁵ M-NF-I se skládala převážně z armádních jednotek z USA, Velké Británie, Polska a z Austrálie, jež se zde účastnily předchozí války. Dále se připojily také Dánsko, Itálie, Japonsko, Španělsko a Thajsko.

USA se snažily získat k účasti v M-NF-I především Turecko. Ta ovšem navzdory jeho souhlasu nezačala, protože se IGC jednoznačně vymezila proti možnosti takového působnosti kteréhokoliv z iráckých sousedů. Zřejmě vycházela z předpokladu, že by se tak snažili prosazovat zcela na její úkor.⁶⁹⁶ Iráčtí Kurdové navíc oznámili, že by příchodu tureckých ozbrojených sil do Iráku zabránili.⁶⁹⁷

Španělská činnost v M-NF-I skončila koncem dubna 2004. Stalo se tak vlivem teroristického útoku pomocí náloží v Madridu v březnu stejného roku. Jeho původcem se stala skupina krajních islamistů, jejichž výrazná část se do Španělska přistěhovala ze severní Afriky, a zvláště z Maroka.⁶⁹⁸

Podle mnoha hodnocení, která vznikla v období bezprostředně po tomto výbuchu, zřejmě původně pocházela z okruhu Al-Ka'idy, jenž na španělském území působil ve druhé polovině 90. let, anebo z prostředí vyhraněných islamistických sil ze severní Afriky. Jednalo by se především o Marockou islámskou bojovou skupinu (GICM), o egyptský Islámský džihád a o představitele krajního islamismu původem z Alžírsko. Na základě těchto tvrzení by mezi spojence pachatelů tohoto útoku náležela též Libyjská islámská bojová skupina (LIFG).⁶⁹⁹

Jeho autoři by se takto Španělsku mohli chtít pomstít za jeho spojenectví s USA a s Velkou Británií, a to hlavně v souvislosti s jejich politikou v Iráku.⁷⁰⁰ Možná však i proto, že se severní pobřeží Maroka dříve nacházelo v postavení španělského protektorátu (1912-1956). Nešlo také nebrat v úvahu předpoklad, že by vymezení tohoto záměru vycházelo ze snahy o mstu za španělské obsazování menších území, která v současnosti představují součást Maroka, jež probíhalo od poslední třetiny 15. do 19. století, a samozřejmě že za reconquistu. Prokázat jednoznačnou provázanost jeho účastníků s přímou působností al-Ka'idy se ovšem zatím nezdařilo.⁷⁰¹

---

⁶⁹⁵ In Viehrig, Henrike. Militärische Auslandseinsätze. Die Entscheidungen europäischer Staaten zwischen 2000-2006. 2010, s. 49.

⁶⁹⁶ In LaFranchi, Howard. Turks pitch in: new troops to Iraq. 2003.

⁶⁹⁷ In Park, Bill. Iraq's Kurds and Turkey: Challenges for US Policy. 2004, s. 26.

⁶⁹⁸ In Ford, Peter. Terrorism web emerges from Madrid bombing. 2004. Sturcke, James. Madrid bombings: the defendants. 2007.

⁶⁹⁹ In Reinales, Fernando. The Evidence of Al-Qa'ida's Role in the 2004 Madrid Attack. 2012, s. 1-6.

⁷⁰⁰ In Hamilos, Paul. The worst Islamist attack in European history. 2007.

⁷⁰¹ In Burke, Jason. What role did al-Qaida play? 2007. Hamilos, Paul. Tran, Mark. 21 guilty, seven cleared over Madrid train bombings. 2007.

V listopadu 2006 zažádal Irák o prodloužení M-NF-I. Rezoluce RB OSN č. 1790 z prosince 2007 vyšla jeho přání vstříc, a její trvání rozšířila až do konce r. 2008. Následné složení M-NF-I potom sestávalo výhradně z USA a z Velké Británie.⁷⁰²

Rezoluce RB OSN č. 1546 se stala též právním podkladem k působnosti mise NATO, jež zajišťovala výcvik irácké armády a policie (NTM-I). Vznikla na základu žádosti Iráku. Účastnily se jí převážně USA, Velká Británie, Turecko, Polsko, Itálie a Dánsko. Německo jí pomáhalo poskytováním peněz potřebných na provoz jejích programů. Činnost NTM-I skončila v závěru r. 2011.

Program EU v Iráku, jež se převážně zaměřoval na zlepšení právního řádu (EU JUST LEX-I), vznikl koncem února 2005 a začal v červenci téhož roku. Pro EU představoval prvé takovéto nasazení. Tomuto rozhodnutí předcházela irácká žádost o pomoc, a úvaha, že EU JUST LEX-I by se stal potřebnou součástí širšího projektu EU, sestaveného k všestranné ochraně její bezpečnosti, a k její obraně (ESDP).⁷⁰³ Vlivem značného rozsahu násilí v Iráku však tato mise zprvu poskytovala poradenství iráckým státním zaměstnancům, kteří proto přijížděli do EU. Její přítomnost přímo na iráckém území začala až r. 2009. K jejímu silnému rozšíření pak došlo mezi r. 2011-2013. Činnost EU JUST LEX-I se uzavřela na konci r. 2013.⁷⁰⁴

Referendum z října 2005 skončilo schválením ústavní předlohy. Mezi Iráčany, kteří se pro něj nerozhodli, převažovali sunnitští Arabové. Většina z nich se také nezúčastnila parlamentních voleb, jež se konaly v prosinci stejného roku, protože hodnotila tehdy zaváděná vnitropolitická pravidla jako pokračování zajišťování krajního zvýhodňování šíitů a Kurdů, a právě proto zároveň i jako zásadní ztrátu vlastního vlivu.⁷⁰⁵

Ústava vymezovala Irák jako federální republiku, která se řídí zásadami parlamentní demokracie a vzdává se všech zbraní, na jejichž vlastnictví se vztahoval zákaz od OSN. Jejím nejvyšším představitelem se stal prezident, jehož ustanovení vycházelo z rozhodnutí přinejmenším dvou třetin poslanců. Žádný zákon nemohl zpochybňovat islám, jemuž se dostalo postavení státního náboženství a současně také základu práva, nebo demokracii. Zakazovala se také náboženská a nacionalistická vyhraněnost, zvláště pak označování druhých jako nevěřících, všechna činnost, která souvisela s ideologií BAAS, a zřizování nezákonných ozbrojených sil, původců nejvýznamnějších bezpečnostních hrozeb.

⁷⁰² In Rubin, Alissa J. Troop Pullout to Leave U.S. and Britain as Iraq Force. 2008.

⁷⁰³ In Dari, Elisa. Price, Megan. Van der Wal, Jenser. Gottwald, Marlene. Koenig, Nicole. CSDP Missions and Operations: Lessons Learned Processes. 2012, s. 55.

⁷⁰⁴ European Commission 2013 Annual Activity Report. 2014, s. 17. Factsheet on the EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq (EUJUST LEX-Iraq). 2014.

⁷⁰⁵ In Yaphe, Judith S. Iraq: Are We There Yet? 2008, s. 403-409.

Hlavní irácký zákon zahrnoval správní rozdělení na provincie a regiony. Stvrzoval samosprávné postavení převážně kurdské oblasti na severu (KRG). Stanovil, že seznam základních úředních jazyků, na němž se nacházely arabština a kurdština, lze na provinciální anebo na regionální úrovni rozšířit také o jiné, a to tehdy, jestliže to většina zdejších obyvatel schválí v referendu.⁷⁰⁶

Rozhodování o předních složkách hospodářství, těžbě ropy a zemního plynu, a o využívání vody, nadále zůstalo v moci federální vlády, která nahradila IIG. Šiitské strany, jež zde převažovaly, předpokládaly, že kdyby naopak přenechala více práv provinciálním a regionálním úřadům, jejich kurdští spojenci by pak brzy zřejmě požadovali ještě větší vliv, než jakého se dosud domohli, a možná by se začali snažit i o odtržení od Iráku.

Hospodářskou politiku Iráku však tehdy stále ovlivňovalo přetrvávání postihu od OSN, jenž zakazoval tvorbu jakéhokoliv jaderného programu.⁷⁰⁷ Obsahoval též pokračování platby náhrad za válečné škody, které vzešly z iráckého obsazení Kuvajtu. OSN navrátila Iráku právo využívat příjmy z obchodu s ropou a se zemním plynem až rezolucí RB č. 1956 z poloviny prosince 2010. V této době se Irák rozhodl vycházet mezinárodním požadavkům na nepřítomnost všech zakázaných zbraní jednoznačně vstříc. Na začátku února 2009 se tak zařadil mezi státy, jež souhlasily se zákazem vývinu, výroby, vlastnictví a používání chemických zbraní. V únoru 2010 se stejným způsobem vymezil proti rozšiřování jaderné výzbroje. Tuto politiku taktéž doplňoval jeho podpis dohody proti šíření balistických střel ze srpna téhož roku.

USA a Velká Británie si sice mohly přát, aby irácká vláda nebránila vyšší účasti arabských sunnitských Iráčanů na řízení státu.⁷⁰⁸ Výrazná část vládních stran se ovšem řídila islamistickou a zároveň také nacionalistickou ideologií a prosazovala se převážně autoritářsky, a se záměrem zohledňovat výhradně jen vlastní program.⁷⁰⁹

Mnoho vlivnějších šiitských skupin navíc, nezávisle na jejich vztahu k vládě, využívalo spojení s Iránem, jehož rozšiřování hospodářské a politické moci v Iráku USA zabránit nedokázaly.⁷¹⁰ Iráku ostatně náleželo význačné místo v iránských záměrech už i pouze vzhledem k jeho sousedství se Sýrií, tehdejším spojencem Iránu.⁷¹¹ Tato jeho vlastnost představovala pro Irán výhodu taktéž v souvislosti s jeho snahami rozšířit okruh oblastí své

---

⁷⁰⁶ In Iraqi Constitution. 2005, s. 3-6.

⁷⁰⁷ In Lederer, Edith M. UN lifts key sanctions against Iraq. 2010.

⁷⁰⁸ In Serwer, Daniel. Iraq Struggles to Govern Itself. 2010, s. 390-394.

⁷⁰⁹ In Parker, Ned. Who Lost Iraq? It's complicated. 2014. Raphaeli, Nimrod. Iraqi Government in Crisis- Sectarianism, Corruption and Dissent. 2011. Serwer, Daniel. Muddling Through in Iraq. 2013, s. 35-40.

⁷¹⁰ In Guzansky, Yoel. "Made in Iran". The Iranian Involvement in Iraq. 2011, s. 92-93.

⁷¹¹ In Black, Ian. Fear of a Shia full moon. 2007.

mocenské převahy rovněž o Libanon, v čemž mu zčásti pomáhalo tamní šíitské islamistické hnutí Hizballáh.⁷¹²

Irán ovšem ovlivňoval všestranný stav Iráku i přesto jen v nižší míře, než aby ho autoři jeho zahraniční politiky již mohli začít hodnotit jako převážně výhodný. Iráctí spojenci totiž rozhodně nestranili Iránu bezvýhradně.⁷¹³ Iránský vývoz do Iráku nadto mnohdy narážel na přítomnost jiného významného účastníka obchodu na Středním Východě, Turecka. Proti silnému přílivu jeho zboží na irácký trh zatím jednoznačně vítězně neobstál.⁷¹⁴

Většina té části šíitských obyvatel, která chtěla ovlivňovat irácké politické poměry, se však rozhodla stranit právě některému z těchto, často ideologicky značně vyhraněných, politických útvarů.⁷¹⁵ Vzhledem k nedostatku, jestliže ne rovnou k nepřítomnosti, kterýchkoliv jiných sil, které by v Iráku získaly silnější postavení a jejichž politiku k USA a k Velké Británii by zároveň doprovázela větší vstřícnost, přesto nezbyly vítězům nad Husajnovou vládou jiné možnosti, než v pomoci Iráku pokračovat i za takového stavu, anebo se odsud začít stahovat.⁷¹⁶ Druhou z těchto možností ovšem jistě považovaly jen za pouhé přiznání naprostého selhání poslání jejich zdejších misí, a tak ji zamítly.

Toto jejich hodnocení vztahů k Iráku přetrvávalo i při zesílení zdejších teroristických útoků a jiného politicky vymezeného násilí z r. 2006. Strategie národní obrany USA (NDS) z r. 2005 ostatně trvalou přítomnost ozbrojených střetů pokládala za zcela běžný stav, zatímco mír naopak označovala za vzácnost.⁷¹⁷

Převážné množství iráckých vnitřních násilností z období od konce války na jaře 2003 vycházelo z nepřátelství mezi arabskou a kurdskou anebo sunnitskou a šíitskou částí obyvatelstva.⁷¹⁸ Kromě toho taktéž ze snahy mnoha klanů, místních a zahraničních islamistů a ostatních protivládních sil o získání vlivu.⁷¹⁹ Zajišťování ochrany Iráku znesnadňovala také politika části jeho sousedů, především pak Saúdské Arábie a Sýrie,⁷²⁰ které se příchodu cizích teroristů do Iráku snažily zabraňovat jen málo. Zároveň stále přetrvávaly útoky především ze

---

⁷¹² In Cordesman, Anthony H. Khazai, Sam. Patterns of Violence in Iraq. 2012, s. 8.

⁷¹³ In Singer, Max. A Hopeful Iraq: Two Dangers Averted. 2008, s. 1-4.

⁷¹⁴ In Rahimi, Babak. Iran's Declining Influence in Iraq. 2012, s. 27-28.

⁷¹⁵ In Albrightová, Madeleine J. K. Mocní a všemohoucí: Úvahy o Bohu, Americe a mezinárodních vztazích. 2006, s. 230.

⁷¹⁶ In Carpenter, Ted Galen. From Stalwarts to Scapegoats: America's Foreign Clients. 2014. Polk, William R. A Time for Leaving: American security and Iraqi stability depend on a prompt handover. 2005.

⁷¹⁷ In Freier, Nathan P. Present at the Counterrevolution: An Essay on the 2005 National Defense Strategy and Its Impact on Policy. 2012, s. 100.

⁷¹⁸ In Carpenter, Ted Galen. Escaping the Trap: Why the United States Must Leave Iraq. 2007.

⁷¹⁹ In Baram, Amatzia. Iraq 2003-2009: The US Between Bagdad, al-Qa'idah and the Tribal Sahwah. 2009.

⁷²⁰ In Record, Jeffrey. Beating Goliath: why insurgencies win. 2007, s. 71-74.

strany krajně islamistických a / nebo nacionalistických sunnitských a šiitských skupin proti M-NF-I.⁷²¹

Přítomnost tohoto rozsáhlého násilí škodila také Iráčanům, kteří náleželi k nemuslimským menšinám. Jejich postavení znamenalo, že se proti němu mohli bránit ještě hůře, než představitelé tří největších součástí iráckého obyvatelstva. Mnoho z nich se proto z Iráku vystěhovalo.⁷²²

Zhoršování bezpečnosti z r. 2006 se USA rozhodly zastavit vysláním posil M-NF-I. Prvořadým záměrem jejich působnosti se stal hlavně postih proti irácké al-Ka'idě a jiným sunnitským teroristům ve středním Iráku, včetně Bagdádu.⁷²³ USA také využily spojení s nevládními ozbrojenými silami, jež mnohdy pocházely ze sunnitských a v menší míře ze šiitských klanů. Irácká vláda se k němu zprvu vymezovala nevstřícně, protože zřejmě předpokládala, že by mohlo následovat snížení jejího vlivu. Na žádost USA ovšem přesto přiřadila tyto skupiny k pomocné ostraze.⁷²⁴

Nasazení těchto sil způsobila mezi r. 2007-2008 pokles teroristické činnosti. Už r. 2007 proto USA považovaly za nejvhodnější začít se stahováním účasti v M-NF-I, jež trvalo do poloviny prosince 2011. Část jejího velení, včetně jejího nejvyššího představitele, gen. Lloyda Jamese Austina III. (2010-2011), zastávala názor, že se bezpečnost v Iráku po jejím odchodu brzy výrazně zhorší.⁷²⁵

Předpokládala, že teroristické skupiny představují tak závažnou hrozbu, že by irácké ozbrojené síly a bezpečnostní úřady zatím na její odstranění samy nestačily. Stav Iráku z r. 2011 a ze začátku r. 2012 ostatně oprávněnost tohoto varování jednoznačně potvrzoval.⁷²⁶ Přítomnost britské armády v Iráku skončila v závěru května 2011. Konec M-NF-I znamenal i rychlý pokles vlivu jejích nejsilnějších účastníků na irácké vnitropolitické prostředí.⁷²⁷

Odchod M-NF-I z Iráku souvisel s vymezením její činnosti ze strany OSN. Irácká vláda se rozhodla neuzavírat žádnou dohodu, jež by působnost této mise rozšířila i na období po r. 2008. Podle jejího názoru nešlo souhlasit s požadavkem USA, aby se na jednotky M-NF-I

---

⁷²¹ In Gettleman, Jeffrey. The Struggle for Iraq: Insurgents; Anti-US Outrage Unites a Growing Iraqi Resistance. 2004, s. A14. Pressman, Jeremy. Modes of Iraqi Resistance to American Occupation. 2005, s. 9-14.

⁷²² In Duss, Matthew. Juul, Peter. Update: The Iraq War Ledger. A Look at the War's Human, Financial, and Strategic Costs. 2011, s. 5.

⁷²³ In Petraeus, David H. Report to Congress on the Situation in Iraq. 2007, s. 2-5.

⁷²⁴ In Wilbanks, Mark. Karsh, Efraim. How the "Sons of Iraq" Stabilized Iraq. 2010, s. 63-64.

⁷²⁵ In Kam, Ephraim. To Iraq and Back: the Withdrawal of the US Forces. 2012, s. 87-91.

⁷²⁶ In Murphy, Dan. Iraq's ominous trendline of violence. Terrorism is up in Iraq, as are political tensions. 2012. Peter, Tom A. Iraq's cold war leaves country on edge. 2013.

⁷²⁷ In Kagan, Frederick W. Kagan, Kimberly. Is Iraq Lost? Things fell apart. 2012. Murphy, Dan. The myth of Iraq's squandered stability. 2014. Terrill, W. Andrew. Would a Post-2011 Residual U.S. Force in Iraq Have Changed Anything? 2015.

nevztahovala pravomoc iráckých úřadů. S tímto jejím hodnocením souhlasila také většina Iráčanů.⁷²⁸ Účast v této misi navíc USA a Velkou Británií všestranně zatěžovala, což jejich vlády nemohly nezohledňovat, protože se tehdy zároveň vyrovnávaly s vlastními hospodářskými potížemi⁷²⁹ a se zhoršováním bezpečnosti v Afghánistánu a v Pákistánu.⁷³⁰

Na podzim 2013 došlo v Iráku k tak závažnému poklesu bezpečnosti, až hrozilo, že by vláda mohla o výraznější vliv nad částí jeho území brzy přijít. Toto nebezpečí se vztahovalo i na nejvýznamnější oblasti. Mnohdy souviselo se sebeprosazováním krajních sunnitských islamistů, včetně al-Ka'idy a jejich spojenců.⁷³¹ Navzdory tvrzením z předchozích let 2. desetiletí 21. století proto irácká vláda požádala o pomoc USA.⁷³² Mnozí senátoři, mezi nimi často i příznivci války proti Iráku z r. 2003, ovšem tuto předlohu popsali jako přehnaně náročnou, a tak s ní prozatím nesouhlasili.⁷³³ Větší ohlas si mezi nimi naproti tomu získalo hodnocení, podle kterého zhoršení bezpečnosti do značné míry zavinila dosavadní vyhraněná politika irácké vlády k sunnitskému obyvatelstvu.

Moc nejkrajnějšího okruhu sunnitských islamistů však zde začátkem r. 2014 doznala dalšího výrazného zvýšení. Takováto hrozba pak rychle vyústila v rozsáhlý střet především mezi hlavním představitelem této ideologie, skupinou Islámský stát v Iráku a v Sýrii (ISIS), a Irákem.⁷³⁴ ISIS dobyla část jeho severozápadního a středního území. Koncem června 2014 tam oznámila založení kalifátu.⁷³⁵ V této souvislosti se začala označovat za Islámský stát (IS).⁷³⁶

Původně se skládala převážně z Iráčanů. Po vzniku kalifátu ovšem rovněž následoval příchod mnoha zahraničních posil, včetně účasti vyhraněných islamistů původem z evropských států, zvláště z Francie, Německa a z Velké Británie,⁷³⁷ a zřejmě též z USA.⁷³⁸

---

⁷²⁸ In Khalil, Lydia. *Nobody's Client: the Reawakening of Iraqi Sovereignty*. 2009, s. 3-6.

⁷²⁹ In Betts, Richard K. *American Strategy: Grand Vs. Grandiose*. 2012, s. 34.

⁷³⁰ In Bacevich, Andrew J. *After Iraq: Whither U.S. Strategy?* 2008, s. 4-8.

⁷³¹ In Arraf, Jane. *Maliki asks US to help arrest Iraq's slide into war*. 2013. Knights, Michael. *Iraq's Never Ending Security Crisis*. 2013. Tentýž. *Meeting Maliki: A Chance to Reset U.S. Policy on Iraq*. 2013.

⁷³² In Al-Maliki, Nuri Kamal. *Have Patience With Us. The Iraqi Prime Ministers's Plea to Americans*. 2013.

⁷³³ In Mulrine, Anna. *Iraq's Maliki brings wish list to Washington. Why are officials unmoved?* 2013.

⁷³⁴ In Olsen, Matthew G. *Remarks at the Brookings Institution*. 2014, s. 2. Terrill, W. Andrew. *Confronting the "Islamic State."* *Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS*. 2014, s. 14-16.

⁷³⁵ In Robinson, Chase F. *The Caliph Has No Clothes*. 2014.

⁷³⁶ In Withnall, Adam. *Iraq crisis: ISIS declares its territories a new Islamic state with 'restoration of caliphate' in Middle East*. 2014.

⁷³⁷ In Heinke, Daniel H. Raudszus, Jan. *German Foreign Fighters in Syria and Iraq*. 2015. Pantucci, Raffaello. *Britain's Terror Threat from the Levant*. 2015.

⁷³⁸ In Bennett, Brian. Serrano, Richard A. *More Western Fighters Joining Militants in Iraq and Syria*. 2014. Boyer, Dave. Swarts, Phillip. *FBI tracking some Americans who fought with Islamic State, then returned home*. 2014. Noonan, Michael. Khalil, Phyl. *North American Foreign Fighters*. 2014/15, s. 66-79. *Threats to international peace and security caused by terrorist acts. United Nations Security Council Resolution 2178 (2014)*. 2014, s. 2/8.

Především tyto souvislosti ovlivnily rozhodnutí USA a jiných států z NATO poskytnout irácké vládě a KRG rozsáhlou pomoc. Zprvu se jednalo o dopravu základních potřeb ohrožovanému obyvatelstvu, a zbraní pro irácké a kurdské ozbrojené síly. V srpnu 2014 pak začaly nálety USA a části států z NATO proti IS.⁷³⁹ USA tak sledovaly záměr zcela ho zničit.⁷⁴⁰

Zkušenost z r. 1990-1991 ovlivňuje vztahy mezi Irákem, Kuvajtem a Saúdskou Arábií i v současnosti. Neuzavřenou otázkou zůstávají zvláště kuvajtské pohledávky u Iráku z období irácko-iránské války, které kuvajtští zákonodárci zatím nechtěli zrušit, a vymezení jejich pozemních a námořních hranic. Část obyvatel Kuvajtu, jež zmizeli během střetu z r. 1990 anebo v době jeho následného obsazení, se navíc stále pohřešuje.⁷⁴¹

Irácké hospodářství také stále zatěžuje platba odškodného Kuvajtu, jehož se její příjemce rozhodně vzdát nechtěl.⁷⁴² Irák se proto obrátil na OSN, aby tento postih skončil, což však, navzdory výzvě USA, jež žádala totéž, neprosadil.⁷⁴³ Generální tajemník OSN Ban Ki Moon (od r. 2007) totiž zastával názor, že tento program lze uzavřít právě až po dokončení úhrady škod, které Irák zavinil při dobytí a obsazení Kuvajtu, a po odstranění neshod, jež se vztahují k vyznačení jejich hranice. OSN ovšem koncem r. 2010 zrušila většinu ostatních nařízení, jimiž se od r. 1990 snažila bránit násilnému rozšiřování irácké moci v zahraničí.⁷⁴⁴

Výrazněji se zlepšilo sousedství Iráku a Saúdské Arábie. Její král Abdullah bin Abdul Aziz Al Saúd (od r. 2005) se koncem února 2012 rozhodl obnovit činnost velvyslanectví v Bagdádu, jehož působnost se však zajišťovala prostřednictvím zdejších pravidelných pobytů saúdkoarabského velvyslance, jenž sídlil v Jordánsku. Irácká diplomatická mise stejné hodnosti začala v Saúdské Arábii působit už od dubna 2009. Období přerušení jejich vztahů na úrovni velvyslanectví, jež trvalo od r. 1990, se tak tehdy ukončilo.⁷⁴⁵ Saúdská Arábie však zároveň také předpokládá, že by právě Irák mohl brzy začít ohrožovat její postavení na

---

⁷³⁹ In Connable, Ben. Defeating the Islamic State in Iraq. 2014, s. 2-9. Gottlieb, Stuart. Four Reasons ISIS Is a Threat to the American Homeland. 2014. Jenkins, Brian Michael. When Jihadis Come Marching Home. The Terrorist Threat Posed by Westerners Returning from Syria and Iraq. 2014, s. 23. Obama, Barack H. Statement by the President on ISIL. 2014.

⁷⁴⁰ In Boot, Max. Here's what the U.S. can do about Iraq. 2014. Eran, Oded. The United States Returns to Iraq. 2014, s. 1-4. Katzman, Kenneth, et. al. The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy. 2014, s. 1-8.

⁷⁴¹ In Al-Tamimi, Amer Diab. Iraqi Debt to Kuwait May Become Fruitful Business Partnership. 2012.

⁷⁴² In Fisk, Robert. Gulf War legacy flares as 'stingy' Kuwait puts the squeeze on Iraq. 2009.

⁷⁴³ In Cornwell, Rupert. Obama calls on UN to cancel Iraq's \$ 25bn debt to Kuwait. 2009.

⁷⁴⁴ In Katzman, Kenneth. Foreign Policy Issues. Residual Issues from the 1990 Iraqi Invasion and Occupation. 2014, s. 18. Tentýž. Foreign Policy Issues. Resolving Residual Bilateral Issues with Iraq. 2014, s. 17. UN lifts sanctions against Iraq. The UN Security Council has voted to lift most international sanctions imposed on Iraq during the Saddam Hussein era. 2010.

⁷⁴⁵ In Khan, Ghazanfar Ali. Kingdom appoints ambassador to Iraq. 2012.

světovém ropném trhu.⁷⁴⁶ Mezi představiteli Strany islámské výzvy (Da'wa), která se r. 2005 stala nejsilnější vládní stranou, zpravidla arabského šiitského původu, si naproti tomu význačný ohlas získalo výrazně kritické hodnocení Saúdské Arábie. Podle něho se politika saúdského královského rodu a wahhabismu v naprosté shodě pokoušely znevýhodňovat Irák vždy, a od tohoto nepříznivého poměru se ještě v zásadě neodvracejí ani v současnosti.⁷⁴⁷

Irácká vláda vznášela rozsáhlou kritiku častého tureckého a iránského vysílání ozbrojených sil do severního Iráku, jenž zesílilo zvláště po odchodu armády USA. Docházelo tak k porušování jeho svrchovanosti. K prosazení ukončení tohoto stavu ovšem už Irák postrádal dostatečné síly. Na tomtéž území se skrývaly kurdské skupiny, jež se nacházely ve střetu s těmito významnými iráckými sousedy.⁷⁴⁸ Irák jejich pobytu na svém území nebránil. Tato politika souvisela s vlivem iráckých Kurdů na rozhodování jeho vlády. Z jejich řad pocházel také první irácký nearabský prezident (2005-2014) a zároveň spoluzakladatel a generální tajemník PUK (od r. 1975) Dz'ala'l Talaba'ni.

Turecko se proto, především během poslední třetiny prvního desetiletí 21. století, začalo výrazně snažit ovlivňovat KRG, a to převážně prostřednictvím poskytování hospodářských výhod. Chce ji tak získat pro spojení proti PKK.⁷⁴⁹ Vzhledem k zatím krátkému trvání tohoto záměru lze význam jeho působnosti hodnotit jen těžko. Tato politika rovněž mnohdy nezakrytě obchází postavení ústřední irácké vlády, a představám o sjednoceném Iráku tedy rozhodně vstříc nevychází. Vinou zhoršení jeho vnitřních poměrů se však Irák proti ní brání pouze se značnými nesnázemi. Její naprosté zamezení se pak v současnosti stále nachází v rovině téměř nedosažitelných přání.

---

⁷⁴⁶ In Guzansky, Yoel. Iraq and the Arabs Following the American Withdrawal. 2012, s. 42.

⁷⁴⁷ In Kinnimont, Jane. Stansfield, Gareth. Sirri, Omar. Iraq on the International Stage. Foreign Policy and National Identity in Transition. 2013, s. 46.

⁷⁴⁸ In Kam, Ephraim. To Iraq and Back: The Withdrawal of the US Forces. 2012, s. 98-99.

⁷⁴⁹ In Lindenstrauss, Gallia. Aksoy, Furkan. Turkey and Northern Iraq: Tightening Relations in a Volatile Environment. 2012, s. 51-55.

4. Analytické hodnocení

Válku v Perském zálivu z r. 1991 lze označit za střet převážně defenzivně realistické politiky s krajně ofenzivním realismem. USA, a jejich spojenci, kteří se jí účastnili přímo, se snažily prosadit na Arabském poloostrově a v Perském zálivu návrat předválečných poměrů, a to v co možná nejvyšší míře. Zvláště příznivě vnímaly pokles moci Iránu i Iráku z konce 80. let. Kdyby kterýkoliv z těchto dvou států získal postavení regionálního hegemonu, pokládaly by to za závažné ohrožení sebe samých a mnoha spojenců. Protiirácké státy získaly významnou výhodu tehdy, když se žádný jiný stát se silnějším vlivem na Středním Východě nerozhodl stranit Iráku.

Irák se naopak snažil právě o nabytí regionální hegemonie, ne-li o výrazné rozšíření své moci v podstatně širším okruhu především arabských a muslimských států. Tato politika proto náleží k vyhraněnému ofenzivnímu realismu. Podle jeho zásad totiž udržovat anebo i zvýšit vlastní bezpečnost rozhodně nestačí.

V politice USA, SSSR (a později Ruska⁷⁵⁰), NATO a ES (EU) k odtržení Slovinska a Chorvatska od Jugoslávie převažoval defenzivní realismus. Všechny tyto velmoci a společenství sice následnému násilí v těchto někdejších jugoslávských republikách zabránit chtěly, zároveň ho ovšem nepovažovaly za tak závažné, aby se rozhodly pro jeho odstranění silou.

Účastníky střetů ve Slovinsku a v Chorvatsku původem z bývalé Jugoslávie lze rozdělit na dvě části. K prvé náleželi ti ze Slovinců a z Chorvatů, jež prosazovali nezávislost na Jugoslávii, a ti ze Srbů, kteří náleželi k zastáncům některé z velkosrbských představ. Zde převládaly silně ofenzivně realistické úvahy. Druhý okruh představovali obhájci jugoslávské jednoty, jež odchod Slovinska a Chorvatska z Jugoslávie pokládali za nemístný, avšak přesto záměrně nestránili velkosrbskému nacionalismu. Jejich vztah k pozdějším tamním střetům, v nichž se, na rozdíl od vyhraněných nacionalistů, často snažili vyvarovat páchání zločinů, tedy obsahoval vlivné defenzivně realistické rysy.

Odtržení Bosny a Hercegoviny od Jugoslávie se neslo ve znamení střetu sil, jejichž způsoby prosazování moci náleží zcela ke krajně ofenzivnímu realismu. Všechny ostatně vycházely z předpokladu, že jakákoliv mírnější politika by neobstála, a naopak by se zřejmě vymstila, protože protivníci by ji nevnímali jinak, než jen jako pouhý pokles moci jejího původce. Vzniklého stavu by pak, a právě na jeho úkor, co nejrychleji využili, což by téměř jistě

---

⁷⁵⁰ Trvání SSSR skončilo v závěru prosince 1991.

doprovázela velká bezohlednost. Při vymezení bývalého jugoslávského území jakožto regionu lze pak věrohodně tvrdit, že velkosrbský nacionalismus a vyhraněné křídlo chorvatského nacionalismu sledovaly záměr získat postavení regionálního hegemonu.

USA, NATO a EU hodnotily bosensko-hercegovský střet jako závažnou bezpečnostní hrozbu. Vzhledem k vlastním vnitropolitickým poměrům se rozhodly pro jeho ukončení prostřednictvím diplomacie a hospodářského tlaku. V polovině 90. let USA pokládaly za nezbytné nesetrvávat již nadále výhradně při udržování bezpečnosti v Evropě. Většina hlavních nesrbských sil v Bosně a Hercegovině se tehdy navíc nacházela v kruhu jejich spojenců. V balkánské politice USA a zčásti rovněž NATO se proto, mnohem výrazněji než na začátku 90. let, prosadil vliv ofenzivního realismu. Rusko a jiné státy, které ji mnohdy kritizovaly pro vztah k RS a k Srbsku, postrádaly tak rozsáhlou moc, aby jí dokázala zamezit.

V politice všech přímých zahraničních účastníků kosovské bezpečnostní krize převažoval ofenzivní realismus. USA a NATO nevěřily v její odstranění jiným způsobem, než válkou. Především USA potom nadto chtěly přinejmenším podlomit Miloševićův vliv, zřejmě však též položit základy pro jeho pozdější sesazení. V ruském pohledu na kosovský střet rovněž převládal ofenzivní realismus. I když totiž tehdejší politika Ruska využívala převážně diplomacii, snažila se takto rozšířit moc, a ne jen zvýšit si bezpečnost.

Kosovsko-albánské nacionalisté, a zvláště jejich krajní část, sledovali záměry dosažitelné výhradně silně ofenzivně realistickým způsobem. Srbský vztah ke Kosovu lze označit za defenzivně realistický, protože Kosovo v této době představovalo část jeho území. Toto jeho hodnocení ovšem rozhodně neznamena žádné tvrzení o jeho mírnosti. Ve střetu vyhraněných nacionalismů, jímž se kosovský bezpochyby stal, ji ostatně nešlo příliš předpokládat na žádné z obou stran.

Především vlivem 11. září 2001 začaly USA a NATO pokládat al-Ka'idu a Taliban za tak závažné hrozby, že k jejich zničení potřeba protiútoků přímo na místě jejich pobytu. Vzhledem k vztahu mezi těmito krajně islamistickými silami a k činnosti prvé z nich lze předložit závěr, že politiku jejich amerických a evropských protivníků k Afghánistánu značně ovlivnily defenzivně realistické názory. Takové hodnocení ovšem již vychází z předpokladu, že válka proti Talibanu představuje nezbytnou součást obrany jeho nepřátel.

Na naprosté převaze ofenzivního realismu v činnosti al-Ka'idy a Talibanu se významně podílí ideologie i afghánské mocenské poměry. Vzdát se dosavadní politiky by al-Ka'ida zřejmě nedokázala nikdy, protože jde o zastávce velmi vyhraněné ideologie. I kdyby Taliban získal větší moc a pevnější postavení, lze stále jen ztěžovat, zda by pak rovněž

následoval jeho přechod k mírnější politice, a z teoretického pohledu k defenzivnímu realismu.

Ve vztazích Číny, Indie, Iránu a především potom Pákistánu k Afghánistánu převažoval ofenzivní realismus. Zvláště prvé dva státy z tohoto okruhu se snažily o širší hospodářské využívání afghánského prostředí, což, nenastane-li krajní pokles tamní bezpečnosti, zřejmě přetrvá i v příštích letech. Snahu o rozšíření iránského a pákistánského vlivu v Afghánistánu pak rozhodně nejde označit jako pouhý záměr prosadit tak zlepšení jejich bezpečnosti.

Politika všech předních sil, které v období od Husajnova sesazení až po současnost ovlivňovaly postavení Iráku, vycházela téměř výhradně z ofenzivního realismu. USA a jejich váleční spojenci se takto rozhodovali po úvahách o nedostatečnosti jejich předchozího tlaku na Irák. Stalo se tak i přesto, že právě tento krok významně pomáhal v zabraňování návratu iráckého prosazování regionální hegemonie v míře obdobné stavu z 80. let. Závěr, že však po válce z r. 1991 nastal jednoznačný přechod Iráku k defenzivnímu realismu, ovšem potřeba považovat za jen těžko obhajitelný, což úzce souvisí s Husajnovým vnímáním zahraniční i vnitřní politiky.

Nejen irácké vlády, ale rovněž tak i jejich místní příznivci a nepřátelé sdíleli názor o nezbytnosti nepřetržitého zvyšování moci, protože jinak by brzy následovala její ztráta, ne-li přímo jejich zkáza. Představa, že by tyto názory začaly ještě v průběhu tohoto desetiletí výrazněji přicházet o vliv, zůstává nadále jen přáním.

Nejvýznamnější iráckí sousedé, Irán, Saúdská Arábie a Turecko, pokládali hluboké snížení irácké moci po r. 2003 za velkou vlastní výhodu. Oba převážně sunnitské státy z této trojice sice v Iráku nezískaly tak rozsáhlý politický vliv, jakého nabyl Irán. Při srovnání se stavem za Husajnova prezidentství však přesto došlo k jeho značnému zesílení. Všechny tyto státy chtěly, aby Irák zůstal jednotný, a aby ho řídila jim příznivě nakloněná vláda. Nestalo-li by se tak, ale přitom by se v Iráku nenacházela žádná jejich závažná hrozba, zřejmě by tyto sousedské vztahy hodnotily jako ještě, i když s mnohými výhradami, přijatelné.

Ofenzivně realistické názory získaly zvýšený význam rovněž v souvislosti s činností IS. Většina jejich nepřátel totiž nechce prosadit jen samé její odstranění, a tak zvýšení bezpečnosti, ale zároveň si též přeje dostat se do podstatně lepšího mocenského postavení, než v jakém se v současnosti nachází. Defenzivně realistické úvahy se stávají vždy nedostatečnými základy k prosazení takto ctižádostivých záměrů.

Závěr

Jen menší část střetů, na jejichž průběh se kapitoly textu zaměřují, lze označit jako zcela uzavřenou. Převážně zdařilé ukončení prvního z nich, války v Perském zálivu z r. 1990-1991 vycházelo ze záměru USA zůstat u tehdejšího vítězství. Hodnotily jej totiž jakožto závěr, který jim již přinášel dostatečné výhody i pouze sám o sobě. O sesazení irácké vlády pomocí vlastního a spojeneckého přímého zásahu na jeho území anebo prostřednictvím poskytnutí rozsáhlejší podpory iráckým protivládním skupinám, jež by ho pak tento projekt dokončily, se proto už nepokusily.

Ve srovnání s poměry ze začátku r. 1990 se Irák na konci příštího roku nacházel v mnohem horším postavení. Jistě ho zavinila jeho přehnaně ctižádostivá zahraniční politika. Největší škody pak zřejmě způsobila víra v rozvrat nepřátelského spojení, a samozřejmě též předpoklad, že se významná část vlád arabských a jiných muslimských států, nebo alespoň tamních společností, nakonec rozhodne stranit Iráku.

Održení Slovinska a Chorvatska od Jugoslávie vycházelo z nemožnosti zohlednit přední požadavky nacionalistických sil těchto dvou národů a hlavní přání velkosrbského nacionalismu zároveň. Na jeho stranu se tehdy postavila i část ostatních příznivců jugoslávské jednoty.

V USA a rovněž ve většině států z ES, a později potom z EU, zprvu převažovala úvaha o potřebnosti setrvání Jugoslávie v předchozí, nebo nanejvýše jen mírně upravené, podobě. Jejich následný souhlas se slovinskou a s chorvatskou nezávislostí se ostatně dostavil až po zjištění, že by všechny zahraniční snahy o zamezení rozvratu Jugoslávie zřejmě skončily zcela nešťastně. Z jejich pohledu často nepředstavoval nic jiného, než pouhý příklon k jediné z okruhu samých nepříznivých možností, kterou v souvislosti s obsahem všech dalších pokládaly za jen o málo lepší, než ty zbylé.

USA, Rusko, OSN a EU došly v průběhu bosensko-hercegovské války ke shodě, že zapotřebí ukončit ji diplomaticky. Obdobně jako při předchozích střetech ve Slovinsku a v Chorvatsku se také tentokrát žádný představitel z tohoto okruhu nerozhodl prosazovat vlastní záměry zcela jednostranně. Pro vlády států této skupiny by to totiž znamenalo převzít na sebe nebezpečí v podobě zhoršení jejich vnitropolitického postavení. Vzhledem k uvažování velké části vlastního obyvatelstva, která by se k vytvoření takového všestranně náročného projektu přiklonila jen ztěží, je nadto tato možnost ohrožovala v zásadě vždy. K jejímu překonání mohlo vlastně docházet výhradně až za přítomnosti skoro nedosažitelného

předpokladu. Ten by pak nastal pouze ve stavu, kdyby jejich návazné rozhodování zakončil nezpochybnitelně příznivý závěr.

Škody, jež bosensko-hercegovský střet zavinil, vycházejí ze srovnání s těmi, k nimž došlo vlivem krajně nacionalistického násilí ve Slovinsku a v Chorvatsku v první polovině 90. let, jako jednoznačně mnohem závažnější. Jejich povaha a rozsah souvisí s přítomností třech tamních nacionalismů, jejichž vyhraněné součásti tehdy často získávaly značný význam.

Daytonská dohoda bezpochyby zajistila mír. Její obsah se i navzdory takovéto přínosnosti nepřestává setkávat se silnou kritikou. Původci takovýchto výhrad se nejčastěji vymezují proti státoprávnímu uspořádání, které vzniklo na základě právě tohoto rozhodnutí. Území Bosny a Hercegoviny se tak podle nich v podstatě rozdělilo na základu převahy hlavních třech národů, čímž se nacionalistickým požadavkům dostalo až přehnané vstřícnosti.

Nepříznivá hodnocení se rovněž obracejí proti pravidlům činnosti tamější veřejné správy a poměrům mezi bosensko-hercegovskými politickými silami. Často jde o obvinění tohoto uspořádání z přílišné složitosti. Mnoho výtek se také vztahovalo k nedostatku prostoru pro pozdější přechod k zřízení, které by požadavky největších bosensko-hercegovských národů zohledňovalo lépe, než jak to umožňuje současný stav.

Bosna a Hercegovina se však ještě rozhodně nenachází ve stavu, v němž by se již zcela obešla bez zahraničního dohledu a jiné pomoci, a zároveň už by mezi jejími národy převládala taková snášenlivost, aby se současné zřízení stalo zcela nepotřebným. Zamítavé úvahy mnoha bosensko-hercegovských Chorvatů, Muslimů a Srbů, jež se k němu vztahují, se vlastně odlišují jen málo. Shoda jejich představitelů na jeho náhradě však zatím schází. Většina z nich se ji ostatně hledat nesnaží, protože by to mohlo vyústit v ohrožení jejich vlivu.

Současné mezinárodní postavení Bosny a Hercegoviny jí, na rozdíl od Slovinska a od Chorvatska, i nadále brání vytvořit si předpoklady, které by, chtěla-li by získat členství v EU anebo v NATO, vyžadoval její pozdější příchod do jakéhokoliv z těchto společenství. Vzhledem k jejímu zařazení do Akčního plánu pro členství v NATO (MAP) z konce dubna 2010 se zdá, že by se přijetí do jeho řad zřejmě dostavilo rychleji, než nabytí příslušnosti k EU.⁷⁵¹

Střet v Kosovu vycházel z nepřátelství mezi dvěma krajními nacionalismy, z nichž kosovsko-albánskému se zdařilo získat si rozsáhlý zahraniční ohlas. Tato výhoda pak položila základy k dosažení jeho záměru, tedy k odtržení Kosova od Srbska a k vyhlášení jeho nezávislosti. Podle hodnocení ze strany vlád nejvýznamnějších států NATO ze druhé

---

⁷⁵¹ In Bosnia and Herzegovina and Membership Action Plan. 2010.

poloviny 90. let představoval naproti tomu srbský nacionalismus pouze nemístně nesnášenlivou, a proto zásadně nepřijatelnou, ideologii. Zároveň na něj též pohlížely jako na hlavního viníka rozšíření politického násilí, jež většinu bývalých jugoslávských svazových republik od začátku 90. let postihlo.

Umožnění přechodu k lepším vztahům mezi dvěma nejsilnějšími kosovskými národy si jistě vyžádá mnoho oboustranné snahy. Vliv násilí na povahu politických a bezpečnostních poměrů převážně v jeho výrazněji smíšených, anebo ve většinově srbských, oblastech ještě i dnes dokazuje, že kdyby se zdejší činnost mezinárodních misí již uzavřela, mohlo by následovat právě zesílení bezpečnostních hrozeb.

Nesouhlas části států z RB OSN, z NATO a z EU s kosovskou samostatností, a zatím jen malý výhled na vyrovnaní se Srbskem, znamenají i nadále výraznou překážku zlepšení mezinárodního postavení Kosova. Jde zvláště o přijetí do EU a do NATO. V současnosti se proto mnohdy předpokládá, že by k němu zřejmě došlo až poté, co by se okruh jejich států napřed rozšířil příchodem Bosny a Hercegoviny.

V období od závěru Studené války se Afghánistán dostal do popředí zvýšené sledovanosti především prostřednictvím teroristických útoků proti USA z 11. září 2001. Vliv vnitropolitických střetů, k nimž na jeho území docházelo v 90. letech, sice do sousedních států přesahoval často. Vzdálenější nemuslimské zahraničí je ovšem začalo považovat za závažné většinou až právě v souvislosti s 11. zářím.

V USA převážilo hodnocení, podle něhož by odstranění bezpečnostních hrozeb, jež jim z Afghánistánu vyvstávaly, vyžadovalo předchozí nastolení demokratičtějšího politického uspořádání. Prosazování této představy provázelo silné zvyšování hmotných nákladů a ztrát. I přesto však skončilo mnohem méně zdařile, než jak jeho zastánci čekali.⁷⁵² Nesnáze, v nichž se Afghánistán nachází, ostatně nezpůsobila výhradně jen vláda Talibanu. Většina z nich souvisí s rozsáhlou přítomností politického násilí, která postihuje tamní poměry už od rozvratu království z r. 1973.

Zlepšení postavení Afghánistánu by mohlo nastat jen po uzavření míru mezi jeho vládou a protivládními skupinami. Mnoho z nich sice k Talibanu náleží, jiné však působí samostatně, což výhledy na dosažení tohoto vyrovnaní už samo o sobě dost ztěžuje. Zásady takto vzniklé dohody by se nadto zřejmě dodržovaly pouze tehdy, jestliže by je přijal za závazné rovněž Pákistán, i v současnosti nejvýznamnější státní spojenec části tohoto odboje. Jeho politika k Afghánistánu však ještě takto potřebného obratu nedoznala. Její architekti se totiž mnohdy

---

⁷⁵² In Murphy, Dan. The Afghan war that didn't really end yesterday ended in defeat. 2014.

řídí názorem, že takový závěr by Karza'ího, a také i všechny pozdější afghánské vlády, jednoznačně zvýhodňoval, a to právě na úkor rozsahu moci Pákistánu v Afghánistánu.

Afghánská státní správa si navíc zachovává vyšší vliv jen na menšině afghánského území. Karza'í zřejmě chtěl afghánské veřejnosti dokázat, že žádnou pomoc od ISAF, ani od jiných zahraničních misí, nepotřebuje. Kdyby ale jejich přítomnost v Afghánistánu skončila, následovalo by další snížení jeho moci, již mnozí Afghánci nepřestali pokládat za zcela neoprávněnou.

Ukončení činnosti M-NF-I se rychle projevilo výrazným poklesem bezpečnosti, který se nadto nepřestal prohlubovat. Irácká ústřední vláda často rozhoduje jednostranně, což vyúsťuje v pokračování zhoršování vztahů mezi šíitskou a sunnitskou částí arabských Iráčanů.⁷⁵³ Převážně kurdská oblast na severu Iráku si zatím podržela značnou míru nezávislosti, již od r. 2003 získala. Státově právně však zůstává iráckým územím i nadále.⁷⁵⁴

Irácké vnitřní prostředí stále narušují rozsáhlé střety mezi převážně šíitskou vládou a většinově sunnitským odbojem. Náboženské rozdělení tamní společnosti se stalo rysem jehož závažnost rozhodně nelze podhodnocovat rovněž v souvislosti s poměry v sousedních státech.⁷⁵⁵ Od poloviny března 2011 potom jde převážně o rozsáhlé násilí v Sýrii.⁷⁵⁶ Boj mezi syrskou vládou a jejími nepřáteli nabyl brzy rovněž významného náboženského rozměru, jež podstatně rozšiřuje i vlivná účast zahraničních sil, včetně skupin původem z Iráku.⁷⁵⁷ Rozsah takto závažné bezpečnostní hrozby se nadto, převážně vzhledem k působnosti IS, v průběhu r. 2014 ještě zvýšil.⁷⁵⁸

Okruh spojenců proti této skupině, který z velké míry vznikl za pomoci zprostředkování ze strany USA, se na podzim 2014 rozrostl o vlivné státy řízené sunnitskými rody. Především jde o Saúdskou Arábii, a dále o Spojené arabské emiráty, Katar, Jordánsko a Bahrajn, jež se účastnily náletů proti silám IS na syrském území.⁷⁵⁹irácké a syrské vládě se rovněž dostává

---

⁷⁵³ In Hauslohner, Abigail. With the rise of Islamic State, Iraq is splintering along religious and ethnic lines. 2014.

⁷⁵⁴ In Carpenter, Ted Galen. Can Iraq Survive? 2014.

⁷⁵⁵ In Boghardt, Lori Plotkin. Saudi Arabia's Shifting War on Terror. 2014. Olsen, Matthew G. Hearing Before the Senate Foreign Relations Committee "Extremism and Sectarianism in Syria, Iraq, and Lebanon". 2014, s. 5-6. Ross, Dennis. ISIS Poses Threat Beyond Iraq. 2014.

⁷⁵⁶ In Zirulnick, Ariel. Al-Qaeda-linked insurgents, with ties to Syria, fight for control of Iraqi cities. 2014.

⁷⁵⁷ In Petrolekas, George. The Danger ISIS Represents: "It Has To Be Fought Differently ..." 2014. Smyth, Phillip. The Narrative of Jihad. 2015, s. 3-6. White, Jeffrey. Assad's Indispensable Foreign Legions. 2014.

⁷⁵⁸ In Becker, Joseph. Obama's Strategy for Defeating ISIS is the Only Viable Option. It Can Work. 2014. Boot, Max. Testimony. A Strategy for Defeating ISIS in Syria and Iraq. 2014. Carpenter, Ted Galen. America's Fatal Blunder in the War against ISIS. 2014. Dodge, Toby. Can Iraq Be Saved? 2014, s. 8-12. Gwertzman, Bernard. Iraq's Role in the Long War Against ISIS. 2014. Iraq. United Nations Security Council Resolution 2169 (2014). 2014, s. 2/4-3/4. The Middle East and North Africa. 2014, s. 14.

⁷⁵⁹ In Bindow, Doug. A perplexing foreign policy. 2014. Howard, Roger. Will America Defeat the Islamic State? 2014. Petrolekas, George. Coombs, Howard. Avoiding the Long War Redux. 2014.

významné pomoci z Iránu, jenž vnímá IS jakožto závažnou hrozbu. Její poskytování ovšem zůstává nezávislé na činnosti USA a arabských států v Iráku a v Sýrii, což souvisí se stále nepříznivými vztahy mezi nimi a Iránem.⁷⁶⁰

Také EU hodnotila stav v Iráku jako značné ohrožení, jehož vliv se již projevil na regionální úrovni.⁷⁶¹ Vyčlenila proto peněžní zdroje na nákup základních potřeb pro irácké obyvatelstvo. K rozhodnutí části jejích států zúčastnit se boje proti IS přímo, se vymezila jednoznačně souhlasně.⁷⁶²

Poměry v oblastech, na které se kapitoly zaměřovaly, se tedy od představ USA a části jejich spojenců z NATO z období, kdy se rozhodly pro účast v tamních střetech, krajně odlišují. Jde především o cíl zavést na těchto místech mír a zároveň s ním demokratické uspořádání. V něm by pak vznikla vláda, která by se k jejich zahraniční politice vymezovala příznivě.

Avšak soudobé postavení těchto území dokládá, že tam, kde takovýto náhled převládl, ještě mnohdy schází již sama přítomnost prvního z těchto očekávání, ukončení dosavadního násilí. Výstavba demokracie, a zvláště jejího liberálního druhu, se zde zatím nachází především v rovině značně vzdáleného výhledu. Jeho přiblížení lze odhadovat jen ztěží. Tento závěr souvisí v nezanedbatelné míře s pouze nedostatečným zohledňováním významu místních nedemokratických vlivů, z jejichž působení vyvstávaly politickým projektům zahraničního původu těžké, a namnoze pořád ještě nepřekonané, nesnáze.

Výrazně zdařileji skončily naopak takové mise, jež prosazovaly mnohem méně ctižádostivý program. Jejich autoři většinou vycházeli z v zásadě převážně konzervativního pohledu na mezinárodní vztahy, přičemž výrazně využívali zvláště uzavírání příležitostného spojení. Vzhledem k časté mnohostranné nesourodosti takto vzniklých vazeb ovšem nemohli tuto politiku následně rozšiřovat o rozměry, jež by ostatní představitelé takovéto skupiny mohli hodnotit jako přespříliš ideologicky vyhraněné, anebo pro ně nevýhodné jiným způsobem, a proto z ní odejít.

Současný stav světové politiky tak přináší větší věrohodnost hodnocení, podle něhož by již síly kteréhokoliv státu k prosazení hegemonie na všech světadílech, nemluvě už o možnosti založení impéria, samy o sobě nestačily. USA se sice v 90. letech nacházely v postavení všestranně nejvlivnějšího státu, ještě ale nešlo o nezpochybnitelného hegemonu. V prvních letech druhého desetiletí 21. století však obhajují předchozí první místo v hospodářském

---

⁷⁶⁰ In Nader, Alireza. *Salvaging Iraq*. 2015. Qassim, Abdul-Zahra. Salama, Vivian. *Tensions emerge in Iraq, US-led coalition in Islamic State fight*. 2015.

⁷⁶¹ In Pierini, Marc. *The European Union Must Face the Islamic State*. 2014.

⁷⁶² In Main results of the Council. 2014, s. 7.

významu se značnými obtížemi. V období po Studené válce zaznamenala v tomto odvětví výrazný zisk především Čína, a v menší, i když i přitom silné, míře, také Brazílie a Indie.

V 90. letech scházela USA k výstavbě hegemonie i potřebná ctižádost, a proto rovněž i jednoznačná představa o jejím pozdějším vymezení. Jejich oba tehdejší prezidenti se o rozšiřování vlivu v zahraničí snažili. Zároveň ovšem považovali za nejlepší právě takové mocenské rozhodování, které by vztahy mezi USA a jejich předními spojenci nerozvracelo. Přítomnost všech střetů z tohoto období, na něž se tento text soustřeďuje, se tak odstraňovala prostřednictvím vazeb mezi těmito mocnostmi, státy nebo společenstvími, a USA jakožto uchazečem o hegemonii. Již na základě této souvislosti nemohla zahraniční politika USA vycházet vstříc těm, kteří si přáli, aby vliv této velmoci už nikdy na žádné hranice nenarazil.

Tomuto záměru se otevřel široký prostor převážně pod vlivem 11. září 2001. Avšak působnost USA v zahraničí vykazovala, zvláště v době do r. 2003, znaky, jež se tam, včetně části spojeneckého prostředí, mnohdy hodnotily jako přehnaně vyhraněné. S každým střetem, který neuzavíralo nezpochybnitelné vítězství, se předpoklady vzniku jejich hegemonie samozřejmě snižovaly. Další silné překážky USA vyvstaly vinou hospodářských nesnází, které začaly r. 2008, a jejichž následky ještě dodnes představují značnou zátěž. Nasazení jejich ozbrojených sil v Afghánistánu a v Iráku způsobilo jejich přetížení. Hlavně tyto meze vytvořily stav, jenž výhled na dosažení jejich hegemonie v průběhu tohoto desetiletí zcela znemožnil.

Ani takto rozsáhlé nesnáze však zatím velkou část politického prostředí v USA, přítomnou v obou tamních nejvlivnějších stranách, od přání získat takovouto mocenskou převahu neodvrátily.⁷⁶³ Její představitelé se většinou snaží dokládat, že ve vztazích USA se zahraničím po 11. září 2001 k závažným chybám vícekrát došlo. Tuto kritiku doplňují vysvětlením, že takto vzniklé nedostatky vždy vzešly z rozhodování na nižších anebo i na středních úrovních, kdežto nejvyšší záměr vlastně zůstává nezpochybněný.⁷⁶⁴ Zcela se ho vzdát by pro ně zřejmě znamenalo totéž, co stále těžko přijatelné přiznání, že vliv USA v zahraničí častěji zaznamenává pokles, než aby rostl.

Navíc se tento pohled ve velké míře shoduje s úvahami významného okruhu obyvatelstva. Mnoho Američanů, kteří se vymezují k postavení USA ve světě, stále chce, aby v postavení

---

⁷⁶³ In Brooks, Daniel Tyler. *Legitimate Deliberate Democracy in Transition: Failure in the Democratization of Iraq by the United States from 2003-2014*. 2015. Fontaine, Richard. *Flournoy, Michele. America: Beware the Siren Song of Disengagement*. 2014. LaFranchi, Howard. *Obama speech at UN: Mideast diplomacy remains top focus*. 2013. Posen, Barry R. *Just Say No: America Should Avoid These Wars*. 2015.

⁷⁶⁴ In Boot, Max. *More Small Wars. Counterinsurgency Is Here to Stay*. 2014. Fukuyama, Francis. *Is the age of democracy over?* 2010. Lieberman, Joseph I. *Kyl, Jon. The danger of repeating the cycle of American isolationism*. 2013. Martel, William C. *A Roadmap for American Grand Strategy. Mapping a Grand Strategy to Strengthen and Enhance America's Role in the World*. 2013.

nejsilnějšího státu setrvaly. Nezřídka tak uvažují i ti z nich, jež zároveň přiznávají, že moc USA v zahraničí v posledním desetiletí poklesla.⁷⁶⁵

Tyto souvislosti významně ovlivnily pozorovatele jejich zahraniční politiky, jež prosazují její příklon k zásadám defenzivního realismu. Zpravidla si přejí pokračování politického, a nejlépe rovněž také jiných, prvenství USA, jež jim, jak tvrdí, stále ještě náleží. Hegemonii USA však již považují za nedosažitelnou, a mnohdy se též vymezují i proti možnosti jejího nastolení. Většinou varují, že kdyby nastala, množství jejich nepřátel by se pak brzy příliš rozšířilo. USA by tak za tohoto stavu vyvstávaly bezpečnostní hrozby, které by výrazně snižovaly jejich vliv.⁷⁶⁶

Mezi takovými úvahami se nachází představa o mocenském vyvažování s co možná nejnižším využíváním přítomnosti pozemních ozbrojených sil k dohledu v zahraničí (offshore balancing). Její obhájci ji označují za předpoklad pro vytvoření bezpečnější, a vlastně všestranně podstatně méně nákladné, osy k řízení zahraniční politiky.⁷⁶⁷ Nezakrývají však, že klade značné požadavky na pohotovost obranných programů a na rychlost dopravy, jestliže by USA došly k závěru, že se ohrožení, jež se nachází ve vzdáleném zahraničí, zbaví jen za pomoci síly.

Tento náhled nadto radí přenechat většinu pozemního dozoru v hlavně zámořských, pro USA významných oblastech, jejich tamním spojencům, z čehož vyvstávají závažné výzvy pro jejich diplomacii. Jeho zastánci také často dodávají, že potřeba, aby se politika USA zcela vzdala záměrů ideologicky zasahovat do politického, a širšího společenského, stavu na cizím území. Mnohdy i přiznávají, že zesílení moci jiných vlivných států, především Číny a Ruska, ale též Japonska a Německa, nedokážou USA zamezovat. Obhajují proto závěr, že postačí, když se z nich nestanou nepřátelé.⁷⁶⁸

Vzhledem k předchozím zkušenostem, získaným hlavně v průběhu prvního desetiletí 21. století, by se právě offshore balancing mohl stát význačným zdrojem podnětů, anebo potažmo základem, pro zásady zahraniční politiky USA v příštích letech.

Od konce Studené války do současnosti se, kromě USA, o nastolení hegemonie mnohostranné povahy, a přitom ve světovém rozsahu, zatím nepokusila již žádná jiná mocnost. Všem ostatním státům, jež by se snad chtěly do takového postavení dostat, scházely síly, bez jejichž vynaložení by se tak náročný program nemohl obcházet. Tyto

---

⁷⁶⁵ In Adesnik, David. Are U.S. voters really turning isolationist? 2013. Friedman, Benjamin H. Preble, Christopher A. Americans Favor Not Isolationism, But Restraint. 2013. Healy, Gene. It's not isolationist for America to mind its own business. 2013.

⁷⁶⁶ In Walt, Stephen M. Rethinking U.S. Grand Strategy: The Case for "Offshore Balancing". 2009, s. 3-8.

⁷⁶⁷ In Mearsheimer, John J. A Return to Offshore Balancing. 2010.

⁷⁶⁸ In Layne, Christopher. Offshore Balancing Revisited. 2002, s. 245.

nedostatky se zpravidla nacházely ve stavu jejich hospodářství anebo v menší bezpečnostní a diplomatické připravenosti na předpokládané zajišťování hegemoniální politiky.

Vzhledem k významnému zesílení světového vlivu Číny by se mohlo stát, že by se začala ucházet i o místo hegemonu. Její dosavadní zahraniční politika však bezpečnostní rozměr, srovnatelný s činností tohoto odvětví v USA v 90. letech a v první polovině prvního desetiletí 21. století, ještě postrádá. Zároveň ovšem jde o ctižádostivý stát, který se bezpochyby vynasnaží přinejmenším setrvat v mocenské soutěži na jednom z nejpřednějších míst, na němž se dnes už nachází. Zda přejde k vyhraněnějšímu způsobu prosazování jejích projektů v zahraničí, jehož by světová hegemonie vždy potřebovala, zůstává neznámou položkou.

Stav mezinárodních vztahů od začátku 21. století dokazuje, že by vytvoření hegemonie a ještě výrazněji potom její následné udržování nepochybně vyžadovalo rozsáhlé pravidelné vynakládání všestranných prostředků. Jejich spotřeba by se pohybovala ve výši, v níž by ji již žádný stát nedokázal zajišťovat výhradně prostřednictvím vlastních zdrojů. Uchazeč o hegemonii by se pak mohl dostat do zvýšené závislosti na spojencích, což by hrozilo až naprostým znemožněním vzniku tohoto jeho příštího předpokládaného postavení.

EU ani OSN by se v tomto desetiletí dokázaly stát hegemoniální silou jen ztěží. Tyto společenství postihuje příliš často hluboká vnitřní nejednota, zatímco se jejich mocenské schopnosti rovněž nalézají i v sevření dalších, a mnohdy výrazně těsných, mezí, zvláště pak peněžních a technologických.

Proto ve světové politice v příštích letech zřejmě převáží příležitostné vyvažování s účastí hlavních velmocí, jež zasedají v RB OSN. Význačné rysy tohoto prostředí by dále doplňovala přítomnost vlivu hlavně Brazílie, Indie, Indonésie, Japonska, Jihoafrické republiky, Mexika, Německa a Turecka, tedy především regionálně silných států.

Jednoznačně podhodnocovat též nelze ani působení OSN samo o sobě, a to navzdory předchozí výhradě k šíři její moci. EU představuje významnou mocnost především na území jejích států, a zčásti též ve Středomoří. Přiblížení výhledu na rozšíření prostoru pro vyšší zesílení mohou ale tato společenství, vzhledem k závažnosti jejich závislosti na jejich nejsilnějších státech, čekat pouze sotva.

Ve srovnání s přerozdělením světové moci na konci Studené války by se toto uspořádání nepochybně vyznačovalo nezanedbatelnou přítomností zvýšené nejasnosti. Tato vlastnost by se mohla vztahovat zvláště k činnosti nestátních politických sil. V neméně míře však také k rozhodování části těch z okruhu strategicky významných států, jež se po vícero desetiletí nacházejí ve střetu se zahraničním nepřítelem. Tyto společnosti pak mnohde výrazně ovlivňuje krajně nesnášenlivá náboženská anebo nacionalistická ideologie, případně i obojí

zároveň, což při jakékoliv snaze o odstranění, anebo alespoň o snížení, tamní bezpečnostní a politické zátěže rozhodně znamená výskyt značných nesnází.

Mnohé znaky takto vymezeného mezinárodního prostředí by se mohly zčásti shodovat rovněž i se závěry, které vycházely z Kaplanových tvrzení z 90. let. Jde hlavně o jeho varování před hrozbou, již by způsoboval zvláště násilný rozvrat dosavadních mocenských poměrů v nábožensky a v národnostně hluboce rozdělených společnostech, s nimiž se setkal. Vzhledem k dnešnímu stavu střetů, jejichž průběh sledoval též tento text, si tato součást jeho vhledu do mezinárodních vztahů stále zachovává vlivnou míru věrohodnosti. V zásadě ji nezpochybňují ani selhání při prosazování právě oné předlohy, kterou tehdy označoval za výhradní sílu schopnou zakročit proti škodlivé neuspořádanosti a s ní spojeným chybám, z prvního desetiletí 21. století.

V souvislosti se současnou světovou politikou, a při srovnání s Kaplanovými pozorováními, se názory ostatních autorů, jež přibližuje úvod, mohou zdát jako podstatně méně vlivné. Přechody k demokracii mnohdy nepřinesly tak zásadní zlepšení, aby ji obyvatelstvo v společnostech, kde k nim došlo, začalo většinově hodnotit jako způsob vlády, jehož výhody nad nevýhodami zcela nezvratně převažují, a s jehož hodnotami se právě proto ztotožňují.

Význačný okruh států, které takovýmto převratem prošly, a sebe samé označují jako demokracie, nadto náleží k zcela neliberálnímu druhu tohoto uspořádání. Nemálo z nich se navíc nachází v postavení, kdy jejich vlády lze pokládat za jiné než za autoritářské jen ztěží. Navzdory přetrvávání tohoto stavu považují jejich představitelé zpravidla za užitečné popisovat je jako zřízení, která vycházejí z přání a z potřeb většiny obyvatelstva, anebo alespoň těch z jeho součástí, jež hodnotí jakožto podstatné.

Huntingtonův pohled na světové vztahy jako na prostor, jehož nejvýznamnější rys pocházejí ze střetu nábožensky a kulturně vymezených civilizací naráží na častou přítomnost silné mocenské působnosti více náboženství a nacionalismů ve sledované oblasti zároveň. Její schopnosti rozšířit si v politickém, a lépe rovněž i v rozsáhlejších společenském, prostředí ohlas zde nadto vyvstává další výraznější nesnáz. Způsobuje ji především mnohem četnější uzavírání spojení mezi představiteli zcela odlišných civilizací, než jaké by při takovéto politice považoval za příznačné. Taktéž skupiny různých politických útvarů, a především států, z nichž se podle Huntingtonova pohledu všechny civilizace skládají, rozhodně zevnitř nespojuje provázanost v tak zásadní míře, jejíž přítomnost naznačoval.

Soudobé rozprostření moci ve světové politice by se proto mohlo zdát, ovšemže jen velmi vzdáleně, podobné stavu, jenž vládl před vznikem Dohody a Trojspolku, jejichž záměry se dostaly do střetu, a takto způsobily začátek I. světové války. Tehdy a právě tak i v současnosti

ještě, anebo už, nenáležela žádnému státu ani jinému účastníku mezinárodních vztahů tak velká a zároveň i mnohostranná moc, aby se prosadil jako světový hegemon. Zbývá snad jen přát si, aby v dosavadní a v pozdější zahraniční politice, jíž se v takto nesourodém prostředí využívá, převážily hlavně takové její rysy, které by se prokázaly jako většinou přínosné. Avšak jejich podrobnější vymezení už výměr námětu tohoto textu zcela přesahuje, a zasluhuje vytvoření jiného.

Dokumenty

Bush, George. Executive Order, 12 722. Blocking Iraqi government property and prohibiting transactions with Iraq. Washington, D. C. The White House, August 2, 1990.

Bush, George. Executive Order, 12 808. Blocking Yugoslav Government Property and the Property of the Governments of Serbia and Montenegro. Washington, D. C. The White House, May 30, 1992.

Bush, George W. Executive Order, 13 224. Blocking Property and Prohibiting Transactions With Persons Who Commit, Threaten to Commit, or Support Terrorism. Washington, D. C. The White House, September 23, 2001.

Carter, James E. Brzezinski, Zbigniew K. Presidential Directive / NSC – 63. January 15, 1981.

Carter, Jimmy E. Executive Order, 12 036. United States Foreign Intelligence Activities. Washington, D. C. The White House, January 24, 1978.

Clinton, William J. Executive Order, 13 129. Blocking Property and Prohibiting Transactions With the Taliban. Washington, D. C. The White House, July 4, 1999.

Clinton, William J. Executive Order, 13 088. Blocking Property of the Governments of the Federal Republic of Yugoslavia (Serbia and Montenegro), the Republic of Serbia, and the Republic of Montenegro, and Prohibiting New Investment in the Republic of Serbia in Response to the Situation in Kosovo. Washington, D. C. The White House, June 9, 1998.

Clinton, William J. Executive Order, 13 119. Designation of Federal Republic of Yugoslavia (Serbia / Montenegro), Albania, the Airspace Above, and Adjacent Waters as a Combat Zone. Washington, D. C. The White House, April 13, 1999.

Clinton, William J. Presidential Decision Directive / NSC-39. U.S. Policy on Counterterrorism. Washington, D.C. The White House, 1995.

Extraordinary Meeting of WEU Council of Ministers on the situation in Yugoslavia. Helsinki, 10 July, 1992.

Ford, Gerald R. Executive Order, 11 905. United States Foreign Intelligence Activities. Washington, D. C. The White House, February 18, 1976.

Islamismus aus der Perspektive des Verfassungsschutzes. Köln: Bundesamt für Verfassungsschutz, Presse-und Öffentlichkeitsarbeit, 2008.

Kosovo: Current Situation and Future Options. Hearing Before the Committee on International Relations. House of Representatives. One Hundred Fifth Congress. Second Session. July 23, 1998. Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1998.

Kosovo: Rambouillet Accords. In Thesis. A Journal of International Affairs, Vol. III. (1999), Issue No. 1., s. 32-37.

Reagan, Ronald W. Executive Order, 12 333. United States Intelligence Activities. Washington, D. C. The White House, December 4, 1981.

Resolution 1244 (1999). In Thesis. A Journal of International Affairs, Vol. III. (1999), Issue No. 1., s. 27-32.

Rupel, Dimitrij. Council Joint Action 2008 / 124 / CFSP of 4 February 2008 on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX KOSOVO. In Official Journal of the European Union, 16 February, 2008, s. L 42 / 92-L 42 / 98.

Situation in Kosovo. Hearing Before the Subcommittee on Europe and the Middle East of the Committee on Foreign Affairs. House of Representatives. One Hundred Third Congress. Second Session. October 5, 1994. Washington, DC: The U.S. Government Printing Office, 1994.

Statement on Recent Events in the Gulf. WEU Council of Ministers, The Hague, 18-19 April, 1988.

The Crisis in Kosovo. Hearings Before the Subcommittee on European Affairs of the Committee on Foreign Relations. United States Senate. One Hundred Fifth Congress. Second Session. May 6 and June 24, 1998. Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1998.

The Decision to go to War in Iraq. Ninth Report of Session 2002-03. HC 813-I. Volume I. Foreign Affairs Committee. House of Commons. London: The Stationery Office Limited, 2003.

The Quadrennial Defense Review Report. Washington, DC: Department of Defense, United States of America, 2010.

The Referendum on Independence in Bosnia-Herzegovina February 29-March 1, 1992. Vienna: OSCE, 102nd Congress, 1st Session, 1992.

WEU Council of Ministers. Declaration on Former Yugoslavia. Rome, 20 November, 1992.

WEU Ministerial Meeting, Communiqué. Paris, 21 August, 1990.

WEU Ministerial Meeting, Communiqué. Paris, 18 September, 1990.

Western European Union. Council of Ministers. Declaration on implementation of UN sanctions on the Former Yugoslavia. Luxembourg, 5 April, 1993.

Western European Union. Extraordinary Meeting of the WEU Council of Ministers. Paris, 22 February, 1991.

Western European Union. Lisbon Declaration. WEU Council of Ministers. Lisbon, 15 May, 1995.

Western European Union. Luxembourg Declaration. WEU Council of Ministers. Luxembourg, 22-23 November, 1999.

Western European Union. Meeting of the WEU Council of Ministers. Paris, 10 December, 1990.

Western European Union. Rome Declaration. WEU Council of Ministers. Rome, 16-17 November, 1998.

Western European Union. WEU Council of Ministers. Rhodes Declaration, 11-12 May, 1998.

Western European Union. WEU Council of Ministers. Vianden (Luxembourg), Communiqué, 27 June, 1991.

Western European Union. WEU Ministerial Council. Extraordinary Meeting on the Situation in the Gulf. Paris, 17 January, 1991.

Dokumenty na internetu

Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions. United Nations-it's your world! [on-line]. 5. prosince, 2001. Dostupné z <http://www.un.org/News/dh/latest/afghan/afghan-agree.htm> [cit. 13. dubna, 2012].

Article 1-2. Chapter I: Purposes and Principles. Charter of the United Nations. United Nations [on-line]. 26. června, 1945. Dostupné z <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml> [cit. 9. prosince, 2014].

A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy. Website of the UK government [on-line]. Říjen, 2010. Dostupné z http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_191639.pdf [cit. 18. února, 2011].

Blair, Tony. Full text of Blair's speech to the Commons. The Guardian [on-line]. 14. září, 2001. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/politics/2001/sep/14/houseofcommons.uk1> [cit. 26. prosince, 2012].

Bush, George. Address to the Nation Announcing United States Military Action in Panama. The American Presidency Project, University of California, Santa Barbara [on-line]. 20. prosince, 1989. Dostupné z <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php> [cit. 2. října, 2014].

Bush, George H. W. Address Before a Joint Session of Congress on the End of the Gulf War. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 6. března, 1991. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/3430> [cit. 4. března, 2013].

Bush, George H. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the Persian Gulf Crisis and the Federal Budget Deficit. Public Papers-1990-September. George Bush Presidential Library and Museum, Texas A & M University [on-line]. 11. září, 1990. Dostupné z http://bushlibrary.tamu.edu/research/public_papers.php [cit. 23. února, 2012].

Bush, George H. W. Address on Iraq's Invasion of Kuwait. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 8. srpna, 1990. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/5529> [cit. 4. března, 2013].

Bush, George H. W. Address to the Nation on the Invasion of Iraq. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 16. ledna, 1991. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/3428> [cit. 4. března, 2013].

Bush, George H. W. Address to the United Nations. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 1. října, 1990. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/3426> [cit. 4. března, 2013].

Bush, George H. W. State of the Union Address. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 29. ledna, 1991. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/3429> [cit. 9. prosince, 2013].

Bush, George H. W. U.S. Policy in Response to the Iraqi Invasion of Kuwait. National Security Directive, 45. George Bush Presidential Library and Museum, Texas A & M University [on-line]. 20. srpna, 1990. Dostupné z <http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/nsd/nsd45.pdf> [cit. 1. října, 2012].

Bush, George H. W. U.S. Policy Towards Afghanistan. National Security Directive, 3. George Bush Presidential Library and Museum, Texas A & M University [on-line]. 13. února, 1989. Dostupné z <http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/nsd/nsd3.pdf> [cit. 1. října, 2012].

Bush, George H. W. U.S. Policy Towards the Persian Gulf. National Security Directive, 26. George Bush Presidential Library and Museum, Texas A & M University [on-line]. 2. října, 1989. Dostupné z <http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/nsd/nsd26.pdf> [cit. 1. října, 2012].

Bush, George H. W. U.S. Relations with the Soviet Union. National Security Directive, 23. George Bush Presidential Library and Museum, Texas A & M University [on-line]. 22. září, 1989. Dostupné z <http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/nsd/nsd23.pdf> [cit. 1. října, 2012].

Bush, George H. W. Responding to the Iraqi Aggression in the Gulf. National Security Directive, 54. George Bush Presidential Library and Museum, Texas A & M University [on-line]. 15. ledna, 1991. Dostupné z <http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/nsd/nsd54.pdf> [cit. 1. října, 2012].

Bush, George W. Address to the Joint Session of Congress and the American People. Office of the Press Secretary. The White House. President George W. Bush [on-line]. 20. září, 2001. Dostupné z <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> [cit. 26. prosince, 2012].

Bush, George W. Remarks by President George W. Bush at the 20th Anniversary of the National Endowment for Democracy. United States Chamber of Commerce. National Endowment for Democracy [on-line]. 6. listopadu, 2003. Dostupné

z <http://www.ned.org/george-w-bush/remarks-by-president-george-w-bush-at-the-20th-anniversary> [cit. 20. prosince, 2011].

Bush, George W. State of the Union Address. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 29. ledna, 2002. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/4540> [cit. 17. dubna, 2012].

CIA. The World Factbook [on-line]. Dostupné z <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html> [cit. 5. února, 2011].

Clinton, Bill. Address on Bosnia. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 27. listopadu, 1995. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/3929> [cit. 4. března, 2013].

Clinton, Bill. Address on the Kosovo Agreement. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 10. června, 1999. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/3933> [cit. 4. března, 2013].

Clinton, Bill. Statement on Kosovo. Miller Center, University of Virginia [on-line]. 24. března, 1999. Dostupné z <http://millercenter.org/president/speeches/detail/3932> [cit. 4. března, 2013].

Conference on Security and Cooperation in Europe Final Act. Helsinki, 1975. Organization for Security and Co-operation in Europe [on-line]. Dostupné z <http://www.osce.org/mc/39501> [cit. 27. února, 2012].

Constitution of Afghanistan. The Supreme Court of Afghanistan [on-line]. Leden, 2004. Dostupné z http://www.supremecourt.gov.af/PDFFiles/constitution2004_english.pdf [cit. 11. dubna, 2011].

Constitutional Charter of the State Union of Serbia and Montenegro. The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Serbia [on-line]. Únor, 2003. Dostupné z http://www.mfa.gov.rs/Facts/const_scg.pdf [cit. 31. srpna, 2011].

Eight Report from the Foreign Affairs Committee. Session 2008-09. Global Security: Afghanistan and Pakistan. Response of the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs. Presented to Parliament by the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs by Command of Her Majesty. The Official Documents [on-line]. Říjen, 2009. Dostupné z <http://www.official-documents.gov.uk/document/cm77/7702/7702.pdf> [cit. 9. února, 2011].

EU-NATO Declaration on ESDP. Press Release 142 (2002). North Atlantic Treaty Organization [on-line]. 16. prosince, 2002. Dostupné z http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_19544.htm [cit. 9. prosince, 2014].

European Commission 2013 Annual Activity Report. Service for Foreign Policy Instruments- FPI. European Commission [on-line]. 31. března, 2014. Dostupné z http://ec.europa.eu/dgs/fpi/documents/2013_aar_en.pdf [cit. 13. října, 2014].

Fact Sheet: Bringing the U.S. War in Afghanistan to a Responsible End. The White House [on-line]. 27. května, 2014. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/05/27/fact-sheet-bringing-us-war-afghanistan-responsible-end> [cit. 7. října, 2014].

Fact Sheet: Strategy to Counter the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL). The White House [on-line]. 10. září, 2014. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/10/fact-sheet-strategy-counter-islamic-state-iraq-and-levant-isil> [cit. 18. září, 2014].

Factsheet on the EU Integrated Rule of Law Mission for Iraq (EUJUST LEX-Iraq). European Union External Action [on-line]. Leden, 2014. Dostupné z http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-lex-iraq/pdf/facsheet_eujust_lex_iraq_en.pdf [cit. 13. října, 2014].

Iraq. United Nations Security Council Resolution 2169 (2014). The United Nations Security Council [on-line]. 30. července, 2014. Dostupné z <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2014.shtml> [cit. 29. září, 2014].

Iraqi Constitution. United Nations Assistance Mission for Iraq [on-line]. 2005. Dostupné z http://www.uniraq.org/documents/iraqi_constitution.pdf [cit. 26. září, 2011].

Jones, Seth G. The Future of Irregular Warfare. Testimony Presented Before the House Committee on Armed Services, Subcommittee on Emerging Threats and Capabilities. RAND Corporation [on-line]. 27. března, 2012. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/testimonies/2012/RAND_CT374.pdf [cit. 3. dubna, 2012].

Kosovo Contact Group Statement. The Council of the European Union [on-line]. 31. ledna, 2006. Dostupné z http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/declarations/88236.pdf [cit. 19. června, 2012].

Main results of the Council. Press Release, 12491/14 (OR.en), PRESSE 440, PR CO 43. Foreign Affairs. 3332nd Council meeting. The Council of the European Union [on-line]. 15. srpna, 2014. Dostupné z http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/144316.pdf [cit. 6. října, 2014].

Measuring Stability and Security in Iraq. November 2006 Report to Congress. In accordance with the Department of Defense Appropriations Act 2007 (Section 9010, Public Law 109-289). U.S. Department of Defense [on-line]. Dostupné z <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/9010Quarterly-Report-20061216.pdf> [cit. 5. dubna, 2012].

Meeting with People's Republic of China Foreign Minister Qian Qichen (u). Memorandum of Conversation, 9514. The White House. George Bush Presidential Library and Museum. Texas A & M University [on-line]. 30. listopadu, 1990. Dostupné z http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/memcons_telcons/1990-11-30--Qichen.pdf [cit. 4. března, 2013].

Meeting with President Jovic of Yugoslavia (u). Memorandum of Conversation, 7887. The White House. George Bush Presidential Library and Museum. Texas A & M University [on-line]. 1. října, 1990. Dostupné z http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/memcons_telcons/1990-10-01--Jovic.pdf [cit. 4. března, 2013].

National Security Strategy. U.S. Department of Defense [on-line]. Březen, 2006. Dostupné z <http://www.osdhistory.defense.gov/docs/nss2006.pdf> [cit. 18. února, 2011].

National Security Strategy. The White House [on-line]. Květen, 2010. Dostupné z http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf [cit. 18. února, 2011].

National Security Strategy. U.S. Department of Defense [on-line]. Září, 2002. Dostupné z <http://www.osdhistory.defense.gov/docs/nss2002.pdf> [cit. 18. února, 2011].

National Security Strategy of the United States. The White House. George Bush Presidential Library and Museum. Texas A & M University [on-line]. Březen, 1990. Dostupné z http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/national_security_strategy_90.pdf [cit. 4. března, 2013].

National Strategy for Combating Terrorism. Central Intelligence Agency, United States of America [on-line]. Únor, 2003. Dostupné z https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf [cit. 4. září, 2012].

Obama, Barack H. Remarks by the President on a new Beginning. The White House [on-line]. 4. června, 2009. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09> [cit. 9. března, 2011].

Obama, Barack H. Statement by the President on ISIL. The White House [on-line]. 10. září, 2014. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/10/remarks-president-barack-obama-address-nation> [cit. 18. září, 2014].

Obama, Barack H. The Way Forward in Afghanistan. The White House [on-line]. 1. prosince, 2009. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/091201-obama-afghanistan-speech-czech.pdf> [cit. 18. února, 2011].

III. Policy Implications for Europe. In: A Secure Europe in a Better World-European Security Strategy. Council of the European Union [on-line]. 12. prosince, 2003. Dostupné z <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> [cit. 9. prosince, 2014].

Public Law 105-338-OCT. 31, 1998. Iraq Liberation Act of 1998. United States Government Printing Office [on-line]. Dostupné z <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-105publ338/pdf/PLAW-105publ338.pdf> [cit. 11. června, 2012].

Public Law 107-40-SEPT.18, 2001. Authorization for Use of Military Force. Joint Resolution. To authorize the use of United States Armed Forces against those responsible for the recent attacks launched against the United States. 107th Congress. [S.J.Res.23]. 115 STAT.224.

U.S. Government Printing Office [on-line]. 18. září, 2001. Dostupné z <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ40/pdf/PLAW-107publ40.pdf> [cit. 6. října, 2014].

Reagan, Ronald. Remarks at the Annual Convention of the National Association of Evangelicals in Orlando, Florida. Archives. Ronald Reagan Presidential Library. The University of Texas at Austin [on-line]. 8. března, 1983. Dostupné z <http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1983/30883b.htm> [cit. 4. března, 2013].

SIPRI Map of Multilateral Peace Operation Deployments. Stockholm International Peace Research Institute [on-line]. Září, 2011. Dostupné z <http://books.sipri.org/files/misc/SIPRIKOMAP0911.pdf> [cit. 21. května, 2012].

Solana, Javier. Statement by Javier Solana, EU High Representative for the Common Foreign and Security Policy (CFSP), on the UN Security Council Resolution on Iraq. Brussels. S0206/02. Council of the European Union [on-line]. 8. listopadu, 2002. Dostupné z http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/declarations/73163.pdf [cit. 3. května, 2012].

Statement by Principal Deputy Press Secretary Speakes on the Resumption of Diplomatic Relations With Iraq. Ronald Reagan Presidential Library. The University of Texas at Austin [on-line]. 26. listopadu, 1984. Dostupné z <http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1984/112684a.htm> [cit. 5. března, 2013].

„Strategic Concept For the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization”. Adopted by the Heads of State and Government in Lisbon. Active Engagement, Modern Defence. North Atlantic Treaty Organization [on-line]. 19. listopadu, 2010. Dostupné z <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf> [cit. 23. listopadu, 2011].

II. Strategic Objectives. In: A Secure Europe in a Better World-European Security Strategy. Council of the European Union [on-line]. 12. prosince, 2003. Dostupné

z <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> [cit. 9. prosince, 2014].

Summary of The Dayton Peace Agreement. The U. S. Department of State [on-line]. 11. prosince, 1995. Dostupné z <http://www.state.gov/www/regions/eur/bosnia/dayton.html> [cit. 4. února, 2011].

Text: Academics Release Letter on “Just War”. What We’re Fighting For: A Letter From America. The Washington Post [on-line]. 12. února, 2002. Dostupné

z http://www.washingtonpost.com/wp-srv/nation/specials/attacked/transcripts/justwar_letter020102.html [cit. 17. ledna, 2013].

The Anglo-Russian Entente – 1907. Agreement Concerning Persia. London: Parliamentary Papers, Vol. CXXV. (1908), Cmd. 3750. 20th Century Documents: 1900-1999. The Avalon Project: Documents in Law, History and Diplomacy. Lillian Goldman Law Library. Yale Law School [on-line]. Dostupné z http://avalon.law.yale.edu/20th_century/angrusen.asp [cit. 15. července, 2013].

The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina. The United States Institute of Peace [on-line]. 20. listopadu, 1998. Dostupné z

http://www.usip.org/files/file/resources/collections/peace_agreements/dayton.pdf [cit. 13. dubna, 2012].

The Lausanne Principle: Multiethnicity, Territory and the Future of Kosovo’s Serbs.

European Stability Initiative [on-line]. 7. června, 2004. Dostupné

z http://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_53.pdf [cit. 29. června, 2011].

The North Atlantic Treaty. North Atlantic Treaty Organization [on-line]. 4. dubna, 1949.

Dostupné z http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm [cit. 9. prosince, 2014].

The Situation in the Occupied Territories of Croatia. Agenda Item, 92. General Assembly, Security Council, United Nations. Fiftieth Session. 15. listopadu, 1995. In Peace Accords Matrix, Kroc Institute for International Peace Studies & Hesburgh Center for International Studies, University of Notre Dame [on-line]. Dostupné

z http://peaceaccords.nd.edu/site_media/media/accords/S.1995.951_Erdut_agreement_.pdf [cit. 4. ledna, 2012].

Threats to international peace and security caused by terrorist acts. United Nations Security Council Resolution 2178 (2014). United Nations Security Council [on-line]. 24. září, 2014.

Dostupné z <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2014.shtml> [cit. 29. září, 2014].

U.S. State Department Quadrennial Diplomacy and Development Review. U.S. Department of State [on-line]. Prosinec, 2010. Dostupné

z <http://www.state.gov/documents/organization/153142.pdf> [cit. 5. března, 2011].

Washington Agreement. The United States Institute of Peace [on-line]. 1. března, 1994.

Dostupné z

http://www.usip.org/files/file/resources/collections/peace_agreements/washagree_03011994.pdf [cit. 6. března, 2012].

White Paper of the Interagency Policy Group's report on U.S. Policy toward Afghanistan and Pakistan. White House [on-line]. 27. března, 2009. Dostupné

z http://www.whitehouse.gov/assets/documents/afghanistan_pakistan_white_paper_final.pdf [cit. 18. února, 2011].

Literatura

- Abazi, Enika. The Role of International Community in Conflict Situation. Which Way Forwards? The Case of Kosovo/a Conflict. *Balkanologie. Revue d' Études Pluridisciplinaires*, Vol. VIII. (2004), No. 1., s. 9-31.
- Abshire, David M. Browne, Ryan. The Missing Endgame for Afghanistan: A Sustainable Post-Bin Laden Strategy. *The Washington Quarterly*, Vol. XXXIV. (2011), No. 4., s. 59-72.
- Afsar, Shahid. Semples, Chris. Wood, Thomas. The Taliban. An Organizational Analysis. *Military Review*, Vol. LXXXVIII. (2008), No. 3., s. 58-73.
- Agnew, John. Hegemony. The New Shape of Global Power. Philadelphia: Temple University Press, 2005.
- Ahmed, Akbar S. Resistance and Control in Pakistan. London: Routledge, 2004.
- Ahrari, M. Ehsan. Jihadi Groups, Nuclear Pakistan, and the New Great Game. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2001.
- Ajami, Fouad. Iraq and the Arab's Future. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXII. (2003), No. 1., s. 2-18.
- Albrightová, Madeleine J. K. Mocní a všemohoucí: úvahy o Bohu, Americe a mezinárodních vztazích. Praha: Práh, s. r. o., 2006 (přel. Jeník, Tomáš).
- Aldrich-Moodie, Benjamin. Negotiating Coalition: Winning Soviet Consent to Resolution 678 Against Iraq. WWS Case Study, 1/98. Princeton: Woodrow Wilson School of Public & International Affairs, Princeton University, 1998.
- Al-Baharna, Hussain M. The Consequences of Britain's Exclusive Treaties: A Gulf View. In Pridham, B. R. (ed.). *The Arab Gulf and the West*. New York: St. Martin's Press, 1985, s. 15-37.
- Al-Ghunaim, Abdullah Yusuf, et. al. (ed.). *Kuwait: Statehood and Boundaries*. Kuwait City: Kuwait Foundation for the Advancement of Sciences, 1992.
- Al-Oraibi, Mina. Iraq: A Decade of Lost Opportunities. *The Washington Quarterly*, Vol. XXXVI. (2013), No. 2., s. 77-89.
- Al-Rasheed, Madawi. Contesting the Saudi State: Islamic Voices from a New Generation. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Ali, Imtiaz. United States – Pakistan Relations: Facing a Critical Juncture. ISPU Report. Washington, DC: Institute for Social Policy and Understanding, 2012.
- Allen, Susan, Hannah. Vincent, Tiffany. The Air War for Kosovo. *Foreign Policy Analysis*, Vol. VII. (2011), No. 1., s. 1-26.

Allin, Dana H. NATO's Balkan Interventions. London: International Institute for Strategic Studies, Adelphi Paper 347, 2002.

Allin, Dana H. South Balkans Conflict, NATO's Mission and the American Interest. In Heisbourg, Francois (Chairman). Houben, Marc. Becher, Klaus. Emerson, Michael (eds.). Readings in European Security, Working Papers of the CEPS-IISS European Security Forum, Vol. I. (2002), Nos. 1.-9., s. 48-52.

Allin, Dana H. Unintended Consequences-Managing Kosovo Independence. In Triantaphyllou, Dimitrios (ed.). What Status for Kosovo? Chaillot Papers, No. 50. Paris: Institute for Security Studies, Western European Union, 2001, s. 7-17.

Al-Oraibi, Mina. Russell, Gerald. The Trust Deficit: Seven Steps Forward for U.S.-Arab Dialogue. The Washington Quarterly, Vol. XXXIV. (2011), No.3, s. 151-163.

Alp, Ali Hikmet. Perspectives for Stability in the Balkans: An Overview. Dis Politika – Foreign Policy. A Quarterly of the Foreign Policy Institute. Vol. XXV. (2000), Nos. 3-4., s. 38-48.

Altmann, Franz-Lothar. Optionen für die Zukunft des Kosovo. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik. Deutsches Institut für internationale Politik und Sicherheit, 2001.

Anastasakis, Othon. The EU's Political Conditionality in the Western Balkans: Towards a More Pragmatic Approach. Southeast European and Black Sea Studies, Vol. VIII. (2008), No. 4., s. 365-377.

Anderson, Jon Lee. The Fall of Baghdad. New York: The Penguin Press, 2004.

Anderson, Terry H. Bush's Wars. Oxford: Oxford University Press, 2011.

Andersson, Jan Joel. Brattberg, Erik. Häggqvist, Malin. Ojanen, Hanna. Rhinard, Mark. The European Security Strategy: Reinvigorate, Revise or Reinvent? Occasional UI Paper, No. 7. Stockholm: The Swedish Institute of International Affairs, 2007.

Andrejevich, Milan. Yugoslavia. Croatia Between Stability and Civil War (Part I.). Report on Eastern Europe, Vol. I. (1990), No. 37., s. 38-44.

Andrejevich, Milan. Yugoslavia. Retreating from the Brink of Collapse. Report on Eastern Europe, Vol. II. (1991), No. 15., s. 25-31.

Andrews, David (ed.). The Atlantic Alliance Under Stress. US.-European Relationship After Iraq. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Anheier, Helmut K. Isar, Yudhishtir Raj (eds.). Conflicts and Tensions. London: The Cultures and Globalization Series, 1., Sage Publications, 2007.

Anscombe, Frederick F. The Ottoman empire in recent international politics-II: the case of Kosovo. The International History Review, Vol. XXVIII. (2006), No. 4., s. 758-793.

Anthony, John Duke. *A Darkling Plain: US Views of Gulf Security*. In Pridham, B. R. (ed.). *The Arab Gulf and the West*. New York: St. Martin's Press, 1985, s. 125-161.

Anthony, John Duke. *Bombs Bring No Joy, But Gulf Leaders Blame Saddam*. *Richmond Times – Dispatch*. December 18, 1998, s. A 27.

Ash, Timothy Garton. *Svobodný svět. Amerika, Evropa a budoucnost Západu*. Litomyšl: Paseka, 2006 (přel. Pellar, Šimon).

Ashbrook, John. Bakich, Spencer D. *Storming to partition: Croatia, the United States, and Krajina in the Yugoslav War*. *Small Wars & Insurgencies*, Vol. XXI. (2010), No. 4., s. 537-560.

Asmus, Ronald D. *Germany's Geopolitical Maturation. Public Opinion and Security Policy*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 1995.

Aydin, Mustafa. Ifantis, Kostas (eds.). *International Security Today. Understanding Change and Debating Strategy*. Ankara: SAM, Center for Strategic Research, 2006.

Bacevich, Andrew J. *Blood for Oil*. In Tentýž. *The New American Militarism. How Americans Are Seduced By War*. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 175-204.

Bacevich, Andrew J. *Left, Right, Left*. In Tentýž. *The New American Militarism. How Americans Are Seduced By War*. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 69-96.

Bacevich, Andrew J. *The Limits of Power. The End of the American Exceptionalism*. New York: Henry Holt & Co., 2009.

Bacevich, Andrew J. Cohen, Eliot A. *War Over Kosovo: Politics and Strategy in a Global Age*. New York: Columbia University Press, 2001.

Bailey, Jonathan. *Why We Went to War and the Mismatch of Ends, Ways and Means*. In Bailey, Jonathan. Iron, Richard. Strachan, Hew (eds.). *British Generals in Blair's Wars*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013, s. 5-25.

Baker III., James A. Hamilton, Lee H., & Co-Chairs. *The Iraq. Study Group Report. The Way Forward-A New Approach*. New York: Vintage Books, 2006.

Ball, Laurie. *United States Diplomacy in Kosovo Final Status Talks. A Case Study in Multilateral Negotiations with Principal Mediators*. WWS 547: *The Conduct of International Diplomacy*. Princeton: Woodrow Wilson School of Public & International Affairs, Princeton University, 2009.

Banerji, Rana. *Pakistan: Inter Service Intelligence Directorate (ISI). An Analytical Overview*. *Journal of Defence Studies*, Vol. V. (2011), No. 4., s. 1-27.

Baram, Amatzia. *Between Impediment and Advantage: Saddam's Iraq*. Washington, DC: United States Institute of Peace, 1998.

- Barber, Benjamin R. *Fear's Empire. War, Terrorism and Democracy*. New York: W. W. Norton & Co., 2003.
- Bardos, Gordon N. *Balkan History, Madeleine's War and NATO's Kosovo*. *The Harriman Review*, Vol. XIII. (2001), Nos. 1.-2., s. 36-51.
- Barfield, Thomas. *Afghanistan's Ethnic Puzzle: Decentralizing Power Before the U.S. Withdrawal*. *Foreign Affairs*, Vol. XC. (2011), No. 5., s. 54-65.
- Barnes, Joe. *The art of diplomacy, 20 years later. German reunification filled with complexities*. *Houston Chronicle*, November 9, 2009, s. B9.
- Barry, Michael. *Kabul's Long Shadows. Historical Perspectives*. Princeton: Liechtenstein Institute on Self-Determination, Woodrow Wilson School of Public & International Affairs, Princeton University, 2011.
- Barša, Pavel. *Hodina impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, Masarykova univerzita v Brně, 2003.
- Barša, Pavel. *Zdroje amerického chování. K diskuzi o transatlantické diferencí*. *Mezinárodní vztahy*, Vol. XXXVIII. (2003), No. 2., s. 5-22.
- Barton, Frederick D. Crocker, Batsheba. *Winning the Peace in Iraq*. *The Washington Quarterly*, Vol. XXVI. (2003), No. 2., s. 7-22.
- Bataković, Dušan T. (ed.). *Kosovo and Metohija. Living in the Enclave*. Belgrade: Institute for Balkan Studies, Serbian Academy of Sciences and Arts, 2007.
- Baumann, Robert F. Gawrych, George W. Kretchik, Walter E. *Armed Peacekeepers in Bosnia*. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, 2004.
- Beetham, David. *The contradictions of democratization by force: the case of Iraq*. *Democratization*, Vol. XVI. (2009), No. 3., s. 443-454.
- Bellamy, Alex J. Williams, Paul. Griffin, Stuart. *Understanding Peacekeeping*. Cambridge: Polity Press, 2004.
- Belloni, Roberto. *European Integration and the Western Balkans: Lessons, Prospects and Obstacles*. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Vol. XI. (2009), No. 3., s. 313-331.
- Bengio, Ofra. *How Does Saddam Hold On?* *Foreign Affairs*, Vol. LXXIX. (2000), No. 4., s. 90-103.
- Bengio, Ofra. *Pitfalls of Instant Democracy*. In Eisenstadt, Michael. Mathewson, Eric. Yaphe, Judith S. (eds.). *U.S. Policy in Post-Saddam Iraq: Lessons from the British Experience*. Washington, DC: The Washington Institute for Near East Policy, 2003, s. 15-26.
- Bennett, Christopher. *Yugoslavia's Bloody Collapse. Causes, Course and Consequences*. New York: New York University Press, 1995.

Bennett, Julia (Rapporteur and Writer). The United States and the Middle East: What Comes Next After Iraq? Occasional Paper, No. 4. Medford / Somerville, MA: The Fares Center for Eastern Mediterranean Studies. Tufts University, 2008.

Bergen, Peter. Hoffman, Bruce. Tiedemann, Katherine. Assessing the Jihadist Terrorist Threat to America and American Interests. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. XXXIV. (2011), No. 2., s. 65-101.

Bertram, Christoph. The German Question. *Foreign Affairs*, Vol. LXIX. (1990), No. 2., s. 45-62.

Biddle, Stephen. Ending the War in Afghanistan. How to Avoid Failure on the Installment Plan. *Foreign Affairs*, Vol. XCII. (2013), No. 5., s. 49-58.

Bideleux, Robert. Jeffries, Ian. *The Balkans. A Post-Communist History*. London: Routledge, 2007.

Bieber, Florian. Daskalovski, Židas (eds.). *Understanding the War in Kosovo*. Portland: Frank Cass, 2003.

Bilefsky, Dan. Kosovo's Declaration of Independence Is Within the Law, U.N. Rules. *The New York Times*. 23. července, 2010, s. A4.

Bjorgo, Tore (ed.). *Root Causes of Terrorism. Myths, reality and ways forward*. London: Routledge, 2008.

Black, Jeremy. *Great Powers and the Quest for Hegemony. The World Order since 1500*. London: Routledge, 2008.

Blair, Tony. *A Journey*. London: Hutchinson, 2010.

Blair, Tony. Doctrine of the International Community: Ten Years Later. *Yale Journal of International Affairs*, Vol. IV. (2009), Issue 2., s. 5-14.

Blank, Stephen J. Johnsen, William T. Tilford, Earl H., Jr. *U.S. Policy in the Balkans: A Hobson's Choice*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 1995.

Boháč, Libor. Řízení americké zahraniční politiky. *Mezinárodní vztahy*, Vol. XXXI. (1996), No. 2., s. 46-53.

Boniface, Pascal. The Lessons of September 11. *The International Spectator*, Vol. XXXVI. (2001), No. 4., s. 13-19.

Boot, Max. *The Savage Wars of Peace. Small Wars and the Rise of American Power*. New York: Basic Books, 2003.

Borer, Douglas A. Inverse Engagement: Lessons from US Iraq Relations. *Parameters: US Army War College Quarterly*, Vol. XXXIII. (2003), No. 2., s. 51-65.

Borgensen, Berit Kaja. NATO and International Terrorism: Can NATO Move Beyond Controversy? In Ringsmose, Jens. Rynning, Sten (eds.). NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Assessment. DIIS Report, 2011: 02. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2011, s. 63-71.

Boyd, Charles G. Making Peace With The Guilty. The Truth About Bosnia. Foreign Affairs, Vol. LXXIV. (1995), No. 5., s. 22-38.

Boyle, Michael J. Between Freedom and Fear: Explaining the Consensus on Terrorism and Democracy in US Foreign Policy. International Politics, Vol. XLVIII. (2011), No. 2. / 3., s. 412-433.

Boyle, Michael J. The Case of Saddam Hussein's Terror Against the Kurds. In Duncan, Gillian. Lynch, Orla. Ramsay, Gilbert. Watson, Alison M. S. (eds.). State Terrorism and Human Rights. International Responses Since the End of the Cold War. London: Routledge, 2013, s. 73-101.

Bradshaw, N. F. The Legality of NATO's Attack on Serbia. G76. Camberley, Sandhurst: The Conflict Studies Research Centre, Directorate General Development and Doctrine. Royal Military Academy, 1999.

Brands, H. W. Into the Labyrinth: The United States and the Middle East, 1945-1993. New York: McGraw-Hill, Inc., 1994.

Brands, Hal. Palkki, David. Saddam, Israel and the Bomb: Nuclear Alarmism Justified? International Security, Vol. XXXVI. (2011), No. 1., s. 133-166.

Brattberg, Erik. Europe, Afghanistan and the Transatlantic Relationship After 2014. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute, 2013.

Braut-Hegghammer, Malfrid. Revisiting Osirak: Preventive Attacks and Nuclear Proliferation Risks. International Security, Vol. XXXVI. (2011), No. 1., s. 101-132.

Bremer, L. Paul. Lessons Learned in the Fog of Peace. In Miklaucic, Michael (ed.). Commanding Heights. Strategic Lessons from Complex Operations. Washington, DC: The Center for Complex Operations & The Center for Technology and National Security Policy. National Defense University, 2009, s. 39-46.

Bringa, Tone. History, Identity, and the Yugoslav Dream. In Tentýž. Being Muslim in the Bosnian Way. Identity and Community in a Central Bosnian Village. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1995, s. 12-36.

Bringa, Tone R. Nationality Categories, National Identification and Identity Formation in "Multinational" Bosnia. The Anthropology of East Europe Review, Vol. XI. (1993), No. 1 & 2., Special Issue, s. 80-89.

- Brzezinski, Zbigniew K. Scowcroft, Brent. *America and the World. Conversations on the Future of American Foreign Policy*. New York: Basic Books, 2008.
- Brzezinski, Zbigniew K. *Second Chance. Three Presidents and the Crisis of American Superpower*. New York: Basic Books, 2007.
- Brzezinski, Zbigniew K. *Volba: Globální nadvláda nebo globální vedení*. Praha: Mladá fronta, 2004 (přel. Ritter, Martin).
- Buckley, Mary. Fawn, Rick (eds.). *Global Responses to Terrorism. 9 / 11, Afghanistan and Beyond*. London: Routledge, 2003.
- Bugajski, Janusz. *Balkan in Dependence? The Washington Quarterly*, Vol. XXIII. (2000), No. 2., s. 177-192.
- Burg, Steven L. Shoup, Paul S. *The War in Bosnia-Herzegovina. Ethnic Conflict and International Intervention*. Armonk, NY: M. E. Sharpe, 1999.
- Burg, Steven L. *Why Yugoslavia Fell Apart. Current History*, Vol. XCII. (1993), No. 577., s. 357-363.
- Bush, George H. W. *A Nation Blessed. Naval War College Review*, Vol. LIV. (2001), No. 4., s. 135-140.
- Bush, George H. W. *The Deployment of US Armed Forces to Saudi Arabia. 8 August, 1990. Military Review*, Vol. LXXI. (1991), No. 9., s. 82-83.
- Bush, George H. W. Scowcroft, Brent. *A World Transformed*. New York: Alfred A. Knopf, 1998.
- Byman, Daniel L. *Deadly Connections. States That Sponsor Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Byman, Daniel L. *Iraq after Saddam. The Washington Quarterly*, Vol. XXIV. (2001), No. 4., s. 151-162.
- Byman, Daniel L. *Talking with Insurgents: A Guide for the Perplexed. The Washington Quarterly*, April 2009, s. 125-136.
- Byman, Daniel L. Waxman, Matthew C. *Confronting Iraq: U.S. Policy and the Use of Force Since the Gulf War*. Santa Monica: National Defense Research Institute, RAND Corporation, 2000.
- Calhoun, Brigid K. *A Man of Vision: Theodore Roosevelt, the African Proverb, and World War I. Report. West Point Undergraduate Historical Review*, Vol. I. (2011), Issue 1., s. 3-8.
- Campbell, Edwina S. *From Kosovo to the War on Terror. The Collapsing Transatlantic Consensus, 1999-2002. Strategic Studies Quarterly*, Vol. I. (2007), No. 1., s. 35-78.

- Caplan, Richard. *Europe and the Recognition of New States in Yugoslavia*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Carpenter, Ted Galen. *Estrangement: The United States and Turkey in a Multipolar Era*. *Mediterranean Quarterly*, Vol. XXI. (2010), No. 4., s. 27-37.
- Carpenter, Ted Galen. *The Domino Theory Reborn: Clinton's Bosnia Intervention and the "Wider War" Thesis*. Foreign Policy Briefing, No. 42. Washington, DC: The Cato Institute, 1996.
- Carpenter, Ted Galen. *The Imperial Lure: Nation Building as a US Response to Terrorism*. *Mediterranean Quarterly*, Vol. XVII. (2006), No. 1., s. 34-47.
- Carpenter, Ted Galen. Innocent, Malou. *The Iraq War and Iranian Power*. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. XLIX. (2007-08), No. 4., s. 67-82.
- Clark, Ian. *An English School Theory of Hegemony*. In Tentýž. *Hegemony in International Society*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 34-50.
- Clark, Ian. *Hegemony and IR Theory*. In Tentýž. *Hegemony in International Society*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 15-33.
- Clark, Wesley K. *Winning Modern Wars. Iraq, Terrorism, and the American Empire*. New York: Public Affairs, 2003.
- Clarke, Douglas L. *Warsaw Pact Arms in Iraq*. *Report on Eastern Europe*, Vol. I. (1990), No. 33., s. 23-25.
- Clarke, Michael. China's „War on Terror“ in Xinjiang: Human Security and the Causes of Violent Uighur Separatism. *Terrorism and Political Violence*, Vol. XX. (2008), No. 2., s. 271-293.
- Clarke, Richard A. *Strategie války proti terorismu: důvěrná zpráva o americké válce proti teroru*. Praha: Alfa Publishing, 2005 (přel. Hrdličková, Václava).
- Cohen, Lenard J. *Bosnia and Herzegovina: Fragile Peace in a Segmented State*. *Current History*, Vol. XCV. (1996), No. 599., s. 103-112.
- Cohen, Lenard J. 'Living An Illusion': Political Transition in Kosovo. *Canadian Military Journal*, Vol. I. (2000), No. 1., s. 41-48.
- Cohen, Lenard J. *The Balkans Ten Years After: From Dayton to the Edge of Democracy*. *Current History*, Vol. CIV. (2005), No. 685., s. 365-373.
- Cohen, Lenard J. *Regime Transition in a Disintegrating Yugoslavia: The Law-of-Rule vs. The Rule-of-Law*. *Carl Beck Papers in Russian and East European Studies*, No. 908. Pittsburgh: University of Pittsburgh Center for Russian and East European Studies, Center for International Studies, University of Pittsburgh, 1992.

Cohen, Roger. U.S. and Allies Differ on Arms for Bosnia Muslims. The New York Times, April 22, 1993, s. A15.

Collier, Paul. Sambanis, Nicholas (eds.). Understanding Civil War. Evidence and Analysis. Volume 2. Europe, Central Asia, and Other Regions. Washington, DC: The World Bank, 2005.

Collins, Joseph J. Assessing the United States in Afghanistan: The Record and the Range of Choice. In Cerami, Joseph R. Dorff, Robert H. Harber, Matthew H. (eds.). National Security Reform 2010: A Mid-Term Assessment. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2011, s. 111-139.

Collins, Joseph J. Opting for War: An Analysis of the Decision to Invade Iraq. In Weitz, Richard (ed.). Case Studies, Volume I. Washington, DC: Center for the Study of the Presidency. Project on National Security Reform, 2008.

Collins, Liam. United States Diplomacy with Pakistan Following 9/11. A Case Study in Coercive Diplomacy. WWS 547: A Case Study in Coercive Diplomacy. Princeton: Woodrow Wilson School of Public & International Affairs, Princeton University, 2008.

Conetta, Carl. Radical Departure: Toward a Practical Peace in Iraq. Briefing Report, # 16. Cambridge-Massachusetts: Project on Defense Alternatives, Commonwealth Institute, 2004.

Conetta, Carl. Vicious Circle: The Dynamics of Occupation and Resistance in Iraq. Research Monograph, # 10. Cambridge-Massachusetts: Project on Defense Alternatives, Commonwealth Institute, 2005.

Cooper, Robert. The Breaking of Nations-Order and Chaos in the Twenty-First Century. London: Atlantic Books, 2003.

Corn, Geoffrey S. Self-defense targeting: blurring the line between the *Jus ad Bellum* and the *Jus in Bello*. In Watkin, Kenneth. Norris, Andrew J. (eds.). Non-International Armed Conflicts in the Twenty-First Century. International Law Studies, Vol. LXXXVIII. (2012). Newport, RI. : U.S. Naval War College, s. 57-92.

Cortright, David. The Legal Basis for UN Weapons Inspections. In Matthews, Jessica Tuchman (ed.). Iraq: A New Approach. Report. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2002, s. 55-61.

Cowell, Alan. Baghdad Formally Agrees to `Unjust` U.N. Conditions for Permanent Ceasefire. The New York Times. April 7, 1991, s. A1.

Crawford, Beverly. Lipschutz, Ronnie D. Discourses of War: Security and the Case of Yugoslavia. YCISS Occasional Paper, No. 27. Toronto: Centre for International and Strategic Studies, York University, 1994.

Crenshaw, Martha. Coercive Diplomacy and the Response to Terrorism. In Art, Robert J. Cronin, Patrick M. (eds.). *The United States and Coercive Diplomacy*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 2003, s. 305-358.

Crenshaw, Martha. Counterterrorism in Retrospect. *Chronicle of a War Foretold*. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXIV. (2005), No. 4., s. 187-193.

Crews, Robert D. Tarzi, Amin (eds.). *The Taliban and the Crisis of Afghanistan*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2008.

Cross, Timothy. The Balkans Revisited: Kosovo 1999. In Miklaucic, Michael (ed.). *Commanding Heights. Strategic Lessons from Complex Operations*. Washington, DC: The Center for Complex Operations & The Center for Technology and National Security Policy. National Defense University, 2009, s. 63-72.

Crossette, Barbara. For Iraq: A Dog House With Many Rooms. *The New York Times*, November 23, 1997, s. A4.

Czempiel, Ernst-Otto. *Intervention in den Zeiten der Interdependenz*. Frankfurt am Main: Hessische Stiftung, Friedens- und Konfliktforschung, 2000.

Czempiel, Ernst-Otto, et. al. *Krieg*. Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter, 2001.

Daalder, Ivo H. Lindsay, James M. *America unbound: the Bush revolution in foreign policy*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2005.

Davis, Christopher R. NATO's Next Strategic Concept: How the Alliance's New Strategy will Reshape Global Security. *Strategic Studies Quarterly*, Vol. IV. (2010), No. 4., s. 32-49.

Dawisha, Karen. Moscow's Moves in the Direction of the Gulf: So Near and Yet So Far. *Occasional Paper Series*, # 122. Washington, D.C. Kennan Institute, Woodrow Wilson International Center for Scholars, 1981.

Déhez, Dustin. A Global Spring-Why NATO Needs to Go Global. *Perceptions*. *Journal of International Affairs*, Vol. XIII. (Autumn, 2008), s. 31-43.

Deighton, Anne. The Eleventh of September and beyond: NATO. In Freedman, Lawrence (ed.). *Superterrorism: The Policy Response*. Oxford: Blackwell Publishing, 2002, s. 119-134.

Deimel, Johanna. Van Meurs, Wim (eds.). *The Balkan Prism. A Retrospective by Policy-Makers and Analysts*. München: Verlag Otto Sagner, 2007.

Déj`a Vu All Over Again: Iraq's Escalating Political Crisis. *Middle East Report*, No. 126. Baghdad, Erbil, Brussels: International Crisis Group, 2012.

Delacoura, Katerina. 'US Foreign Policy and Democracy Promotion in the Middle East: Theoretical Perspectives and Policy Recommendations'. *Middle East Studies*, Vol. II. (2010), No. 3., s. 57-76.

- Den Boer, Monica. De Wilde, Jaap (eds.). *The Viability of Human Security*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008.
- Destradi, Sandra. *Empire, Hegemony and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers*. GIGA Research Programme: Violence, Power and Security. Working Paper, No. 79. Hamburg: German Institute of Global and Area Studies / Leibniz-Institut für Globale und Regionale Studien, 2008.
- DeYoung, Karen. *Allies Are Cautious on 'Bush Doctrine'*. *The Washington Post*, October 16, 2001, s. A10.
- Diamond, Larry J. *Building Democracy after Conflict: Lessons from Iraq*. *Journal of Democracy*, Vol. XVI. (2005), Issue 1., s. 9-23.
- Diamond, Larry J. *Squandered Victory. The American Occupation and the Bungled Effort to Bring Democracy to Iraq*. New York: Henry Holt & Co., LLC., 2005.
- Diamond, Larry J. *The Spirit of Democracy. The Struggle to Build Free Societies Throughout the World*. New York: Times Books, Henry Holt and Company, LLC, 2008.
- Diamond, Larry J. *What Went Wrong in Iraq*. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXIII. (2004), No. 5., s. 34-56.
- Dick, C. J. *Some Geopolitical Implications of the Kosovo Conflict*. Sandhurst, Camberley: The Conflict Studies Research Centre, Directorate General Development and Doctrine, Royal Military Academy, 1999.
- Dick, C. J. *Some Reverberations from the Kosovo War*. G101. Shrivenham: Conflict Studies Centre, Defence Academy of the United Kingdom, 2001.
- Djerejian, Edward P. Wisner, Frank G. (Co-Chairs). Bronson, Rachel. Weiss, Andrew S. (Project Co-Directors). *Guiding Principles for U.S. Post-Conflict Policy in Iraq*. Report of an Independent Working Group Cosponsored by the Council on Foreign Relations and the James A. Baker III. Institute for Public Policy of Rice University. New York: Council on Foreign Relations, 2003.
- Djordjević, Dimitrije. *The Role of St. Vitus Day in Modern Serbian History*. *Serbian Studies*, Vol. V. (1990), No. 3., s. 33-40.
- Dobbins, James, et. al. *Bosnia and Herzegovina*. In Tentýž. Miller, Laurel E. Pezard, Stephanie. Chivvis, Christopher S. Taylor, Julie E. Crane, Keith. Trenkov-Wermuth, Calin. Mengistu, Tewodaj. *Overcoming Obstacles to Peace. Local Factors in Nation-Building*. Santa Monica: RAND Corporation, 2013, s. 93-124.

Dobbins, James. McGinn, John G. Crane, Keith. Jones, Seth G. Lal, Rollie. Rathmell, Andrew. Swanger, Rachel M. Timilsina, Anga R. America's Role in Nation-Building. From Germany to Iraq. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2003.

Dobbins, James. Shinn, James. Afghanistan: Guidelines for a Peace Process. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. LIII. (2011), No. 4., s. 5-12.

Dodge, Toby. Back to the future: the failure to reform the post-war political economy of Iraq. In Berdal, Mats. Zaum, Dominik (eds.). *Political Economy of Statebuilding. Power After Peace*. London: Routledge, 2013, s. 191-208.

Dodge, Toby. Can Iraq Be Saved? *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. LVI. (2014), No. 5., s. 7-20.

Doig, Alan. Pfiffner, James P. Phythian, Mark. Tiffen, Rodney. Marching in Time: Alliance, Politics, Synchrony and the Case for War in Iraq. *Australian Journal of International Affairs*, Vol. LXI. (2007), No. 1., s. 23-40.

Donia, Robert J. Islam under the Double Eagle: The Muslims of Bosnia and Hercegovina, 1878-1914. *East European Monograph*. New York: Boulder. Distributed by: Columbia University Press, 1981.

Donohue, John J. Esposito, John L. (eds.). *Islam in Transition. Muslim Perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 2007.

Dowty, Alan. Sanctioning Iraq: The Limits of the New World Order. *The Washington Quarterly*, Vol. XVII. (1994), No. 3., s. 179-198.

DuBois, Thomas R. The Weinberger Doctrine and the Liberation of Kuwait. *Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal*, Vol. XXI. (1991), No.4., s. 24-38.

Duelfer, Charles A. Dyson, Stephen Benedict. Chronic Misperception and International Conflict: The U.S.-Iraq Experience. *International Security*, Vol. XXXVI. (2011), No. 1., s. 73-100.

Duffy, Helen. *The "War On Terror" and the International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Dursun-Ozkanca, Oya. Does it take four to tango? A comparative analysis of international collaboration on peacebuilding in Bosnia and Herzegovina and Kosovo. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Vol. XII. (2010), No. 4., s. 437-456.

Dwan, Renata (ed.). *Executive Policing. Enforcing the Law in Peace Operations*. SIPRI Research Report, No. 16. Solna: SIPRI, 2002.

Dziedzic, Michael. Rozen, Laura. William, Paul. *Lawless Rule Versus Rule of Law in the Balkans*. Washington, DC: United States Institute of Peace, 2002.

Džihić, Vedran. Zwischen Dayton und Brüssel: Bosnien-Herzegovina zehn Jahre nach Kriesesende-Ein Land auf der Suche nach sich selbst. S + F, Sicherheit und Frieden., Vol. XXIV. (2006), No. 3., s. 58.

Eichler, Jan. Francie po 11. září 2001. Mezinárodní politika, Vol. XXVI. (2002), No. 3., s. 15-16.

Eichler, Jan. Geopolitické determinanty iráckého problému. Mezinárodní politika, Vol. XXVI. (2002), No. 11., s. 30-32.

Eichler, Jan. Hrozba globálního terorismu a její vyhodnocování. Mezinárodní vztahy, Vol. XLI. (2006), No. 3., s. 19-45.

Eichler, Jan. Mezivládní konference a otázky bezpečnostní politiky. Mezinárodní vztahy, Vol. XXXI. (1996), No. 3., s. 11-16.

Eichler, Jan. Terorismus a války na počátku 21. století. Praha: Karolinum, 2007.

Eichler, Jan. Šedivý, Jiří. Hlavní rysy mezinárodní situace po skončení studené války. Mezinárodní vztahy, Vol. XXX. (1995), No. 2., s. 16-22.

Ekiyor, Thelma. O'Connell, Mary Ellen. The Responsibility to Protect (R2P): A way forward-or rather part of the problem? Foreign Voices, No. 1. Bonn: Development and Peace Foundation. Únor, 2008.

Ekwall-Uebelhart, Barbara. Disarmament Operations in Bosnia-Herzegovina. In Ekwall-Uebelhart, Barbara. Raevsky, Andrei (eds.). Managing Arms in Peace Processes: Croatia and Bosnia-Herzegovina. Geneva: Disarmament and Conflict Resolution Project, United Nations Institute for Disarmament Research, 1996, s. 55-103.

Ekwall-Uebelhart, Barbara. Disarmament Operations in Croatia. In Ekwall-Uebelhart, Barbara. Raevsky, Andrei (eds.). Managing Arms in Peace Processes: Croatia and Bosnia-Herzegovina. Geneva: Disarmament and Conflict Resolution Project, United Nations Institute for Disarmament Research, 1996, s. 23-53.

El-Khatib, Fouad. Tracking Iraqi Procurement. In Matthews, Jessica Tuchman (ed.). Iraq: A New Approach. Report. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2002, s. 51-54.

Enders, Walter. Sandler, Todd. The Political Economy of Terrorism. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Eran, Oded. The United States Returns to Iraq. INSS Insight, No. 607 (September 15, 2014). Tel Aviv: The Institute for National Security Studies, 2014.

Ewans, Martin. Conflict in Afghanistan. Studies in asymmetric warfare. Abingdon: Routledge, 2005.

Faguet, Jean-Paul. *Democracy in the Desert: Civil Society, Nation-Building and Empire*. Discussion Paper, No. 3. London: Crisis States Development Research Centre, London School of Economics, 2004.

Farer, Tom. *Legal and Legitimate Use of Force: The UN Charter and the Neoconservative Challenge*. Background Paper no. 1. of the initiative: *Ethics in a Violent World: What Can Institutions Do?* New York: The Carnegie Council. *The Voice of Ethics in International Affairs*, 2005.

Farkas, Evelyn N. *US Policy Towards Secession in the Balkans and Effectiveness of de facto Partition*. INSS Occasional Paper, 40. Regional Security Series. Colorado Springs: USAF Institute for National Security Studies, USAF Academy, Colorado, 2001.

Farrell, Theo. *Testing Times: NATO War-Making in Afghanistan and Beyond*. In Ringsmose, Jens. Rynning, Sten (eds.). *NATO's New Strategic Concept: A Comprehensive Assessment*. DIIS Report, 2011: 02. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2011, s. 115-125.

Feichtinger, Walter. *Der bewaffnete Konflikt im Kosovo. Eine militärische Betrachtung*. In Gustenau, Gustav E. (ed.). *Konfliktentwicklung auf dem südlichen Balkan*. Wien: Institut für Friedenssicherung und Konfliktmanagement, Landesverteidigungsakademie, Österreichs Bundesheer, 1999, s. 104-124.

Feith, Douglas J. *Before the Next Iraqi Crisis: Support Saddam's Opposition*. *The Jerusalem Post*. March 20, 1998, s. 9.

Feldman, Shai. *Middle East Nuclear Stability: The State of the Region and the State of the Debate*. *Journal of International Affairs*, Vol. XLIX. (1995), No. 1., s. 205-230.

Fenske, John. *The West and "The Problem From Hell"*. *Current History*, Vol. XCII. (1993), No. 577., s. 353-356.

Fink, Susan D. *The Trouble with Mixed Motives. Debating the Political, Legal, and Moral Dimensions of Intervention*. *Naval War College Review*, Vol. LVII. (2004), No. 3.-4., s. 19-32.

Finnie, David H. *Shifting Lines In the Sand. Kuwait's Elusive Frontier with Iraq*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1992.

Fitzpatrick, Kathy R. *U.S. Public Diplomacy in a Post-9/11 World: From Messaging to Mutuality*. Paper 6., CPD Perspectives on Public Diplomacy. Los Angeles: USC Center on Public Diplomacy, USC Annenberg School for Communication & Journalism, University of Southern California, Figueroa Press, 2011.

Flodén, Gunilla. French, Elizabeth. Jones, Peter. Pauwels, Natalie. Zanders, Jean Pascal. Iraq: The UNSCOM Experience. Solna: SIPRI, 1998.

Ford, Peter Scott. Israel's Attack on Osiraq: A Model for Future Preventive Strikes? Monterey, CA: Naval Postgraduate School, 2004.

Forrest, Christopher. Coercive Engagement: A Security Analysis of Iranian Support to Iraqi Shia Militias. *Strategic Studies Quarterly*, Vol. III. (2009), No. 2., s. 99-124.

Frankel, Joseph. National Interest. London: Pall Mall Press, Ltd., 1970.

Freedman, Lawrence. A Choice of Enemies. America Confronts the Middle East. London: Weidenfeld & Nicolson, 2008.

Freedman, Lawrence. Bosnia: Does Peace Support Make Any Sense? *NATO Review*, Vol. XLIII. (1995), No. 6., s. 19-23.

Freedman, Lawrence. The Balkan Tragedy. Why The West Failed. *Foreign Policy* (1994), No. 97., s. 53-69.

Freedman, Lawrence. The Coming War on Terrorism. In Tentýž (ed.). *Superterrorism: The Policy Responses*. Oxford: Blackwell Publishing, 2002, s. 40-56.

Freedman, Lawrence. *Strategy. A History*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Freier, Nathan P. Present at the Counterrevolution: An Essay on the 2005 National Defense Strategy and Its Impact on Policy. In Bartholomees, Jr., J. Boone (ed.). *U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume II: National Security Policy and Strategy*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2012, s. 95-105.

Friedman, Francine. Bosnian Muslims Under Austro-Hungarian Rule. In Tatáž. *The Bosnian Muslims. Denial of a Nation*. Boulder, Colorado: Westview Press, 1996, s. 57-87.

Friedman, Francine. Growth of Bosnian Muslim Nationalism Under Tito. In Tatáž. *The Bosnian Muslims. Denial of a Nation*. Boulder, Colorado: Westview Press, 1996, s. 143-175.

Friedman, Thomas L. Confrontation in the Gulf: Behind Bush's Hard Line; Washington Considers a Clear Iraqi Defeat To Be Necessary to Bolster Its Arab Allies. *The New York Times*, August 22, 1990, s. A1.

Friedman, Thomas L. Selling Sacrifice: Gulf Rationale Still Eludes Bush. *The New York Times*, November 16, 1990, s. A12.

Fromkin, David. *Kosovo Crossing. American Ideals Meet Reality on the Balkan Battlefield*. New York: Free Press, 1999.

Fukuyama, Francis. *America at the Crossroads. Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy*. New Haven: Yale University Press, 2006.

Fukuyama, Francis. Konec dějin a poslední člověk. Praha: Rybka Publishers, 2002 (přel. Prokop, Michal).

Fukuyama, Francis. The Neoconservative Moment. The National Interest, (2004) No. 76., s. 57-68.

Gabbay, Michael. The Rabbani Assassination: Taliban Strategy to Weaken National Unity? CTC Sentinel, Vol. V. (2012), Issue 3., s. 10-14.

Gaddis, John Lewis. Toward the Post-Cold War World. Foreign Affairs, Vol. LXX. (1991), No. 2., s. 102-122.

Gagnon, V. P., Jr. Yugoslavia: Prospects for Stability. Foreign Affairs, Vol. LXX. (1991), No. 3., s. 17-35.

Galula, David. Counter-Insurgency Warfare. Theory and Practice. New York: Frederick A. Praeger, 1964.

Ganguly, Sumit. Kapur, S. Paul. The Sorcerer's Apprentice: Islamist Militancy in South Asia. The Washington Quarterly, January 2010, s. 47-49.

Garcia-Contreras, Rogelio. Realpolitik Challenges to World Peace: Debating the effects of America's Foreign Policy during the early years of the second Iraqi War. Peace Studies Journal, Vol. II. (2009), No. 2., s. 1-17.

Garofano, John. The Intervention Debate: Towards a Posture or Principled Judgement. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2002.

Gause III., F. Gregory. Saudi Arabia: Iraq, Iran, the Regional Power Balance, and the Sectarian Question. Strategic Insights, Vol. VI. (2007), No. 2., s. 2-4.

Gerges, Fawaz A. The Far Enemy. Why Jihad Went Global. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Gettleman, Jeffrey. The Struggle for Iraq: Insurgents; Anti-US Outrage Unites a Growing Iraqi Resistance. The New York Times, 11. dubna, 2004, s. A14.

Gilmour, Jeff. What Will Be the Legacy of the War in Afghanistan? Journal of Military and Strategic Studies, Vol. XV. (2013), Issue 1., s. 1-17.

Giustozzi, Antonio (ed.). Decoding the New Taliban. Insights from the Afghan Field. London: Hurst & Company, 2009.

Giustozzi, Antonio. Empires of Mud. War and Warlords in Afghanistan. London: Hurst & Company, 2009.

Giustozzi, Antonio. The Debate on Warlordism: The Importance of Military Legitimacy. Discussion Paper, No. 13. London: Crisis States Development Research Centre, London School of Economics, 2005.

Glaurdić, Josip. *The Hour of Europe. Western Powers and the Breakup of Yugoslavia*. New Haven: Yale University Press, 2011.

Glenny, Misha. *Balkán 1804-1999. Nacionalismus, válka a velmocí*. Praha: BBart, 2003 (přel. Kovář, Martin. Kovářová, Olga).

Glenny, Misha. *The Fall of Yugoslavia*. London: Penguin Books, 1992.

Gompert, David. *How to Defeat Serbia. Fight for a Principled Peace*. *Foreign Affairs*, Vol. LXXIII. (1994), No. 4., s. 30-47.

Gordon, Michael R. *Bush Sends US Forces to Saudi Arabia as Kingdom Agrees to Confront Iraq; Bush's Aim's: Deter Attack, Send a Signal*. *The New York Times*, 8. srpna, 1990, s. A1.

Gow, James. *Nervous Bunnies: the International Community and the Yugoslav War of Dissolution, the Politics of Military Intervention in a Time of Change*. In Freedman, Lawrence (ed.). *Military Intervention in European Conflicts*. Oxford: Blackwell Publishers, 1994, s. 14-33.

Gow, James. *The Serbian Project and its Adversaries*. London: C. Hurst & Co., 2003.

Grathwol, Robert P. Moorhus, Donita M. Bricks, Sand, and Marble: *U.S. Army Corps of Engineers Construction in the Mediterranean and Middle East, 1947-1991*. Washington, D.C. Center of Military History and Corps of Engineers, United States Army, 2009.

Gray, Colin S. *Strategic Thoughts for Defence Planners*. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. LII. (2010), No. 3., s. 159-178.

Grillot, Suzette R. Cruise, Rebecca J. D'Erman, Valerie J. *Developing security community in the Western Balkans: The role of the EU and NATO*. *International Politics*, Vol. XLVII. (2010), No. 1., s. 62-90.

Grunig, James E. *Public Relations and International Affairs: Effects, Ethics and Responsibility*. *Journal of International Affairs*, Vol. XLVII. (1993), No. 1., s. 137-162.

Gunaratna, Rohan. *Oreg, Aviv. Al Qaeda's Organizational Structure and Its Evolution*. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. XXXIII. (2010), No. 12., s. 1043-1078.

Gunning, Edward G., Jr. *The Common European Security and Defense Policy (ESDP)*. INSS Occasional Paper, 41. *Regional Security Series*. Colorado Springs: USAF Institute for National Security Studies, USAF Academy, Colorado, 2001.

Guzansky, Yoel. *Iraq and the Arabs Following the American Withdrawal*. *Strategic Assessment*, Vol. XV. (2012), No. 3., s. 39-48.

Guzansky, Yoel. *"Made in Iran": The Iranian Involvement in Iraq*. *Strategic Assessment*, Vol. XIII. (2011), No. 4., s. 85-100.

- Haass, Richard N. *War of Necessity, War of Choice. A Memoir of Two Iraq Wars*. New York: Simon & Schuster, 2009.
- Hafez, Kai. Schäbler, Birgit (eds.). *Der Irak. Land zwischen Krieg und Frieden*. Heidelberg: Palmyra, 2003.
- Hahn, Peter L. *Missions Accomplished? The United States and Iraq since World War I*. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Halbach, Uwe. Richter, Solveig. Schaller, Christian. *Kosovo-Sonderfall mit Präzedenzwirkung? Völkerrechtliche und politische Entwicklungen nach dem Gutachten des internationalen Gerichtshofs*. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik. Deutsches Institut für internationale Politik und Sicherheit, 2011.
- Hale, William. *Turkey and the Middle East in the 'New Era'*. *Insight Turkey*, Vol. XI. (2009), No. 3., s. 143-159.
- Hallenberg, Jan. *What Were The Bush Administration's Goals In Invading Iraq?* In Hallenberg, Jan. Karlsson, Hakan (eds.). *The Iraq War. European Perspectives On Politics, Strategy and Operations*. London: Routledge, 2005, s. 21-37.
- Halperin, Sandra. *The political economy of Anglo-American War: The case of Iraq*. *International Politics*, Vol. XLVIII. (2011), No. 2. / 3., s. 207-228.
- Hammond, Andrew. *What the Arabs Think of America*. Oxford: Greenwood World Publishing, 2007.
- Hanagan, Deborah L. *The Democratic Peace*. In Bartholomees, Jr., J. Boone (ed.). *U.S. Army War College Guide to National Security Issues. Volume II: National Security Policy and Strategy*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2012, s. 175-189.
- Hanif, Melanie. *Indian Involvement in Afghanistan: Stepping Stone or Stumbling Block to Regional Hegemony?* GIGA Research Programme: Institute of Asian Studies. Working Paper, No. 98. Hamburg: German Institute of Global and Area Studies / Leibniz Institut für Globale und Regionale Studien, 2009.
- Harzl, Benedikt. *Preachers of Hatred and Deformation of History: The Case of Ethno-Mobilization in Kosovo*. *Southeastern Europe*, Vol. XXXIV. (2010), No. 1., s. 38-54.
- Hegghammer, Thomas. *Jihad in Saudi Arabia: Violence and Pan-Islamism since 1979*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Heinemann-Grüder, Andreas. Hippler, Jochen. Weingardt, Markus. Mutz, Reinhard. Schoch, Bruno (eds.). *Friedensgutachten 2008*. Berlin: LIT Verlag, 2008.

- Henriksen, Thomas H. *American Power After the Berlin Wall*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.
- Hinnebusch, Raymond. *The American Invasion of Iraq: Causes and Consequences*. Perceptions. *Journal of International Affairs*, Vol. XII. (Spring, 2007), s. 9-27.
- Hippler, Jochen. Versöhnung und Reintegration: Mittel zum Frieden mit den Taliban? In *Mit Hamas und Taliban an den Verhandlungstisch? Möglichkeiten und Grenzen der Einbindung von Gewaltakteuren in Friedensprozesse*. Beiträge zum Parlamentarischen Abend der DSF am 28. September 2010 in Berlin. Arbeitspapiere DSF, No. 7. Osnabrück: Deutsche Stiftung Friedensforschung, 2011, s. 16-26.
- Hirst, Chrissie. How Has the 'Liberal Peace' Served Afghanistan? *Journal of Conflict Transformation and Security*, Vol. I. (2011), No. 2., s. 9-24.
- Hoder, Lukáš. Architekti Bushovy doktríny. Vliv neokonzervativců na vytváření zahraničněpolitické strategie George W. Bushe. *Mezinárodní vztahy*, Vol. XLIV. (2009), No. 2., s. 25-43.
- Hoffman, Bruce. A Counterterrorism Strategy for the Obama Administration. *Terrorism and Political Violence*, Vol. XXI. (2009), No. 3., s. 359-377.
- Hoffman, Bruce. Rethinking Terrorism and Counterterrorism Since 9/11. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. XXV. (2002), No. 5., s. 303-316.
- Hoffmann, Stanley. Bozo, Frédéric. *Gulliver Unbound. America's Imperial Temptation and the War in Iraq*. New York: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2004.
- Hoge, James F. Rose, Gideon (eds.). *How Did This Happen? Terrorism and the New War*. New York: Public Affairs, 2001.
- Holmes, Kim R. New World Disorder: A Critique of the United Nations. *Journal of International Affairs*, Vol. XLVI. (1993), No. 2., s. 323-340.
- Hooper, James. Kosovo: America's Balkan Problem. *Current History*, Vol. XCVIII. (1999), No. 627., s. 159-164.
- Horák, Slavomír. Afghánistán rok po Tálíbanu. *Mezinárodní politika*, Vol. XXVI. (2002), No. 11., s. 27-28.
- Horgan, John. *The Psychology of Terrorism*. London: Routledge, 2005.
- Hosmer, Stephen T. *The Conflict Over Kosovo: Why Milosevic Decided to Settle, When He Did*. Santa Monica: RAND Corporation, 2001.
- Howarth, S. J. A Critical Analysis of the Liability of the Media for the Incitement and Continuation of Conflict. Defence Research Paper, Number 10. Advanced Command and

Staff Course. Joint Services Command and Staff College. Shrivenham: Defence Academy of the United Kingdom, říjen, 2006-červenec, 2007.

Howenstein, Nicholas. Ganguly, Sumit. India-Pakistan Rivalry in Afghanistan. *Journal of International Affairs*, Vol. LXIII. (2009), No. 1., s. 127-140.

Huldt, Bo. The Iraq War And The Transatlantic Relationship. In Hallenberg, Jan. Karlsson, Hakan (eds.). *The Iraq War. European Perspectives On Politics, Strategy And Operations*. London: Routledge, 2005, s. 38-60.

Hunter, Robert. Future of NATO. In Larrabee, F. Stephen. Hunter, Robert. Ochmanek, David. McNaugher, Thomas. Gompert, David. *Balkan Duty. Five RAND Analysts Consider the Consequences of Kosovo*. *RAND Review*, Vol. XXIII. (1999), No. 1., s. 8.

Hunter, Shireen T. Thomas, Jeffrey L. Melikishvili, Alexander. *Islam in Russia. The Politics of Identity and Security*. Armonk, N. York: M. E. Sharpe, Inc. The Center for Strategic & International Studies, 2004.

Huntington, Samuel P. *Sřřet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001 (přel. Nagy, Ladislav).

Huntington, Samuel P. The Lonely Superpower. *Foreign Affairs*, Vol. LXXVIII. (1999), No. 2, s. 35-49.

Hurst, Steven. Myths of Neoconservatism: George W. Bush's "Neoconservative" Foreign Policy Revisited. *International Politics*, Vol. XLII. (2005), No. 1., s. 75-96.

Hyde-Price, Adrian. NATO's Political Transformation and International Order. In Ringsmose, Jens. Rynning, Sten (eds.). *NATO's New Strategic Concept. A Comprehensive Assessment*. DIIS Report, 2011: 02. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2011, s. 45-54.

Chaitkin, Michael. *Negotiation and Strategy: Understanding Sanctions Effectiveness*. New York: New York University, Center on International Cooperation, 2010.

Chandler, David. Culture Wars and International Intervention: An `Inside Out` View of the Decline of National Interest. *International Politics*, Vol. XLI. (2004), s. 354-374.

Chandler, David. Imposing the `Rule of Law`: The Lessons of BiH for Peacebuilding in Iraq. *International Peacekeeping*, Vol. XI. (2004), No. 2., s. 312-333.

Chaudet, Didier. When the Bear Confronts the Crescent: Russia and the Jihadist Issue. *The China and Eurasia Forum Quarterly*, Vol. VII. (2009), No. 2., s. 37-58.

Chehab, Zaki. *Iraq Ablaze. Inside the Insurgency*. London: I. B. Tauris, 2006.

Chernomyrdin, Viktor. Comment: Bombs Rule Out Talk of Peace. *The Washington Post*. 27. května, 1999, s. A13.

Chollet, Derek. *The Road to the Dayton Accords. A Study of American Statecraft*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.

Chollet, Derek. Goldgeier, James. *America Between The Wars. From 11/9 To 9/11. The Misunderstood Years Between The Fall Of The Berlin Wall And The Start Of The War On Terror*. New York: Public Affairs, 2008.

Christensen, Janne Bjerre. *Strained Alliances. Iran's Troubled Relations to Pakistan and Afghanistan*. DIIS Report, 2011: 03. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2011.

Churcher, Bob. *Kosovo Lindore / Preshevo 1999-2002 & the FYROM Conflict*. G104. Shrivenham: Conflict Studies Research Centre, Defence Academy of the United Kingdom, 2002.

Churcher, Bob. *Preshevo / Kosovo Lindore – A Continuing Cause for Concern*. G117. Shrivenham: Conflict Studies Research Centre, Defence Academy of the United Kingdom, 2003.

Ibn Munkiz, Usáma. *Kniha zkušeností arabského bojovníka s křížáky*. Praha: Academia, 2009 (přel. Veselý, Rudolf).

Ignatieff, Michael. *Human Rights as Politics and Idolatry*. Princeton: Princeton University Press, 2003.

Ignatieff, Michael. *The Challenges of American Imperial Power*. *Naval War College Review*, Vol. LVI. (2003), No. 2., s. 52-63.

Ignatieff, Michael. *The Lesser Evil. Political Ethics in the Age of Terror*. Princeton: Princeton University Press, 2004.

Ikenberry, G. John. *America's Imperial Ambition*. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXI. (2002), No. 5., s. 44-60.

Inventory of a Windfall: Milosevic's Gains From the Kosovo Dialogue. *Yugoslavia Report*, No. 3. Belgrade: International Crisis Group, 1998.

Irwin, Lewis G. *Disjointed Way, Disunified Means: Learning from America's Struggle to Build an Afghan Nation*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2012.

Isherwood, Michael W. *U.S. Strategic Options for Iraq: Easier Said than Done*. *The Washington Quarterly*, Vol. XXV. (2002), No. 2., s. 145-159.

Jackson, Mike. *Command of Kosovo Force 1999*. 8 February 2006. In Bailey, Jonathan. Iron, Richard. Strachan, Hew (eds.). *British Generals in Blair's Wars*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2013, s. 41-53.

Jackson, Richard. McDonald, Matt. Constructivism, US foreign policy and the 'war on terror'. In Parmar, Inderjeet. Miller, Linda B. Ledwidge, Mark (eds.). *New Directions in US Foreign Policy*. London: Routledge, 2009, s. 18-31.

Janjić, Dušan. Lalaj, Anna. Pula, Besnik. Kosovo under the Milošević Regime. In Ingraio, Charles. Emmert, Thomas A. (eds.). *Confronting the Yugoslav Controversies: A Scholar's Initiative*. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 2009, s. 273-301.

Jenkins, Brian Michael. The Land of the Fearful, or the Home of the Brave? In Jenkins, Brian Michael. Godges, John Paul (eds.). *The Long Shadow of 9/11: America's Response to Terrorism*. Santa Monica: RAND Corporation, 2011, s. 195-208.

Jenkins, Brian Michael. Liepmann, Andrew. Willis, Henry H. The Current Terrorist Threat. In Titíž. *Identifying Enemies Among Us. Evolving Terrorist Threats and the Continuing Challenges of Domestic Intelligence Collection and Information Sharing*. Santa Monica: RAND Corporation, 2014, s. 3-7.

Jenne, Erin K. Barriers to Reintegration after Ethnic Civil Wars: Lessons from Minority Returns and Restitution in the Balkans. *Civil Wars*, Vol. XII. (2010), No. 4., s. 370-394.

Jennings, Ray Salvatore. *After Saddam Hussein: Winning a Peace If It Comes to War*. Washington, DC: United States Institute of Peace, 2003.

Johnsen, William T. *Deciphering the Balkan Enigma: Using History to Inform Policy*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute. United States Army War College, 1995.

Johnsen, William T. *NATO Strategy in the 1990s: Reaping the Peace Dividend or the Whirlwind?* Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1995.

Jones, Seth G. *Counterinsurgency in Afghanistan*. RAND Counterinsurgency Study, Volume 4. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2008.

Jones, Seth G. *In the Graveyard of Empires. America's War in Afghanistan*. New York: W. W. Norton & Co., 2010.

Josselin, Daphné. Wallace, William (eds.). *Non-State Actors in World Politics*. Basingstoke: Palgrave, 2001.

Judah, Tim. The Kosovo Liberation Army. Perceptions. *Journal of International Affairs*, Vol. V. (2000), No. 3., s. 61-77.

Juergensmeyer, Mark. Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007 (přel. Suchomel, Tomáš).

Jureković, Predrag. Hürdenlauf nach Europa. Unvollendeter Frieden am Westbalkan. *IFK-Aktuell*, (2010) No. 2., s. 4-20.

Kadhimi, Abbas. A Plan for Post-Surge Iraq. *Strategic Insights*, Vol. VI. (2007), No. 6., s. 2-7.

Kagan, Robert. *Labyrint síly a ráj slabosti: Amerika, Evropa a nový řád světa*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003 (přel. Hradilek, Antonín).

Kagan, Robert. *Nebezpečný národ. Zahraniční politika USA 1700-1900. Svazek I*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008 (přel. Hradilek, Antonín).

Kaldor, Mary. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Cambridge: Polity Press, 2001.

Kalyvas, Stathis N. Sambanis, Nicholas. Bosnia's Civil War: Origins and Violence Dynamics. In Collier, Paul. Sambanis, Nicholas (eds.). *Understanding Civil War: Evidence and Analysis*, Vol. II. Washington, DC: The World Bank, 2005, s. 191-229.

Kam, Ephraim. To Iraq and Back: the Withdrawal of the US Forces. *Strategic Assessment*, Vol. XIV. (2012), No. 4., s. 87-101.

Kamm, Henry. Financial Scandal Shakes Yugoslav Leaders. *The New York Times*, September 10, 1987, s. 16.

Kampfner, John. *Blair's Wars*. London: Free Press, 2004.

Kane, Thomas M. Realism. In Parmar, Inderjeet. Miller, Linda B. Ledwidge, Mark (eds.). *New Directions in US Foreign Policy*. London: Routledge, 2009, s. 5-17.

Kanet, Roger E. (ed.). *The United States and Europe in a Changing World*. Dordrecht: Republic of Letters Publishing, 2009.

Kanter, Arnold. Intervention Decisionmaking in the Bush Administration. In Azrael, Jeremy B. Payin, Emil A. (eds.). *U.S. and Russian Policymaking With Respect to the Use of Force*. Santa Monica: Center for Russian and Eurasian Studies. Center for Ethnopolitical and Regional Research. RAND Corporation, 1996, s. 163-175.

Kanwal-Sheikh, Mona. Price, Gareth. Pakistan – a stage for regional rivalry. In Kanwal-Sheikh, Mona. Shaikh, Farzana. Price, Gareth (eds.). *Pakistan: regional rivalries, local impacts*. DIIS Report, 2012: 12. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2012, s. 7-23.

Kaplan, Robert D. America and the Tragic Limits of Imperialism. *The Hedgehog Review*, Vol. V. (2003), No. 1., s. 56-67.

Kaplan, Robert D. *Balkan Ghosts. A Journey Through History*. New York: Vintage Books, 1994.

Kaplan, Robert D. *Monsoon. The Indian Ocean and the Future of American Power*. New York: Random House, 2011.

Kaplan, Robert D. Přicházející anarchie: zborcení snů-svět po Studené válce. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2006 (přel. Helingerová, Marta).

Kaplan, Robert D. Warrior Politics: Why Leadership Demands a Pagan Ethos. New York: Vintage Books, 2002.

Kapur, S. Paul. Ganguly, Sumit. The Jihad Paradox: Pakistan and Islamist Militancy in South Asia. *International Security*, Vol. XXXVII. (2012), No. 1., s. 111-141.

Karle, Warren. Realism and Liberalism continue to shape the ways in which policymakers conceptualise international relations. *Shedden Papers*, Australian Public Service. Canberra: Australian Defence College, 2003.

Karlsson, Roger. Iraq's Political Strategy Before And During The War. In Hallenberg, Jan. Karlsson, Hakan (eds.). *The Iraq War. European Perspectives On Politics, Strategy and Operations*. London: Routledge, 2005, s. 77-97.

Katulis, Brian. US Diplomacy toward Kosovo, 1989-99. WWS Case Study, 2 / 00. Princeton: Woodrow Wilson School of Public & International Affairs, Princeton University, 2000.

Kaufman, Joyce P. NATO and the Former Yugoslavia: Crisis, Conflict and the Atlantic Alliance. *The Journal of Conflict Studies*, Vol. IXX. (1999), No. 2.

Kaya, Karen. The Turkish-American Crisis: An Analysis of 1 March 2003. *Military Review. The Professional Journal of the U.S. Army*, Vol. XCI. (2011), No. 4., s. 69-75.

Kaye, David A. Justice Beyond The Hague. Supporting the Prosecution of International Crimes in National Courts. Council Special Report, No. 61. New York: Council on Foreign Relations, 2011.

Kedem, Nadav. Zatlhoff-Tzur, Shmuel. US Combat against the Afghanistan Insurgency: President Obama's Approach. *Strategic Assessment*, Vol. XV. (2012), No. 1., s. 79-94.

Keegan, John. Válka v Iráku. Praha-Plzeň: Beta-Dobrovský & Ševčík, 2006 (přel. Kotačka, Lubomír).

Kelley, Sean Patrick. Kosovo: The Balkan Time Bomb? Monterey, CA: Naval Postgraduate School, 1998.

Kepel, Gilles. Beyond Terror and Martyrdom. The Future of the Middle East. Cambridge, MA: The Belknap Press of the Harvard University, 2008.

Ker-Lindsay, James. Kosovo. The Path to Contested Statehood in the Balkans. London: I. B. Tauris, 2009.

Ker-Lindsay, James. The `Final` Yugoslav Issue: The evolution of international thinking on Kosovo, 1998-2005. In Djokić, Dejan. Ker-Lindsay, James (eds.). *New Perspectives on Yugoslavia. Key Issues and Controversies*. London: Routledge, 2011, s. 176-192.

Khalil, Lydia. *Nobody's Client: The Reawakening of Iraqi Sovereignty*. Sydney: The Lowy Institute for International Policy, 2009.

Khalilzad, Zalmay. Lessons from Afghanistan and Iraq. *Journal of Democracy*, Vol. XXI. (2010), No. 3., s. 42-47.

Khan, Akbar Nasir. The US' Policy of Targeted Killings by Drones in Pakistan. *IPRI Journal*, Vol. XI. (2011), No. 1., s. 21-40.

Khan, Hidayat. Pakistan's Contribution to Global War on Terror After 9/11. *IPRI Journal*, Vol. XIII. (2013), No. 1., s. 37-56.

Khan, Imtiaz Gul. Afghanistan: Human Cost of Armed Conflict since the Soviet Invasion. *Perceptions. Journal of International Affairs*, Vol. XVII. (2012), No. 4., s. 209-224.

Kilcullen, David. *The Accidental Guerrilla. Fighting Small Wars In The Midst Of A Big One*. London: Hurst & Company, 2009.

King, Russell. Vullnetari, Julie. Introduction. *Remittances, Return, Diaspora: Framing the Debate in the Context of Albania and Kosova. Southeast European and Black Sea Studies*, Vol. IX. (2009), No. 4., s. 385-406.

Kinnimont, Jane. Stansfield, Gareth. Sirri, Omar. *Iraq on the International Stage. Foreign Policy and National Identity in Transition. Programme Report*. London: Chatham House. The Royal Institute of International Affairs, 2013.

Kipp, Jacob W. Sanz, Timothy L. The Yugoslav People's Army: Between Civil War and Disintegration. *Military Review*, Vol. LXXI. (1991), No. 12., s. 36-45.

Kirchner, Emil J. Sperling, James (eds.). *Global Security Governance. Competing Perceptions of Security in the 21st Century*. London: Routledge, 2007.

Kirkpatrick, Jeane J. Beyond the Cold War. *Foreign Affairs*, Vol. LXIX. (1989/1990), No. 1., s. 1-16.

Klemenčič, Matjaž. The International Community and the FRY / Belligerents, 1989-1997. In Ingrao, Charles. Emmert, Thomas A. (eds.). *Confronting the Yugoslav Controversies: A Scholar's Initiative*. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 2009, s. 153-198.

Knaus, Gerald. Martin, Felix. Lessons from Bosnia and Herzegovina. *Travails of the European Raj. Journal of Democracy*, Vol. XIV. (2003), No. 3., s. 60-74.

Knowlton, William A., Jr. *The Surge. General Petraeus and the Turnaround in Iraq. Case Study*. Washington, DC: Industrial College of the Armed Forces, National Defense University Press, 2010.

Knudsen, Tonny Brems. Nielsen, Christian Axboe. *Europe and the Revival of International Trusteeship: Lessons from the Balkans. Working Paper, No. 34*. Leuven: Leuven Centre for

Global Governance Studies, Centre for the Law of EU External Relations, Katholieke Universiteit, Leuven, 2009.

Koepke, Bruce. Iran's Policy on Afghanistan: The Evolution of Strategic Pragmatism. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute, 2013.

Kopstein, Jeffrey. The Transatlantic Divide over Democracy Promotion. *The Washington Quarterly*, Vol. IXXX. (2006), No. 2., s. 85-98.

Krauthammer, Charles. Democratic Realism. An American Foreign Policy for a Unipolar World. Washington, D.C.: The AEI Press, Publisher for the American Enterprise Institute for Public Policy Research, 2004.

Krauthammer, Charles. In Defense of a Democratic Realism. In Rosen, Gary (ed.). *The Right War? The Conservative Debate on Iraq*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, s. 186-200.

Krauthammer, Charles. The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*, Vol. LXX. (1990), No. 1., s. 23-33.

Krebs, Ronald R. Lobasz, Jennifer K. Fixing the Meaning of 9/11: Hegemony, Coercion, and the Road to War in Iraq. *Security Studies*, Vol. XVI. (2007), No. 3., s. 409-451.

Krepinevich, Andrew F., Jr. *Transforming America's Alliances*. Washington, DC: Center for Strategic and Budgetary Assessments, 2000.

Krickus, Richard J. *The Afghanistan Question and the reset in U.S.-Russian Relations*. The Letort Papers. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2011.

Kroenig, Matthew. Pavel, Barry. How to Deter Terrorism. *The Washington Quarterly*, Vol. XXXV. (2012), No. 2., s. 21-36.

Kříž, Zdeněk. Kdo vyzbrojil Irák? *Mezinárodní vztahy*, Vol. XLI. (2006), No. 3., s. 71-82.

Kull, Steven (Principal Investigator), et. al. *Muslim Public Opinion on US Policy, Attacks on Civilians and al Qaeda*. World Public Opinion. Project of the Program on International Policy Attitudes. College Park: Center for International Security Studies, &, Center on Policy Attitudes. School for Public Policy, University of Maryland at College Park, 2007.

Kuperman, Alan J. The Moral Hazard of Humanitarian Intervention: Lessons from the Balkans. *International Studies Quarterly*, Vol. LII. (2008), s. 49-80.

Kupferschmidt, Frank. Bosnien-Operation ‚Althea‘-EU-Mission mit starkem NATO-Bezug. In Feichtinger, Walter. Gebhard, Carmen (eds.). *EU als Krisenmanager. Herausforderungen-Akteure-Instrumente*. Wien: Institut für Friedenssicherung und Konfliktmanagement, Landesverteidigungsakademie, Österreichs Bundesheer, 2006, s. 157-187.

Kurspahic, Kemal. On Bosnia, it's Clinton vs. Clinton. *The Washington Times*, June 2, 1994, s. A17.

Lacey, Robert. *Inside the Kingdom. Kings, Clerics, Modernists, Terrorists and the Struggle for Saudi Arabia*. New York: Viking Press, 2009.

Lake, David A. Ulysses's Triumph: American Power and the New World Order. *Security Studies*, Vol. VIII. (1999), No. 4., s. 44-78.

Langenheim, William S. Give Peace a Chance. First, Try Coercive Diplomacy. *Naval War College Review*, Vol. LV. (2002), No. 4., s. 49-71.

Lansford, Tom. *All For One: Terrorism, NATO and the United States*. Aldershot: Ashgate Publishing, Ltd., 2002.

Laqueur, Walter. *Krieg dem Westen. Terrorismus im 21. Jahrhundert*. Berlin: Propyläen, 2003.

Larrabee, F. Stephen. Forces of History. In Larrabee, F. Stephen. Hunter, Robert. Ochmanek, David. McNaugher, Thomas. Gompert, David. *Balkan Duty. Five RAND Analysts Consider the Consequences of Kosovo*. *RAND Review*, Vol. XXIII. (1999), No. 1., s. 7.

Larrabee, F. Stephen. The 'New Turkey' and American-Turkish Relations. *Insight Turkey*, Vol. XIII. (2011), No.1., s. 1-9.

Larres, Klaus. Mutual Incomprehension: U.S.-German Value Gap beyond Iraq. *The Washington Quarterly*, Vol. XXVI. (2003), No. 2., s. 23-42.

Layne, Christopher. Offshore Balancing Revisited. *The Washington Quarterly*, Vol. XXV. (2002), No. 2., s. 233-248.

Leiken, Robert S. Europe's Angry Muslims. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXIV. (2005), No. 4., s. 120-135.

Levins, John Martin. The Kuwaiti Resistance. *The Middle East Quarterly*, Vol. II. (1995), No. 1., s. 25-36.

Levy, Jack S. Froelich, Mike. Causes of the Iran-Iraq War. In Brown, James. Snyder, William P. (eds.). *The Regionalization of War*. New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1985, s. 127-143.

Lieven, Anatol. *America Right or Wrong. An Anatomy of American Nationalism*. Oxford: Oxford University Press, 2004.

Lieven, Anatol. Hulsman, John. *Ethical Realism. A Vision for America's Role in the World*. New York: Pantheon Press, 2006.

Lindenstrauss, Gallia. Aksoy, Furkan. Turkey and Northern Iraq: Tightening Relations in a Volatile Environment. *Strategic Assessment*, Vol. XV. (2012), No. 3., s. 49-58.

- Lindley III., David A. Was the U.S. Intervention in Panama Legal? *Breakthroughs*, Vol. II. (1992), No. 1., s. 22-26.
- Little, Allan. How NATO was sucked into Kosovo conflict. *The Sunday Telegraph*. 27 February, 2000, s. 29.
- Little, David. Swearer, Donald K. (eds.). *Religion and Nationalism in Iraq. A Comparative Perspective*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2006.
- Logan, Justin. Preble, Christopher. Washington's Newest Bogeyman: Debunking the Fear of Failed States. *Strategic Studies Quarterly*, Vol. IV. (2010), No. 2., s. 17-38.
- Lomperis, Timothy J. Dispelling the Ghost: Iraq as the Vietnam War We Cannot Afford to Lose. *The Journal of Conflict Studies*, Vol. XXVI. (2006), No. 2., s. 5-24.
- Looney, Robert. Half Full or Half Empty? An Assessment of the Crocker Report on Iraqi Economic Conditions. *Strategic Insights*, Vol. VI. (2007), No. 6., s. 1-8.
- Lopasic, Alexander. The Muslims of Bosnia. In Nonneman, Gerd. Niblock, Tim. Szajkowski, Bogdan (eds.). *Muslim Communities in the New Europe*. Reading: Ithaca Press, Garnet Publishing Limited, 1997, s. 99-114.
- Lowther, Adam B. Air Diplomacy: Protecting American National Interests. *Strategic Studies Quarterly*, Vol. IV. (2010), No. 3., s. 2-14.
- Lukic, Reneo. Twilight of the Federations in East Central Europe and the Soviet Union. *Journal of International Affairs*, Vol. XLV. (1992), No. 2., s. 575-598.
- Lukic, Reneo. Yugoslavia: Disintegration Through War. *Nationalities Papers*, Vol. XXII. (1994), No. 1., s. 49-70.
- Luttwak, Edward N. *Strategy. Logic of War and Peace*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2001.
- Luttwak, Edward N. Where Are the Great Powers? At Home with the Kids. *Foreign Affairs*, Vol. LXXIII. (1994), No. 4., s. 23-28.
- Lynch, Marc. Taking Arabs Seriously. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXII. (2003), No. 5., s. 81-94.
- Lyon, Alynna J. Liberalism. In Hook, Steven W. Jones, Christopher M. (eds.). *Routledge Handbook of American Foreign Policy*. London: Routledge, 2012, s. 75-92.
- Maalouf, Beatrice (ed.). *Válka v Iráku a Evropská unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.
- Maisonnette, J. R. Michel. The OSCE Verification Mission. *Canadian Military Journal*, Vol. I. (2000), No. 1., s. 49-54.

Makros, Beth L. Saunders, Jeremy C. Improving US-Russian Relations Through Peacekeeping Operations. INSS Occasional Paper, 40. Regional Security Series. Colorado Springs: USAF Institute for National Security Studies, USAF Academy, Colorado, 2001.

Malek, Martin. Russland und die Irakkrise. In Feichtinger, Walter (ed.). Irak 2003. Aspekte eines Umbruchs. Wien: Institut für Friedenssicherung und Konfliktmanagement, Landesverteidigungsakademie, Österreichs Bundesheer, 2003, s. 51-63.

Maloney, Sean M. The International Security Assistance Force: The Origins of a Stabilization Force. Canadian Military Journal, Vol. IV. (2003), No. 2., s. 3-12.

Mandelbaum, Michael. The Bush Foreign Policy. Foreign Affairs, Vol. LXX. (1991), No. 1., s. 5-22.

Mandelbaum, Michael. The Case For Goliath. How America Acts as the World's Government in the 21st Century. New York: Perseus Books, Public Affairs, 2005.

Mann, Zahid Nawaz. The Nature of Insurgency in Afghanistan and the Regional Power Politics. Monterey, CA: Naval Postgraduate School, 2010.

Mardini, Ramzy. Iraqi Leaders React to the U.S. Withdrawal. Backgrounder. Washington, DC: Institute for the Study of War, 2011.

Marko-Stöckl, Edith. The Making of Ethnic Insecurity: A Case Study of the Krajina Serbs. Human Security Perspectives, Vol. I. (2004), Issue 2., s. 24-33.

Marr, Phebe. Iraq "The Day After". Internal Dynamics in Post-Saddam Iraq. Naval War College Review, Vol. LVI. (2003), No. 1., s. 13-29.

Marr, Phebe. Iraq's Uncertain Future. Current History, Vol. XC. (1991), No. 552., s. 1-4.

Marr, Phebe. Occupational Hazards. Washington's Record in Iraq. Foreign Affairs, Vol. LXXXIV. (2005), No. 4., s. 180-186.

Martel, William C. Victory in War. Foundations of Modern Strategy. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Masadykov, Talatbek. Giustozzi, Antonio. Page, James Michael. Negotiating with the Taliban: Toward a Solution for the Afghan Conflict. Working Paper, No. 66. London: Development Studies Institute, London School of Economics, 2010.

Masarykův slovník naučný. Lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Díl III. H – Kn. Praha: Československý Kompas, 1927.

Mazarr, Michael J. Doomed to Repeat? Review Essay. Survival. Global Politics and Strategy, Vol. LII. (2010), No. 3., s. 182-195.

Mazarr, Michael J. The Folly of 'Asymmetric War'. The Washington Quarterly, Vol. XXXI. (2008), No. 2., s. 33-53.

Mazarr, Michael J. *Unmodern Men in the Modern World. Radical Islam, Terrorism and the War on Modernity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

McCauley, Clark. Moskalenko, Sophia. *Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism*. *Terrorism and Political Violence*, Vol. XX. (2008), No. 3., s. 415-433.

McMahon, Patricia. Western, Jon. *The Death of Dayton. How to Stop Bosnia from Falling Apart*. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXVIII. (2009), No. 5., s. 69-83.

McMaster, H. R. *On War: Lessons to be Learned*. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. L. (2008), No. 1., s. 19-30.

Meagher, Paul. A 'Pashtun Awakening?' Can the Iraqi Anbar Province Strategy of Co-opting Local Militias to Fight Against Insurgents be Successful in Afghanistan? In McCarthy, E., R & AB (ed.). *The Defence Academy Yearbook 2009. A Selection of Commended Essays*. Shrivenham: Defence Academy of the United Kingdom, 2009, s. 2-27.

Mearsheimer, John J., Jr. *A Peace Agreement That's Bound to Fail*. *The New York Times*. October 19, 1998, s. A17.

Mearsheimer, John J. *Hearts and Minds*. *The National Interest*, (2002) No. 69, s. 13-16.

Mearsheimer, John J., Jr. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton & Co., Inc., 2003.

Mearsheimer, John J., Jr. Pape, Robert A. *The Answer: A Three-Way Partition Plan for Bosnia And How the U.S. Can Enforce It*. *The New Republic*, June 14, 1993, s. 22-28.

Mearsheimer, John J., Jr. Van Evera, Stephen. *Hateful Neighbors*. *The New York Times*, September 24, 1996, s. 25.

Mearsheimer, John J. Van Evera, Stephen. *When Peace Means War*. *The New Republic*, December 18, 1995, s. 16-21.

Mearsheimer, John J. Walt, Stephen M. *An Unnecessary War*. *Foreign Policy*, January / February 2003, s. 50-59.

Mendelsohn, Barak. *Foreign Fighters-Recent Trends*. *Orbis. Journal of World Affairs*, Vol. LV. (2011), No. 2., s. 189-202.

Mertus, Julie A. *Kosovo. How Myths and Truths Started a War*. Berkeley: University of California Press, 1999.

Mertus, Julie A. *Legitimizing the Use of Force in Kosovo*. *Ethics & International Affairs*, Vol. XV. (2001), No. 1., s. 133-151.

Meyer, Steven E. *U.S. Policy Toward Yugoslavia*. Occasional Paper, Number 69. Washington, DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars, 2002.

Mikoláš, Robert. *Zápisky z válek a katastrof. O lidských osudech a bojích od Kosova po Tchaj-wan*. Praha: Radioservis, 2003.

Miller, Benjamin. Explaining Changes in U.S. Grand Strategy: 9/11, the Rise of Offensive Liberalism and the War in Iraq. *Security Studies*, Vol. IXX. (2010), No. 1., s. 26-65.

Miller, Linda B. US national security. Still an ambiguous symbol? In Parmar, Inderjeet.

Miller, Linda B. Ledwidge, Mark (eds.). *New Directions in US Foreign Policy*. London: Routledge, 2009, s. 190-199.

Miller, Richard W. The Ethics of America's Afghan War. *Ethics & International Affairs*, Vol. XXV. (2011), No. 2., s. 103-131.

Milton-Edwards, Beverley. The Rise of Islamic Insurgency in Iraq. *The Journal of Conflict Studies*, Vol. XXV. (2005), No. 1., s. 48-71.

Mockaitis, Thomas R. *Resolving Insurgencies*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2011.

Möckli, Daniel. 9 / 11 ten years on: Terrorism as a manageable risk. In Möckli, Daniel (ed.). *Strategic Trends 2011. Key Developments in Global Affairs*. Zurich: Center for Security Studies. Swiss Federal Institute of Technology, 2011, s. 66-88.

Moeller, Bjorn. Kosovo and the Just War Tradition. 18th Conference Paper. Tampere: Commission on Internal Conflicts, 2000.

Mohanty, Sanjeeb Kumar. Mahanty, Jinendra Nath. Military-Intelligence-Militant Nexus in Pakistan: Fighting a War of Asymmetry Against India. *Journal of Defence Studies*, Vol. V. (2011), No. 4., s. 77-91.

Monten, Jonathan. The Roots of the Bush Doctrine. Power, Nationalism and Democracy Promotion in U. S. Strategy. *International Security*, Vol. IXXX. (2005), No. 4., s. 112-156.

Montgomery, William. Lessons Learned in Democratic Transition and Building Civil Society. In Miklaucic, Michael (ed.). *Commanding Heights. Strategic Lessons from Complex Operations*. Washington, DC: The Center for Complex Operation & The Center for Technology and National Security Policy. National Defense University, 2009, s. 115-119.

Morgenthau, Hans J. *Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace*. New York: Mc Graw-Hill, Inc., 1993.

Morgenthau, Hans J. The Future of Diplomacy. In Art, Robert J. Jervis, Robert (eds.). *International Politics. Enduring Concepts and Contemporary Issues*. New York: Pearson Education, Inc., 2005, s. 104-113.

Morini, Daryl. A Diplomatic Surge in Afghanistan 2011-14. *Strategic Studies Quarterly*, Vol. IV. (2010), No. 4., s. 68-100.

Morrison, Kenneth. Dayton, Divisions and Constitutional Revisions: Bosnia & Herzegovina at the Crossroads. Shrivenham: Balkan Series, Research & Assessment Branch, Defence Academy of the United Kingdom, 2009.

Morrison, Kenneth. Political and Religious Conflict in the Sandžak. 08/13. Shrivenham: Balkan Series, Advanced Research and Assessment Group, Defence Academy of the United Kingdom, 2008.

Morrison, Kenneth. Wahhabism in the Balkans. 08/06. Shrivenham: Balkan Series, Advanced Research and Assessment Group, Defence Academy of the United Kingdom, 2008.

Mueller, Karl P. Iraq: Operations Provide Comfort, Northern Watch, and Southern Watch. In Tentýž. Denying Flight: Strategic Options for Employing No-Fly Zones. RAND Project AIR FORCE. Santa Monica: RAND Corporation, 2013, s. 4-5.

Mukhtar, Naveed. Afghanistan: Alternative Futures and Their Implications. Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal, Vol. XLI. (2011), No. 2., s. 62-75.

Münkler, Herfried. Empires. The Logic of World Domination from Ancient Rome to the United States. Cambridge: Polity Press, 2007.

Munro, Alan. Arab Storm. Politics and Diplomacy Behind the Gulf War. London: I. B. Tauris, 2006.

Murphy, Richard W. Differentiated Containment: U.S. Policy Toward Iran and Iraq. Task Force Report, No. 14. New York: Council on Foreign Relations, 1997.

Myroie, Laurie. The World Trade Center Bomb. Who is Ramzi Yousef? And Why It Matters. The National Interest, (1995 / 96) No. 42., s. 3-15.

Nabers, Dirk. Patman, Robert G. September 11 and the rise of political fundamentalism in the Bush administration: domestic legitimization versus international estrangement? Global Change, Peace & Security, Vol. XX. (2009), No. 2., s. 169-183.

Nardin, Terry. Williams, Melissa S. (eds.). Humanitarian Intervention. New York: New York University Press, 2006.

Nation, R. Craig. War in the Balkans. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army College of War, 2003.

NATO Handbook. Brussels: NATO Office of Information and Press, 2001.

Nau, Henry R. Realism. In Hook, Steven W. Jones, Christopher M. (eds.). Routledge Handbook of American Foreign Policy. London: Routledge, 2012, s. 61-74.

Nelson, Daniel N. The Yugoslav Precipice. In Tentýž. Balkan Imbroglio: Politics and Security in Southeastern Europe. Boulder: Westview Press, 1991, s. 35-53.

- Neumann, Robert G. Conventional Arms Exports and Stability in the Middle East. *Journal of International Affairs*, Vol. XLIX. (1995), No. 1., s. 183-204.
- Newland, Samuel J. Johnson II., Douglas V. The Military and Operational Significance of The Weinberger Doctrine. In Sabrosky, Alan Ned. Sloane, Robert L. (eds.). *The Recourse to War: An Appraisal of The "Weinberger Doctrine"*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1988, s. 115-142.
- Noon, David Hoogland. Cold War Revival: Neoconservatives and Historical Memory in the War on Terror. *American Studies*, Vol. XLVIII. (2007), No. 3., s. 75-99.
- Nuscheler, Franz. Multilateralism vs. Unilateralism. Cooperation vs. Hegemony in Transatlantic Relations. Policy Paper, No. 16. Bonn: Development and Peace Foundation, leden, 2001.
- Nye, Joseph S., Jr. Power in the Global Information Age. From Realism to Globalization. London: Routledge, 2005.
- Nye, Joseph S., Jr. Recovering American Leadership. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. L. (2008), No. 1., s. 55-67.
- Öcal, Mehmet. Celenk, Ayse Aslihan. Making of a New State in the Balkans: Kosovo. *Insight Turkey*, Vol. XII. (2010), No. 4., s. 167-183.
- Ogata, Sadako. The Kurdish Refugee Crisis: Setting the Stage. In Tatáž. *The Turbulent Decade: Confronting the Refugee Crises of the 1990s*. New York: W. W. Norton & Company, 2005, s. 27-49.
- O'Hanlon, Michael. Riedel, Bruce. Plan A-Minus for Afghanistan. *The Washington Quarterly*, Vol. XXXIV. (2011), No. 1., s. 123-133.
- Ondřej, Jan. Sankční (donucovací) opatření s použitím síly v mezinárodní politice. *Mezinárodní politika*, Vol. XXVII. (2003), No. 6., s. 4-6.
- Ortega, Martin. Iraq: a European point of view. *Occasional Papers*, No. 40. Paris: European Union Institute for Security Studies, 2002.
- Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Jedenáctý díl. Praha: J. Otto, spol. s. r. o., 1897.
- Oudraat, Chantal De Jonge. Combating Terrorism. *The Washington Quarterly*, Vol. XXVI (2003), No. 4., s. 163-176.
- Owen, IV., John M. Iraq and the Democratic Peace. Who Says Democracies Don't Fight? *Foreign Affairs*, Vol. LXXXIV. (2005), No. 6., s. 122-127.
- Palmer, Judith. Covering the Iraqi Insurgency. *International Journal*, Vol. LXI. (2005-2006), No. 1., s. 136-142.

Pan-Albanianism: How Big a Threat to Balkan Stability? Europe Report, N° 153. Tirana / Brussels: International Crisis Group, 2004.

Pant, Harsh V. India's Changing Afghanistan Policy: Regional and Global Implications. SSI Monograph. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, US Army War College, 2012.

Pargeter, Alison. The New Frontiers of Jihad. Radical Islam in Europe. London: I. B. Tauris, 2008.

Paris, Roland. At War's End. Building Peace After Civil Conflict. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Parker, Noel (ed.). The Geopolitics of Europe's Identity. Centers, Boundaries and Margins. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008.

Patterson, Eric (ed.). Bosnia: Ethno-Religious Nationalisms in Conflict. Religion and Conflict Case Study Series. Georgetown: Berkley Center for Religion, Peace, and World Affairs, Georgetown University, 2013.

Pavle, Patriarch. The Trials of Kosovo. Belgrade: Knjiga Komerc, 2008.

Pelletiere, Stephen C. Managing Strains in the Coalition: What to Do About Saddam? Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 1996.

Per Concordiam Staff. Counterterrorism at a Crossroads. Ten Years After 9/11, NATO and Its Partners Have Yet to Perfect a Strategy. Per Concordiam. Journal of European Security and Defense Issues. NATO's New Strategic Concept. Vol. II. (2012), Issue 3., s. 58-59.

Per Concordiam Staff. Seeking Unity in Bosnia. Political Obstinace Stalls Progress in EU Membership. Per Concordiam. Journal of European Security and Defense Issues. Wave of Change. Vol. II. (2012), Issue 4., s. 60-63.

Per Concordiam Staff. Serbia's European Home. Serbian Leaders Adopt a More Accomodating Stance in Pursuit of EU Affiliation. Per Concordiam. Journal of European Security and Defense Issues. Cooperation Has Drawn the Country Closer to the EU and NATO. Vol. IV. (2013), Issue 1., s. 42-45.

Perito, Robert M. U. S. Police in Peace and Stability Operations. Washington, DC: United States Institute of Peace. Special Report 191. August, 2007, s. 6-11.

Perthes, Volker. Geheime Gärten – die neue arabische Welt. Berlin: Siedler, 2002.

Peters, Gretchen. Seeds of Terror. How Heroin is Bankrolling the Taliban and al Qaeda. Oxford: Oneworld Publications, 2009.

Peters, John E. Deshong, Howard. Out of Area or Out of Reach? European Military Support for Operations in South West Asia. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 1995.

- Peterson, John. All in the (Dysfunctional) Family? Transatlantic Relations after Iraq. *Current History*, Vol. CIII. (2004), No. 676., s. 355-363.
- Petrović, Žarko. Reljić, Dušan. Turkish Interests and Involvement in the Western Balkans: A Score-Card. *Insight Turkey*, Vol. XIII. (2011), No. 3., s. 159-172.
- Pettifer, James. 2001: The Prospects for a New Yugoslavia? G91. Sandhurst, Camberley: The Conflict Studies Research Centre, Directorate General Development and Doctrine, Royal Military Academy, 2001.
- Pettifer, James. Kosovo – A Thanksgiving Election? Occasional Brief, No. 87. Sandhurst, Camberley: The Conflict Studies Research Centre, Directorate General Development and Doctrine, Royal Military Academy, 2001.
- Pettifer, James. Kosovo Economy & Society After 1945 – Some Observations. G103. Sandhurst, Camberley: Conflict Studies Research Centre, Directorate General Development and Doctrine, Royal Military Academy, 2002.
- Pettifer, James. The Western Balkans: Returning Instability. 11/02. Shrivenham: Defence Academy of the United Kingdom, 2011.
- Philips, R. Cody. Bosnia-Herzegovina. The U.S. Army's Role in Peace Enforcement Operations 1995-2004. Washington, DC: United States Army Center of Military History, 2006.
- Pick, Otto. Kam směřuje NATO? *Mezinárodní politika*, Vol. XXVI. (2002), No. 10., s. 13.
- Pillar, Paul D. Terrorism and U. S. Foreign Policy. Washington, DC: Brookings Institution, 2001.
- Polk, William R. Understanding Iraq. The Whole Sweep of Iraqi History, from Ghengis Khan's Mongols to the Ottoman Turks to the British Mandate to the American Occupation. New York: Harper Perennial, 2006.
- Pollack, Kenneth M. Spies, Lies and Weapons: What Went Wrong. *The Atlantic Monthly*, Vol. CCXCIII. (2004), No. 1., s. 78-92.
- Pond, Elizabeth. A Win for Europe. Serbia Reinvents Itself. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. LV. (2013), No. 4., s. 7-30.
- Posen, Barry R. Command of the Commons. The Military Foundation of U.S. Hegemony. *International Security*, Vol. XXVIII. (2003), No. 1., s. 5-46.
- Posen, Barry R. The Security Dilemma and Ethnic Conflict. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. XXXV. (1993), No. 1., s. 27-47.
- Posen, Barry R. The Struggle Against Terrorism. *Grand Strategy, Strategy and Tactics. International Security*, Vol. XXVI. (2001), No. 3., s. 39-55.

- Posen, Barry R. The War for Kosovo: Serbia's Political-Military Strategy. *International Security*, Vol. XXIV. (2000), No. 4., s. 39-84.
- Posch, Walter. Irak. Ende einer Diktatur. IFK-aktuell, I / 03. Záhí, 2003, s. 1-10.
- Posch, Walter. Irak unter Saddam Hussain. Das Ende einer Ära? Historischer Hintergrund-Akteure-Szenarien. Wien: Institut für Friedenssicherung und Konfliktmanagement, Landesverteidigungsakademie, 2002.
- Post, Jerrold M. Leaders and Their Followers in a Dangerous World. The Psychology of Political Behavior. Ithaca: Cornell University Press, 2004.
- Pradetto, August. Konfliktmanagement durch militärische Intervention? Dilemmata westlicher Kosovo-Politik. Hamburg: Universität der Bundeswehr, 1998.
- Preble, Christopher. Focus on "Rogue" States – The Bush Doctrine and "Rogue" States. *Foreign Service Journal*, October, 2005 , s. 25-30.
- Pressman, Jeremy. Modes of Iraqi Resistance to American Occupation. Pittsburgh: Ridgway Working Group on Preemptive and Preventive Military Intervention, Matthew B. Ridgway Center for International Security Studies. University of Pittsburgh, 2005 (4).
- Primakov, Jevgenij M. Svět bez Ruska?: k čemu vede politická krátkozrakost. Praha: Ottovo nakladatelství, 2010 (přel. Oganjesjanová, Danuše).
- Project for the New American Century. International Crisis Group. Balkan Action Council. Coalition for International Justice. Mr. President, Milosevic Is The Problem. In *The New York Times*, September 20, 1998, s. 15.
- Qazi, Shehzad H. The Neo-Taliban, Counterinsurgency & the American Endgame in Afghanistan. Clinton, MI: Institute for Social Policy and Understanding, 2011.
- Quandt, William B. The Middle East in 1990. *Foreign Affairs*, Vol. LXX. (1991), No. 1., s. 49-69.
- Rahimi, Babak. Iran's Declining Influence in Iraq. *The Washington Quarterly*, Vol. XXXV. (2012), No. 1., s. 25-40.
- Ramakrishna, Kumar. 'Humanitarian Intervention in Kosovo' as Justified, Executed and Mediated by NATO: Strategic Lessons for Singapore. Working Paper, No. 6. Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies, 2000.
- Ramet, Sabrina P. Nationalism and Federalism in Yugoslavia, 1962-1991. Bloomington: Indiana University Press, 1992.
- Ramet, Sabrina P. The Third Yugoslavia, 1992-2001. Occasional Paper, Number 66. Washington, DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars, 2001.

Rasanayagam, Angelo. *Afghanistan. A Modern History. Monarchy, Despotism or Democracy? The Problems of Governance in the Muslim Tradition*. London: I. B. Tauris, 2005.

Rashid, Ahmed. *Descent Into Chaos. The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan and Central Asia*. New York: The Viking Press, Penguin Group, 2008.

Rast, Vicki J. Lehrke, Dylan Lee. *Interagency Paralysis: Stagnation in Bosnia and Kosovo*. In Weitz, Richard (ed.). *Case Studies, Volume I*. Washington, DC: Center for the Study of the Presidency. Project on National Security Reform, 2008, s. 384-450.

Rawls, John. *Právo národů*. Praha: Filosofia, 2009 (přel. Bakešová, Alena, Rovenský, Jan).

Recchia, Stefano. *Beyond international trusteeship: EU peacebuilding in Bosnia and Herzegovina*. Occasional Papers, No. 66. Paris: European Union Institute for Security Studies, 2007.

Record, Jeffrey. *Back to the Weinberger-Powell Doctrine? Strategic Studies Quarterly, Vol. I. (2007), No. 1., s. 79-95.*

Record, Jeffrey. *Beating Goliath: why insurgencies win*. Washington, D.C. Potomac Books, Inc., 2007.

Record, Jeffrey. *Bounding the Global War on Terrorism*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2003.

Reddaway, Peter. Lapidus, Gail W. Ickles, Barry W. Saivetz, Carol. Breslauer, George. *Russia in the Year 2003. Post-Soviet Affairs, Vol. XX. (2004), No.1., s. 1-45.*

Reed, Charles. Ryall, David (eds.). *The Price of Peace. Just War in the Twenty-First Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Reinares, Fernando. *The Evidence of Al-Qa'ida's Role in the 2004 Madrid Attack*. CTC Sentinel, Vol. V. (2012), Issue 3., s. 1-6.

Reiter, Dan. *Preventive Attacks Against Nuclear, Biological, and Chemical Weapons Programs: The Track Record*. Pittsburgh: Ridgway Working Group on Preemptive and Preventive Military Intervention, Matthew B. Ridgway Center for International Security Studies. University of Pittsburgh, 2006 (8).

Reiter, Erich (ed.). *Massnahmen zur internationalen Friedenssicherung*. Graz: Styria-Verlag, 1998.

Reljić, Dušan. *Border Changes on the Cards Again in the Western Balkans*. In Perthes, Volker. Lippert, Barbara (eds.). *Expect the Unexpected. Ten Situations to Keep an Eye on*. Research Paper, No.1. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2012, s. 31-34.

Remington, Robin Alison. The Federal Dilemma in Yugoslavia. *Current History*, Vol. LXXXIX. (1990), No. 551., s. 405-408.

Roberson, Patrick B. *Understanding Ethnic Conflict: A Framework*. Monterey, CA: Naval Postgraduate School, United States Navy, 2001.

Roberts, Adam. Transformative Military Occupation: Applying the Laws of War and Human Rights. *The American Journal of International Law*, Vol. C. (2006), No. 580., s. 580-622.

Robertson, George I. MacNeill. NATO Operations in the Balkans. *Canadian Military Journal*, Vol. I. (2000), No. 1., s. 5-10.

Rockmore, Tom. *On Justifying the First Blow*. Pittsburgh: Ridgway Working Group on Preemptive and Preventive Military Intervention, Matthew B. Ridgway Center for International Security Studies. University of Pittsburgh, 2006 (9).

Rodman, Peter W. Middle East Diplomacy After the Gulf War. *Foreign Affairs*, Vol. LXX. (1991), No. 2., s. 1-18.

Rohde, David. *A Safe Area. Srebrenica: Europe's Worst Massacre Since the Second World War*. London: Pocket Books, 1997.

Rosen, Gary (ed.). *The Right War? The Conservative Debate on Iraq*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Rosenau, William. "Irksome and Unpopular Duties". *Pakistan's Frontier Corps, Local Security Forces, and Counterinsurgency*. Alexandria, VA: Center for Naval Analysis, 2012.

Roskin, Michael G. The Bosnian-Serb Problem: What We Should and Should Not Do. *Parameters*. The U.S. Army's Senior Professional Journal, Vol. XXII. (1992), No. 4., s. 21-33.

Rotberg, Robert I. (ed.). *Building a New Afghanistan*. Cambridge, MA: World Peace Foundation, 2007.

Rubin, Barnett R. *Afghanistan under the Taliban*. *Current History*, Vol. XCVIII. (1999), No. 625., s. 79-91.

Rubin, Barry. *Cauldron of Turmoil. America in the Middle East*. New York: Harcourt-Brace-Jovanovich, 1992.

Rubin, Barry. *The Long War for Freedom. The Arab Struggle for Democracy in the Middle East*. Hoboken: John Wiley & Sons, 2006.

Rudolf, Peter. War Weariness and Change in Strategy in US Policy on Afghanistan. *SWP Comments* 31. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2011.

Rusinow, Dennison. Yugoslavia: Balkan Breakup? *Foreign Policy*, No. 83. (1991), s. 143-159.

Sahara, Tetsuya. The Islamic World and the Bosnian Crisis. *Current History*, Vol. XCIII. (1994), No. 586., s. 386-389.

Sajedi, Amir. Geopolitics of the Persian Gulf Security: Iran and the United States. *IPRI Journal*, Vol. IX. (2009), No. 2., s. 77-89.

Sanders, Barry A. A Strategic Approach to U.S. Public Diplomacy. Paper 7. CPD Perspectives on Public Diplomacy. USC Center on Public Diplomacy at the Annenberg School for Communication and Journalism, University of Southern California. Los Angeles: Figueroa Press, USC Bookstore, 2011.

Sandzak. Calm for Now. ICG Balkans Report, N° 48. Sarajevo: International Crisis Group, 1998.

Sanger, David E. Bush to Formalize a Defense Policy of Hitting First. *The New York Times*, June 17, 2002, s. A1.

Sartori, Giovanni. Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci. Esej o multietnické společnosti. Praha: Dokořán, 2005 (přel. Křížová, Karolína).

Sasley, Brent E. Changes and Continuities in Jordanian Foreign Policy. *Middle East Review of International Affairs*, Vol. VI. (2002), No. 1., s. 36-48.

Sassoon, Joseph. Iraq's Economy: Past, Present and Future. *Iraqi History and Economics. The Singapore Middle East Papers*, Vol. III. (2012), s. 14-22.

Scott, James M. The Reagan Doctrine: Challenging the Soviet Union in the Third World. In Tentýž. *Deciding to Intervene: The Reagan Doctrine and American Foreign Policy*. Durham, NC: Duke University Press, 1996, s. 14-39.

Scowcroft, Brent. Don't Attack Saddam. *Wall Street Journal*, August 15, 2002, s. A12.

Sedra, Mark. Finding Innovation in State-Building: Moving Beyond the Orthodox Liberal Model. *PRISM. A Journal of the Center for Complex Operations*, Vol. III. (2012), No. 3., s. 47-62.

Sell, Louis. Kosovo: A Solvable Problem. Occasional Paper, Number 59. Washington, DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars, 2000.

Serbia's Sandzak: Still Forgotten. *Europe Report*, N° 162. Belgrade / Brussels: International Crisis Group, 2005.

Serwer, Daniel. Iraq Struggles to Govern Itself. *Current History*, Vol. CIX. (2010), No. 731., s. 390-394.

Serwer, Daniel. Muddling Through Iraq. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. LV. (2013), No. 4., s. 35-40.

Serwer, Daniel. Van Metre, Laura. Kosovo Dialogue: Too Little, Too Late. Washington, DC: United States Institute of Peace, 1998.

Sewall, Sarah B. U.S. Policy and Practice Regarding Multilateral Peace Operations. Working Paper, 01-3. Cambridge, MA: Carr Center for Human Rights Policy, John F. Kennedy School of Government, Harvard University, 2001.

Sewell, Mike. Humanitarian Intervention, Democracy, and Imperialism: the American War with Spain, 1898, and After. In Simms, Brendan. Trim, D. J. B. (eds.). Humanitarian Intervention: a History. Cambridge: Cambridge University Press, 2011, s. 303-322.

Shannon, Vaughn P. Keller, Jonathan W. Leadership Style and International Norm Violation: The Case of the Iraq War. Foreign Policy Analysis, Vol. III. (2007), No. 1., s. 79-104.

Shapiro, Ian. Politika zadržování: staronová strategie proti světovému terorismu. Praha: Karolinum, 2009 (přel. Gabřasová, Dana).

Sharma, Surinder Kumar. Behera, Anshuman. Militant Groups in South Asia. New Delhi: Institute for Defence Studies & Analyses, Pentagon Press, 2014.

Shawcross, William. Deliver Us From Evil. Peacekeepers, Warlords and a World of Endless Conflict. New York: Simon & Schuster, 2000.

Sheikh, Mona Kanwal. Where are we now? Reintegration, reconciliation and negotiation with the Taliban. In Tatáž. Greenwood, Maja T. J. (eds.). Taliban talks. Past, present and prospects for the US, Afghanistan and Pakistan. DIIS Report, 2013: 06. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2013, s. 7-22.

Schmidt, Brian C. Williams, Michael C. The Bush Doctrine and the Iraq War: Neoconservatives versus Realists. Security Studies, Vol. XVII. (2008), No. 2., s. 191-220.

Schmidt, John R. Last Alliance Standing? NATO After 9/11. The Washington Quarterly, Vol. XXX. (2007), No. 1., s. 93-106.

Schmidt, Siegmund. Germany – the Reluctant Ally: German Domestic Politics, the U.S., and the War Against Saddam Hussein. Pittsburgh: Ridgway Working Group on Preemptive and Preventive Military Intervention, Matthew B. Ridgway Center for International Security Studies. University of Pittsburgh, 2005 (9).

Schneckenner, Ulrich. Making Power-sharing work. Lessons from Successes and Failures in Ethnic Conflict Regulation. In IIS-Arbeitspapier, Nr. 19. Bremen: Institut für interkulturelle und internationale Studien. Universität Bremen, 2000.

Schoch, Bruno. Heinemann-Grüder, Andreas. Hippler, Jochen. Weingardt, Markus. Mutz, Reinhard (eds.). Friedensgutachten 2007. Berlin: LIT Verlag, 2007.

Schöllgen, Gregor. Putting Germany's Post-Unification Foreign Policy to the Test. *NATO Review*, Vol. XLI. (1993), No. 2., s. 15-22.

Scholl-Latour, Peter. *Im Fadenkreuz der Mächte. Gespenster am Balkan*. München: C. Bertelsmann, 1994.

Schwarz, Benjamin. Leave the Little Wars Alone. *Los Angeles Times*. June 8, 1992, s. B5.

Schulte, Gregory L. Regime Change Without Military Force: Lessons From Overthrowing Milosevic. *PRISM. A Journal of the Center for Complex Operations*, Vol. IV. (2013), No. 2., s. 45-56.

Schulzinger, Robert D. America in the Cold War. In Hook, Steven W. Jones, Christopher M. (eds.). *Routledge Handbook of American Foreign Policy*. London: Routledge, 2012, s. 33-45.

Schwarz, Rolf. Preventing State Failure: A Proposed Agenda for NATO. In Schnaubelt, Christopher M. (ed.). *Complex Operations: NATO at war and on the margins of war*. Rome: Research Division, NATO Defense College, 2010, s. 178-200.

Siddiq, Ayesha. Pakistan's Counterterrorism Strategy: Separating Friends from Enemies. *The Washington Quarterly*, Vol. XXXIV. (2011), No. 1., s. 149-163.

Siddiq, Ayesha. Punjab and Sindh: expanding frontiers of Jihadism. In Kanwal-Sheikh, Mona. Shaikh, Farzana. Price, Gareth (eds.). *Pakistan: regional rivalries, local impacts*. DIIS Report, 2012: 12. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2012, s. 53-59.

Siddique, Qandeel. Pakistan's Future Policy Towards Afghanistan. A Look at the Strategic Depth, Militant Movements and the Role of India and the US. DIIS Report, 2011: 08. Copenhagen: Danish Institute for International Studies, 2011.

Sieff, Martin. Iraq a Friction Point in Ties Among Allies. *The Washington Times*, 15 February, 1998, s. A10.

Sicherman, Harvey. Act I: Breaking the State. In Tentýž. *Adventures in State-making: Bremer's Iraq and Cromer's Egypt*. *The American Interest*, Vol. II. (2007), No. 5., s. 28-41.

Simons, Marlise. In Slovenia, Link to Rest of Nation Weakens. *The New York Times*, February 13, 1990, s. A12.

Singh, Robert. Neo-conservatism. Theory and practice. In Parmar, Inderjeet. Miller, Linda B. Ledwidge, Mark (eds.). *New Directions in US Foreign Policy*. London: Routledge, 2009, s. 32-47.

Sloan, Stephen. *Beating International Terrorism. An Action Survey For Preemption and Punishment*. Maxwell Air Base, Alabama: Airpower Research Institute, Center for Aerospace Doctrine, Research, and Education, Air University Press, 1986.

Smith, David O. The Postwar Gulf: Return to Twin Pillars? Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal, Vol. XXI. (1991), No. 2., s. 51-60.

Smith, M. A. Kosovo: Background & Chronology. G72. Camberley, Sandhurst: The Conflict Studies Research Centre, Directorate General Development and Doctrine. Royal Military Academy, 1999.

Smith, M. A. Russian Thinking on European Security After Kosovo. F65. Camberley, Sandhurst: The Conflict Studies Research Centre, Directorate General Development and Doctrine, Royal Military Academy, 1999.

Smith, Mark. The Kosovo Conflict. U.S. Diplomacy and Western Opinion. Paper 3. CPD Perspectives on Public Diplomacy. USC Center on Public Diplomacy. USC Annenberg School for Communication and Journalism, University of Southern California. Los Angeles: Figueroa Press, USC Bookstore, 2009.

Smith, Martin A. A Bumpy Road to an Unknown Destination? NATO-Russia Relations, 1991-2002. European Security, Vol. XI. (2002), No. 4., s. 59-77.

Somun, Hajrudin. Turkish Foreign Policy in the Balkans and "Neo-Ottomanism": A Personal Account. Insight Turkey, Vol. XIII. (2011), No. 3., s. 33-41.

Sorenson, David S. Transitions in the Arab World. Spring or Fall? Strategic Studies Quarterly, Vol. V. (2011), No. 3., s. 22-49.

Sorenson, David S. Wood, Pia-Christina (eds.). The Politics of Peace-Keeping in the Post-Cold War World. London: Frank Cass, 2005.

Soros, George (Chair). American National Interests and the United Nations. Statement and Report of the Independent Task Force, No. 8. Council on Foreign Relations. New York: Council on Foreign Relations Press, 1996.

Southern Serbia's Fragile Peace. Europe Report, N° 152. Belgrade / Brussels: International Crisis Group, 2003.

Starr, S. Frederick. A Partnership for Central Asia. Foreign Affairs, Vol. LXXXIV. (2005), No. 4., s. 164-178.

Steel, Ronald. An Iraq Syndrome? Survival. Global Politics and Strategy, Vol. XLIX. (2007), No. 1., s. 153-162.

Steel, Ronald. Beware the Superpower Syndrome. The New York Times. April 25, 1994, s. A15.

Stepanova, Ekaterina. Terrorism in Asymmetrical Conflict. Ideological and Structural Aspects. SIPRI Research Report, No. 23. Solna: SIPRI, 2008.

Stepanovitch, Sava. Yugoslavia after Tito: Certain Uncertainty. Parameters. Journal of the US Army War College, Vol. VIII. (1978), No. 2., s. 80-90.

Stephenson, James. Stabilization and Reconstruction in Conflict and Post-Conflict. In Cerami, Joseph R. Dorff, Robert H. Harber, Matthew H. (eds.). National Security Reform. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2011, s. 141-166.

Sterling-Folker, Jennifer. Between a Rock and a Hard Place: Assertive Multilateralism and Post-Cold War U.S. Foreign Policy Making. In Scott, James M. (ed.). After the End: Making US Foreign Policy in the Post-Cold War World. Durham, NC: Duke University Press, 1998, s. 277-304.

Sterling-Folker, Jennifer. Badie, Dina. Constructivism. In Hook, Steven W. Jones, Christopher M. (eds.). Routledge Handbook of American Foreign Policy. London: Routledge, 2012, s. 104-117.

Stern, Jessica. Pakistan's Jihad Culture. Foreign Affairs, Vol. LXXIX. (2000), No. 6., s. 115-126.

Stokes, Gale. Independence and the Fate of Minorities, 1991-1992. In Ingraio, Charles. Emmert, Thomas A. (eds.). Confronting the Yugoslav Controversies: A Scholar's Initiative. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 2009, s. 82-112.

Stuchlík, Jan. Veřejné mínění a zahraničněpolitický diskurz ve Velké Británii a ve Francii během irácké krize (září 2002 – březen 2003). Mezinárodní vztahy, Vol. XXXIX. (2004), No. 4., s. 23-49.

Šedivý, Jiří. Nové paradigma terorismu. Mezinárodní politika, Vol. XXVII. (2003), No. 1., s. 4-7.

Šedivý, Jiří. Válka: rámec pro analýzu. In Jehlička, Petr. Tomeš, Jiří. Daněk, Petr (eds.). Stát, prostor, politika. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, 2000, s. 180-199.

Talbot, Brent J. The Arab Perception and Consensus Problems: Implications for US Policy in the Middle East. In Talbot, Brent J. Meyer, Michael B. View From the East: Arab Perceptions of United States Presence and Policy. USAF Occasional Paper, 48. Colorado Springs: USAF Institute for National Security Studies, USAF Academy, Colorado, 2003, s. 1-40.

Talentino, Andrea Kathryn. Balkan Lessons, Learned and Unlearned. The Journal of Conflict Studies, Vol. XXVIII. (2008), s. 68-82.

Talmon, Stefan. Weller, Marc. Arimatsu, Louise. Kosovo: The ICJ Opinion-What Next? Summary of the International Law Discussion Group Meeting. London: Chatham House. The Royal Institute of International Affairs, 2010.

Tanner, Marcus. *Croatia. A Nation Forged in War*. New Haven: Yale University Press, 1997.

Tavana, Namahashri. Cronin, Patrick. Alterman, Jon. *The Taliban and Afghanistan: Implications for Regional Security and Options for International Action*. Washington, DC: United States Institute of Peace, 1998.

Terrill, W. Andrew. *Confronting the "Islamic State." Understanding the Strengths and Vulnerabilities of ISIS*. *Parameters: US Army War College Quarterly*, Vol. XLIV. (2014), No. 3., s. 13-23.

Terrill, W. Andrew. *Lessons of the Iraqi De-Baathification Program for Iraq's Future and the Arab Revolutions*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2012.

Terrill, W. Andrew. *Nationalism, Sectarianism, and the Future of the U.S. Presence in Post-Saddam Iraq*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2003.

Terry, James P. *A Legal Appraisal of Military Action in Iraq*. *Naval War College Review*, Vol. LVII. (2004), No. 3.- 4., s. 53-66.

Thatcher, Margaret H. *Stop the Serbs. Now. For Good*. *The New York Times*. May 4, 1994, s. A23.

Thompson, Alexander. *Why Did Bush Bypass the UN in 2003? Unilateralism, Multilateralism, and Presidential Leadership*. *White House Studies*, Vol. XI. (2011), Issue 3., s. 344-364.

Thompson, Mark. *A Paper House. The Ending of Yugoslavia*. London: Hutchinson Radius, 1992.

Thrall, A. Trevor. Cramer, Jane K. (eds.). *American Foreign Policy and the Politics of Fear*. London: Routledge, 2009.

Tibi, Bassam. *Conflict and War in the Middle East. From Interstate War to New Security*. Basingstoke: Macmillan Press, 1998.

Tiersky, Ronald. *France in the New Europe*. *Foreign Affairs*, Vol. LXXI. (1992), No. 2., s. 131-146.

Tilly, Charles. *Politika kolektivního násilí*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006 (přel. Ogrocká, Jana).

Tira, Ron. *The United States in the Middle East: An Exercise in Self-Defeat*. *Strategic Assessment*, Vol. XIV. (2011), No. 1., s. 41-54.

Toholj, Miroslav. *"Holy Warriors" and the War in Bosnia and Herzegovina*. Belgrade: IGAM, 2001.

- Tomsen, Peter. *The Wars of Afghanistan: Messianic Terrorism, Tribal Conflicts, and the Failure of Great Powers*. New York: Public Affairs, 2011.
- Tucker, Robert W. Hendrickson, David C. *America and Bosnia*. *The National Interest*, (1993) No. 33., s. 14-27.
- Tudjman, Franjo. *All We Croatsians Want Is Democracy*. *The New York Times*, June 30, 1990, s. A23.
- Tunc, Hakan. *Preemption in the Bush Doctrine: A Reappraisal*. *Foreign Policy Analysis*, Vol. V. (2009), No. 1., s. 1-16.
- Turan, Ulter. *The United States and Turkey: Limiting Unilateralism*. Pittsburgh: Ridgway Working Group on Preemptive and Preventive Military Intervention, Matthew B. Ridgway Center for International Security Studies. University of Pittsburgh, 2005 (11).
- Türbedar, Erhan. *Turkey's New Activism in the Western Balkans: Ambitions and Obstacles*. *Insight Turkey*, Vol. XIII. (2011), No. 3., s. 139-158.
- Tureček, Břetislav. *USA a irácká opozice – nesnadné partnerství z nouze*. *Mezinárodní politika*, Vol. XXVII. (2003), No. 2., s. 10-11.
- Turner, Robert E. *Killing Saddam: Would It Be a Crime?* *Outlook*. *The Washington Post*, October 7, 1990, s. D1.
- Twining, David T. *The Weinberger Doctrine and The Use of Force in The Contemporary Era*. In Sabrosky, Alan Ned. Sloane, Robert L. (eds.). *The Recourse to War: An Appraisal of The "Weinberger Doctrine"*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1988, s. 9-38.
- Ungerer, Carl John. Misra, Ashutosh (contrib.-). *Beyond bin Laden: Future Trends in Terrorism*. Barton: Australian Strategic Policy Institute, 2011.
- Upadhyay, P. K. *Radicalization of the Pakistan Army*. *Journal of Defence Studies*, Vol. V. (2011), No. 4., s. 28-36.
- Vaïsse, Justin. *Why Neoconservatism Still Matters*. Sydney: The Lowy Institute for International Policy, 2010.
- Valentino, Benjamin A. *The True Costs of Humanitarian Intervention: The Hard Truth About a Noble Nation*. *Foreign Affairs*, Vol. XC. (2011), No. 6., s. 60-73.
- Van Ham, Peter. Kugler, Richard L. *Western Unity and the Transatlantic Security Challenge*. *The Marshall Center Papers*, No. 4. Garmisch-Partenkirchen: George C. Marshall Center, 2002.
- Van Metre, Laura. Cevallos, Albert. Herrmann, Kristine. *Kosovo: Escaping the Cul-de-sac*. Washington, DC: United States Institute of Peace, 1998.

- Velikonja, Mitja. Religious Separation and Political Intolerance in Bosnia-Herzegovina. College Station: Texas A&M University Press, 2003.
- Veliotis, Nicholas A. Howe, Jonathan. Subject: Iran-Iraq War: Analysis of Possible U.S. Shift from Position of Strict Neutrality. Information Memorandum, 20520, S/S. Washington, DC: 1983.
- Vidojević, Aleksandar. What Could the EU Accomplish in Kosovo? Between the Hammer and the Anvil. Shrivenham: Balkans Series, Advanced Research and Assessment Group, Defence Academy of the United Kingdom, 2007.
- Viehrig, Henrike. Militärische Auslandseinsätze. Die Entscheidungen europäischer Staaten zwischen 2000 und 2006. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010.
- Visoka, Gëzim. The Obstacles to Sustainable Peace and Democracy in Post-Independence Kosovo. Journal of Conflict Transformation and Security, Vol. I. (2011), No. 2., s. 25-37.
- Vladislavljević, Nebojša. The Break-up of Yugoslavia: The role of popular politics. In Djokić, Dejan. Ker-Lindsay, James (eds.). New Perspectives on Yugoslavia: Key Issues and Controversies. London: Routledge, 2011, s. 143-160.
- Von Hippel, Karin. Democracy by Force. US. Military Intervention in the Post-Cold War World. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- Von Hippel, Karin. The Roots of Terrorism: Probing the Myth. In Freedman, Lawrence (ed.). Superterrorism: Policy Responses. Oxford: Blackwell Publishing, 2002, s. 25-39.
- Votápek, Vladimír. Rusko a náboženství. Mezinárodní politika, Vol. XXV. (2001), No. 4., s. 12-13.
- Wagner, Erich. "The Bones of the British Lying in Maiwand Are Lonely": A Victorian Battle and Its Continuing Impact on Afghan Memory. Marine Corps University Journal, Vol. III. (2012), No. 1., s. 35-66.
- Wagner, Christian. A Missed Opportunity for Islamabad. Pakistan-American Relations after the Abbottabad Raid. SWP Comments, 16. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2011.
- Wagnsson, Charlotte. Russia's Choice. Preserving the Status Quo. In Hallenberg, Jan. Karlsson, Hakan (eds.). The Iraq War. European Perspectives On Politics, Strategy and Operations. London: Routledge, 2005, s. 61-76.
- Wahlert, G. The Lack of Pan-Arabism as a Counter to Saddam's Terrorism Weapon. Australian Defence Force Journal, (1992) No. 93, s. 10-14.
- Wainwright, Elsin (ed.). Bowker, Robert. O'Neill, Robert (contribs.-). Building the Peace: Australia and the Future of Iraq. An ASPI Policy Briefing, No. 1. Barton: Australian Strategic Policy Institute, 2003.

Wallenstein, Peter. Staibano, Carina (eds.). International Sanctions. Between Words and Wars in the Global System. New York: Frank Cass, 2005.

Walt, Stephen M. American Primacy: Its Prospects and Pitfalls. *Naval War College Review*, Vol. LV. (2002), No. 2., s. 9-28.

Walt, Stephen M. Beyond bin Laden: Reshaping U.S. Foreign Policy. *International Security*, Vol. XXVI. (2001 / 02), Issue 3., s. 56-78.

Walt, Stephen M. Rethinking U.S. Grand Strategy: The Case for “Offshore Balancing”. Cambridge, MA: Harvard Kennedy School, 2009.

Walt, Stephen M. The Imbalance of Power: On the Prospects for Effective American-European Relations. *Harvard Magazine*, Vol. CVI. (2004), Issue No. 4., s. 32-35.

Warkotsch, Alexander. Die Zentralasienpolitik der Europäischen Union. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2006.

Waters, Lee. Chemical Weapons in the Iran / Iraq War. *Military Review*, Vol. LXX. (1990), No. 10., s. 56-63.

Wawro, Geoffrey. Quicksand. America’s Pursuit of Power in the Middle East. New York: Penguin Books, 2010.

Wazir, M. Maqbool Khan. Geopolitics of FATA After 9/11. *IPRI Journal*, Vol. XI. (2011), No. 1., s. 59-76.

Wehrey, Frederic. The Forgotten Uprising in Eastern Saudi Arabia. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2013.

Weidenfeld, Werner. Koch-Weser, Caio. Bergsten, C. Fred. Stützle, Walther. Hamre, John (eds.). From Alliance to Coalitions-The Future of Transatlantic Relations. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 2006.

Weiner, Tim. U.S. Hard Put to Find Proof Bin Laden Directed Attacks. *The New York Times*. April 13, 1999, s. A1.

Weisberg, Jacob. The Bush Tragedy. London: Bloomsbury Publishing, Plc., 2008.

Weller, Marc. Contested Statehood. Kosovo’s Struggle for Independence. Oxford: Oxford University Press, 2009.

Wermuth, Anthony L. America’s Relations with Dictators. Parameters. *Journal of the US Army War College*, Vol. VII. (1977), No. 1., s. 63-78.

Wertheim, Stephen. A solution from the hell: the United States and the rise of humanitarian interventionism, 1991-2003. *Journal of Genocide Research*, Vol. XII. (2010), Nos. 3-4., s. 149-172.

- Wilbanks, Mark. Karsh, Efraim. How the “Sons of Iraq” Stabilized Iraq. *The Middle East Quarterly*, Vol. XVII. (2010), No. 4., s. 57-70.
- Williams, John. Roach, Tim. Security, Territorial Borders and British Iraq Policy: Buying a Blair Way to Heaven? *Geopolitics*, Vol. XI. (2006), No. 1., s. 7-14.
- Williams , M. J. Empire Lite Revisited: NATO, the Comprehensive Approach and State-Building in Afghanistan. *International Peacekeeping*, Vol. XVIII. (2011), No. 1., s. 64-78.
- Williams, Paul D. *British Foreign Policy Under New Labour, 1997-2005*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
- Williams, Phil. Insurgents and Organized Crime. In Williams, Phil. Felbab-Brown, Vanda. *Drug Trafficking, Violence, and Instability*. Carlisle, PA: Matthew B. Ridgway Center for International Security Studies, University of Pittsburgh. Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2012, s. 22-72.
- Williams, Philip. *Criminals, Militias and Insurgents: Organized Crime in Iraq*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, United States Army War College, 2009.
- Woehrel, Steven. *Kosovo: Current Issues and U.S. Policy*. CRS Report for Congress 7-5700, RS21721. Washington, DC: Congressional Research Service, 2013.
- Wohlstetter, Albert. Hoffman, Fred S. The Bitter End: the Case for Re-Intervention in Iraq. *The New Republic*, April 29, 1991, s. 20-24.
- Wohlstetter, Albert. Thatcher, Margaret H. What the West Must Do in Bosnia: An Open Letter to President Clinton. In Opinion Section. *The Wall Street Journal*, September 2, 1993, s. A12.
- Wolf, Alexander. U.S. Interventions Abroad. A Renaissance of the Powell Doctrine? *Strategic Studies Quarterly*. Vol. III. (2009), No. 4., s. 124-139.
- Wolfgram, Mark A. Men with Guns: Explaining the Failure to Improve Human Rights Conditions in Post-Intervention Kosovo. In Dawson, Grant, et. al. (eds.). *After the Fall: Theory and Practice of Post-Intervention Security*. Conference Report. Ottawa: Centre for Security and Defence Studies, Norman Paterson School of International Relations, Carleton University, 2006.
- Wolfowitz, Paul D. Clinton’s First Year. *Foreign Affairs*, Vol. LXXIII. (1994), No. 1., s. 28-43.
- Wood, Pia Christina. France. In Sorenson, David S. Wood, Pia Christina (eds.). *The Politics of Peacekeeping in the Post-Cold War Era*. Abingdon: Frank Cass, 2005, s. 68-94.
- Woods, Kevin. Lacey, James. Murray, Williamson. Saddam’s Delusions: The View From the Inside. *Foreign Affairs*, Vol. LXXXV. (2006), No. 3., s. 2-26.

Woods, Kevin M. Palkki, David D. Stout, Mark E. (eds.). *The Saddam Tapes. The Inner Workings of a Tyrant's Regime, 1978-2001*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Woodward, Bob. *Bushova válka*. Praha: BBart, 2003 (přel. Košťál, Miroslav).

Woodward, Susan L. *Balkan Tragedy. Chaos and Dissolution after the Cold War*. Washington, DC: The Brookings Institution, 1995.

Woodward, Susan L. *Kosovo and the Region: Consequences of the Waiting Game*. *The International Spectator*, Vol. XXXV. (2000), No. 1., s. 35-48.

Wright, Robin. U.S. officials concede that discord within 29-nation alliance served to limit actions against Iraq. *Los Angeles Times*. January 19, 1993, s. A10.

Yalcinkaya, Haldun. Acar, Dilaver Arikan. *NATO Peacekeeping in Afghanistan: Expanding the Role to Counterinsurgency or Limiting it to Security Assistance*. *Defence Against Terrorism Review*, Vol. II. (2009), No. 2., s. 59-81.

Yamacoguz, Nihan. *Understanding the Civil Violence in Iraq. Perceptions*. *Journal of International Affairs*, Vol. XIV. (Spring-Summer, 2009), s. 53-71.

Yamani, Mai. *The Two Faces of Saudi Arabia*. *Survival. Global Politics and Strategy*, Vol. L. (2008), No. 1., s. 150-152.

Yaphe, Judith S. *Iraq: Are We There Yet?* *Current History*, Vol. CVII. (2008), No. 713., s. 403-409.

Yaphe, Judith S. *Iraq Before and After Saddam*. *Current History*, Vol. CII. (2003), No. 660., s. 7-12.

Yaphe, Judith S. *Iraq: The Exception to the Rule*. *The Washington Quarterly*, Vol. XXIV. (2001), No. 1., s. 125-137.

Yom, Sean. *The Dilemmas of American Democracy Promotion in the Arab World*. *Yale Journal of International Affairs*, Vol. III. (2008), Issue 1., s. 131-145.

Zakaria, Fareed. *The Arrogant Empire*. *Newsweek International*. 24. března, 2003, s. 12-27.

Závěšický, Jan (ed.). *Bezpečnostní (ne) stabilita*. Praha: Klub mladých Evropanů, 2005.

Závěšický, Jan. *Irák a zbraně hromadného ničení*. *Mezinárodní politika*, Vol. XXVII. (2003), No. 2., s. 6-9.

Zimmermann, Warren. *The Last Ambassador. Origins of a Catastrophe. A Memoir of the Collapse of Yugoslavia*. *Foreign Affairs*, Vol. LXXIV. (1995), No. 2., s. 2-21.

Zimmermann, Warren. *Yugoslavia: 1989-1996*. In Azrael, Jeremy B. Payin, Emil A. (eds.). *U.S. and Russian Policymaking With Respect to the Use of Force*. Santa Monica: Center for Russian and Eurasian Studies. Center for Ethnopolitical and Regional Research. RAND Corporation, 1996, s. 177-199.

Zůna, Jaromír. NATO. Operace na podporu míru. Brno: Vojenská akademie, 2002.

Živković, Marko. Kosovo is the Most Expensive Serbian Word: Political Enchantment and Milosevic's Rise to Power. *The Anthropology of East Europe Review*, Vol. IXX. (2001), No. 1., s. 91-97.

Literatura na internetu

1898: The Birth of a Superpower. A Short History of the Department of State. Office of the Historian, Bureau of Public Affairs, U.S. Department of State [on-line]. Dostupné z <http://history.state.gov/departments/history/short-history/superpower> [cit. 18. listopadu, 2014].
Abrahamson, James L. The Coming War with Iraq. A Presentation to the University of North Carolina at Chapel Hill Peace, War, and Defense Curriculum on 15 January 2003.

Commentary and Analysis. American Diplomacy: Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line].
Leden, 2003. Dostupné z http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2003_01-03/abrahamson_iraq/abrahamson_iraq.html [cit. 12. října, 2014].

Abukhalil, As'ad. Essack, Farid. The US, the Muslim World and an Islamic Response. Institute of Policy Studies, Islamabad [on-line]. Leden-červen, 2008. Dostupné z <http://www.ips.org.pk/international-relation/the-muslim-world/1003-the-us-the-muslim-world-and-an-islamic-response.pdf> [cit. 23. února, 2011].

Adams, John Quincy. Speech to the U.S. House of Representatives on Foreign Policy. 4. července, 1821. Miller Center, University of Virginia [on-line]. Dostupné z <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches/detail/3484> [cit. 16. března, 2012].

Adesnik, David. Are U.S. voters really turning isolationist? Global Public Square. CNN World, Cable News Network [on-line]. 6. prosince, 2013. Dostupné z <http://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2013/12/06/are-u-s-voters-really-turning-isolationist/> [cit. 30. prosince, 2013].

Afghanistan: Exit vs Engagement. Update Briefing. Asia Briefing, No. 115. International Crisis Group. Working to Prevent Conflict Worldwide [on-line]. 28. listopadu, 2010. Dostupné z <http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/south-asia/afghanistan/B115-afghanistan-exit-vs-engagement.aspx> [cit. 29. listopadu, 2011].

Ahmad, Tufail. Carmon, Yigal. The Failing U.S. Strategy in Afghanistan. Middle East Media Research Institute [on-line]. Inquiry & Analysis Report, No. 744. 3. října, 2011. Dostupné z <http://www.memri.org/report/en/print5689.htm> [cit. 18. října, 2011].

Ahmed, Ali. Reconciling Doctrines: Prerequisite for Peace in South Asia. IDSA Monograph Series, No. 3. Institute for Defence Studies and Analyses [on-line]. Září, 2010. Dostupné z <http://www.idsa.in/system/files/MonographNo3.pdf> [cit. 16. srpna, 2012].

Ahtisaari, Martti. Diplomacy and Conflict Resolution. Crisis Management Initiative. Martti Ahtisaari Centre [on-line]. 23. března, 2000. Dostupné

z <http://www.ahtisaari.fi/material/speeches-and-articles/256-diplomacy-and-conflict-resolution-.html> [cit. 19. června, 2012].

Al-Dabbagh, Ali. Dodge, Toby. Sky, Emma. Greenstock, Jeremy (Chair). Iraq: Searching for Stability in an Unstable Region. Transcript. Chatham House. The Royal Institute of International Affairs [on-line]. 20. června, 2012. Dostupné

z <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Meetings/Meeting%20Transcripts/190612dabbagh.pdf> [cit. 17. října, 2012].

Al-Maliki, Nuri Kamal. Have Patience With Us. The Iraqi Prime Minister's Plea to Americans. The New York Times [on-line]. 29. října, 2013. Dostupné

z <http://www.nytimes.com/2013/10/30/opinion/international/have-patience-with-us.html> [cit. 4. listopadu, 2013].

Al-Tamimi, Amer Diab. Iraqi Debt to Kuwait May Become Fruitful Business Partnership. Al Monitor. The Pulse of the Middle East [on-line]. 13. dubna, 2012. Dostupné z <http://www.al-monitor.com/pulse/business/2012/04/iraqs-debts-to-kuwait-why-not-tu.html> [cit. 7. května, 2012].

Aliriza, Bulent. Aras, Bulent. U.S.-Turkish Relations: A Review at the Beginning of the Third Decade of the Post-Cold War Era. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 13. listopadu, 2012. Dostupné

z http://csis.org/files/publication/121107_Aliriza_USTurkishRelations_Web.pdf [cit. 26. listopadu, 2012].

Allison, Graham. A Remarkable Realism on Afghanistan; Gorbachev Saw the Futility, We Should See the Opportunity. Op-Ed, Los Angeles Times. Belfer Center for Science and International Affairs, John F. Kennedy School of Government, Harvard University [on-line]. 17. února, 1989. Dostupné

z http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/1328/remarkable_realism_on_afghanistan_gorbachev_saw_the_futility_we_should_see_the_opportunity.html [cit. 13. května, 2013].

Alterman, Jon B. The False Promise of Arab Liberals. America's Approach to Reform May Be Self-Defeating. Policy Review [on-line], No. 125. 1. června, 2004. Dostupné

z <http://www.hoover.org/publications/policy-review/article/7752> [cit. 13. září, 2011].

Anderson, James H. Dampening the Tinderbox: What the U.S. Should Do About Kosovo. Executive Memorandum, # 531. The Heritage Foundation [on-line]. 5. června, 1998.

Dostupné z <http://www.heritage.org/research/reports/1998/06/what-the-us-should-do-about-kosovo> [cit. 9. ledna, 2014].

Anderson, James H. Triumphant Peace or Pyrrhic Victory? Executive Memorandum, # 605. The Heritage Foundation [on-line]. 9. června, 1999. Dostupné z <http://www.heritage.org/research/reports/1999/06/triumphant-peace-or-pyrrhic-victory> [cit. 9. ledna, 2014].

Archibugi, Daniele. Can Democracy Be Exported? Global Studies Review [on-line]. Vol. II. (2006), No. 2. Dostupné z <http://www.globality-gmu.net/archives/1033> [cit. 13. ledna, 2012].

Armitage, Richard L. Berger, Samuel R. Markey, Daniel S. U.S. Strategy for Pakistan and Afghanistan. Independent Task Force Report, No. 65. Council on Foreign Relations [on-line]. Listopad, 2010. Dostupné z <http://www.cfr.org/pakistan/us-strategy-pakistan-afghanistan/p23253> [cit. 14. února, 2011].

Arraf, Jane. Maliki asks US to help arrest Iraq's slide into war (+ video). The Christian Science Monitor [on-line]. 31. října, 2013. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/2013/1031/Maliki-asks-US-to-help-arrest-Iraq-s-slide-into-war-video> [cit. 4. listopadu, 2013].

Art, Robert J. Selective Engagement in the Era of Austerity. In Fontaine, Richard. Lord, Kristin M. (eds.). America's Path. Grand Strategy for the Next Administration. Center for a New American Security [on-line]. 31. května, 2012, s. 13-27. Dostupné z http://www.cnas.org/files/documents/publications/CNAS_AmericasPath_FontaineLord_0.pdf [cit. 4. června, 2012].

Ashdown, Paddy. What Baghdad can learn from Bosnia. The Guardian [on-line]. 22. dubna, 2003. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2003/apr/22/iraq.features11> [cit. 26. prosince, 2012].

Aymar, Gulden. Afghanistan as a Bridge. IPRI Journal. Vol. X. (2010), No. 2., s. 1-15. Islamabad Policy Research Institute [on-line]. Dostupné z <http://ipripak.org/journal/summer2010/Article1.pdf> [cit. 5. března, 2011].

Bacevich, Andrew J. After Iraq: Whither U.S. Strategy? Working Paper, # 28. Rohatyn Center for International Affairs, Middlebury College [on-line]. 2008. Dostupné z <http://www.middlebury.edu/media/view/207151/original/BacevichPaper.pdf> [cit. 14. května, 2012].

Bacevich, Andrew J. Boykinism is the New McCarthyism. The Nation [on-line]. 25. září, 2012. Dostupné z <http://www.thenation.com/article/170155/boykinism-new-mccarthyism> [cit. 4. dubna, 2013].

Bacevich, Andrew J. 9/11 Plus Seven. The Nation [on-line]. 22. září, 2008. Dostupné z <http://www.thenation.com/article/911-plus-seven> [cit. 4. dubna, 2013].

Bacevich, Andrew J. Times we left. Western forces are making things worse in Afghanistan. The Spectator Magazine [on-line]. 17. března, 2012. Dostupné z <http://www.spectator.co.uk/essays/all/7714213/time-we-left.thtml> [cit. 6. dubna, 2012].

Baker III., James A. The Right Way to Change a Regime. The New York Times [on-line]. 25. srpna, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/08/25/opinion/the-right-way-to-change-a-regime.html> [cit. 11. srpna, 2011].

Bandow, Doug. A perplexing foreign policy. Orange County Register [on-line]. 21. listopadu, 2014. Dostupné z <http://www.ocregister.com/articles/isis-643005-administration-syrian.html> [cit. 27. listopadu, 2014].

Bandow, Doug. Failed Social Engineering in the Balkans. Intervening in the Balkans always was a mistake for the U.S. The American Spectator [on-line]. 3. listopadu, 2011. Dostupné z <http://spectator.org/archives/2011/11/03/failed-social-engineering-in-t> [cit. 8. listopadu, 2011].

Bandow, Doug. Hurling into the Kosovo quagmire? Commentary. The Cato Institute [on-line]. 19. února, 1999. Dostupné z <http://www.cato.org/publications/commentary/hurling-kosovo-quagmire> [cit. 3. srpna, 2014].

Bandow, Doug. Kosovo A Year Later. The American Spectator [on-line]. 23. února, 2009. Dostupné z <http://spectator.org/archives/2009/02/23/kosovo-a-year-later> [cit. 5. ledna, 2012].

Bandow, Doug. Why Are We Still in Afghanistan? The violent response to accidental Koran burning once again drives home the perils of nation-building. The American Spectator [on-line]. 6. března, 2012. Dostupné z <http://spectator.org/archives/2012/03/06/why-are-we-still-in-afghanista> [cit. 12. března, 2012].

Banta, Kenneth W. Yugoslavia, All the Party Chief's Men. Time Magazine [on-line]. 28. září, 1987. Dostupné z <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,965639-2,00.html> [cit. 3. června, 2011].

Bar, Shmuel. America's Fading Middle East Influence. Speaking Softly, Wielding No Sticks. Policy Review, No. 166 >> Features. Hoover Institution, Stanford University [on-line]. 1. května, 2011. Dostupné z <http://www.hoover.org/publications/policy-review/article/73161> [cit. 2. června, 2011].

Baram, Amatzia. A Review of Saddam's Iraq. Three Years After the Gulf War, Part II: Social and Economic Problems. Policy Watch, # 116. Policy Analysis. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 18. března, 1994. Dostupné

z <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/a-review-of-saddams-iraq-three-years-after-the-gulf-war-part-ii-social-and-economic-problems> [cit. 26. prosince, 2012].

Baram, Amatzia. Iraq 2003-2009: The US Between Baghdad, Al-Qa'idah and the Tribal Sahwah. Center for Iraq Studies, University of Haifa [on-line]. 25. června, 2009. Dostupné z <http://iraq.haifa.ac.il/index.php/articles/19-iraq-2003-2009-the-us-between-baghdad-al-qaidah-and-the-tribal-sahwah.html> [cit. 8. listopadu, 2011].

Baram, Amatzia. Saddam Husayn Conquers Irbil: Causes and Implications. Policy Watch, # 214. Policy Analysis. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 4. září, 1996. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saddam-husayn-conquers-irbil-causes-and-implications> [cit. 26. prosince, 2012].

Barno, David W. 2014 and Beyond: U.S. Policy Towards Afghanistan and Pakistan. Testimony before the House Foreign Affairs Committee, Subcommittee on the Middle East and South Asia, U.S. House of Representatives [on-line]. 3. listopadu, 2011. Dostupné z <http://foreignaffairs.house.gov/112/bar110311.pdf> [cit. 8. listopadu, 2011].

Barno, David W. Exum, Andrew M. Securing U.S. Interests in Afghanistan Beyond 2011. Center for a New American Security [on-line]. 7. prosince, 2010. Dostupné z http://www.cnas.org/files/documents/publications/CNAS_ResponsibleTransition_BarnoExum_2.pdf [cit. 4. dubna, 2012].

Baum, Matthew. Groeling, Tim. Iraq and the Fox Effect: An Examination of Polarizing Media and Public Support for International Conflict. Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University [on-line]. Srpen, 2007. Dostupné z http://www.wcfia.harvard.edu/sites/default/files/Baum_IraqFox.pdf [cit. 6. prosince, 2011].

Beale, Jonathan. The end of Bastion – and Britain's 13- year war in Afghanistan. News, UK. British Broadcasting Corporation [on-line]. 26. října, 2014. Dostupné z <http://www.bbc.com/news/uk-29744972> [cit. 31. října, 2014].

Becker, Joseph. Obama's Strategy for Defeating ISIS is the Only Viable Option. It Can Work. Small Wars Journal [on-line]. 12. prosince, 2014. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/obamas-strategy-for-defeating-isis-is-the-only-viable-option-it-can-work> [cit. 13. prosince, 2014].

Behuria, Ashok K. Sareen, Sushant. Pakistan. Chronic Instability and India's Options. In Dahiya, Rumel. Behuria, Ashok K. (eds.). India's Neighbourhood. Challenges in the Next Two Decades. Institute for Defence Studies & Analyses [on-line]. 2012, s. 163-190. Dostupné z http://www.idsa.in/system/files/book_IndiaNeighbourhood.pdf [cit. 16. srpna, 2012].

Belt, David. Islamism in Popular Western Discourse. Institute of Policy Studies, Islamabad [on-line]. Červenec-prosinec, 2009. Dostupné z <http://www.ips.org.pk/faith-a-society/islam-and-west/1084-islamism-in-popular-western-discourse.pdf> [cit. 23. února, 2011].

Benard, Cheryl. Hachigian, Nina (eds.). Democracy and Islam in the New Constitution of Afghanistan. RAND Corporation [on-line]. 2003. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/conf_proceedings/2005/CF186.pdf [cit. 22. července, 2011].

Bennett, Brian. Serrano, Richard A. More Western Fighters Joining Militants in Iraq and Syria. Los Angeles Times [on-line]. 19. července, 2014. Dostupné z <http://www.latimes.com/world/middleeast/la-fg-foreign-fighters-20140720-story.html> [cit. 4. září, 2014].

Betts, Richard K. American Strategy: Grand Vs. Grandiose. In Fontaine, Richard. Lord, Kristin M. (eds.). America's Path. Grand Strategy for the Next Administration. Center for a New American Security [on-line]. 31. května, 2012, s. 29-42. Dostupné z http://www.cnas.org/files/documents/publications/CNAS_AmericasPath_FontaineLord_0.pdf [cit. 4. června, 2012].

Biddle, Stephen. Is It Worth It? The Difficult Case for War in Afghanistan. The American Interest [on-line]. Červenec-srpen, 2009. Dostupné z <http://www.the-american-interest.com/article.cfm?piece=617> [cit. 4. února, 2011].

Binder, David. Alija Izetbegovic, Muslim Who Led Bosnia, Dies at 78. The New York Times [on-line]. 20. října, 2003. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2003/10/20/world/alija-izetbegovic-muslim-who-led-bosnia-dies-at-78.html> [cit. 27. června, 2011].

Binder, David. Conflict in Yugoslavia; United Yugoslavia Is U.S. Policy's Aim. The New York Times [on-line]. 1. července, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/07/01/world/conflict-in-yugoslavia-united-yugoslavia-is-us-policy-s-aim.html> [cit. 12. listopadu, 2011].

Binder, David. Evolution in Europe; Yugoslavia Seen Breaking Up Soon. The New York Times [on-line]. 28. listopadu, 1990. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1990/11/28/world/evolution-in-europe-yugoslavia-seen-breaking-up-soon.html> [cit. 10. srpna, 2013].

Binyon, Michael. Thatcher told Gorbachev Britain did not want German reunification. The Times [on-line]. 11. září, 2009. Dostupné z <http://www.timesonline.co.uk/tol/politics/article6829735.ece> [cit. 27. června, 2011].

Biography of Evgenii Primakov. Minister for Foreign Affairs. United Nations News Centre [on-line]. Dostupné z <http://www.un.org/News/dh/hlpanel/primakov-bio.htm> [cit. 25. ledna, 2015].

Black, Ian. Fear of a Shia full moon. The Guardian [on-line]. 26. ledna, 2007. Dostupné z <http://www.theguardian.com/world/2007/jan/26/worlddispatch.ianblack> [cit. 30. prosince, 2013].

Black, Ian. Traynor, Ian. Walker, Martin. KLA agrees to disarm. Peace deal. PM hails crucial agreement as guerrillas confirm weapons surrender within 90 days. The Guardian [on-line]. 21. června, 1999. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1999/jun/21/balkans3> [cit. 30. dubna, 2013].

Black, Ian. Walker, Martin. End to bombing near after breakthrough. End to bombing imminent as deal reached. The Guardian [on-line]. 9. června, 1999. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1999/jun/09/balkans2> [cit. 30. dubna, 2013].

Blackwill, Robert D. Plan B In Afghanistan. Why A De Facto Partition Is The Least Bad Option. The Foreign Affairs [on-line]. Leden-únor, 2011. Dostupné z <http://www.foreignaffairs.com/articles/67026/robert-d-blackwill/plan-b-in-afghanistan> [cit. 14. února, 2011].

Blumenthal, Sidney. Colin and the crazies. The culling of the US secretary of state is symptomatic of a swing even further to the right. The Guardian [on-line]. 18. listopadu, 2004. Dostupné z <http://www.theguardian.com/world/2004/nov/18/usa.comment> [cit. 16. srpna, 2014].

Boghardt, Lori Plotkin. Saudi Arabia's Shifting War on Terror. Policy Watch, # 2307. Policy Analysis. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 18. srpna, 2014. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-arabias-shifting-war-on-terror> [cit. 9. října, 2014].

Boone, Jon. Afghan MPs Reject Two-Thirds of Karzai's New Cabinet. UN Warns of Continuation of Political Paralysis. The Guardian [on-line]. 3. ledna, 2010. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2010/jan/03/afghan-mps-reject-karzai-cabinet> [cit. 4. února, 2011].

Boot, Max. Here's what the U.S. can do about Iraq. Los Angeles Times [on-line]. 18. června, 2014. Dostupné z <http://www.latimes.com/opinion/op-ed/la-oe-boot-iraq-isis-obama-iran-20140619-story.html> [cit. 27. září, 2014].

Boot, Max. More Small Wars. Counterinsurgency Is Here to Stay. Council on Foreign Relations [on-line]. Listopad-Prosinec, 2014. Dostupné z <http://www.cfr.org/united-states/more-small-wars/p33975#> [cit. 7. února, 2015].

Boot, Max. Testimony. A Strategy for Defeating ISIS in Syria and Iraq. Hearing on Iraq and Syria. Statement Before the U.S. House Committee on Armed Services, United States House of Representatives, 2nd Session, 113th Congress. Council on Foreign Relations [on-line]. 29. července, 2014. Dostupné z <http://www.cfr.org/middle-east-and-north-africa/strategy-defeating-isis-syria-iraq/p33296> [cit. 29. září, 2014].

Boot, Max. The Case For American Empire. The Most Realistic Response To Terrorism Is For America To Embrace Its Imperial Role. The Weekly Standard [on-line]. 15. října, 2001. Dostupné z <http://www.weeklystandard.com/Content/Public/Articles/000/000/000/318qpvmc.asp> [cit. 16. února, 2011].

Boot, Max. Without U.S. troops, Afghanistan, like Iraq, could descend into chaos. Los Angeles Times [on-line]. 30. dubna, 2014. Dostupné z <http://www.latimes.com/opinion/op-ed/la-oe-0501-boot-iraq-election-afghanistan-troop-20140501-story.html> [cit. 29. září, 2014].

Bosnia and Herzegovina and Membership Action Plan. North Atlantic Treaty Organization [on-line]. 26. dubna, 2010. Dostupné z http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_62811.htm [cit. 19. prosince, 2013].

Bosnia's Gordian Knot: Constitutional Reform. Policy Briefing, Europe Briefing, N° 68. International Crisis Group [on-line]. 12. července, 2012. Dostupné z <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/b068-bosnias-gordian-knot-constitutional-reform.pdf> [cit. 16. srpna, 2012].

Bourne, Eric. Pinning Hopes On The Imposition of A Partition of Bosnia. The Christian Science Monitor [on-line]. 3. května, 1994. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1994/0503/03072.html> [cit. 9. listopadu, 2011].

Boyer, Dave. Swarts, Phillip. FBI tracking some Americans who fought with Islamic State, then returned home. The Washington Times [on-line]. 22. září, 2014. Dostupné z <http://www.washingtontimes.com/news/2014/sep/22/wh-some-islamic-state-fighters-returned/> [cit. 23. září, 2014].

Brahimi, Lakhdar. Pickering, Thomas R. (Task Force Co-Chairs). Afghanistan Negotiating Peace. The Report of The Century Foundation International Task Force on Afghanistan in Its Regional and Multilateral Dimensions. The Century Foundation [on-line]. 2011. Dostupné

z <http://www.tcf.org/publications/2011/3/afghanistan-negotiating-peace/pdf> [cit. 11. dubna, 2011].

Brands, Hal. Palkki, David. Why Did Saddam Want a Bomb? The Israel Factor and the Iraqi Nuclear Program. Foreign Policy Research Institute [on-line]. Srpen, 2011. Dostupné z http://www.fpri.org/enotes/2011/201108.brands_palkki.iraqnuclear.pdf [cit. 16. srpna, 2011].

Bright, Arthur. Gopal, Anand. Who are the Taliban and what do they want? 5 key points. The Christian Science Monitor [on-line]. 9. dubna, 2012. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Asia-South-Central/2012/0409/Who-are-the-Taliban-and-what-do-they-want> [cit. 10. dubna, 2012].

Brinkley, Douglas. Nine Years Later: The Tragedy of September 11, 2001. A Historian's Reflection on the Ninth Anniversary of the Attack. James A. Baker III. Institute for Public Policy, Rice University [on-line]. 10. září, 2010. Dostupné z <http://bakerinstitute.org/publications/HIST-pub-BrinkleySept11-091010.pdf> [cit. 12. dubna, 2012].

Brooks, Daniel Tyler. Legitimate Deliberate Democracy in Transition: Failure in the Democratization of Iraq by the United States from 2003-2014. Small Wars Journal [on-line]. 4. ledna, 2015. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/legitimate-deliberate-democracy-in-transition-failure-in-the-democratization-of-iraq-by-the> [cit. 5. ledna, 2015].

Brown, Justin. Balkans Twist: `Greater Albania`. The Christian Science Monitor [on-line]. 22. července, 1998. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1998/0722/072298.intl.intl.1.html> [cit. 9. ledna, 2014].

Brown, Justin. Loose Ends in Kosovo Vex the US. As Clinton Visits the Serbian Province, Questions Arise Over UN's. The Christian Science Monitor [on-line]. 23. listopadu, 1999. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1999/1123/p1s1.html> [cit. 5. března, 2012].

Brzezinski, Zbigniew. Confronting Anti-American Grievances. The New York Times [on-line]. 1. září, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/09/01/opinion/confronting-anti-american-grievances.html> [cit. 30. července, 2013].

Bugajski, Janusz. Conley, Heather A. David, Mihaela. Toland, Terry. A New Transatlantic Approach for the Western Balkans. Time for a Change in Serbia, Kosova, and Bosnia-Hercegovina. A Report of the CSIS Program. Center for Strategic & International Studies [on-line]. Listopad, 2011. Dostupné z http://csis.org/files/publication/111110_Bugajski_TransatlanticApproach_web.pdf [cit. 24. dubna, 2012].

Bullington, James R. American Interests, American Values, and War in the Balkans. American Diplomacy. Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line]. Červen, 1999. Dostupné z http://www.unc.edu/depts/diplomat/AD_Issues/amdipl_12/bullington_war.html [cit. 12. října, 2014].

Burke, Jason. What role did al-Qaida play? Comment is free. The Guardian [on-line]. 31. října, 2007. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/oct/31/whatroledidalqaidaplay> [cit. 12. února, 2013].

Burt, Richard. Simes, Dimitri K. Morality Play Instead of Policy. The National Interest [on-line]. 22. srpna, 2012. Dostupné z <http://www.nationalinterest.org/article/morality-play-instead-of-policy-7338> [cit. 23. října, 2012].

Capstick, M. D. The Civil-Military Effort in Afghanistan: A Strategic Perspective. Journal of Military and Strategic Studies [on-line], Vol. X. (2007), No. 1., s. 1-27. Dostupné z <http://www.jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/view/35/33> [cit. 2. prosince, 2011].

Carpenter, Ted Galen. America Alone? The American Conservative Magazine [on-line]. 1. ledna, 2011. Dostupné z <http://www.amconmag.com/blog/america-alone> [cit. 13. února, 2011].

Carpenter, Ted Galen. America's Fatal Blunder in the War against ISIS. The National Interest [on-line]. 15. října, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/americas-fatal-blunder-the-war-against-isis-11469> [cit. 22. října, 2014].

Carpenter, Ted Galen. Can Iraq Survive? The National Interest [on-line]. 14. ledna, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/commentary/can-iraq-survive-9703> [cit. 16. ledna, 2014].

Carpenter, Ted Galen. Delusions of Indispensability. The National Interest, March-April 2013 Issue [on-line]. 1. března, 2013. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/delusions-indispensability-8145> [cit. 5. března, 2013].

Carpenter, Ted Galen. Escaping the Trap: Why the United States Must Leave Iraq. Congressional Testimony. The Cato Institute [on-line]. 11. ledna, 2007. Dostupné z <http://www.cato.org/publications/congressional-testimony/escaping-the-trap-why-united-states-must-leave-iraq> [cit. 6. ledna, 2013].

Carpenter, Ted Galen. Foreign Policy Masochism: The Campaign for U.S. Intervention in Yugoslavia. Foreign Policy Briefing, No. 19. The Cato Institute [on-line]. 1. června, 1992. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/fpbriefs/fpb019.pdf> [cit. 17. března, 2011].

Carpenter, Ted Galen. From Stalwarts to Scapegoats: America's Foreign Clients. The National Interest [on-line]. 27. června, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/stalwarts-scapegoats-americas-foreign-clients-10759> [cit. 3. srpna, 2014].

Carpenter, Ted Galen. Global Interventionism and a New Imperial Presidency. Policy Analysis, No. 71. The Cato Institute [on-line]. 16. srpna, 1986. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/pas/pa071.pdf> [cit. 22. srpna, 2011].

Carpenter, Ted Galen. Oust Saddam, and replace him with whom or what? The Christian Science Monitor [on-line]. 8. února, 1999. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1999/0208/p9s2.html> [cit. 4. března, 2012].

Carpenter, Ted Galen. The Iraq Debacle Continues. Commentary. The National Interest [on-line]. 3. ledna, 2013. Dostupné z <http://nationalinterest.org/commentary/the-iraq-debacle-continues-7922> [cit. 6. ledna, 2013].

Carpenter, Ted Galen. The United States and Third World Dictatorships: A Case for Benign Detachment. Policy Analysis, No. 58. The Cato Institute [on-line]. 15. srpna, 1985. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/pas/pa058.pdf> [cit. 22. srpna, 2011].

Carpenter, Ted Galen. US Must Shake Its NATO Habit. The Christian Science Monitor [on-line]. 19. června, 1991. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1991/0619/19181.html> [cit. 4. března, 2012].

Clinton, William Jefferson. A Just and Necessary War. The New York Times [on-line]. 23. května, 1999. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1999/05/23/opinion/a-just-and-necessary-war.html> [cit. 27. července, 2011].

Coerr, Stanton S. Ten Years Gone. Small Wars Journal [on-line]. 22. června, 2011. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/796-coerr.pdf> [cit. 7. července, 2011].

Cohen, Lenard J. Kosovo: From Interim Status to Enhanced Sovereignty. Strategic Insights, Vol. V. (2006), Issue 1. Center on Contemporary Conflict, Naval Postgraduate School [on-line]. Dostupné z <http://www.nps.edu/Academic/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2006/Jan/CohenJan06.pdf> [cit. 10. listopadu, 2011].

Cohen, Roger. Bosnian Serbs Playing Hostage Card. The New York Times [on-line]. 13. června, 1995. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1995/06/13/world/bosnian-serbs-playing-hostage-card.html> [cit. 5. března, 2012].

Cohen, Roger. Bosnians Fear a Rising Islamic Authoritarianism. The New York Times [on-line]. 10. října, 1994. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1994/10/10/world/bosnians-fear-a-rising-islamic-authoritarianism.html> [cit. 5. února, 2011].

Cohen, Roger. Conflict in the Balkans: News Analysis; In Balkans Again, Promises, Promises. The New York Times [on-line]. 14. října, 1998. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1998/10/14/world/conflict-in-the-balkans-news-analysis-in-balkans-again-promises-promises.html> [cit. 29. prosince, 2012].

Cohen, Roger. Conflict in the Balkans: The Overview; NATO Jets Attack Serbian Positions Around Sarajevo. The New York Times [on-line]. 30. srpna, 1995. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1995/08/30/world/conflict-balkans-overview-nato-jets-attack-serbian-positions-around-sarajevo.html> [cit. 5. března, 2012].

Cohen, Roger. The World: Europe's New Policeman; NATO Shatters Old Limits in the Name of Preventing Evil. The New York Times [on-line]. 18. září, 1998. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1998/10/18/weekinreview/world-europe-s-new-policeman-nato-shatters-old-limits-name-preventing-evil.html> [cit. 27. července, 2011].

Connable, Ben. Defeating the Islamic State in Iraq. Testimony presented before the Senate Foreign Relations Committee on September 17, 2014. CT-418. RAND Office of External Affairs. RAND Corporation [on-line]. 17. září, 2014. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/testimonies/CT400/CT418/RAND_CT418.pdf [cit. 18. září, 2014].

Constable, Pamela. Taliban surge expected to continue. The Washington Post [on-line]. 11. června, 2013. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/taliban-surge-expected-to-continue/2013/06/10/a3e8af3e-cee6-11e2-8573-3baeea6a2647_story.html [cit. 11. června, 2013].

Cordesman, Anthony H. Avoiding Creeping Defeat in Afghanistan: The Need for Realistic Assumptions. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 28. srpna, 2012. Dostupné z http://csis.org/files/publication/120828_Avoiding_Creeping_Defeat_Afghanistan.pdf [cit. 4. září, 2012].

Cordesman, Anthony H. Dealing with the Growing Afghan and US Tensions that are losing the War. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 19. března, 2012. Dostupné z http://csis.org/files/publication/120319_Afghan_Forces_Crisis.pdf [cit. 27. března, 2012].

Cordesman, Anthony H. Iraq in Transition: Governance, Politics, Economics and Petroleum. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 2. srpna, 2011. Dostupné z http://csis.org/files/publication/110802_iraq_gov_econ.pdf [cit. 8. srpna, 2011].

Cordesman, Anthony H. Iraq in Transition: Security, Iraqi Forces and US Security Aid Plans. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 2. srpna, 2011. Dostupné z http://csis.org/files/publication/110802_iraq_security.pdf [cit. 21. srpna, 2011].

Cordesman, Anthony H. Iraq: Patterns of Violence, Casualty Trends and Emerging Security Threats. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 10. února, 2011. Dostupné z http://www.csis.org/files/publication/110209_Iraq-PattofViolence.pdf [cit. 12. února, 2011].

Cordesman, Anthony H. Six Conditions for an Effective Transfer of Power in Afghanistan. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 20. září, 2012. Dostupné z http://csis.org/files/publication/120920_Afghan_Transition_Six_Actions.pdf [cit. 1. října, 2012].

Cordesman, Anthony H. Winning the War in Iraq: Creating and Funding a Strategic Partnership. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 23. února, 2011. Dostupné z http://www.csis.org/files/publication/110223_Iraq-Budget_Paper.pdf [cit. 25. února, 2011].

Cordesman, Anthony H. Alsis, Peter. Mausner, Adam. Loi, Charles. The Real Outcome of the Iraq War: US and Iranian Strategic Competition in Iraq. Working Draft. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 21. prosince, 2011. Dostupné z http://www.csis.org/files/publication/111221_Iran_Chapter_6-Iraq.pdf [cit. 25. prosince, 2011].

Cordesman, Anthony H. Khazai, Sam. Patterns of Violence in Iraq. Working Draft. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 24. října, 2012. Dostupné z http://www.csis.org/files/publication/121024_Iraq_Violence.pdf [cit. 29. října, 2012].

Cornwell, Rupert. Obama calls on UN to cancel Iraq's \$ 25bn debt to Kuwait. The Independent [on-line]. 23. července, 2009. Dostupné z <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/obama-calls-on-un-to-cancel-iraqs-25bn-debt-to-kuwait-1757609.html> [cit. 10. května, 2012].

Cox, Marcus. Knaus, Gerald. Open Letter to lord Ashdown. European Stability Initiative [on-line]. 16. července, 2003. Dostupné z http://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_60.pdf [cit. 29. června, 2011].

Craig, Tim. Ghani named winner of Afghan election, will share power with rival in new government. The Washington Post [on-line]. 21. září, 2014. Dostupné

z http://www.washingtonpost.com/world/ghani-abdullah-agree-to-share-power-in-afghanistan-as-election-stalemate-ends/2014/09/21/df58749a-416e-11e4-9a15-137aa0153527_story.html [cit. 22. září, 2014].

Craig, Tim. Mistrust between Afghanistan and Pakistan soars as U.S. forces depart. The Washington Post [on-line]. 25. září, 2014. Dostupné z

http://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/mistrust-between-afghanistan-and-pakistan-soars-as-us-forces-depart/2014/09/25/c5cd678c-3f30-11e4-b0ea-8141703bbf6f_story.html [cit. 29. září, 2014].

Creation and First Trials of the Supreme Iraqi Criminal Tribunal. Briefing Paper. International Center for Transitional Justice [on-line]. Říjen, 2005. Dostupné

z <http://ictj.org/sites/default/files/ICTJ-Iraq-Creation-Tribunal-2005-English.pdf> [cit. 19. června, 2012].

Cronin, Audrey Kurth. Al-Qaida: an idea, not a cult. The Guardian [on-line]. 30. listopadu, 2009. Dostupné z <http://www.theguardian.com/commentisfree/2009/nov/30/al-qaida-osama-bin-laden> [cit. 17. ledna, 2014].

Crossette, Barbara. Washington Seeks Delay on Explaining U.N. Force in Bosnia. The New York Times [on-line]. 14. června, 1995. Dostupné

z <http://www.nytimes.com/1995/06/14/world/washington-seeks-delay-on-expanding-un-force-in-bosnia.html> [cit. 5. března, 2012].

Daalder, Ivo H. Decision to Intervene: How the War in Bosnia Ended. Brookings Institution [on-line]. Prosinec, 1998. Dostupné

z http://www.brookings.edu/articles/1998/12balkans_daalder.aspx [cit. 4. září, 2010].

Daly, Emma. Kosovo rebels warn of backlash. The Independent [on-line]. 21. října, 1998.

Dostupné z <http://www.independent.co.uk/news/kosovo-rebels-warn-of-backlash-1179626.html> [cit. 6. února, 2013].

Danner, Mark. Americans tend to examine distant regimes, and the commitments our government has made to them, only during times of crisis. The New York Times, 10. října, 1990. MarkDanner.com [on-line]. Dostupné z

<http://www.markdanner.com/articles/americans-tend-to-examine-distant-regimes-and-the-commitments-our-government-has-made-to-them-only-during-times-of-crisis> [cit. 15. srpna, 2014].

Danner, Mark. The Struggles of Democracy and Empire. The New York Times [on-line]. 9. října, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/10/09/opinion/the-struggles-of-democracy-and-empire.html> [cit. 15. srpna, 2014].

Dari, Elisa. Price, Megan. Van der Wal, Jenser. Gottwald, Marlene. Koenig, Nicole. CSDP Missions and Operations: Lessons Learned Processes. Directorate General for External Policies Policy Department. 2012. Clingendael. Netherlands Institute of International Relations [on-line]. Dostupné z http://www.clingendael.nl/publications/2012/20120400_csdp_missions_and_operations_lessons_learned.pdf [cit. 16. srpna, 2012].

Darnton, John. Conflict in the Balkans: The Peacekeepers; Britain and France to Send More Troops. The New York Times [on-line]. 1. června, 1995. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1995/06/01/world/conflict-in-the-balkans-the-peacekeepers-britain-and-france-to-send-more-troops.html> [cit. 5. března, 2012].

Davis, Eric. U.S. Foreign Policy in Post-SOFA Iraq. Foreign Policy Research Institute [on-line]. Září, 2011. Dostupné z <http://www.fpri.org/enotes/2011/201109.davis.iraq.pdf> [cit. 29. září, 2011].

Davis, Lynn E. Peace Keeping and Peace Making After the Cold War. RAND Corporation [on-line]. 1993. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2006/MR281.pdf [cit. 22. července, 2011].

Dempsey, Gary T. Washington's Kosovo Policy. Consequences and Contradictions. Policy Analysis, No. 321. The Cato Institute [on-line]. 8. října, 1998. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/pas/pa321b.pdf> [cit. 18. března, 2011].

Desch, Michael C. Know Thy Enemy. The American Conservative Magazine [on-line]. 16. prosince, 2002. Dostupné z <http://www.amconmag.com/articles/know-thy-enemy/> [cit. 13. května, 2013].

De Young, Karen. Afghan President Plans Meeting on Reintegrating, Reconciling with Insurgents. The Washington Post [on-line]. 29. ledna, 2010. Dostupné z <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/01/28/AR.2010012803452.html> [cit. 3. února, 2011].

De Young, Karen. Kerry: Pakistan-Afghanistan meetings end 'on a good track'. The Washington Post [on-line]. 24. dubna, 2013. Dostupné z <http://www.washingtonpost.com/world/national-security/kerry-launches-pakistan->

afghanistan-meetings/2013/04/24/0fc79/ec6-acd8-11e2-a198-99893f10d6dd_story.html [cit. 30. dubna, 2013].

Dobbins, James. The Costs of Overreaction. In Jenkins, Brian Michael. Godges, John Paul (eds.). The Long Shadow of 9/11. America's Response to Terrorism. RAND Corporation [on-line]. 2001, s. 15-21. Dostupné

z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1107.pdf [cit. 12. října, 2011].

Donnelly, Thomas. The Underpinnings of the Bush Doctrine. Research Paper, National Security Outlook. American Enterprise Institute for Public Policy Research [on-line]. 1. února, 2003. Dostupné z <http://www.aei.org/outlook/foreign-and-defense-policy/the-underpinnings-of-the-bush-doctrine/> [cit. 14. května, 2012].

Dressler, Jeffrey. Counterinsurgency in Helmand. Progress and Remaining Challenges. Institute for the Study of War [on-line]. Leden, 2011. Dostupné z http://www.understandingwar.org/files/Afghanistan_Report_8_web.pdf [cit. 29. listopadu, 2011].

Dreyfuss, Robert. Just the Beginning. The American Prospect [on-line]. 14. března, 2003. Dostupné z <http://prospect.org/article/just-beginning> [cit. 26. března, 2013].

D'Souza, Shantie Mariet. Special Feature. NATO in Afghanistan: Fault lines in the transatlantic alliance? Institute for Defence Studies & Analysis [on-line]. 2. dubna, 2009. Dostupné z http://www.idsa.in/specialfeature/NATOinAfghanistan_sdsouza_020409 [cit. 4. února, 2011].

Duss, Matthew. Juul, Peter. Update: The Iraq War Ledger: A Look at the War's Human, Financial, and Strategic Costs. Center for American Progress [on-line]. Prosinec, 2011. Dostupné z http://www.americanprogress.org/issues/2011/12/pdf/iraq_ledger_update.pdf [cit. 22. prosince, 2011].

Džihčić, Vedran. Kramer, Helmut. Der Kosovo nach der Unabhängigkeit. Hehre Ziele, enttäuschte Hoffnungen und die Rolle der internationalen Gemeinschaft. Internationale Politikanalyse. Friedrich Ebert Stiftung [on-line]. Září, 2008. Dostupné z <http://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/05695.pdf> [cit. 27. října, 2011].

Edgar, Adrienne L. „Identities, Communities, and Nations in Central Asia: A Historical Perspective“. Presentation from „Central Asia and Russia: Responses to the War on Terrorism.” A Panel Discussion. Institute of Slavic, East European, and Eurasian Studies, University of California, Berkeley [on-line]. 29. října, 2001. Dostupné z http://iseees.berkeley.edu/articles/edgar_2001-1029.pdf [cit. 8. listopadu, 2012].

Engelberg, Stephen. Carving Out A Greater Serbia. The New York Times [on-line]. 1. září, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/09/01/magazine/carving-out-a-greater-serbia.html> [cit. 26. března, 2013].

Erlanger, Steven. Serb's Promises Are Just a First Step, U.S. Says. The New York Times [on-line]. 17. června, 1998. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1998/06/17/world/serb-s-promises-are-just-a-first-step-us-says.html> [cit. 26. března, 2013].

Excerpts: Annan interview. British Broadcasting Corporation [on-line]. 16. září, 2004. Dostupné z http://www.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3661640.stm [cit. 18. února, 2011].

Excerpts From Pentagon's Plan: 'Prevent the Re-Emergence of a New Rival. The New York Times [on-line]. 8. března, 1992. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1992/03/08/world/excerpts-from-pentagon-s-plan-prevent-the-re-emergence-of-a-new-rival.html> [cit. 26. června, 2011].

Fairhall, David. Howe challenged to admit Afghan missile supplies. The Guardian [on-line]. 18. června, 1987. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/politics/1987/jun/18/past.davidfairhall> [cit. 30. dubna, 2013].

Fairhall, David. Elliot, Larry. Walker, Martin. Allied planes bomb Iraq: Kuwait's liberation begun, says US. Bush vows to wreck Saddam's war ability. The Guardian [on-line]. 17. ledna, 1991. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1991/jan/17/iraq.davidfairhall> [cit. 30. dubna, 2013].

Fallows, James. Blind Into Baghdad. The U.S. Occupation Of Iraq Is A Debacle Not Because The Government Did No Planning But Because A Vast Amount of Expert Planning Was Willfully Ignored By The People In Charge. The Inside Story Of A Historic Failure. The Atlantic Monthly [on-line]. Leden-únor, 2004. Dostupné z <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2004/01/blind-into-baghdad/2860> [cit. 4. ledna, 2012].

Ferris, John. Invading Afghanistan 1838-2006: Politics and Pacification. Journal of Military and Strategic Studies [on-line], Vol. IX. (2006), No. 1. Dostupné z <http://www.jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/view/119/131> [cit. 1. prosince, 2011].

Finnegan, William. The Countdown. The Disputed Region Gears Up to Declare Independence. The New Yorker [on-line]. 15. října, 2007. Dostupné z http://www.newyorker.com/reporting/2007/10/15/0701015fa_fact_finnegan [cit. 9. února, 2011].

Fisk, Robert. Robert Fisk: Gulf War legacy flares as `stingy` Kuwait puts the squeeze on Iraq. The Independent [on-line]. 29. července, 2009. Dostupné

z <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/fisk/robert-fisk-gulf-war-legacy-flares-as-stingy-kuwait-puts-the-squeeze-on-iraq-1764031.html> [cit. 10. května, 2012].

Fitchett, Joseph. Moscow Set To Back UN Resolution On Kosovo. The New York Times [on-line]. 3. června, 1999. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1999/06/03/news/03iht-nato.2.t.1.html> [cit. 29. prosince, 2012].

Fombu, Christabelle. Jones, Bryony. UK formally ends combat mission in Afghanistan. Cable News Network [on-line]. 26. října, 2014. Dostupné z <http://edition.cnn.com/2014/10/26/world/asia/afghanistan-uk-combat-end/index.html> [cit. 31. října, 2014].

Fontaine, Richard. Flournoy, Michele. America: Beware the Siren Song of Disengagement. The National Interest [on-line]. 14. srpna, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/america-beware-the-siren-song-disengagement-11078> [cit. 15. srpna, 2014].

Fontaine, Richard. Nagl, John. Contractors in American Conflicts: Adapting to a New Reality. Center for a New American Security [on-line]. Prosinec, 2009. Dostupné z http://www.cnas.org/files/documents/publications/ContractorConflicts_FontaineNagl_Dec2009_workingpaper_1.pdf [cit. 3. února, 2011].

Ford, Peter. Europe cringes at Bush `crusade` against terrorists. The Christian Science Monitor [on-line]. 19. září, 2001. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2001/0919/p12s2-woeu.html> [cit. 9. února, 2013].

Ford, Peter. Terrorism web emerges from Madrid bombing. The Christian Science Monitor [on-line]. 22. března, 2004. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2004/0322/p01s2-woeu.html> [cit. 12. února, 2013].

Friedman, Benjamin H. Preble, Christopher A. Americans Favor Not Isolationism, But Restraint. Los Angeles Times [on-line]. 27. prosince, 2013. Dostupné z <http://www.latimes.com/opinion/commentary/la-ol-friedman-isolationism-military-restraint-20131227,0,3623667.story> [cit. 9. ledna, 2014].

Friedman, Benjamin H. Sapolsky, Harvey M. Preble, Christopher. Learning the Right Lessons from Iraq. Policy Analysis, No. 610. The Cato Institute [on-line]. 13. února, 2008. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/pas/pa-610.pdf> [cit. 22. srpna, 2011].

Friedman, Thomas L. How the US Won Support to Use Mideast Forces. The New York Times [on-line]. 2. prosince, 1990. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1990/12/02/world/mideast-tensions-us-won-support-use-mideast-forces-iraq-resolution-us-soviet.html> [cit. 10. ledna, 2012].

Fukuyama, Francis. After Neoconservatism. The New York Times [on-line]. 19. února, 2006. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2006/02/19/magazine/neo.html> [cit. 14. února, 2011].

Fukuyama, Francis. Is the age of democracy over? The Spectator [on-line]. 10. února, 2010. Dostupné z <http://www.spectator.co.uk/features/5766228/is-the-age-of-democracy-over/> [cit. 12. června, 2013].

Galbraith, Peter W. Afghanistan Votes, the U.N. Dithers. The New York Times [on-line]. 27. října, 2009. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2009/10/28/opinion/28galbraith.html> [cit. 26. prosince, 2012].

Gardham, Duncan. Former MI6 chief says Britain was `dragged` into Iraq war. The Telegraph [on-line]. 3. května, 2009. Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/5267555/Former-MI6-chief-says-Britain-was-dragged-into-Iraq-war.html> [cit. 15. dubna, 2013].

Gawthrop, William. Dogmatic Basis of Jihad and Martyrdom. Small Wars Journal [on-line]. 6. července, 2011. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/805-gawthrop.pdf> [cit. 7. července, 2011].

Gay, John Allen. Is Liberal Interventionism Dead? The National Interest [on-line]. 25. února, 2013. Dostupné z <http://nationalinterest.org/commentary/liberal-interventionism-dead-8071> [cit. 5. března, 2013].

Gedmin, Jeffrey. Schmitt, Gary. Allies in America's National Interest. The New York Times [on-line]. 5. srpna, 2001. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2001/08/05/opinion/allies-in-america-s-national-interest.html> [cit. 14. května, 2012].

George Frost Kennan (1904-2005). People. Office of the Historian, U.S. Department of State [on-line]. Dostupné z <http://history.state.gov/departments/history/people/kennan-george-frost> [cit. 24. ledna, 2015].

Girardet, Edward. 5 factors for peace in Afghanistan. The Christian Science Monitor [on-line]. 19. února, 2013. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/commentary/opinion/2013/0219/5-factors-for-peace-in-afghanistan> [cit. 5. května, 2013].

Giustozzi, Antonio. Reuter, Christoph. The Northern Front: The Afghan Insurgency Spreading Beyond the Pashtuns. Briefing Paper, 03 / 2010. Afghanistan Analysts Network [on-line]. 29. června, 2010. Dostupné z <http://aan-afghanistan.com/uploads/20100629AGCR-TheNorthernFront1.pdf> [cit. 29. listopadu, 2011].

Glenn, Russell W. Band of Brothers or Dysfunctional Family? A Military Perspective on Coalition Challenges During Stability Operations. RAND Corporation [on-line]. 2011.

Dostupné

z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG903.pdf [cit. 25. listopadu, 2011].

Goodenough, Patrick. Taliban Threatens 'Sharia Judgment and Punishment' After New Afghan Gov't Signs Security Agreement With U.S. CNS News [on-line]. 1. října, 2014.

Dostupné z <http://www.cnsnews.com/news/article/patrick-goodenough/taliban-threatens-sharia-judgment-and-punishment-after-new-afghan> [cit. 6. října, 2014].

Gordon, Michael R. The 2000 Campaign: The Military; Bush Would Stop U.S. Peacekeeping in Balkan Fights. The New York Times [on-line]. 21. října, 2000. Dostupné

z <http://www.nytimes.com/2000/10/21/us/the-2000-campaign-the-military-bush-would-stop-us-peacekeeping-in-balkan-fights.html> [cit. 1. dubna, 2013].

Gottlieb, Stuart. Four Reasons ISIS Is a Threat to the American Homeland. The National Interest [on-line]. 20. září, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/four-reasons-isis-threat-the-american-homeland-11317> [cit. 22. září, 2014].

Graham, Stephen. UN: Afghanistan could become terror haven. Boston, MA News [on-line]. 21. února, 2005. Dostupné

z http://www.boston.com/news/world/asia/articles/2005/02/21/un_afghanistan_could_become_terror_haven [cit. 9. prosince, 2013].

Graham-Harrison, Emma. Afghan presidential election candidate survives assassination attempt. The Guardian [on-line]. 6. června, 2014. Dostupné z

<http://www.theguardian.com/world/2014/jun/06/afghan-presidential-election-candidate-survives-assassination-attempt-kabul> [cit. 22. září, 2014].

Gray, John. What Rawls Hath Wrought. Review. The National Interest, Jan / Feb 2011 Issue [on-line]. 16. prosince, 2010. Dostupné z <http://www.nationalinterest.org/bookreview/what-rawls-hath-wrought-4570> [cit. 29. listopadu, 2011].

Greenhouse, Steven. Clinton Defies Congress in Aid For Europeans' Bosnia Force. The New York Times [on-line]. 30. června, 1995. Dostupné z

<http://www.nytimes.com/1995/06/30/world/clinton-defies-congress-in-aid-for-europeans-bosnia-force.html> [cit. 5. března, 2012].

Greenhouse, Steven. Muslims and Bosnian Croats Give Birth to a New Federation. The New York Times [on-line]. 19. března, 1995. Dostupné

z <http://www.nytimes.com/1995/03/19/world/muslims-and-bosnian-croats-give-birth-to-a-new-federation.html> [cit. 17. března, 2011].

Grice, Andrew. Clinton urges caution over Iraq as Bush is given war powers. The Independent [on-line]. 3. října, 2002. Dostupné z <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/clinton-urges-caution-over-iraq-as-bush-is-given-war-powers-607775.html> [cit. 15. února, 2011].

Grier, Peter. Iraq's move sets game in motion. Offer to allow in weapons inspectors is attempt to disrupt momentum for military action. The Christian Science Monitor [on-line]. 18. září, 2002. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2002/0918/p01s01-usgn.html> [cit. 31. října, 2011].

Grier, Peter. Thurman, James N. NATO forges new role in Europe. The Christian Science Monitor [on-line]. 30. března, 1999. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1999/0330/p1s1.html> [cit. 4. března, 2012].

Gwertzman, Bernard. Iraq's Role in the Long War Against ISIS. Interview (Interviewee: Ryan Crocker, Dean and Executive Professor, Bush School of Government and Public Service, Texas A & M University). Council on Foreign Relations [on-line]. 25. září, 2014. Dostupné z <http://www.cfr.org/middle-east-and-north-africa/iraqs-role-long-war-against-isis/p33502> [cit. 29. září, 2014].

Hadar, Leon T. The Rise of the Middle Eastern Bogeyman: Toward Post-Cold-War Interventionism. Foreign Policy Briefing, No. 2. The Cato Institute [on-line]. 5. září, 1990. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/fpbriefts/fpb002.pdf> [cit. 16. června, 2011].

Hahn, Gordon M. U. S.-Russian Relations and the Islamist Challenge. The Century Foundation [on-line]. 20. května, 2009. Dostupné z <http://www.tcf.org:8080/Plone/publications/2009/5/pb668> [cit. 6. února, 2011].

Haims, Marla C. Gompert, David C. Traverton, Gregory F. Stearns, Brooke K. Breaking the Failed-State Cycle. RAND Corporation [on-line]. 2008. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occassional_papers/2008/RAND_OP.204.pdf [cit. 23. července, 2011].

Hamilos, Paul. The worst Islamist attack in European history. The Guardian [on-line]. 31. října, 2007. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/31/spain> [cit. 20. října, 2011].

Hamilos, Paul. Tran, Mark. 21 guilty, seven cleared over Madrid train bombings. The Guardian [on-line]. 31. října, 2007. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/31/spain.marktran> [cit. 12. února, 2013].

Hamilton, Lee H. Keep Diplomacy Alive. The New York Times [on-line]. 23. února, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/02/23/opinion/keep-diplomacy-alive.html> [cit. 17. května, 2012].

Hammond, Andrew. The fall of the Berlin Wall: When Washington never had it so good? Cable News Network [on-line]. 3. listopadu, 2014. Dostupné z <http://edition.cnn.com/2014/11/03/opinion/berlin-wall-u-s-reputation/index.html> [cit. 18. listopadu, 2014].

Hanauer, Larry. Martini, Jeffrey. Al-Shahery, Omar. Managing Arab-Kurd Tensions in Northern Iraq after the Withdrawal of U.S. Troops. RAND Corporation [on-line]. 2011. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2011/RAND_OP339.pdf [cit. 21. srpna, 2011].

Hänni, Adrian. Hegi, Lukas. The Pakistani Godfather: The Inter-Service-Intelligence and the Afghan Taliban 1994-2010. Small Wars Journal [on-line]. 2. dubna, 2013. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-pakistani-godfather-the-inter-service-intelligence-and-the-afghan-taliban-1994-2010> [cit. 16. dubna, 2013].

Hans Blix's briefing to the security council. The Guardian [on-line]. 14. února, 2003. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2003/feb/14/iraquinednations1> [cit. 11. srpna, 2011].

Haqqani, Husain. Pakistan: Between Mosque and Military. Introduction: Identity and Ideology. Carnegie Endowment for International Peace [on-line]. 2005. Dostupné z <http://carnegieendowment.org/files/pakistan.ch01.FINAL.pdf> [cit. 6. prosince, 2011].

Hart, Michael. West's Afghan Hopes Collide with Reality. The National Interest [on-line]. Březen-duben, 2012. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/wests-afghan-hopes-collide-reality-6510> [cit. 12. března, 2012].

Hauslohner, Abigail. With the rise of Islamic State, Iraq is splintering along religious and ethnic lines. The Washington Post [on-line]. 30. září, 2014. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/with-the-rise-of-islamic-state-iraq-is-splintering-along-religious-and-ethnic-lines/2014/09/29/da7f3eee-6b36-433f-8c4f-85ee7f85e360_story.html [cit. 30. září, 2014].

Healy, Gene. It's not isolationist for America to mind its own business. The Washington Examiner [on-line]. 9. prosince, 2013. Dostupné z <http://washingtonexaminer.com/its-not-isolationist-for-america-to-mind-its-own-business/article/2540441> [cit. 9. ledna, 2014].

Hedges, Chris. Conflict in the Balkans: The Fighting; `Safe` Town in Bosnia Falls to Serbs. The New York Times [on-line]. 26. července, 1995. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1995/07/26/world/conflict-in-the-balkans-the-fighting-safe-town-in-bosnia-falls-to-serbs.html> [cit. 26. prosince, 2012].

Heinke, Daniel H. Raudszus, Jan. German Foreign Fighters in Syria and Iraq. CTC Sentinel, Vol. VIII. (2015), Issue 1. Combatting Terrorism Center at West Point [on-line]. 20. ledna, 2015. Dostupné z <http://www.ctc.usma.edu/posts/german-foreign-fighters-in-syria-and-iraq> [cit 31. ledna, 2015].

Herman, Arthur. Debunking the Myths of Desert Storm. New York Post [on-line]. 27. února, 2011. Dostupné z http://www.nypost.com/f/print/news/opinion/opedcolumnists/debunking_the_myths_of_desert_storm [cit. 5. března, 2011].

Hickson, Kelsey. Canada announces new role in Afghanistan. Canadian Army [on-line]. 9. prosince, 2010. Dostupné z <http://www.army.forces.gc.ca/land-terre/news-nouvelles/story-reportage-eng.asp> [cit. 12. března, 2012].

Hirst, David. Ba'athists now put Iraq first. The Guardian [on-line]. 18. července, 1968. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1968/jul/18/iraq.davidhirst> [cit. 4. dubna, 2013].

Hirst, David. Caught between `Arab Nero` and hated US. Anti-American feelings in Saudi heighten rulers' dilemma. The Guardian [on-line]. 21. března, 2003. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/21/iraq.davidhirst> [cit. 4. dubna, 2013].

Hirst, David. Iraq turns down `evil` UN plan to ease sanctions. The Guardian [on-line]. 20. prosince, 1999. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1999/dec/20/davidhirst> [cit. 4. dubna, 2013].

Hirst, David. Iraq's new leader faces a triple challenge. The Guardian [on-line]. 18. července, 1979. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1979/jul/18/iraq.davidhirst1> [cit. 4. dubna, 2013].

Hirst, David. Hussein bids to be leader in the Gulf. The Guardian. 23 September, 1980. In Tentýž. From the archive, 23 September 1980: Hussein bids to be leader in the Gulf. The Guardian [on-line]. 23. září, 2011. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/theguardian/2011/sep/23/archive-hussein-bids-to-be-leader-in-the-gulf-1980> [cit. 4. dubna, 2013].

Hoge, Warren. Security Council Unanimously Backs Revised Iraq Resolution. The New York Times [on-line]. 8. června, 2004. Dostupné

z <http://www.nytimes.com/2004/06/08/international/middleeast/02CND-NATI.html> [cit. 13. září, 2011].

Holmes, Kim R. The Lessons of Milosevic's Fall. Executive Summary, # 1400. The Heritage Foundation [on-line]. 27. října, 2000. Dostupné

z <http://www.heritage.org/research/reports/2000/10/the-lessons-of-milosevics-fall> [cit. 9. ledna, 2014].

Holmes, Kim R. The Weakness of the Responsibility to Protect as an International Norm. Small Wars Journal [on-line]. 7. ledna, 2014. Dostupné z

<http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-weakness-of-the-responsibility-to-protect-as-an-international-norm> [cit. 9. ledna, 2014].

Howard, Roger. Will America Defeat the Islamic State? The National Interest [on-line]. 8. října, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/will-america-defeat-the-islamic-state-11426> [cit. 9. října, 2014].

Hujer, Marc. "Capturing Bin Laden Was Not One of Their Big Priorities". Interview with Richard Clarke. Der Spiegel [on-line]. 10. května, 2011. Dostupné

z <http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-richard-clarke-capturing-bin-laden-was-not-one-of-their-big-priorities-a-761458.html> [cit. 17. ledna, 2013].

Hunt, Michael H. Some Hard Second Thoughts: The Attack on America. Special Report. American Diplomacy. Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line]. Září, 2001. Dostupné

z http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2001_07-09/hunt_second/hunt_second.html [cit. 12. října, 2014].

Hussain, Touquir. US-Pakistani Relations: What Trust Deficit? Policy Brief, No. 31. The Middle East Institute [on-line]. Listopad, 2010. Dostupné z

http://www.mei.edu/sites/default/files/publications/Hussain_0.pdf [cit. 4. dubna, 2012].

Chandler, David. Balkan Statebuilding: Governance but not Government. Turkish Asian Center for Strategic Studies [on-line]. 25. dubna, 2008. Dostupné

z http://www.tasam.org/en/Icerik/3715/balkan_statebuilding_governance_but_not_government [cit. 5. ledna, 2012].

Chandra, Vishal. Afghanistan. Likely Scenarios and India's Options. In Dahiya, Rumel. Behuria, Ashok K. (eds.). India's Neighbourhood. Challenges in the Next Two Decades. Institute for Defence Studies & Analyses [on-line]. 2012, s. 1-18. Dostupné

z http://www.idsa.in/system/files/book_IndiaNeighbourhood.pdf [cit. 16. srpna, 2012].

Church, George J. Goodgame, Dan. Ogden, Christopher. Peterzell, Jay. Showing Muscle. Time Magazine [on-line]. 1. ledna, 1990. Dostupné z <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,969093,00.html> [cit. 7. června, 2011].

Iams, Joel. The Next Iraqi Civil War. Small Wars Journal [on-line]. 10. ledna, 2012. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-next-iraqi-civil-war> [cit. 13. ledna, 2012].

Ignatieff, Michael. The American Empire; The Burden. The New York Times [on-line]. 5. ledna, 2003. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2003/01/05/magazine/the-american-empire-the-burden.html> [cit. 8. února, 2011].

Inkster, Nigel. 04 May 2012 -- IISS Expert's Commentary – From our Abbottabad correspondent. The International Institute for Strategic Studies [on-line]. 4. května, 2012. Dostupné z <http://www.iiss.org/whats-new/iiss-experts-commentary/from-our-abbottabad-correspondent/> [cit. 15. dubna, 2013].

Inkster, Nigel. Nicoll, Alexander. Terrorism: keep calm and carry on. The Guardian [on-line]. 26. dubna, 2010. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/apr/26/keep-calm-carry-on-terrorism-threat> [cit. 15. dubna, 2013].

Iraq's Continuing Program for Weapons of Mass Destruction. National Intelligence Council, Office of the Director of National Intelligence [on-line]. Říjen, 2002. Dostupné z http://www.dni.gov/nic/special_keyjudgements.html [cit. 26. března, 2012].

Israeli, Ofer. The Unipolar Trap. Commentary and Analysis. American Diplomacy. Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line]. Duben, 2013. Dostupné z http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2013/0105/ca/israeli_unipolar.html [cit. 13. května, 2013].

Jalali, Ali A. Afghanistan: Regaining Momentum. Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College [on-line]. Vol. XXXVII. (2007-08), No. 4. Dostupné z <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/Articles/07winter/jalali.pdf> [cit. 4. února, 2011].

Jalali, Ali A. Winning in Afghanistan. Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College [on-line]. Vol. XXXIX. (2009), No. 1. Dostupné z <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/Articles/09spring/jalali.pdf> [cit. 3. února, 2011].

Jehl, Douglas. Conflict in the Balkans: The Decision; A More Forthright Stand by an Embarrassed U. S. Set the Stage for Air Strikes. The New York Times [on-line]. 11. dubna, 1994. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1994/04/11/world/conflict-balkans-decision-more-forthright-stand-embarrassed-us-set-stage-for-air.html> [cit. 4. února, 2011].

Jenkins, Brian Michael. When Jihadis Come Marching Home. The Terrorist Threat Posed by Westerners Returning from Syria and Iraq. Perspective. RAND Corporation [on-line]. 2014. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE100/PE130/RAND_PE130.pdf [cit. 27. listopadu, 2014].

Johnson, Thomas H. Mason, M. Chris. The Fog of Peace. AfPak Channel, Foreign Policy [on-line]. 18. ledna, 2012. Dostupné z http://afpak.foreignpolicy.com/posts/2012/01/18/the_fog_of_peace [cit. 12. března, 2012].

Jones, Curtis F. The American Burden of Hegemony in the Middle East. Commentary and Analysis. American Diplomacy. Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line]. Prosinec, 2001. Dostupné z http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2001_10-12/jones_mideast/jones_mideast.html [cit. 12. října, 2014].

Jones, Seth G. Lessons from the Tribal Areas. In Jenkins, Brian Michael. Godges, John Paul (eds.). The Long Shadow of 9/11. America's Response to Terrorism. RAND Corporation [on-line]. 2011, s. 37-46. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1107.pdf [cit. 12. října, 2011].

Jones, Seth G. The Extremist Threat to the U.S. Homeland. Testimony presented before the House Homeland Security Committee on January 15, 2014. RAND Office of External Affairs. RAND Corporation [on-line]. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/testimonies/CT400/CT403/RAND_CT403.pdf [cit. 20. ledna, 2014].

Judah, Tim. Could Balkan break-up continue? News, British Broadcasting Corporation [on-line]. 22. února, 2008. Dostupné z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7256488.stm> [cit. 11. června, 2012].

Kagan, Frederick W. The New Bolsheviks: Understanding Al Qaeda. American Enterprise Institute for Public Policy Research [on-line]. Listopad, 2005. Dostupné z http://www.aei.org/files/2005/11/16/20051116_19253NSONovg.pdf [cit. 14. května, 2012].

Kagan, Frederick W. Kagan, Kimberly. Is Iraq lost? Things fell apart. The Weekly Standard [on-line]. Vol. XVII. (2012), No. 16. Dostupné z http://www.weeklystandard.com/articles/iraq-lost_614757.html [cit. 5. dubna, 2012]

Kagan, Robert. A Tougher War for the U.S. Is One of Legitimacy. The New York Times [on-line]. 24. ledna, 2004. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2004/01/24/books/a-tougher-war-for-the-us-is-one-of-legitimacy.html> [cit. 26. května, 2011].

Kakutani, Michiko. Supporter's Voice Now Turns On Bush. The New York Times [on-line]. 14. března, 2006. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2006/03/14/books/14kaku.html> [cit. 19. března, 2012].

Kallenbach, Michael. Sparrow, Andrew. We're backing Blair because Saddam is a tyrant, says Duncan Smith. The Telegraph [on-line]. 19. března, 2003. Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/1425014/were-backing-Blair-because-Saddam-is-a-tyrant-says-Duncan-Smith.htm> [cit. 27. července, 2011].

Kamm, Henry. Yugoslavs Astir Over Serbian's Rise. The New York Times [on-line]. 6. srpna, 1989. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1989/08/06/world/yugoslavs-astir-over-serbian-s-rise.html> [cit. 24. října, 2012].

Kane, Sean. The Coming Turkish-Iranian Competition in Iraq. Special Report, No. 276. United States Institute of Peace [on-line]. Červen, 2011. Dostupné z http://www.usip.org/files/resources/Turkish_Iranian_Competition.pdf [cit. 8. listopadu, 2012].

Kaplan, Robert D. Kaplan, Stephen S. America Primed. The National Interest [on-line]. 23. února, 2011. Dostupné z <http://www.nationalinterest.org/article/america-primed-4892> [cit. 25. února, 2011].

Kaplan, Robert D. Let's Go, Europe. In Afghanistan, NATO Countries Are Stingy With Their Soldiers-but the U. S. Can't Give Up On Their Support. The Atlantic Monthly [on-line]. 4. prosince, 2009. Dostupné z <http://www.theatlantic.com/doc/200912u/nato-afghanistan> [cit. 4. února, 2011].

Kaplan, Robert D. One Small Revolution. The New York Times [on-line]. 22. ledna, 2011. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2011/01/23/opinion/23kaplan.html> [cit. 13. února, 2011].

Katulis, Brian. Unanswered Questions on Afghanistan and Pakistan Policy Center for American Progress [on-line]. 25. ledna, 2010. Dostupné z http://www.americanprogress.org/issues/2010/01/questions_unanswered.html [cit. 3. února, 2011].

Katzman, Kenneth. Foreign Policy Issues. Residual Issues from the 1990 Iraqi Invasion and Occupation. In Tentýž. Kuwait: Security, Reform, and U.S. Policy. CRS Report, 7-5700, RS 21513. Congressional Research Service. Federation of American Scientists [on-line]. 29. května, 2014. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21513.pdf> [cit. 2. října, 2014].

Katzman, Kenneth. Foreign Policy Issues. Resolving Residual Bilateral Issues With Iraq. In Tentýž. Kuwait: Security, Reform, and U.S. Policy. CRS Report, 7-5700, RS 21513. Congressional Research Service. Federation of American Scientists [on-line]. 29. května, 2014. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21513.pdf> [cit. 2. října, 2014].

Katzman, Kenneth. Kuwait: Post-Saddam Issues and U.S. Policy. CRS Report for Congress, RS 21513. Foreign Press Centers, U.S. Department of State [on-line]. 29. června, 2005. Dostupné z <http://fpc.state.gov/documents/organization/50259.pdf> [cit. 18. května, 2012].

Katzman, Kenneth, et. al. The “Islamic State” Crisis and U.S. Policy. CRS Report 7-5700, R43612, Congressional Research Service. Foreign Press Centers, Bureau of Public Affairs, U.S. Department of State [on-line]. 10. září, 2014. Dostupné z <http://fpc.state.gov/documents/organization/231789.pdf> [cit. 25. října, 2014].

Keeley, James. The Sanctions on Iraq: Some Issues for an Inquest. Journal of Military and Strategic Studies [on-line], Vol. III. (2000), No. 1., s. 1-13. Dostupné z <http://www.jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/view/265/279> [cit. 1. prosince, 2011].

Kennan and Containment, 1947. Milestones: 1945-1952. Office of the Historian, U.S. Department of State [on-line]. Dostupné z <http://history.state.gov/milestones/1945-1952/kennan> [cit. 23. ledna, 2015].

KFOR intervenes following disturbances in the vote in Mitrovica polling stations. Press Release. Kosovo Force, Allied Command Operations [on-line]. 4. listopadu, 2013. Dostupné z <http://www.aco.nato.int/kfor/news-room/press-releases/kfor-intervenes-following-disturbances-in-the-vote-in-mitrovica-polling-stations.aspx> [cit. 6. listopadu, 2013].

Khan, Amina. President Barack Obama’s Policy on Afghanistan. Reflections, No. 1. The Institute of Strategic Studies [on-line]. 2009. Dostupné z http://www.issi.org.pk/Reflections/2009/No_1/2.pdf [cit. 4. února, 2011].

Khan, Ghazanfar Ali. Kingdom appoints ambassador to Iraq. Arab News [on-line]. 22. února, 2012. Dostupné z <http://arabnews.com/saudiArabia/article578388.ece> [cit. 2. května, 2012].

King, Kay. Stokes, Jacob (eds.). National Security Guide to the Presidential Election. Center for a New American Security [on-line]. 5. října, 2012. Dostupné

z http://www.cnas.org/files/documents/publications/CNAS_NationalSecurityGuide2012.pdf [cit. 23. října, 2012].

King-Savic, Sandra. History and Identity Within the Sandžak Region. CREES-FMSO 2011-2012 Research Assistantship. Center for Russian, East European and Eurasian Studies, University of Kansas. Foreign Military Studies Office, Fort Leavenworth, Kansas [on-line]. Dostupné z <http://fmso.leavenworth.army.mil/Collaboration/universities/Sandzak-King-Savic.pdf> [cit. 28. ledna, 2013].

Kinzer, Stephen. Focus on Kashmir. In order to achieve peace along the Afghanistan-Pakistan border, the US should help resolve the dispute over Kashmir. The Guardian [on-line]. 16. prosince, 2008. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2008/dec/16/obama-india-pakistan-kashmir-conflict> [cit. 4. dubna, 2013].

Kinzer, Stephen. Germans Follow Own Line On Yugoslav Republics. The New York Times [on-line]. 8. prosince, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/12/08/world/germans-follow-own-lines-on-yugoslav-republics.html> [cit. 10. ledna, 2012].

Kinzer, Stephen. The moment that changed Afghanistan. The problems ailing Afghanistan began with America's decision to intervene in the country following the Soviet invasion in 1979. The Guardian [on-line]. 28. prosince, 2009. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/dec/28/afghanistan-1979-america-intervention> [cit. 4. dubna, 2013].

Kinzer, Stephen. Voting for failure in Afghanistan. By forcing a flawed model of democracy on Afghans, the US has made Afghanistan less stable and less democratic. The Guardian [on-line]. 20. listopadu, 2009. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2009/nov/20/democracy-afghanistan-karzai> [cit. 4. dubna, 2013].

Kinzer, Stephen. War in the Gulf; Germany: Germans Are Told of Gulf-War Role. The New York Times [on-line]. 31. ledna, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/01/31/world/war-in-the-gulf-germany-germans-are-told-of-gulf-war-role.html> [cit. 12. listopadu, 2011].

Kirkpatrick, Jeane J. Dictatorships and Double Standards. The Commentary Magazine [on-line]. Listopad, 1979. Dostupné z <http://www.commentarymagazine.com/article/dictatorships-double-standards/> [cit. 28. února, 2011].

Kissinger, Henry A. Biography. Henry A. Kissinger [on-line]. Dostupné z <http://www.henryakissinger.com/biography.html> [cit. 25. ledna, 2015].

Klare, Michael T. The Clinton Doctrine. The Nation [on-line]. 19. dubna, 1999. Dostupné z <http://www.thenation.com/article/clinton-doctrine> [cit. 23. února, 2012].

Knights, Michael. Iraq's Never Ending Security Crisis. Policy Analysis. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 3. října, 2013. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iraqs-never-ending-security-crisis> [cit. 19. prosince, 2013].

Knights, Michael. Meeting Maliki: A Chance to Reset U.S. Policy on Iraq. Policy Watch # 2164. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 30. října, 2013. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/meeting-maliki-a-chance-to-reset-u.s.-policy-on-iraq> [cit. 5. listopadu, 2013].

Knights, Michael. Slippery Slope: Libya and the Lessons of Previous No-Fly Zones. Policy Watch # 1765. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 25. února, 2011. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/templateC05.php> [cit. 28. února, 2011].

Kober, Stanley. Cracks in the Foundation. NATO's New Troubles. Policy Analysis, No. 608. The Cato Institute [on-line]. 15. ledna, 2008. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/pas/pa-608.pdf> [cit. 22. srpna, 2011].

Korb, Lawrence J. Wadhams, Caroline. Cookman, Colin. Duggan, Sean. Sustainable Security in Afghanistan. Creating an Effective and Responsible Strategy for the Forgotten Front. Center for American Progress [on-line]. 24. března, 2009. Dostupné z http://www.americanprogress.org/issues/2009/03/pdf/sustainable_afghanistan.pdf [cit. 6. února, 2011].

Kosovo MPs proclaim independence. British Broadcasting Corporation [on-line]. 17. února, 2008. Dostupné z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7249034.stm> [cit. 19. prosince, 2013].

Kraemer, Richard. Can Afghanistan Survive Its Presidential Election? Foreign Policy Research Institute [on-line]. Srpen, 2014. Dostupné z <http://www.fpri.org/articles/2014/08/can-afghanistan-survive-its-presidential-election> [cit. 23. září, 2014].

Kreps, Sarah E. Cooperation on the Path to Conflict: United States Intervention after the Cold War. Working Paper, No. 30. Project On: Globalization and National Security State. Centre for International Peace and Security Studies, McGill University [on-line]. Říjen, 2009. Dostupné z http://www.cepsi.umontreal.ca/uploads/gersi_publications.filename/Kreps.pdf [cit. 9. ledna, 2012].

Kuperman, Alan J. Kosovo Option: Conditional Surrender. Brookings Institution [on-line]. 25. září, 1998. Dostupné z http://www.brookings.edu/opinions/1998/0925balkans_kuperman.aspx [cit. 17. března, 2011].

Kurtz, Stanley. The Future of „History”. Francis Fukuyama and Samuel P. Huntington, post-September 11. Policy Review [on-line], No. 113. 1. června, 2002. Dostupné z <http://www.hoover.org/publications/policy-review/article/7150> [cit. 13. září, 2011].

LaFranchi, Howard. Obama speech at UN: Mideast diplomacy remains top focus. The Christian Science Monitor [on-line]. 24. září, 2013. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/2013/0924/Obama-speech-at-UN-Mideast-diplomacy-remains-top-focus> [cit. 1. srpna, 2014].

LaFranchi, Howard. Turks pitch in: new troops to Iraq. The Christian Science Monitor [on-line]. 8. října, 2003. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2003/1008/p01s02-woiq.html> [cit. 20. října, 2011].

Landay, Jonathan S. 'Cleansing' Inside Serbia. Human rights groups, Muslim leaders decry a wave of murder, kidnapping and arson in towns along Serbia's border with Bosnia. The Christian Science Monitor [on-line]. 4. května, 1993. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1993/0504/04061.html> [cit. 9. listopadu, 2011].

Landay, Jonathan S. EC Dangles New-Old Plan For Peace in the Balkans. The Christian Science Monitor [on-line]. 22. listopadu, 1993. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1993/1122/22042.html> [cit. 9. listopadu, 2011].

Landay, Jonathan S. Why US Sticks With Foreign Policy by Coalition. This year's crisis with Yugoslavia and Iraq put multilateral alliances to new test. The Christian Science Monitor [on-line]. 2. dubna, 1998. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/1998/0402/040298.us.us.4.html> [cit. 4. března, 2012].

Landis, Benjamin L. Paranoia: American Foreign Policy Since 1948 and How to Overcome It. Opinion. American Diplomacy. Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line]. Listopad, 2013. Dostupné z http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2013/0912/oped/op11_landis.html [cit. 26. listopadu, 2013].

Lapidus, Gail W. "Central Asia in Russian and American Foreign Policy after September 11, 2001". Presentation from "Central Asia and Russia: Responses to the War on Terrorism". A Panel Discussion. Institute of Slavic, East European, and Eurasian Studies, University of California, Berkeley [on-line]. 29. října, 2001. Dostupné

z http://iseees.berkeley.edu/bps/caucasus/articles/lapidus_2001-1029.pdf [cit. 8. listopadu, 2012].

Layne, Christopher. Casualties of War. Transatlantic Relations and the Future of NATO in the Wake of Second Gulf War. Policy Analysis, No. 483. The Cato Institute [on-line]. 13. srpna, 2003. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/pas/pa483.pdf> [cit. 16. června, 2011].

Layne, Christopher. Faulty Justifications and Ominous Prospects. NATO's "Victory" in Kosovo. Policy Analysis, No. 357. The Cato Institute [on-line]. 25. října, 1999. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/pas/pa357.pdf> [cit. 6. února, 2011].

Layne, Christopher. Carpenter, Ted Galen. Time for Congress to Vote on the Issue of War in the Gulf. Foreign Policy Briefing, No. 5. The Cato Institute [on-line]. 14. prosince, 1990. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/fpbriefts/fpb005.pdf> [cit. 16. června, 2011].

Lederer, Edith M. UN lifts key sanctions against Iraq. The Washington Post [on-line]. 15. prosince, 2010. Dostupné z <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/15/AR2010121504897.html> [cit. 5. dubna, 2012].

Left, Sarah. Blix wants months – and Straw offers 10 days. The Guardian [on-line]. 7. března, 2003. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2003/mar/07/politics.iraq> [cit. 14. února, 2011].

Lemann, Nicholas. "The Iraq Factor: Will the new Bush team's old memories shape its foreign policy?" The New Yorker, 22. ledna, 2001. In Program in International Relations, Mount Holyoke College [on-line]. Dostupné z <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/bush/2001.htm> [cit. 4. ledna, 2012].

Levine, Robert A. If It's Worth Doing At All, Is It Worth Doing Wrong? Yugoslavia and the Next Time. RAND Corporation [on-line]. 1993. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/issue_papers/2006/P129.pdf [cit. 22. července, 2011].

Lewis, Anthony. Abroad at Home; Will Bush Take Real Action? The New York Times [on-line]. 7. srpna, 1992. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1992/08/07/opinion/abroad-at-home-will-bush-take-real-action.html> [cit. 27. června, 2011].

Lewis, Bernard. The Roots of Muslim Rage. Why so many Muslims deeply resent the West, and why their Bitterness will not be easily mollified. The Atlantic Monthly [on-line]. Září, 1990. Dostupné z <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/1990/09/the-roots-of-muslim-rage/4643/> [cit. 9. března, 2011].

Lewis, Paul. U.N. Security Council Warns Croatia On Troops In Bosnia. The New York Times [on-line]. 4. února, 1994. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1994/02/04/world/un-security-council-warns-croatia-on-troops-in-bosnia.html> [cit. 17. března, 2011].

Lewis, Paul. U.S. Seeks U.N. Ban On Yugoslav Trade Over Bosnia Strife. The New York Times [on-line]. 29. května, 1992. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1992/05/29/world/us-seeks-un-ban-on-yugoslav-trade-over-bosnia-strife.html> [cit. 17. března, 2011].

Lieberman, Joseph I. Kyl, Jon. The danger of repeating the cycle of American isolationism. The Washington Post [on-line]. 26. dubna, 2013. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/opinions/the-danger-of-repeating-the-cycle-of-american-isolationism/2013/04/25/16da45f8-a90c-11e2-a8e2-5b98cb59187f_story.html [cit. 9. ledna, 2014].

Liotta, P. H. Simons, Anna. Thicker than Water? Kin, Religion and Conflict in the Balkans. Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College [on-line]. Vol. XXVIII. (1998-99), No. 4. Dostupné z <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/Articles/98winter/liotta.htm> [cit. 14. března, 2011].

Londoño, Ernesto. Drones cause 'growing hatred of America', bipartisan Senate panel told. The Washington Post [on-line]. 24. dubna, 2013. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/world/national-security/drones-cause-growing-hatred-bipartisan-senate-panel-told/2013/04/23/4863b1f8-ac6e-11e2-a8b9-2a63d75b5459_story.html [cit. 30. dubna, 2013].

Londoño, Ernesto. U.S., Germany, Italy commit to training roles in post-2014 Afghanistan. The Washington Post [on-line]. 5. června, 2013. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/us-germany-italy-commit-to-training-roles-in-post-2014-afghanistan/2013/06/05/6211102-cdf0-11e2-9f1a-1a7cdee20287_story.html [cit. 6. června, 2013].

Lozancic, Dragan. Kosovo: Adjusting to a "New Reality". Security Insights. Research Program – College of International and Security Studies, No. 2. George C. Marshall Center for Security Studies [on-line]. Červenec, 2008. Dostupné z http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/MCDocs/files/College/F_Publications/secinsights/SecurityInsight_02.pdf [cit. 8. dubna, 2011].

MacKenzie, Jean. Kabuki in Kabul. Wait, did Hamid Karzai actually want the Afghan parliament to reject his cabinet? Foreign Policy [on-line]. 22. ledna, 2010. Dostupné z http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/01/22/kabuki_in_kabul [cit. 3. února, 2011].

Madar, Chase. Ostrich America? The Ludicrous, Destructive, Curiously Enduring Myth of U.S. Isolationism. The American Conservative Magazine [on-line]. 1. ledna, 2011. Dostupné z <http://www.amconmag.com/blog/ostrich-america> [cit. 13. února, 2011].

Magen, Amichai. Towards Responsible Sovereignty. Perspectives Paper, No. 142. The Begin-Sadat Center for Strategic Studies [on-line]. 29. května, 2011. Dostupné z <http://www.biu.ac.il/SOC/besa/docs/perspectives142.pdf> [cit. 14. června, 2011].

Mahmood, Tariq. The Durand Line: South Asia's Next Trouble Spot. Naval Postgraduate School [on-line]. Červen, 2005. Dostupné z http://edocs.nps.edu/npspubs/scholarly/theses/2005/Jun/05Jun_Mahmood.pdf [cit. 10. března, 2011].

Mak, Tim. U.S. general: Afghan leaders 'isolated from reality'. Politico [on-line]. 3. listopadu, 2011. Dostupné z <http://www.politico.com/news/stories/1111/67523.html> [cit. 8. listopadu, 2011].

Malcolm, Noel. Is Kosovo Serbia? We ask a historian. Guardian [on-line]. 26. února, 2008. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2008/feb/26/kosovo.serbia> [cit. 29. června, 2011].

Martel, William C. A Roadmap for American Grand Strategy. Mapping a Grand Strategy to Strengthen and Enhance America's Role in the World. The Diplomat [on-line]. 4. března, 2013. Dostupné z <http://thediplomat.com/2013/03/a-roadmap-for-american-grand-strategy> [cit. 1. srpna, 2014].

Martin, Philip. Intervening for Peace? Dilemmas of Liberal Internationalism and Democratic Reconstruction in Afghanistan. Award of Excellence, 2011, Third Prize. Journal of Military and Strategic Studies [on-line], Vol. XIII. (2011), No. 3., s. 1-24. Dostupné z <http://www.jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/view/404/413> [cit. 30. listopadu, 2011].

McElroy, Damien. Karzai warns he will quit despite Afghanistan deadlock. The Telegraph [on-line]. 28. srpna, 2014. Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asi/afghanistan/11061531/Karzai-warns-he-will-quit-despite-Afghanistan-deadlock.html> [cit. 22. září, 2014].

McFaul, Michael. How to Look Credible in Promoting Liberty. The Christian Science Monitor [on-line]. 16. června, 2003. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2003/0616/p09s02-coop.html> [cit. 23. srpna, 2011].

McManus, Doyle. Croats, Muslims Summoned to U.S. for Talks. Los Angeles Times [on-line]. 25. února, 1994. Dostupné z http://articles.latimes.com/1994-02-25/news/mn-27191_1_bosnian-muslims [cit. 10. listopadu, 2011].

McNamara, Thomas E. "National Security: Terrorism and Violent Regime Change". Keynote Address, 2013 DACOR Annual Conference, September 27, 2013. Commentary and Analysis. American Diplomacy. Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line]. Říjen, 2013. Dostupné z http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2013/0912/ca/mcnamara_natsec.html [cit. 12. října, 2014].

McNamara, Thomas E. Rebalancing National Security Policy After Afghanistan and Iraq. Farnova Address, 23 May 2013, Ft. Myer, Arlington, VA by Ambassador Thomas E.

McNamara. Commentary and Analysis. American Diplomacy. Foreign Service Despatches and Periodic Reports on U.S. Foreign Policy. The University of North Carolina at Chapel Hill [on-line]. Listopad, 2013. Dostupné z http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2013/0912/ca/mcnamara_rebalancing.html [cit. 26. listopadu, 2013].

Mearsheimer, John J. A Return to Offshore Balancing. Newsweek [on-line]. 13. března, 2010. Dostupné z <http://www.newsweek.com/return-offshore-balancing-82925> [cit. 15. září, 2014].

Mearsheimer, John J. America Unhinged. The National Interest, Jan / Feb 2014 Issue [on-line]. 2. ledna, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/america-unhinged-9639> [cit. 2. ledna, 2014].

Mearsheimer, John J. Imperial by Design. The National Interest, Jan / Feb 2011 Issue [on-line]. 16. prosince, 2010. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/imperial-by-design-4576> [cit. 29. listopadu, 2011].

Mearsheimer, John J., et. al. War With Iraq Is Not In America's National Interest. New York Times, September 26, 2002. John J. Mearsheimer Home Page [on-line]. Dostupné z <http://www.mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/P0012.pdf> [cit. 16. února, 2011].

Mearsheimer, John J., Jr. Walt, Stephen M. Can Saddam Be Contained? History Says Yes. Belfer Center for Science and International Affairs, John F. Kennedy School of Government, Harvard University [on-line]. 12. listopadu, 2002. Dostupné z http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/can_saddam_be_contained.pdf [cit. 26. listopadu, 2012].

Menon, Rajan. Breaking the State. The National Interest [on-line]. 19. dubna, 2011. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/breaking-the-state-5165> [cit. 9. června, 2011].

Merry, Robert W. The American Public's Foreign Policy Reawakening. The National Interest [on-line]. 11. září, 2013. Dostupné z <http://nationalinterest.org/commentary/the-american-publics-foreign-policy-reawakening-9045> [cit. 2. srpna, 2014].

Migranyan, Andranik. The Myth of American Exceptionalism. The National Interest [on-line]. 11. října, 2013. Dostupné z <http://nationalinterest.org/commentary/the-myth-of-american-exceptionalism-9223> [cit. 12. října, 2013].

Mission Statement. Policy Planning Staff, U.S. Department of State [on-line]. Dostupné z <http://www.state.gov/s/p> [cit. 23. ledna, 2015].

Montgomery, Paul L. Serbian Chief Rejects Peace Plan At Yugoslav Parley in The Hague. The New York Times [on-line]. 19. září, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/10/19/world/serbian-chief-rejects-peace-plan-at-yugoslav-parley-in-the-hague.html>. [cit. 17. srpna, 2010].

Montlake, Simon. Afghanistan names new president. But where does power lie? The Christian Science Monitor [on-line]. 21. září, 2014. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/terrorism-security/2014/0921/Afghanistan-names-new-president.-But-where-does-power-lie-video> [cit. 22. září, 2014].

Mulrine, Anna. Iraq's Maliki brings wish list to Washington. Why are officials unmoved? The Christian Science Monitor [on-line]. 1. listopadu, 2013. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/2013/1101/Iraq-s-Maliki-brings-wish-list-to-Washington.-Why-are-officials-unmoved> [cit. 4. listopadu, 2013].

Muñoz, Arturo. A Long-Overdue Adaptation to the Afghan Environment. In Jenkins, Brian Michael. Godges, John Paul (eds.). The Long Shadow of 9/11. America's Response to Terrorism. RAND Corporation [on-line]. 2011, s. 23-35. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1107.pdf [cit. 12. října, 2011].

Muravchik, Joshua. Can the Neocons Get Their Groove Back? American Enterprise Institute for Public Policy Research [on-line]. 19. listopadu, 2006. Dostupné z <http://www.aei.org/article/society-and-culture/can-the-neocons-get-their-groove-back> [cit. 5. března, 2012].

Murphy, Dan. Iraq's ominous trendline of violence. Terrorism is up in Iraq, as are political tensions. The Christian Science Monitor [on-line]. 26. března, 2012. Dostupné z

<http://www.csmonitor.com/World/Backchannels/2012/0326/Iraq-s-ominous-trendline-of-violence> [cit. 27. března, 2012].

Murphy, Dan. Obama rhetorically ends the 'war on terror' ... while vowing it will go on by other means. The Christian Science Monitor [on-line]. 23. května, 2013. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Backchannels/2013/0523/Obama-rhetorically-ends-the-war-on-terror> [cit. 24. května, 2013].

Murphy, Dan. Radical Islam grows among Iraq's Sunnis. The Christian Science Monitor [on-line]. 28. července, 2004. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2004/0728/p01s04-woiq.html> [cit. 4. března, 2013].

Murphy, Dan. The Afghan war that didn't really end yesterday ended in defeat. The Christian Science Monitor [on-line]. 29. prosince, 2014. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/Backchannels/2014/1229/The-Afghan-war-that-didn-t-really-end-yesterday-ended-in-defeat> [cit. 30. prosince, 2014].

Murphy, Dan. The myth of Iraq's squandered stability. The Christian Science Monitor [on-line]. 10. ledna, 2014. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/Backchannels/2014/0110/The-myth-of-Iraq-s-squandered-stability> [cit. 10. ledna, 2014].

Myers, Steven Lee. Hostage Drama in Moscow: Russia Responds; Putin Vows Hunt For Terror Cells Around the World. The New York Times [on-line]. 29. října, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/10/29/world/hostage-drama-moscow-russia-responds-putin-vows-hunt-for-terror-cells-around.html> [cit. 8. února, 2011].

Nader, Alireza. Salvaging Iraq. Commentary. RAND Corporation [on-line]. 26. ledna, 2015. Dostupné z <http://www.rand.org/blog/2015/01/salvaging-iraq.html> [cit. 31. ledna, 2015].

NATO reaffirms continued support to Afghanistan. North Atlantic Treaty Organization [on-line]. 4. září, 2014. Dostupné z http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112458.htm [cit. 6. října, 2014].

Natsios, Andrew S. Time Lag and Sequencing Dilemmas of Postconflict Reconstruction. PRISM. National Defense University [on-line]. Prosinec, 2009 Dostupné z http://www.ndu.edu/inss/press/prism/1/7_Prism_63-76_Natsios.pdf [cit. 3. února, 2011].

Nelan, Bruce W. Graff, James L. Moody, John. Mader, William. Rumor & Reality. Time Magazine [on-line]. 24. srpna, 1992. Dostupné z <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,976324,00.html> [cit. 7. června, 2011].

Nightingale, Keith. An Airborne Thanksgiving. Small Wars Journal [on-line]. 22. listopadu, 2014. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/an-airborne-thanksgiving> [cit. 26. listopadu, 2014].

Noonan, Michael. Khalil, Phyl. North American Foreign Fighters. Journal for Deradicalization, Vol. I. (2014/15), No. 1., s. 66-96. Journals. Simon Fraser University [on-line]. Dostupné z <http://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/6/6> [cit. 7. února, 2015].

Nordland, Rod. After Rancor, Afghans Agree to Share Power. The New York Times [on-line]. 21. září, 2014. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2014/09/22/world/asia/afghan-presidential-election.html> [cit. 22. září, 2014].

O'Hanlon, Michael. Wolfowitz, Paul D. Defining Victory in Afghanistan. Look to Colombia, Where the U.S. Helped the Government in Bogota to Achieve Success Short of Complete Victory. American Enterprise Institute for Public Policy Research [on-line]. 22. listopadu, 2011. Dostupné z <http://www.aei.org/article/foreign-and-defense-policy/defense/defining-victory-in-afghanistan> [cit. 1. prosince, 2011].

Olsen, Matthew G. Hearing Before the Senate Foreign Relations Committee "Extremism and Sectarianism in Syria, Iraq, and Lebanon". National Counterterrorism Center [on-line]. 6. března, 2014. Dostupné z http://www.nctc.gov/docs/20140306_SFR_ExtremismSectarianism_Syria_Iraq_Lebanon.pdf [cit. 25. října, 2014].

Olsen, Matthew G. Remarks at the Brookings Institution. National Counterterrorism Center [on-line]. 3. září, 2014. Dostupné z http://www.nctc.gov/docs/2014-09-03_remarks_for_the_brookings_institution.pdf [cit. 25. října, 2014].

Oppel, Richard A., Jr. MacFarquhar, Neil. After Clash Over Afghan Election, U.N. Fires a Diplomat. The New York Times [on-line]. 30. září, 2009. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2009/10/01/world/asia/01nations.html> [cit. 26. prosince, 2012].

Orakzi, Ali Mohmmad Jan, and, Others. Situation in FATA: Causes, Consequences and the Way Forward. Institute of Policy Studies, Islamabad [on-line]. Leden-červen, 2009. Dostupné z <http://www.ips.org.pk/international-relation/global-issues-a-politics/1057-situation-in-fata-causes-consequences-and-the-way-forward.pdf> [cit. 23. února, 2011].

Palestine Apology to Kuwait. The Telegraph [on-line]. 12. prosince, 2004. Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/1478826/Palestine-apology-to-Kuwait.html> [cit. 21. května, 2012].

Pantucci, Raffaello. Britain's Terror Threat from the Levant. CTC Sentinel, Vol. VIII. (2015), Issue 1. Combatting Terrorism Center at West Point [on-line]. 20. ledna, 2015. Dostupné z <http://www.ctc.usma.edu/posts/britains-terror-threat-from-the-levant> [cit. 31. ledna, 2015].

Pape, Robert A. The End of Fear, the Beginning of Understanding. Chicago Project on Security and Terrorism [on-line]. 3. září, 2011. Dostupné z <http://cpost.uchicago.edu/blog/2011/09/03/robert-a-pape-the-end-of-fear-the-beginning-of-understanding> [cit. 20. prosince, 2011].

Park, Bill. Iraq's Kurds and Turkey: Challenges for US Policy. Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College [on-line]. Vol. XXXIV. (2004), No. 3. Dostupné z <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/Articles/04autumn/park.pdf> [cit. 29. března, 2012].

Parker, Ned. Who Lost Iraq? It's complicated. Politico Magazine [on-line]. 9. ledna, 2014. Dostupné z <http://www.politico.com/magazine/story/2014/01/iraq-barack-obama-george-bush-101996.html> [cit. 29. září, 2014].

Partlow, Joshua. Hamid Karzai calls for partnership with U.S., but with conditions. The Washington Post [on-line]. 16. listopadu, 2011. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/karzai-calls-for-partnership-with-america-but-with-conditions/2011/11/16/gIAHIYUQN_story.html [cit. 17. listopadu, 2011].

Patrick, Stewart M. Machiavelli: Still Shocking after Five Centuries. The National Interest [on-line]. 25. září, 2013. Dostupné z <http://nationalinterest.org/commentary/machiavelli-still-shocking-after-five-centuries-9126> [cit. 1. října, 2013].

Pei, Minxin. Kasper, Sara. The "morning after" regime change: Should US force democracy again? Reconsider the US success rate before forcing democracy again. The Christian Science Monitor [on-line]. 15. ledna, 2003. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2003/0115/p09s02-coop.html> [cit. 25. srpna, 2011].

Perlez, Jane. Arab Leaders Glumly Brace for Inevitable War. The New York Times [on-line]. 8. října, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/10/08/international/middleeast/08ARAB.html> [cit. 3. února, 2013].

Perlez, Jane. U.S. Pushes Plan to End Fighting in Serb Province. The New York Times [on-line]. 28. ledna, 1999. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1999/01/28/world/us-pushes-plan-to-end-fighting-in-serb-province.html> [cit. 5. února, 2013].

Peter, Tom A. Iraq's cold war leaves country on edge. The Christian Science Monitor [on-line]. 11. září, 2013. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2013/0911/Iraq-s-cold-war-leaves-country-on-edge-video> [cit. 12. září, 2013].

Peterson, Scott. Kurds Say Iraq's Attacks Serve As A Warning. As Bush Considers Toppling Saddam Hussein, Victims Of Hussein's 'Gassing' Tell Of His Tactics. The Christian Science Monitor [on-line]. 13. května, 2002. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2002/0513/p08s01-wome.html> [cit. 15. února, 2011].

Petraeus, David H. Report to the Congress on the Situation in Iraq. Department of Defense, United States of America [on-line]. 10-11. září, 2007. Dostupné z <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/Petraeus-Testimony.20070910.pdf> [cit. 28. prosince, 2011].

Petrolekas, George. A Danger ISIS Represents: "It Has To Be Fought Differently ..." The National Interest [on-line]. 23. září, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-danger-isis-represents-it-has-be-fought-differently-11335> [cit. 29. září, 2014].

Petrolekas, George. Coombs, Howard. Avoiding the Long War Redux. The National Interest [on-line]. 8. října, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/avoiding-the-long-war-redux-11429> [cit. 9. října, 2014].

Pick, Hella. White, Michael. Thatcher and Saddam wage war of words. The Guardian [on-line]. 3. září, 1990. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1990/sep/03/iraq.hellapick> [cit. 30. dubna, 2013].

Pierini, Marc. The European Union Must Face the Islamic State. Carnegie Europe [on-line]. 2. října, 2014. Dostupné z <http://carnegieeurope.eu/2014/10/02/european-union-must-face-islamic-state/hqw2> [cit. 6. října, 2014].

Podhoretz, Norman. World War IV: How It Started, What It Means, and Why We Have to Win. Commentary Magazine [on-line]. Září, 2004. Dostupné z <http://www.commentarymagazine.com/article/world-war-iv-how-it-started-what-it-means-and-why-we-have-to-win/> [cit. 29. května, 2012].

Polk, William R. A Time for Leaving: American security and Iraqi stability depend on a prompt handover. The American Conservative Magazine [on-line]. 17. ledna, 2005. Dostupné z <http://www.amconmag.com/articles/a-time-for-leaving-american-security-and-iraqi-stability-depend-on-a-prompt-handover/> [cit. 4. dubna, 2013].

Polk, William R. Legitimation Crisis in Afghanistan. The Nation [on-line]. 19. dubna, 2010. Dostupné z <http://www.thenation.com/article/legitimation-crisis-afghanistan#> [cit. 4. dubna, 2013].

Pollack, Kenneth M. Reading Machiavelli in Iraq. The National Interest [on-line]. 24. října, 2012. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/reading-machiavelli-iraq-7611> [cit. 29. října, 2012].

Pollack, Kenneth M. Alkadiri, Raad. Carpenter, J. Scott. Kagan, Frederick W. Hiltermann, Joost. Unfinished Business: An American Strategy for Iraq Moving Forward. Analysis Paper, Number 22. The Saban Center for Middle East Policy at Brookings [on-line]. Prosinec, 2010. Dostupné z http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2010/12_iraq_strategy_pollack/12_iraq_strategy_pollack.pdf [cit. 4. dubna, 2012].

Posen, Barry R. Foreseeing a Bloody Siege in Baghdad. The New York Times [on-line]. 13. října, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/10/13/opinion/foreseeing-a-bloody-siege-in-baghdad.html> [cit. 26. května, 2011].

Posen, Barry R. Just Say No: America Should Avoid These Wars. The National Interest [on-line]. 10. února, 2015. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/just-say-no-america-should-avoid-these-wars-12217> [cit. 10. února, 2015].

Power, Samantha. Genocide and America. The New York Review of Books, Vol. XLIX. (2002), No. 4. Carr Center for Human Rights Policy, John F. Kennedy School of Government, Harvard University [on-line]. Dostupné z <http://www.hks.harvard.edu/cchrp/articles/PowerGenocide&America.pdf> [cit. 26. května, 2013].

Purdum, Todd S. Threats and Responses: Arab Shift; Saudis Indicating U.S. Can Use Bases If U.N. Backs War. The New York Times [on-line]. 16. září, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/09/16/world/threats-responses-arab-shift-saudis-indicating-us-can-use-bases-if-un-backs-war.html> [cit. 31. října, 2011].

Putting Noncombatants at Risk: Saddam's Use of "Human Shields". General Report, Central Intelligence Agency, United States of America [on-line]. Leden, 2003. Dostupné z https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/iraq_human_shields/iraq_human_shields.pdf [cit. 26. března, 2012].

Qassim, Abdul-Zahra. Salama, Vivian. Tensions emerge in Iraq, US-led coalition in Islamic State fight. The Christian Science Monitor [on-line]. 22. ledna, 2015. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Latest-News-Wires/2015/0122/Tensions-emerge-in-Iraq-US-led-coalition-in-Islamic-State-fight> [cit. 25. ledna, 2015].

Qena, Nebi. Serbs, key in Kosovo elections, face intimidation at polls. The Christian Science Monitor [on-line]. 3. listopadu, 2013. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Latest->

[News-Wires/2013/1103/Serbs-key-in-Kosovo-elections-face-intimidation-at-polls](#) [cit. 6. listopadu, 2013].

Radovan Karadzic trial: key quotes. The Telegraph [on-line]. 27. října, 2009. Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/bosnia/6447941/Radovan-Karadzic-trial-key-quotes.html> [cit. 9. prosince, 2013].

Rafiq, Arif. Afghanistan Is Not Out of the Woods Just Yet. The National Interest [on-line]. 3. října, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/afghanistan-not-out-the-woods-just-yet-11397> [cit. 4. října, 2014].

Raghavan, Sudarsan. Ghani, Abdullah sworn in as part of Afghanistan's power sharing arrangement. The Washington Post [on-line]. 29. září, 2014. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/world/afghanistans-new-president-hold-me-accountable/2014/09/29/0f229a14-47c0-11e4-b72e-d60a9229cc10_story.html [cit. 30. září, 2014].

Raghavan, Sudarsan. U.S., Afghanistan sign security pact to allow American forces to remain in country. The Washington Post [on-line]. 30. září, 2014. Dostupné z http://www.washingtonpost.com/world/us-afghanistan-sign-security-pact-to-allow-american-forces-to-remain-in-country/2014/09/30/48f555ce-4879-11e4-a046-120a8a855cca_story.html [cit. 30. září, 2014].

Ramet, Sabrina P. Number 66. The Third Yugoslavia, 1992-2001. Woodrow Wilson International Center for Scholars [on-line]. Červenec, 2001. Dostupné z <http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/ACF430.pdf> [cit. 30. března, 2011].

Raphaeli, Nimrod. Iraqi Government in Crisis-Sectarianism, Corruption and Dissent. Middle East Media Research Institute [on-line], Inquiry & Analysis Series Report, No. 683. 12. dubna, 2011. Dostupné z <http://www.memri.org/report/en/print5195.htm> [cit. 21. října, 2011].

Rashid, Ahmed. How Obama lost Karzai. The Road out of Afghanistan runs through two Presidents who just don't get along. Foreign Policy [on-line]. Březen-duben, 2011. Dostupné z http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/02/22/how_obama_lost_karzai [cit. 23. února, 2011].

Rashid, Ahmed. The time to talk to the Taliban is now. The US wants to see the surge bear fruit before negotiations begin. They may be unwise to wait. Comment is free. The Guardian [on-line]. 25. ledna, 2010. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/jan/25/talk-to-the-taliban-now> [cit. 17. května, 2013].

Rasmussen, Anders Fogh. NATO Secretary General welcomes signing of security agreements with Afghanistan. Press Release (2014) 138. North Atlantic Treaty Organization [on-line]. 30. září, 2014. Dostupné z http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_113393.htm [cit. 2. října, 2014].

Rayment, Sean. General Sir David Richards: ‘We can’t afford to lose the war in Afghanistan’. The new army chief tells Sean Rayment why he is prepared for the “drumbeat of casualties” in Afghanistan. The Daily Telegraph [on-line]. 4. října, 2009. Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/worldnews/asia/afghanistan/6258025/General-Sir-David-Richards-We-cant-afford-to-lose-the-war-in-Afghanistan.html> [cit. 23. listopadu, 2009].

Reagan, Ronald W. Message to the Senate Transmitting a Protocol to the 1949 Geneva Conventions. Ronald Reagan Presidential Library. University of Texas at Austin [on-line]. 29. ledna, 1987. Dostupné z <http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/012987b.htm> [cit. 25. dubna, 2012].

Record, Jeffrey. Retiring Hitler and “Appeasement” from the National Security Debate. Parameters. The U.S. Army’s Senior Professional Journal. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College [on-line]. Vol. XXXVIII. (2008), No. 2. Dostupné z <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/Articles/08summer/record.pdf> [cit. 29. března, 2012].

Reluctant Warrior. War on Terrorism – Observer Special. The Guardian [on-line]. 30. září, 2001. Dostupné z <http://www.theguardian.com/world/2001/sep/30/usa.afghanistan> [cit. 16. srpna, 2014].

Restad, Hilde Elias. The War on Terror from Bush to Obama: On Power and Path Dependency. NUPI Working Paper, 798. Department of International Politics. Norwegian Institute of International Affairs [on-line]. 2012. Dostupné z <http://english.nupi.no/content/download/290879/1013019/version/1/file/NUPI-WP-798-Restad.2pdf> [cit. 25. dubna, 2012].

Reynolds, George M. Protesting War: Comparing Afghanistan to Vietnam. Small Wars Journal [on-line]. 27. října, 2011. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/sites/default/files/888-reynolds.pdf> [cit. 28. října, 2011].

Ridge, Mian. Q & A: Who else could help in Afghanistan? The US and Europe play a leading role in working for Afghanistan’s stability. Can the interests of China, India, Iran, Pakistan and Russia also aid in the nation’s success? The Christian Science Monitor [on-line]. 1. února, 2010. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Asia-South-Central/2010/0201/Q-A-Who-else-could-help-in-Afghanistan> [cit. 3. února, 2011].

Ridge, Tom. Never Any Doubt: A Resilient America. 10 Years After: The 9/11 Essays. Homeland Security. The Journal of the Naval Postgraduate School [on-line]. Vol. VII. (2011). Dostupné z <http://www.hsaj.org/fullarticle7.2.12> [cit. 28. prosince, 2011].

Riding, Alan. Conflict in Yugoslavia; Europe To Press A Yugoslav Pact. The New York Times [on-line]. 30. června, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/06/30/world/conflict-in-yugoslavia-europe-to-press-a-yugoslav-pact.html> [cit. 5. března, 2012].

Riding, Alan. Europeans Warn on Yugoslav Split. The New York Times [on-line]. 26. června, 1991. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1991/06/26/world/europeans-warn-on-yugoslav-split.html> [cit. 11. září, 2013].

Rieff, David. The Battle Hymn of the Diplomats. Review. The National Interest [on-line]. 23. února, 2011. Dostupné z <http://www.nationalinterest.org/bookreview/battle-hymn-the-diplomats-4912> [cit. 25. února, 2011].

Rizwan, Amer. South Asian Security Complex and Pakistan-United States Relations post 9/11. IPRI Journal. Vol. X. (2010), No. 2., s. 39-68. Islamabad Policy Research Institute [on-line]. Dostupné z <http://ipri.org/journal/summer2010/Article3.pdf> [cit. 5. března, 2011].

Robertson, George. NATO's Transformation. The Brookings Institution [on-line]. 22. října, 2002. Dostupné z <http://www.brookings.edu/comm/events/20021022nato.pdf> [cit. 10. března, 2011].

Robinson, Chase F. The Caliph Has No Clothes. The Opinion Pages. The New York Times [on-line]. 16. července, 2014. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2014/07/17/opinion/the-caliph-has-no-clothes.html> [cit. 6. října, 2014].

Ross, Dennis. ISIS Poses Threat Beyond Iraq. Policy Analysis. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 2. července, 2014. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/isis-poses-threat-beyond-iraq> [cit. 9. října, 2014].

Rovner, Joshua. Long, Austin. Dominoes on the Durand Line? Overcoming Strategic Myths in Afghanistan and Pakistan. Foreign Policy Briefing, No. 92. The Cato Institute [on-line]. 14. června, 2011. Dostupné z <http://www.cato.org/pubs/fpbriefs/fpb92.pdf> [cit. 16. června, 2011].

Rubin, Alissa J. Afghans Announce Spring Election. The New York Times [on-line]. 29. prosince, 2009. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2009/12/30/world/asia/30afghan.html> [cit. 4. února, 2011].

Rubin, Alissa J. Assassination Deals Blow to Peace Process in Afghanistan. The New York Times [on-line]. 20. září, 2011. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2011/09/21/world/asia/Burhanuddin-Rabbani-afghan-peace-council-leader-assassinated.html> [cit. 14. srpna, 2012].

Rubin, Alissa J. Troop Pullout to Leave U.S. and Britain as Iraq Force. The New York Times [on-line]. 5. prosince, 2008. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2008/12/06/world/middleeast/06iraq.html> [cit. 20. října, 2011].

Rubin, James P. Situation in Kosovo. Press Statement. Office of the Spokesman, U.S. Department of State [on-line]. 23. prosince, 1998. Dostupné z <http://1997-2001.state.gov/www/briefings/statements/1998/ps981223a.html> [cit. 14. července, 2013].

Rubin, James P. Violence in Kosovo. Press Statement. Office of the Spokesman, U.S. Department of State [on-line]. 2. března, 1998. Dostupné z <http://1997-2001.state.gov/www/briefings/statements/1998/ps980302b.html> [cit. 14. července, 2013].

Ruttig, Thomas. The Failure of Airborne Democracy: The Bonn Agreement and Afghanistan's Stagnating Democratization. In Van Bijlert, Martine. Kouvo, Sari (eds.). Snapshots of an Intervention. The Unlearned Lessons of Afghanistan's Decade of Assistance (2001-11). The Afghanistan Analysts Network [on-line]. 7. července, 2012, s. 3-11. Dostupné z http://aan-afghanistan.com/uploads/2012_AAN_E-book_Snapshots_of_an_Intervention.pdf [cit. 9. července, 2012].

Ruttig, Thomas. Clark, Kate. Three Birds With One Stone: Signing the BSA and NATO SOFA to Project Reliability. Afghanistan Analysts Network [on-line]. 6. října, 2014. Dostupné z <https://www.afghanistan-analysts.org/three-birds-with-one-stone-signing-the-bsa-and-nato-sofa-to-project-reliability> [cit. 6. října, 2014].

Sehgal, Ikhrum. Limitations of Hard Power. The News [on-line]. 3. března, 2011. Dostupné z <http://www.thenews.com.pk/TodaysPrintDetail.aspx> [cit. 9. března, 2011].

Shanker, Tom. NATO in Talks on Scale of Afghan Role After 2014 Deadline. The New York Times [on-line]. 22. února, 2013. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2013/02/23/world/asia/nato-plans-assistance-to-afghanistan-after-combat-role-ends.html> [cit. 17. června, 2013].

Schaan, Joan Neuhaus. Political Correctness and Inconvenient Truth. James A. Baker III. Institute for Public Policy, Rice University [on-line]. 7. prosince, 2009. Dostupné z <http://bakerinstitute.org/publications/SEC-WWT-PCandInconvenTruth-120709.pdf> [cit. 12. dubna, 2012].

Scheuer, Michael. The Zawahiri Era. The National Interest [on-line]. 24. srpna, 2011. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/zawahiri-era-5732> [cit. 29. srpna, 2011].

Schlumberger, Jean-Claude. OSCE Mission Head condemns continuation of intimidation and attacks against North Mitrovica / Mitrovicë municipal assembly candidates. Press Release. Organization of Security and Cooperation in Europe Mission in Kosovo [on-line]. 18. října, 2013. Dostupné z <http://www.osce.org/kosovo/107212> [cit. 6. listopadu, 2013].

Schlumberger, Jean-Claude. Statement by the OSCE Head of Mission, Ambassador Jean-Claude Schlumberger, following violent incidents in northern Kosovo, which affected local elections on 3 November, 2013. Press Conference. Organization of Security and Cooperation in Europe Mission in Kosovo [on-line]. 3. listopadu, 2013. Dostupné z <http://www.osce.org/kosovo/107767> [cit. 6. listopadu, 2013].

Schmemmann, Serge. A Nation Challenged: The Envoy; Architect To a Nation, Post-Taliban. The New York Times [on-line]. 12. října, 2001. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2001/10/12/world/a-nation-challenged-the-envoy-architect-to-a-nation-post-taliban.html> [cit. 2. dubna, 2012].

Schwartz, Stephen. Beyond “Ancient Hatreds”. Policy Review, No. 97. Hoover Institution [on-line]. Říjen-listopad, 1999. Dostupné z <http://www.hoover.org/publications/policy-review/article/7780> [cit. 18. března, 2011].

Schwarz, Benjamin. Layne, Christopher. The Case Against Intervention in Kosovo. The Nation [on-line]. 1. dubna, 1999. Dostupné z <http://www.thenation.com/print/article/case-against-intervention-kosovo> [cit. 19. září, 2010].

Simes, Dimitri K. Saunders, Paul J. Russia’s Domestic Security Nightmare. The National Interest [on-line]. 31. prosince, 2013. Dostupné z <http://nationalinterest.org/2014/commentary/russias-domestic-security-9650> [cit. 1. ledna, 2014].

Singer, Max. A Hopeful Iraq: Two Dangers Averted. Perspective Papers, No. 43. The Begin-Sadat Center for Strategic Studies [on-line]. 21. května, 2008. Dostupné z <http://www.biu.ac.il/SOC/besa/perspectives43.pdf> [cit. 14. června, 2011].

Singer, Max. Monoethnic States: the Real Mirage in the Balkans. Hudson Institute [on-line]. 12. dubna, 2000. Dostupné z <http://www.hudson.org/index.cfm> [cit. 4. září 2010].

Singh, Jay. Singh, Ajay. The War on Terror-Over? Small Wars Journal [on-line]. 28. srpna, 2012. Dostupné z <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-war-on-terror-over> [cit. 4. září, 2012].

Sir Halford Mackinder. Timeline, LSE History. The London School of Economics and Political Science [on-line]. Dostupné z <http://blogs.lse.ac.uk/lsehistory/timeline> [cit. 25. ledna, 2015].

Sletzinger, Martin. EES Special Report. US Policy in the Balkans from Clinton to Bush: The Worst of All Possible Worlds? Woodrow Wilson International Center for Scholars [on-line]. Duben, 2001. Dostupné z <http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/ACF275.pdf> [cit. 30. března, 2011].

Smyth, Phillip. The Narrative of Jihad. In Tentýž. The Shiite Jihad in Syria and Its Regional Effects, s. 3-12. Policy Focus, 138. Policy Analysis. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. Únor, 2015. Dostupné z http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus138_Smyth-2.pdf [cit. 7. února, 2015].

Stapleton, Barbara J. Beating a Retreat. Prospects for the Transition Process in Afghanistan. Thematic Report, 01 / 2012. Afghanistan Analysts Network [on-line]. 16. května, 2012. Dostupné z http://aan-afghanistan.com/uploads/20120516_Beating_a_Retreat.pdf [cit. 18. května, 2012].

Steele, Jonathan. Montenegro defies Serbian pleas for help in Kosovo. The Guardian [on-line]. 12. srpna, 1998. Dostupné z <http://www.theguardian.com/world/1998/aug/12/warcrimes.jonathansteele> [cit. 11. srpna, 2013].

Steele, Jonathan. The Bush doctrine makes nonsense of the UN charter. In a chilling u-turn, the US claims the right to strike pre-emptively. The Guardian [on-line]. 7. června, 2002. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/politics/2002/jun/07/britainand911.usa> [cit. 17. září, 2011].

Strong Interrogations on the Afghan Election Process Remain, After Publication of the Outcome of the Presidential Election By the IEC. EU Election Observation Missions [on-line]. 21. září, 2014. Dostupné z http://www.euom.eu/files/pressreleases/english/eueat-afghanistan-press-release-21092014_en.pdf [cit. 22. září, 2014].

Sturcke, James, & agencies. Madrid bombings: the defendants. The Guardian [on-line]. 31. října, 2007. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/31/spain.jamessturcke> [cit. 12. února, 2013].

Sudetic, Chuck. Evolution in Europe; Ethnic Rivalries Push Yugoslavia to Edge. The New York Times [on-line]. 14. října, 1990. Dostupné z

<http://www.nytimes.com/1990/10/14/world/evolution-in-europe-ethnic-rivalries-push-yugoslavia-to-edge.html> [cit. 11. září, 2013].

Sullivan, Marisa Cochrane. What's Behind the Iraq Withdrawal Decision. Institute for the Study of War [on-line]. 21. října, 2011. Dostupné z <http://www.understandingwar.org/otherwork/whats-behind-iraq-withdrawal-decision> [cit. 24. října, 2011].

Switzer, Tom. Nixon, the Balance of Power, and Realism. The National Interest [on-line]. 11. srpna, 2014. Dostupné z <http://nationalinterest.org/feature/nixon-the-balance-power-realism-11048> [cit. 15. srpna, 2014].

Szrom, Charlie. Harnisch, Chris. Al Qaeda's Operating Environments. A New Approach to the War on Terror. American Enterprise Institute for Public Policy Research [on-line]. Březen, 2011. Dostupné z <http://www.aei.org/docLib/AQAM-final.pdf> [cit. 5. března, 2011].

Talbott, Strobe. Ideas: Sorry To See the Cold War. Time Magazine [on-line]. 20. srpna, 1990. Dostupné z <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,970943,00.html> [cit. 7. června, 2011].

Tarzi, Amin. Lamb, Robert D. Measuring Perceptions About the Pashtun People. Center for Strategic & International Studies [on-line]. 16. března, 2011. Dostupné z http://www.csis.org/files/publication/110316_Lamb_PashtunPerceptions_web.pdf [cit. 24. března, 2011].

Tellis, Ashley J. Gambling on Reconciliation to Save a Transition. Perils and Possibilities in Afghanistan. Policy Outlook. Carnegie Endowment for International Peace [on-line]. Prosinec, 2011. Dostupné z http://carnegieendowment.org/files/afghan_reconciliation2011.pdf [cit. 6. prosince, 2011].

Tellis, Ashley J. The Menace That Is Lashkar-e-Taiba. Policy Outlook. Carnegie Endowment for International Peace [on-line]. Březen, 2012. Dostupné z http://carnegieendowment.org/files/LeT_menace.pdf [cit. 19. března, 2012].

Terrill, W. Andrew. Would a Post-2011 Residual U.S. Force in Iraq Have Changed Anything? Strategic Insights. Articles. Strategic Studies Institute, The U.S. Army War College [on-line]. 9. února, 2015. Dostupné z <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/index.cfm/articles/Would-A-Post-2011-Residual-US-Force-in-Iraq-Have-Changed-Anything/2015/02/09> [cit. 11. února, 2015].

Thatcher, Margaret H. Advice to a Superpower. The New York Times [on-line]. 11. února, 2002. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2002/02/11/opinion/advice-to-a-superpower.html> [cit. 13. září, 2011].

Thatcher, Margaret H. Stop the Excuses. Help Bosnia Now. The New York Times [on-line]. 6. srpna, 1992. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1992/08/06/opinion/stop-the-excuses-help-bosnia-now.html> [cit. 4. března, 2013].

Thatcher, Margaret H. TV Interview for HRT (Croat radiotelevision) [urges international recognition of Croatia & Slovenia]. Margaret Thatcher Foundation [on-line]. 22. prosince, 1991. Dostupné z <http://www.margaretthatcher.org/document/111358> [cit. 7. června, 2011].

The Middle East and North Africa. In Executive Summary. Country Reports on Terrorism 2013. Bureau of Counterterrorism, United States Department of State [on-line]. Duben, 2014. Dostupné z <http://www.state.gov/documents/organization/225050.pdf> [cit. 22. října, 2014].

The Palestinian Authority's Relations with Kuwait. Special Dispatch, No. 46. The Middle East Media Research Institute [on-line]. 27. srpna, 1999. Dostupné z <http://www.memri.org/report/en/print290.htm> [cit. 21. května, 2012].

Theros, Marika. Kaldor, Mary. Building Afghan Peace From the Ground Up. The Century Foundation [on-line]. 8. února, 2011. Dostupné z <http://www.tcf.org/publications/2011/2/building-afghan-peace-from-the-ground-up/pdf> [cit. 11. února, 2011].

Thomson, Alice. Sylvester, Rachel. Guthrie attacks Gordon Brown over helicopters for Afghanistan troops. The Times [on-line]. 25. června, 2009. Dostupné z <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/politics/article6726512.ece> [cit. 27. června, 2011].

Thurgood, Liz. Steele, Jonathan. Last Soviet troops leave Afghanistan. The Guardian [on-line]. 16. února, 1989. Dostupné z <http://www.theguardian.com/world/1989/feb/16/afghanistan.jonathansteele> [cit. 11. srpna, 2013].

Tisdall, Simon. Bosnian nightmare returns to haunt EU. The Guardian [on-line]. 13. listopadu, 2007. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2007/nov/13/international.mainsection> [cit. 19. června, 2012].

Toft, Peter. John J. Mearsheimer: An Offensive Realist Between Geopolitics & Power. Arbejdspapir 01/2003. Department of Political Science, University of Copenhagen [on-line]. Dostupné z http://polsci.ku.dk/arbejdspapirer/2003/ap_2003_01.pdf [cit. 1. ledna, 2015].

Tollast, Robert. Iraq: The Whole Thing Was Much Harder Than It Needed To Be. Three Former American Diplomats Who Served In Iraq During Three Phases Of The Conflict Share Their Thoughts On The Security, Economic and Political Issues Of Their Time In Country.

Small Wars Journal [on-line]. 19. dubna, 2011. Dostupné z <http://www.smallwarsjournal.com/blog/journal/docs-temp/737-tollast.pdf> [cit. 1. srpna, 2011].

Tran, Mark, & Agencies. Afghanistan Elections Postponed. Parliamentary Polls Delayed Due to Lack of Funds After Pressure to Spend More Time on Electoral Reform. The Guardian [on-line]. 24. ledna, 2010. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2010/jan/24/afghanistan-elections> [cit. 3. února, 2011].

Tran, Mark. `The international community makes a terrible mess wherever it goes`. Interview: Mary Kaldor. The Guardian [on-line]. 1. dubna, 2008. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2008/apr/01/mary.kaldor.interview> [cit. 24. října, 2012].

Transcript. A Conversation With Pervez Musharraf. Council on Foreign Relations [on-line]. 9. listopadu, 2010. Dostupné z http://www.cfr.org/publication/23355/conversation_with_pervez_musharraf.htm [cit. 14. února, 2011].

Traynor, Ian. Bosnia in worst crisis since war as Serb leader calls for referendum. The Guardian [on-line]. 28. dubna, 2011. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2011/apr/28/bosnia-crisis-serb-leader-referendum> [cit. 24. dubna, 2012].

Traynor, Ian. Nato withdrawal from Afghanistan could be speeded up, says Rasmussen. The Guardian [on-line]. 1. října, 2012. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2012/oct/01/nato-forces-afghanistan-early-retreat> [cit. 17. června, 2013].

Troebst, Stefan. The Kosovo Conflict, 1998. In Gustenau, Gustav E. (ed.). Konfliktentwicklung auf dem südlichen Balkan. Institut für Friedenssicherung und Konfliktmanagement, Landesverteidigungsakademie, Österreichs Bundesheer [on-line]. Duben, 1999. Dostupné z http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/01_kse1_02_tck.pdf [cit. 1. listopadu, 2011].

Tyler, Patrick E. U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop. The New York Times [on-line]. 8. března, 1992. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1992/03/08/world/us-strategy-plan-calls-for-insuring-no-rivals-develop.html> [cit. 11. srpna, 2011].

UN lifts sanctions against Iraq. The UN Security Council has voted to lift most international sanctions imposed on Iraq during the Saddam Hussein era. World News, British Broadcasting Corporation [on-line]. 15. prosince, 2010. Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12004115> [cit. 10. května, 2012].

Van Bijlert, Martine. Untangling Afghanistan's 2010 Vote. Analysing the Electoral Data. Briefing Paper 03 / 2011. Afghanistan Analysts Network [on-line]. Únor, 2011. Dostupné z http://www.aan-afghanistan.org/uploads/AAN-2011-Untangling_the_vote.pdf [cit. 21. února, 2011].

Van Linschoten, Alex Strick. Kuehn, Felix. Separating the Taliban from al-Qaeda: the Core of Success in Afghanistan. Center on International Cooperation, New York University [on-line]. Únor, 2011. Dostupné z http://www.cic.nyu.edu/afghanistan/docs/gregg_sep_tal_alqaeda.pdf [cit. 10. února, 2011].

Van Raemdonck, Nathalie. Vested Interests or Moral Indecisiveness? Explaining the EU's Silence on the US Targeted Killing Policy in Pakistan. IAI Working Papers, 12 / 05. Istituto Affari Internazionali [on-line]. Březen, 2012. Dostupné z <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iaiwpl205.pdf> [cit. 17. října, 2012].

Vidino, Lorenzo. Radicalization, Linkage and Diversity. Current Trends in Terrorism in Europe. RAND Corporation [on-line]. 2011. Dostupné z http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2011/RAND_OP333.pdf [cit. 22. července, 2011].

Vukšić, Dragan. Bewaffneter Konflikt in Kosovo und Metohija. In König, Ernest. Richter, Erich (eds.). Parameter bewaffneter Konflikte. Die Kriege um das Kosovo 1998/99 und in Tschetschenien seit 1999 im Vergleich. Institut für Friedenssicherung und Konfliktmanagement, Landesverteidigungsakademie, Österreichs Bundesheer [on-line]. Září, 2000. Dostupné z http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/vusi01.pdf [cit. 31. října, 2011].

Wadhams, Caroline. The Urgency of the Moment. Creating International Consensus on a Civilian Strategy in Afghanistan at the London Conference. Center for American Progress [on-line]. 27. ledna, 2010. Dostupné z http://www.americanprogress.org/issues/2010/01/london_conference.html [cit. 3. února, 2011].

Waldman, Matt. Meeting Afghan needs. The Guardian [on-line]. 1. února, 2008. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/feb/01/meetingafghanneeds> [cit. 15. dubna, 2013].

Waldman, Matt. The aid Afghanistan really needs. The Guardian [on-line]. 8. července, 2009. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/jul/08/afghanistan-taliban-insurgency-victory> [cit. 15. dubna, 2013].

Waldman, Matt. Why it's time for talks with the Taliban. The Guardian [on-line]. 10. září, 2012. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/sep/10/its-time-talks-with-taliban> [cit. 15. dubna, 2013].

Walker, Edward W. „Roots of Militant Islam in Central Asia“. Presentation from „Central Asia and Russia: Responses to the ‘War on Terrorism’“. A Panel Discussion. Institute of Slavic, East European, and Eurasian Studies, University of California, Berkeley [on-line]. 29. října, 2001. Dostupné z http://iseees.berkeley.edu/articles/walker_2001-1029.pdf [cit. 8. listopadu, 2012].

Walker, Joshua. NATO's Litmus Test: Prioritizing Afghanistan. Journal of Military and Strategic Studies [on-line], Vol. IX. (2006), No. 1. Dostupné z <http://www.jmss.org/jmss/index.php/jmss/article/view/124/136> [cit. 1. prosince, 2011].

Walker, Martin. Nato pleads for more troops. K-For crisis: Shortfall of 20,000 faced by peacekeepers Kosovo. The Guardian [on-line]. 23. června, 1999. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1999/jun/23/balkans> [cit. 30. dubna, 2013].

Walker, Martin. Fairhall, David. Iraqi missiles strike Israel. Scud attack widens war in Middle East and Bush rules out diplomacy. The Guardian [on-line]. 18. ledna, 1991. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1991/jan/18/iraq.davidfairhall> [cit. 30. dubna, 2013].

Walker, Martin. Tisdall, Simon. Rosen, Jane. Fairhall, David. Pick, Hella. Bush rejects peace `hoax`. The Guardian [on-line]. 16. února, 1991. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/1991/feb/16/iraq.davidfairhall> [cit. 30. dubna, 2013].

Waterfield, Bruno. Radovan Karadzic wanted Bosnian Muslims wiped from the ‘face of the earth’. The Telegraph [on-line]. 27. října, 2009. Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/bosnia/6448097/Radovan-Karadzic-wanted-Bosnian-Muslims-wiped-from-the-face-of-the-earth.html> [cit. 9. prosince, 2013].

Watts, Clint. Radicalization in the U.S. Beyond Al Qaeda. Treating the Disease of the Disconnection. Program on National Security. Foreign Policy Research Institute [on-line]. Srpen, 2012. Dostupné z <http://www.fpri.org/pubs/2012/201208.watts.radicalization.pdf> [cit. 16. srpna, 2012].

Watt, Nicholas. Temko, Ned. Failure in Afghanistan Risks Rise in Terror, Say Generals. The Guardian [on-line]. 15. července, 2007. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/2007/jul/15/world.afghanistan> [cit. 22. srpna, 2011].

Weisman, Jonathan. Iraq's Alleged Al-Qaeda Ties Were Disputed Before War. Links Were Cited To Justify U.S. Invasion, Report Says. The Washington Post [on-line]. 9. září, 2006.

Dostupné z <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/09/08/AR2006090800777.html> [cit. 18. února, 2011].

West, Bing. The Way Out of Afghanistan. Military Review [on-line]. Březen-duben, 2011, s. 89-95. Dostupné z http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20110430_art014.pdf [cit. 5. března, 2011].

Wheatcroft, Geoffrey. Once Upon a Time in Westphalia. The National Interest [on-line]. 24. srpna, 2011. Dostupné z <http://nationalinterest.org/article/once-upon-time-westphalia-5731> [cit. 29. srpna, 2011].

Whitaker, Brian. Analysis. Iraq's fresh start may be another false dawn. The Guardian [on-line]. 5. září, 2003. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/world/2003/sep/05/iraq.brianwhitaker> [cit. 26. prosince, 2012].

White, Jeffrey. Assad's Indispensable Foreign Legions. Policy Watch, # 2196. The Washington Institute for Near East Policy [on-line]. 22. ledna, 2014. Dostupné z <http://washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/assads-indispensable-foreign-legions> [cit. 9. února, 2014].

White, Michael. Borger, Julian. Blair wins time with bravura Iraq speech. The Guardian [on-line]. 16. ledna, 2003. Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/politics/2003/jan/16/uk.iraq1> [cit. 26. prosince, 2012].

Whitney, Craig R. Conflict in the Balkans: The Diplomacy; Europeans Debate Options For a U.N. Force in Bosnia. The New York Times [on-line]. 13. července, 1995. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1995/07/13/world/conflict-balkans-diplomacy-europeans-debate-options-for-un-force-bosnia.html> [cit. 5. března, 2012].

Whitney, Craig R. Peacekeeping in Kosovo: Grave Test for NATO Allies. The New York Times [on-line]. 28. února, 1999. Dostupné z <http://www.nytimes.com/1999/02/28/world/peacekeeping-in-kosovo-grave-test-for-nato-allies.html> [cit. 26. prosince, 2012].

Who was the best foreign policy president? Global Public Square, CNN World. Cable News Network [on-line]. 20. září, 2012. Dostupné z <http://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2012/09/20/the-best-foreign-policy-presidents> [cit. 25. listopadu, 2013].

Who was the least successful foreign policy president? Global Public Square, CNN World. Cable News Network [on-line]. 21. září, 2012. Dostupné z

<http://globalpublicsquare.blogs.cnn.com/2012/09/21/who-was-the-least-successful-foreign-policy-president> [cit. 25. listopadu, 2013].

Williams, Samantha. Serwer, Daniel. Albanians in the Balkans. United States Institute of Peace [on-line]. 1. listopadu, 2001. Dostupné

z <http://www.usip.org/pubs/specialreports/sr77.html> [cit. 6. února, 2011].

Wilson, Scott. Kamen, Al. "Global War on Terror" is given New Name. The Washington Post [on-line]. 25. března, 2009. Dostupné z <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/03/24/AR2009032402818.html> [cit. 11. března, 2011].

Wines, Michael. Uneasy Engagement. China Willing to Spend Big on Afghan Commerce. The New York Times [on-line]. 29. prosince, 2009. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2009/12/30/world/asia/30mine.html> [cit. 6. února, 2011].

Wirtz, James J. The Last Days of Summer. 10 Years After: The 9/11 Essays. Homeland Security Affairs. The Journal of the Naval Postgraduate School [on-line]. Vol. VII. (2011). Dostupné z <http://www.hsaj.org/fullarticle7.2.1> [cit. 28. prosince, 2011].

Wither, James K. British Bulldog or Bush's Poodle? Anglo-American Relations and the Iraq War. Parameters. The U.S. Army's Senior Professional Journal. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College [on-line]. Vol. XXXIII. (2003-2004), No. 4. Dostupné z <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/Articles/03winter/wither.pdf> [cit. 30. března, 2012].

Withnall, Adam. Iraq crisis: ISIS declares its territories a new Islamic state with 'restoration of caliphate' in Middle East. The Independent [on-line]. 30. června, 2014. Dostupné z <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-declares-new-islamic-state-in-middle-east-with-abu-bakr-albaghdadi-as-emir-removing-iraq-and-syria-from-its-name-9571374.html> [cit. 4. září, 2014].

Wolfowitz, Paul D. Building Coalitions of Common Values. International Institute of Strategic Studies [on-line]. 2. prosince, 2002. Dostupné z <http://www.iiss.org/recent-key-addresses/wolfowitz-address> [cit. 9. března, 2011].

Wolfowitz, Paul D. Think Again: Realism. Amid war and recession, Americans are in a no-nonsense, matter-of-fact mood. But that, says a leading architect of George W. Bush's foreign policy, is no reason to adopt a misguided doctrine. Foreign Policy [on-line]. 24. srpna, 2009. Dostupné z http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/08/17/think_again_realism [cit. 3. září, 2009].

Woodward, Susan L. Avoiding Another Cyprus or Israel: A Debate about the Future of Bosnia. The Brookings Institution [on-line]. Zima, 1998 Dostupné

z http://www.brookings.edu/articles/1998/winter_balkans_woodward.aspx [cit. 4. září, 2010].

Wright, Lawrence. The Double Game. The Unintended Consequences of American Funding in Pakistan. Annals of Diplomacy. The New Yorker [on-line]. 16. května, 2011. Dostupné z http://www.newyorker.com/reporting/2011/05/16/110516fa_fact_wright [cit. 12. června, 2013].

Zaharna, R. S. Repeat: Iraq is not a modern-day Germany. The Christian Science Monitor [on-line]. 21. srpna, 2003. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/2003/0821/p09s02-coop.html> [cit. 7. února, 2013].

Zakheim, Dov S. Taliban 2.0. The National Interest [on-line]. 1. června, 2011. Dostupné z <http://nationalinterest.org/commentary/taliban-20-5388> [cit. 4. června, 2011].

Zimonjic, Vesna Peric. Kosovo Serbs set up rival assembly. The Independent [on-line]. 30. června, 2008. Dostupné z <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/kosovo-serbs-set-up-rival-assembly-856904.html> [cit. 5. listopadu, 2013].

Zirulnick, Ariel. Al-Qaeda-linked insurgents, with ties to Syria, fight for control of Iraqi cities. The Christian Science Monitor [on-line]. 3. ledna, 2014. Dostupné z <http://www.csmonitor.com/World/Security-Watch/terrorism-security/2014/0103/Al-Qaeda-linked-insurgents-with-ties-to-Syria-fight-for-control-of-Iraqi-cities> [cit. 4. ledna, 2014].

